

ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యం

జ.వీ., జ.కాం. మొదటి సంపత్తరం

రెండవ సెమిస్టర్, పేపర్ -

రచయితలు :

డా॥ బీరం సుందరరావు,
తెలుగు అధ్యాపకులు
చీరాల, ప్రకాశం జిల్లా.

డా॥ ఇరపని మాధవి
తెలుగు & ప్రాచ్య భాషా విభాగం
ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం
నాగార్జున నగర్, గుంటూరు జిల్లా.

డా॥ కొమ్మనబోయిన సుజాత,
తెలుగు అధ్యాపకులు
ప్రభుత్వ మహిళా కళాశాల, గుంటూరు

శ్రీమతి పి. యామినీ అమృజి
తెలుగు అధ్యాపకులు
డి.విస్. ప్రభుత్వ మహిళా కళాశాల
ఒంగోలు, ప్రకాశం జిల్లా.

డా॥ టి. జాన్ కిరణ్ బాబు
శాఖాధ్యక్షులు, తెలుగు విభాగం
శ్రీ ఎబిఆర్ ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల
రేపల్లె, గుంటూరు జిల్లా.

డా॥ డి. ధాత్రీకుమారి
సహాయాచార్యులు
వై.వి. ప్రభుత్వ మహిళా కళాశాల
చీరాల, ప్రకాశం జిల్లా.

సంపాదకులు

డా॥ బీరం సుందరరావు,
తెలుగు అధ్యాపకులు
చీరాల, ప్రకాశం జిల్లా.

సమన్వయకర్త :

డా॥ ఇరపని మాధవి
తెలుగు & ప్రాచ్య భాషా విభాగం
ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం
నాగార్జున నగర్, గుంటూరు జిల్లా.

డైరెక్టర్

డా॥ నాగరాజు బట్టు

MBA, MHRM, LLM, M.Sc., (Psy), M.A. (Soc), M.Ed., M.Pil., Ph.D.
Head, Department of HRM

దూర విద్య కేంద్రము

ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం, నాగార్జున నగర్ – 522 510

Ph : 0863 - 2293299, 2293356 (08645) 211023, 211024 (Study Material)

Cell : 98482 85518

e-mail : info@anucde.ac.in

Website : www.anucde.ac.in (or) www.anucde.info

B.A., Telugu

Edition :

No. of Copies :

(C) Acharya Nagarjuna University

This book is exclusively prepared for the use of students of Distance Education
Acharya Nagarjuna University and this book is meant of limited circulation only.

Published by :

Dr. NAGARAJU BATLU

Director

Centre for Distance Education

Acharya Nagarjuna University

Printed at :

ముందుమాట

ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం 1976లో స్థాపించినది మొదలు నేటి పరకు ప్రగతి పథంలో పయనిస్తూ వివిధ కోర్సులు, పరిశోధనలు అందిస్తూ 2016 నాటికి NAAC చే A గ్రేడును సంపాదించుకొని దేశంలోనే ఒక ప్రముఖ విశ్వవిద్యాలయంగా గుర్తింపు సాధించుకొన్నదని తెలియజేయటానికి సంతోషిస్తున్నాను. ప్రస్తుత గుంటూరు, ప్రకాశం జిల్లాలోని 447 అనుబంధ కళాశాలల విద్యార్థులకు డిప్లొమో, డిగ్రీ, పి.జి. స్టాయి విద్యాబోధనను ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం అందిస్తేంది.

ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం ఉన్నత విద్యను అందరికి అందించాలన్న లక్ష్మింతో 2003-04లో దూరవిద్యా కేంద్రాన్ని స్థాపించింది. పూర్తి స్థాయిలో కళాశాలలకు వెళ్లి విద్యనభ్యసించలేని వారికి, వ్యయభరితమైన ఫీజులు చెల్లించలేని వారికి, ఉన్నత విద్య చదవాలన్న కోరిక ఉన్న గృహాఱులకు ఈ దూర విద్య కేంద్రం ఎంతో ఉపయోగపడుతుంది. ఇప్పటికే డిగ్రీ స్టాయిలో బి.ఎ., బి.కాం., బి.ఎస్.సి., మరియు పి.జి. స్టాయిలో ఎం.ఎ., ఎం.కాం., ఎం.ఎస్.సి. ఎం.బి.ఎ., ఎల్.ఎల్.యమ్... కోర్సులను ప్రారంభించిన విశ్వవిద్యాలయం గత సంవత్సరం కొత్తగా ‘జీవన నైపుణ్యాలు’ అనే సర్టిఫికేట్ కోర్సును కూడా ప్రారంభించింది.

ఈ దూర విద్యా విధానం ద్వారా విద్యనభ్యసించే విద్యార్థుల కొరకు రూపొందించే పాత్యాంశాలు, సులభంగాను, సరళంగాను, విద్యార్థి తనంతట తానుగా అర్థం చేసుకొనేలా ఉండాలనే ఉద్దేశ్యంతో విశేష బోధనానుభవం కలిగి, రచనా వ్యాసంగంలో అనుభవం గల అధ్యాపకులతో పాత్యాంశాలను వ్రాయించడం జరిగింది. వీరు ఎంతో నేర్చుతో, నైపుణ్యంతో, నిర్దీష్ట సమయంలో పాత్యాంశాలను తయారుచేశారు. ఈ పాత్యాంశాల పై విద్యార్థినీ, విద్యార్థులు, ఉపాధ్యాయులు నిష్పాతులైన వారు ఇచ్చే నలపోలు, సూచనలు నప్పుడయంతో స్వీకరించబడతాయి. నిర్మాణాత్మకమైన సూచనలను గ్రహించి మున్ముందు మరింత నిర్దిష్టంగా, అర్థమయ్యే రీతిలో ప్రచురణ చేయగలం. ఈ పాత్యాంశాల అవగాహన కోసం, సంశయాల నివృత్తి కోసం వారాంతపు తరగతులు, కాంటాక్టు కాసులు ఏర్పాటు చేయటం జరిగింది.

దూరవిద్య కేంద్రం ద్వారా విజ్ఞాన సముపార్శ్వన చేస్తున్న విద్యార్థులు, ఉన్నత విద్యార్థులు సంపాదించి జీవనయాత్ర సుగమం చేసుకోవడమే గాక, చక్కటి ఉద్యోగావకాశాలు పొంది, ఉద్యోగాలలో ఉన్నత స్థాయికి చేరాలని, తద్వారా దేశ పురోగతికి దోహదపడాలని కోరుకుంటున్నాను. రాబోయే సంవత్సరాలలో దూర విద్య కేంద్రం మరిన్ని కొత్త కోర్సులతో దినదినాభివృద్ధి చెంది, ప్రజలందరికి అందుబాటులో ఉండాలని ఆకాంక్షిస్తున్నాను. ఈ ఆశయ సాధనకు సహకరిస్తున్న, సహకరించిన దూరవిద్య కేంద్రం డైరెక్టరుకు, సంపాదకులకు, రచయితలకు, అకడమిక్ కో-ఆర్డినేటర్లకు మరియు అధ్యాపకేతర సిబ్బందికి నా అభినందనలు.

ప్రోఫెసర్ పి. రాజశేఖర్, M.A., M.Phil., Ph.D.

కులపతి (FAC)

ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం

జ.వి., జి.కార. తెలుగు - మొదటి సంపేత్తస్తరం

రెండవ సమస్టర్, పేపర్ -

ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యం

సిలబస్

యూనిట్ - 1 : ఆధునిక కవిత్వం :

1. ఆధునిక కవిత్వం - పరిచయం
2. దేశ చరిత్రలు - శీలీ
3. పానశాల - దువ్వారి రామిరెడ్డి (1 నుంచి 20 పద్యాలు)
4. తాతకో నూలుపోగు - బండారు ప్రసాదమూర్తి
(కలతనేత కవితా సంపుటి నుండి)

యూనిట్ - 2 : కథానిక :

5. తెలుగు కథానిక - పరిచయం
6. భయం (కథ) - కాళీపట్టం రామారావు
7. స్వేదం ఖరీదు.. (కథ) - రెంటాల నాగేశ్వరరావు

యూనిట్ - 3 : నవల :

8. తెలుగు నవల - పరిచయం
9. రథచక్రాలు (నవల) - మహీధర రామ్యాహనరావు
(సంక్లిష్ట ఇతివృత్తం మాత్రం)
10. రథచక్రాలు (సమీక్షా వ్యాసం) - డా॥ యల్లాప్రగడ మల్లిభార్జనరావు

యూనిట్ - 4 : నాటకం :

11. తెలుగు నాటకం - పరిచయం
12. యక్కగానము (నాటిక) - యం.వి.ఎన్. హరనాథరావు
13. అపురూప కళా రూపాల విధ్వంస దృశ్యం “యక్కగానము” (సమీక్షా వ్యాసం)
డా॥ కందిమళ్ళ సాంబశివరావు

యూనిట్ - 5 : విమర్శ :

14. తెలుగు సాహిత్య విమర్శ - పరిచయం
15. విమర్శ స్వరూప స్వభావాలు - ఉత్తమ విమర్శకుడు - లక్ష్మణాలు

ఆధార గ్రంథాలు / వ్యాసాలు :

1. ఆధునిక కవిత్వం - పరిచయం : చూ. దృక్షథాలు పుట 1-22,
ఆచార్య ఎస్టీ సత్యనారాయణ
2. తెలుగు కథానిక - పరిచయం : మన నవలలు - మన కథానికలు
పుట 118 - 130
ఆచార్య రాచపాశేం చంద్రశేఖరరెడ్డి
3. తెలుగు నవల - పరిచయం : నవలా శిల్పం పుట 1-17
వల్లంపాటి వెంకట సుబ్బయ్య
4. తెలుగు నాటకం - పరిచయం : తెలుగు నాటక రంగం, పుట 17-25
ఆచార్య ఎస్. గంగప్ప
5. తెలుగు సాహిత్య విమర్శ - పరిచయం : చూ. తెలుగు సాహిత్య విమర్శ
నాడు నేడు పుట 213-217,
తెలుగు వాణి, ఐదవ అభిల భారత తెలుగు మహాసభల
ప్రత్యేక సంచిక, ఆచార్య జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యం
6. నూరేళ్ళ తెలుగు నాటక రంగం : ఆచార్య మొదలి నాగభూషణ శర్మ
7. నాటక శిల్పం : ఆచార్య మొదలి నాగభూషణ శర్మ
8. సాంఘిక నవల : కథన శిల్పం - ఆచార్య సి. మృణాళీని
9. ఆధునికాంధ్ర కవిత్వము
సంప్రదాయములు ప్రయోగములు : ఆచార్య సి. నారాయణరెడ్డి
10. తెలుగు సాహిత్య విమర్శ సిద్ధాంతాలు : ఆచార్య వెలమల సిమ్మన్సు

బ.బ., బ.కాం. తెలుగు - మొదటి సంవత్సరం

రెండవ సమస్యర్, పేపర్ -

ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యం

విషయ సూచిక

1.	ఆధునిక కవిత్యం - పరిచయం	1.1 - 1.8
2.	దేశ చరిత్రలు - శ్రీశ్రీ	2.1 - 2.10
3.	పానశాల - దువ్వురి రామిరెడ్డి	3.1 - 3.17
4.	తాతకో నూలుపోగు - బండారు ప్రసాదమూర్తి	4.1 - 4.7
5.	తెలుగు కథానిక - పరిచయం	5.1 - 5.6
6.	భయం (కథ) - కాళీపట్టం రామారావు	6.1 - 6.9
7.	స్వేదం ఖరీదు... ? (కథ) - రెంటా నాగేశ్వరరావు	7.1 - 7.6
8.	తెలుగు నవల - పరిచయం	8.1 - 8.4
9.	రథచక్రాలు (నవల) - మహిధర రామోగ్నపానరావు	9.1 - 9.22
10.	రథచక్రాలు (సమీక్షా వ్యాసం) - డా॥ యల్లాప్రగడ మల్లికార్జునరావు	10.1 - 10.5
11.	తెలుగు నాటకం - పరిచయం	11.1 - 11.5
12.	యక్కగానము (నాటిక) - యం.వి.ఎన్. హరనాథరావు	12.1 - 12.16
13.	అపురూప కళారూపాల విధ్వంస దృశ్యం “యక్కగానము” (సమీక్షా వ్యాసం) - డా॥ కందిమళ్ళ సాంబశివరావు	13.1 - 13.5
14.	తెలుగు సాహిత్య విమర్శ - పరిచయం	14.1 - 14.8
15.	విమర్శ స్వరూప స్వభావాలు	15.1 - 15.16

బి.వి., బి.కా.ఎ. తెలుగు - మొదటి సంవత్సరం

సెమిస్టర్ - 2, పేపరు :

ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యం

మాదిరి ప్రశ్నల పత్రం

సమయం : 3 గంటలు

మార్కులు : 70

(అ - విభాగం)

1. ఈ క్రింది వానిలో నాట్యంచికి సంకీర్ణ సమాధానాలు రాయండి $(4 \times 5 = 20$ మార్కులు)

1. దేశ చరిత్రలు	2. స్వీరం ఖరీదు
3. తాతకో నూలుపోగు	4. విమర్శ నిర్వచనాలు
5. తీటీ	6. కాళీపట్టం రామారావు
7. మహీధర రామ్యాపూనరావు	8. యం.వి.ఎన్. హరనాథరావు

(అ - విభాగం)

అన్ని ప్రశ్నలకు సమాధానాలు రాయండి. $(5 \times 10 = 50$ మార్కులు)

9. ఆధునిక కవిత్వం ఆవిర్మావ వికాసాలను వివరించండి.

(లేదా)

పానశాల ఆధారంగా దువ్వారి రామిరెడ్డి గారి రచనా శైలి వివరించండి.

10. తెలుగు కథానికను పరిచయం చేయండి

(లేదా)

“భయం” కథలోని రచయిత సందేశాన్ని రాయండి

11. సాహిత్య ప్రకియగా నవల స్థానాన్ని విమర్శించండి

(లేదా)

‘రథచక్రాలు’ నవలలోని ఇతివృత్తాన్ని విశ్లేషించండి.

12. తెలుగు నాటకం గురించి విశ్లేషించండి.

(లేదా)

‘యక్కగానం’ నాటికలోని పాత్రాలను పరిచయం చేయండి.

13. ఉత్తమ విమర్శకుని లక్ష్ణాలు రాయండి

(లేదా)

విమర్శ స్వరూప స్వభావాలను విశ్లేషించండి.

పాఠం - 1

ఆధునిక కవిత్వం - పరిచయం

పాఠ్య నిర్మాణ క్రమం

- 1.1. ఉద్దేశ్యం
- 1.2. ఆధునిక కవిత్వం
- 1.3. ఆధునిక కవిత్వం - లక్ష్ణాలు
- 1.4. ఆధునిక కవిత్వ వికాసం

1.1. ఉద్దేశ్యం :

ఆధునిక కవిత్వాన్ని పరిచయం చేసి, దాని లక్ష్ణాలను, పరిణామ వికాసాలను విద్యార్థికి తెలియజేయడం

1.2. ఆధునిక కవిత్వం :

తెలుగు సాహిత్యం సంస్కృత సాహిత్య అనువాదంతోనే ప్రారంభమైంది. మొదటగా వచ్చిన రచనలన్నీ పురాణ ఇతిహాసాల అనువాదాలు, పద్య రచనలు. పరితలకు అనందం కలిగించటంతో పాటు ప్రబోధాన్ని అందించటం ఏటి లక్ష్యంగా ఉండేది. రాజుల ఆస్తానాలకు, సండితులకు మాత్రమే పరిమితమై పామరులకు అందుబాటులో ఈ సాహిత్యం ఉండేది కాదు. దక్కించాంధ్ర యుగం నుండి ప్రబోధం వెనుకబడి ఆనందమే ప్రధాన లక్ష్యమవ్యటం కారణంగా దిగజారిన కవిత్వ స్ఫురించి ప్రారంభమైంది. సాహిత్యమంటే సమాజానికి హితం చేసేది. ఆ హితం కనుమరుగవటంతో ఇది కాదు కావలసింది అనే ఆలోచన నుండి ఆధునిక కవిత్వం పుట్టింది. ఆధునిక కాలంలో వచ్చినదంతా ఆధునిక కవిత్వమే. కందుకూరి వీరేశలింగంగారు, “సరస్వతీ నారద విలాపము” రచించి ఆంధ్ర కవిత్వంలో మార్పి తెచ్చారు. తరువాత కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారి “ముసలమై మరణము” కావ్య వస్తువులో కొంత కొత్తదనం తీసుకొచ్చింది. ఆ తరువాత గురజాడ, రాయప్రోలులు సాహిత్య స్ఫురించి చేసిన మార్పులు ఆధునిక కవిత్వానికి నాంది పలికాయి. ఆధునిక కవిత్వాన్ని నవ్యకవిత్వమంటారు. ఈ నవ్య కవిత్వం దురుపూరితంగా ఆనాటి సంఘ సంస్కరణాలో దృష్టమం, ఆంగ్ల విద్యాన్యాషి, పత్రికా వ్యాప్తి, వ్యాపకారిక భాషాద్వయం, స్వదేశీయోద్యమం మొదలైనవి కారణాలయ్యాయి.

1.3. ఆధునిక కవిత్వం - లక్ష్ణాలు :

ఆధునిక కవిత్వానికి నవ్య కవిత్వం, అభినవ కవిత్వం, అనేవి పర్యాయపదాలు. విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు నవ్య సాహిత్యమంటే చెబుతూ ‘విశిష్టమైన సంస్కరంతో నడిచిన మన జూతి ఆంగ్లీయులు ఆక్రమణ కారణంగా మన సంస్కరం మీద అభిమానం కోల్పోయి పాశ్చాత్యుల సంస్కరం మీద అభిమానం పెంచుకుండని, ఆ అభిమానం వ్యక్తికరించే భాషాతత్త్వం, చరిత్ర నిర్మాణం, సృష్టికాల నిర్మాణం, సంఘ ధర్మాలు, విశ్వసాలు ఏటిని ఏ గ్రంథం పరామర్ఖిస్తుందో అదే నవ్య సాహిత్యం’ అన్నారు. కానీ ఇది సమంజసం కాదని నవ్యకవుల దేశ భక్తి, ఆంధ్ర దేశాభిమానం, సంప్రదాయ పోషణ నిరూపించాయి. (రాచమల్లు రాచమంద్రారెడ్డి సంప్రదాయాలను, సంప్రదాయక్రమమెన విశ్వసాలను,

ఆచార్య సాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం ను నిర్వహించి, ప్రతి సమస్యను ఆధునిక విజ్ఞాన శాస్త్రాల సహాయంతో, వేతువాద దృష్టితో పరిశీలించడం ఆధునికత” అన్నారు. కనుక ఆధునికత ప్రాతిపదికగా సాగుతున్న యుగాన్ని ఆధునిక యుగమని, ఆ యుగంలో వచ్చిన కవిత్వాన్ని ఆధునిక కవిత్వమని వ్యవహారించవచ్చు. 19వ శతాబ్ది ఉత్తరార్ధంలో నవ్య కవిత్వానికి గట్టి పునాది పడి కళ కళ కోసమే కాదు, సమాజం కోసం అనే అభిప్రాయం బలపడింది.

ఆధునిక కవిత్వానికి ఈ క్రింది లక్షణాలుంటాయి.

1.3.1. ఖండ కావ్య ప్రక్రియ :

ఇరవయ్యా శతాబ్ది ప్రారంభంలో తెలుగు సాహిత్యంలో మొదలైన ప్రక్రియ ఖండకావ్య ప్రక్రియ, నవ్య కవిత్వంలో ప్రథమగణామైన ప్రక్రియ. కవులను పోషించే రాజులు లేని కారణంగా, అంగ్గ నాగరికతా సంపర్కంతో ప్రజలు వేగవంతమైన జీవిత విధానానికి అలవాటు పడిన కారణంగా, పత్రికలకు ప్రభావం ప్రచురించే అవకాశం లేని కారణంగా స్వల్పకాలంలో, అనల్చానందం కలిగించే కవిత్వం కావలసి వచ్చింది. ఆంగ్గ కవిత్వ ప్రభావంతో తెలుగు కవిత్వంలోనూ ఖండ కావ్య ప్రక్రియ మొదలైంది. ఈ ఖండ కావ్యం ఆత్మాశ్రయ ధోరణిలో సాగువచ్చు లేదా పరిమిత పాత్రలతో కవి తన భావాన్ని వ్యక్తికరించవచ్చు. భావ తీవ్రతను ప్రకటించడానికి, పాతకుడిలో రసానందాన్ని వేగంగా కలిగించటానికి ఈ ఖండకావ్య ప్రక్రియ సమర్పించడానికి వేగంగా కలిగించటానికి ఈ ఖండకావ్య ప్రక్రియ సమర్పించడానికి.

1.3.2. ఆత్మాశ్రయ రీతి :

కవి తాను దర్శించిన సత్యాన్ని, శివాన్ని, సుందరాన్ని ప్రకటించే మార్గాలు రెండు. ఒకటి వస్త్యాశ్రయ కవితారీతి, రెండవది ఆత్మాశ్రయ కవితారీతి. ప్రాచీన కవిత్వం వస్త్యాశ్రయ రీతిలో ఎక్కువగా సాగింది. ఇతివ్యత్తం ఇక్కడ ప్రధానంగా కనిపిస్తుంది. ఆధునిక కవిత్వం ఆత్మాశ్రయరీతిలో సాగింది. ఆత్మాశ్రయరీతిలో సాగే కవిత్వంలో కతాపూరణ ప్రయత్నముండదు, అనవసరమైన వర్ణనలుండవు. అందుకే దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి “ఉత్తమమైన ఆత్మపరమైన కావ్యంలో ఉన్నంత కవిత్వ లావణ్యము మరొక కావ్యంలో ఉండదు. ఊపిన చోట అది ఊపినంత మరొకటి ఊపదు’ అన్నారు.

1.3.3. వస్తు నవ్యత :

ప్రాచీన కవిత్వంలో ఎక్కువ శాతం ప్రసిద్ధ ఇతివ్యత్తమో మిత్రప్రతమో, కలిగినవే. నాయకులు దేవతలు, అవతార పురుషులు లేదా అగ్రవర్షస్తులుగా ఆమాత్రమే ఉండగా నవ్యకవిత్వంలో సామాన్యాలు నాయకులయ్యారు. నవ్యకవిత్వం అంగాంగ వర్ణనకు ప్రాధాన్యం ఇష్టక అంతరంగ వర్ణనకే ప్రాధాన్యతనిచ్చింది. నవ్య కవులు అనుభూతి గాఢత్వాన్ని ప్రకటించటానికి తమ ఆలోచనా శక్తిని ఉపయోగించారు.

1.3.4. భావ నవ్యత :

ప్రాచీన కవిత్వం వస్తు ప్రధానమైనప్పటికీ ఇతి వ్యత్తం కంటే వర్ణనలకే ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఇచ్చి అనపాజ్మైన అతిశయోక్తులతో వర్ణనలు చేశారు. హ్యాదయాన్ని ద్రవింపజేసే కరుణారస ఘట్టాలలోనూ ప్రభంధకవులు భావనాశక్తిని మన్నించలేదనటానికి తెనాలి రామకృష్ణాడు కొంటేగా “అల్లసాని వాడల్నానల్న ఏడ్చెను, ముక్కుతిమ్మన ముద్దు ముద్దుగా నేడ్చెను, భట్టమూర్తి భావరుమని యేడ్చెను” అని అనిన మాటలే నిదర్శనం. నవ్య కవిత్వంలో భావమునకే అగ్రతాంబూలం ఇచ్చి ఊపాలతో ఇంద్రజాలం చేయకుండా భావనా బలాన్ని ప్రదర్శించారు. విన్నదానికంటే మాచినదానికి, ఊపించిన దానికంటే అనుభవించిన విషయాలకే ప్రాధాన్యం ఇచ్చారు.

1.3.5. శైలీ నవ్యత :

ప్రాచీన కవిత్వంలో దీర్ఘ సమాసాలకు, గర్జబంధ కవిత్వాలకు తత్పుమ పదాలకు, శైఖమ ప్రాధాన్యం ఇచ్చారు. అచ్చమైన తెలుగు కనపడదు. పదాడంబరానికే ప్రాధాన్యత ప్రాచీన కవిత్వమిష్టే నవ్య కవిత్వం భావానికే ప్రాధాన్యతనిచ్చింది. చేపేది అందరికీ అర్థం కవావాలనే అభిప్రాయం పెరిగింది. శైలీ సారళ్యం నవ్య కవిత్వ లక్షణాలలోనే ముఖ్యమైంది.

1.3.6. పద ప్రయోగం :

నవ్య కవులు కొత్త పదాలను ప్రయోగించారు. వ్యవహారభ్రష్టాలైన అనేక పదాలను విసర్జించి సమకాలీన సమాజంలో చలామణిలో ఉన్న పదాలకు పట్టం గట్టారు. వ్యవహారిక భాషాద్వయ స్వార్థితో గురజాడ ముత్యాలసరాలు, నండూరి యొంకి పాటలు వంటి రచనలతో మాటకు, కవితకు సాన్నిహిత్యాన్ని ఏర్పరిచారు.

1.3.7. ప్రక్రియా బాహుళ్యం :

ప్రక్రియా బాహుళ్యం నవ్య కవిత ప్రత్యేక లక్షణం. ప్రాచీన కవులు గణిత, వైద్య శాస్త్రాలను కూడా పద్యంలోనే రచించగా నవ్యకవులు కవితాగుణమున్న విషయాలనే పద్యగేయాలలో చెప్పారు. ఒక్క భావకవిత్వంలోనే ప్రకృతి కవిత్వం, పల్లీజన కవిత్వం, దేశభక్తి కవిత్వం, సంఘసంస్కరణ కవిత్వం, భక్తి కవిత్వం, కథా కవిత్వం, స్మృతి గీతాలు, బాల గేయాలు వంటి అనేక ప్రక్రియలు కనిపిస్తాయి. ఇవన్నీ ప్రజలలోకి తీసుకెళ్ళబడి ప్రజల ఆదరణ పొందాయి.

1.4. ఆధునిక కవిత్వ వికాసం :

ఆధునిక తెలుగు కవిత్వం వివిధ ఉద్యమాలతోను, అస్త్రిత్వవాద ధోరణలతోనూ కాలక్రమంగా అనేక విధాలుగా వికసించింది.

1.4.1. జాతీయోద్యమ కవిత్వం :

“జననీ జన్మభామిశ్చ స్వర్గాదపి గరీయసి” అని నమ్మిన భారతజాతి విదేశీయుల పాలనలో శతాబ్దాల కాలం ఉండలేకపోయింది. ఆంగ్లేయులు 1905లో బెంగాల్ను రెండు ముక్కలు చేయటంతో భారతీయుల మనస్సులో ఉన్న జాతీయ భావం ఒక్కసారిగా పెల్లుబికింది. బిపిన్ చంద్రపాల్ ఆంధ్రదేశ పర్యటనతో జాతీయోద్యమ స్వార్థి ఆంధ్ర కవులలో రగులుకొంది. చిలకమర్తువారు “భరత ఖండంబు చక్కని పాడియాను..” అనే పద్యం రాశారు. ఇదే జాతీయోద్యమ సంబంధమైన మొదటి రచన.

జాతీయ భావాన్ని వ్యంగ్యంగానో, అన్యాపదేశంగానో చిత్రించక సూటిగా ఆంగ్ల ప్రభుత్వాన్ని విమర్శించిన మొదటి కవి చిలకమర్తి. తరువాత అంత భావతీవత, ఉర్ధ్వమ స్వార్థి చోటు చేసుకున్న రచనలు రాయిప్రోలు వారినే. వీరి జాతీయభావానికి పతాక వీరి “జన్మభామి”. గురజాడగారి దేశభక్తి గేయం దేశీయులలో జాతీయ భావజాగ్యతి కలిగించింది. ఆత్మవిశ్వాస సూర్యోదయ కాంతులతో భారత జాతీయ ప్రబోధ గీతాలాలపించిన కవి దుప్పురి రామిరెడ్డిగారు. మాతృదేశం పట్ల భక్తిని అసిధారా సదృశ్మైన ఆవేశంతో వెల్లడించిన వారు వేదుల సత్యనారాయణ శాస్త్రిగారు. విశ్వనాథ, తుమ్మల, జామువా, కరుణ శ్రీ, త్రిపురనేని వంటి కవులు తమ దేశభక్తిని, జాతీయాభిమానాన్ని తమ కవిత్వం ద్వారా వెల్లడించారు. ఇలా అనేక మంది కవులు జాతీయోద్యమ స్వార్థితో రచనలు చేసి ప్రజలను జాతీయోద్యమ దిశగా మళ్ళించారు.

1.4.2. భావ కవిత్వమం :

తెలుగు సాహిత్యంలో ప్రబంధ కవితా ధోరణిషైలై తిరుగుబాటుగా వచ్చిన భావ కవిత్వ ఉద్యమం తెలుగుదేశంలో మూడు దశాబ్దాలపాటు (1910-1940) సాగింది. అంగ్గ రొమాంటిక్ పొయిట్రి ప్రభావం భావకవిత్వంపై ఉంది. భావకవిత్వాన్నే కాల్పనిక కవిత్వం అని కూడా అంటారు. భావకవిత్వాన్నే మొదట్లో రాయప్రోలు సుబ్బారావు ‘అభినవ కవిత్వం’ అని, కృష్ణాప్రి ‘కాల్పనిక కవిత్వం’ అని, దువ్వారి రామిరెడ్డి ‘గీత కవిత్వం’ అని, నోరి నరసింహాశ్రీ ‘నవ్య కవిత్వం’ అని పేర్కొన్నారు. భావ కవిత్వం అనే పదాన్ని మొదటిపారిగా గాడిచ్చర హరిసర్వోత్తమరావుగారు వాడితే తర్వాత అందరూ అనుసరించారు. “కవి యొక్క ఒక అవిష్పష్ట వాంఛాంకురము, ఒక అంతర్మిగూడ తాపము, ఒక చిన్న కావ్యములో ఉండబడినచో అది భావ కవిత్వమని” విశ్వనాథవారు, “భావము యొక్క కవితా స్వభావం భావ కవిత్వం” అని కవి కొండల వెంకటరావుగారు, “భావ ప్రధాన కవిత్వమే భావకవిత్వమని” ఇంద్రగంటి హనుమచ్చాప్రిగారు, “ఏదో ఒక భావాన్ని ఆధారము చేసికొని అల్పావకాశంలో పూర్ణంగా రససిద్ధిని చేకూర్చే యత్పుం” అని పంచాగ్నుల ఆదినారాయణశాస్త్రిగారు, “వస్తు భావ రచనలలో భావమునకు ప్రాధాన్యమిచ్చిన కవిత్వమని” సి. నారాయణరెడ్డిగారు ఇలా ఎందరో కపులు భావకవిత్వాన్ని నిర్వచించారు.

స్వేచ్ఛ ప్రియత్వం, ఆత్మక్రమయత్వం, మనన ప్రాధాన్యం, సాధాన ప్రాధాన్యం, ఖండ కావ్యత్వం, ఆరాధనాతత్వం, మానవతావాదం, సంక్లిష్టత అనే లక్ష్మణాలతో భావకవిత్వం నాటి కవులందరినీ ప్రభావితం చేసింది. ప్రణయ కవిత్వం, ప్రకృతి కవిత్వం, ఆధ్యాత్మిక కవిత్వం, దేశభక్తి కవిత్వం, సంఘసంస్కరణ కవిత్వం, మానవతావాద కవిత్వం, స్తుతి కవిత్వం, స్ఫుర్తి కవిత్వం, బాలగేయ కవిత్వం అనే విభాగాలతో భావ కవిత్వం విలసిల్లింది, విస్తరించింది. భావకవితా ఉద్యమానికి దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి నాయకత్వం వహించారు. విశ్వనాథ సత్యనారాయణ, తల్లాపర్చుల శివశంకరశాస్త్రి, నాయని సుబ్బారావు, నండూరి సుబ్బారావు, అడివి బాపిరాజు, రాయప్రోలు సుబ్బారావు, దువ్వారి రామిరెడ్డి, అబ్బారి రామకృష్ణరావు, వెంకట పార్వతీశ్వర కవులు, వేదుల వేంకట రాయశాస్త్రి, చిలకమర్తి లక్ష్మీ నరసింహం, గురజాడ వేంకట అప్పారావు, బసవరాజు అప్పారావు వంటి కవులందరో భావ కవిత్వ ఉద్యమ ప్రభావానికి లోనై కవిత్వం చెప్పారు. భావకవులు తాము అనుభూతి చెందిన విషయాలకే ఎక్కువ ప్రాధాన్యత నిచ్చారు, తమ ఊహా ప్రపంచానికి పరిమితమయ్యారు. తమ ఏకాంతంలో తమ స్వార్థమే చూసుకొని సామాన్య మానవుడి కోసం పీరు ఆలోచించలేదు. కనీసం సామాజిక అవగాహన లేని భావకవుల కవితాన్ని తర్వాతి కవులు తీవ్రంగా విమర్శించారు.

1.4.3. హాతువాద కవిత్యా :

పేతువు అంటే కారణం. కారణం లేకుండా ఏ కార్యం జరగదు. ఈ కార్య కారణ సంబంధాలను గురించి ఆలోచించేది పేతువాదం. తప్పుచప్పుల న్యాయ నిర్ణయం చేసి సత్యాన్ని తెలుసుకోవడమే పేతువాదం. పేతువాదం జ్ఞానానికి సంబంధించిన వాదం. నిజమైన జ్ఞానం బుద్ధి విచేచనలోనే కలుగుతుందని ఇది తీర్మానించింది. పేతువును భౌతిక ప్రవంచానికి అన్వయిస్తే భౌతికవాదం, దేవుడికి అన్వయిస్తే నాస్తికవాదం, మానవజ్ఞాతికి అన్వయిస్తే మానవతావాదంగా రూపొంతరం చెందుతాయి.

ಭಾರತದೇಶಂಲ್ಲೋ ಹೊತುವಾದ ಬೀಜಾನ್ನಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಪ್ರಚಾರಂ ಚೇಸಿನ ವಾರು ಚಾರ್ಯಾಕುಲು. ಇಂತಹ ಅಂಥಿತದೇಶಂಲ್ಲೋ ಹೇಮನತ್ತೋ ಪ್ರಾರಂಭಮೈನ ಹೊತುವಾದ ಉದ್ಯಮಂ ತ್ರಿಪುರನೇನಿ ರಾಮಸ್ಯಾಮಿ ಚೌಡರಿತ್ತೋ ಉದ್ಯಮರೂಪಂ ದಾಲ್ಖಿಂದಿ. “ಹೊತುವಾದನೀ” ಗ್ರಂಥಂಲ್ಲೋ ಸಾಮಿನೇನಿ ಮುದ್ದು ನರಸಿಂಹಾನಾಯನಿಗಾರು ಮೂಡಬಿಶ್ಯಾಸಾಲನು ನಿರಸಿಂಚಾರು. ಕಂದುಕೂರಿ ವೀರೇಶಲಿಂಗಂಗಾರು ಅನೇಕ ಪತ್ರಿಕಲು ಪೆಟ್ಟಾರು, ವ್ಯಾಸಾಲು ರಾಷಾರು. ವೀರೇಶಲಿಂಗಂಗಾರಿಲ್ಲೋ ಬಲಮೈನ ಹೊತುವಾದ ಭಾವಜಾಲಂ ಕನಿಪಿಸ್ತುಂದಿ. ರಾವಿಪೂಡಿ ವೆಂಕಟಾದಿಗಾರು ಹೊತುವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತಾಲ್ಕಿ ಆಧಾರಂಗಾ ಚೇಸುಕೊನ್ನಿ ಮಂಚಿ ರಚನಲು ಚೇಶಾರು. ಮುಪ್ಪಾಳ್ಜಿ ರಂಗನಾಯಕಮ್ಮೆ, ಕತ್ತಿ ಪದ್ಮಾವಾತ, ವೆನಿಗಲ್ಲು ಸುಭಾರಾವು, ಯಲಮಂಚಿಲಿ ವೆಂಕಟಪ್ಪಯ್ಯ, ಎನ್.ವಿ. ಬ್ರಹ್ಮಾಂ ಮೊದಲೈನವಾರು ಹೊತುವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯಾನ್ನಿ ಸೃಜಿಂಬಿನವಾರೆ. ಪ್ರಕೃತಿನಿ ಅರ್ಥಿ ಚೇಸುಕೋವಡನಿಕಿ ಪ್ರಾರಂಭಮೈನ ಹೊತುವಾದಂ

లౌకిక జీవనాన్ని మరింత సుగమనం చేసుకోవటానికి అభివృద్ధి చెందింది. హేతువాద సాహిత్యమే అభ్యదయ, విష్ణవ సాహిత్యాలకు బీజాలు చేసింది.

1.4.4. అభ్యదయ కవితోద్యమం :

అభ్యదయమంటే ప్రగతి. భావ కవిత్వానికి వ్యతిరేకంగా శ్రామికవర్గ చైతన్యానికి సరికొత్త కవితారీతికి పునాదిగా అభ్యదయ కవిత్వం ఆవిర్భవించింది. మార్కెషం పునాదిగా అభ్యదయ కవితా ఉర్ధ్వమం ప్రారంభమైంది. సమ సమాజ నిర్మాణం కోసం పాటుపడింది. ఇది రెండు దశాబ్దాలపాటు (1935-1955) తెలుగు సాహిత్యాన్ని సుసంపన్నం చేసింది. సమాజంలో పీడించేవారు, పీడించబడేవారు అని రెండు వర్గాలవారు ఉండకూడదని, కష్టాభివృత్తి తగిన ప్రతిఫలం లభించాలని, కులమత భేదాలు అంతరించాలని, ప్రీలకు గౌరవస్తానం ఉండాలని, దైవభావనను విడనాడి మనిషి మనిషిని ప్రేమించే మానవత్వం ప్రజల్లో వ్యాపించాలని అభ్యదయ కవిత్వం ఆకాంక్షించింది. శ్రీశ్రీ, పరాభి, శిష్టా, నారాయణబాబులు భావకవిత్వంపై తిరుగుబాటు చేశారు. ఆరుద్ర, దాశరథి, కాళోజి నారాయణరావు, బాలగంగాధర తిలక్, విద్యాన్ విశ్వం, సోమసుందర్, అనిసెట్లో సుబ్బారావు, రెంటాల గోపాలకృష్ణ కె.వి. రమణారెడ్డి, అజంతా, జలసూత్రం రుక్కిణీనాథ శాస్త్రి, ఆలూరి బైరాగి, గోపాల చక్రవర్తి, నయాగరా, కల్పన, కరుణాశ్రీ, సి. నారాయణరెడ్డి, జి. బాపురెడ్డి, అవసరాల సూర్యారూపు, శార్యారి, నారపరెడ్డి, వట్టికొండ విశాలక్కి, రాంపా, చాగంటి సోమయాజులు ఇలా ఎందరో కవులు అభ్యదయ కవితలని రాశారు.

‘నయాగరా’ కవితా సంకలనం తర్వాత అభ్యదయ కవుల రచనలు అనేకం సంకలనాలుగా వెలవడ్డాయి. అందులో ముఖ్యమైనవి దాశరథి ‘అగ్నిధార’ (1949), ‘రుద్రావీణ’ (1950), సోమసుందర్ ‘వజ్రాయుధం’ (1949), ఆరుద్ర ‘త్వమేవాహం’ (1949), అనిసెట్లో ‘అగ్నివీణ’ (1949), నారపరెడ్డి ‘అత్రమాల’ (1950), రెంటాల ‘సంఘర్షణ’ (1950), గంగనేని ‘ఉడయిని’ (1950), శ్రీశ్రీ ‘మహాప్రస్తానం’ (1950), రమణారెడ్డి ‘భువనమూష’ (1955), నారపరెడ్డి ‘నవీణ’ (1953), కుందుర్తి ‘తెలంగాణ’ (1956), పుట్టపర్తి పురోగమనం’ (1951), రెంటాల ‘సర్పయాగం (1957), సోమసుందర్ ‘కాహాళి’ (1953) మొదలైనవి.

అభ్యదయ కవిత్వం వర్గ సంఘర్షణ, విష్ణవ ప్రభోధం, వీరగాథా కథనం, సమ సమాజ నిర్మాణం, తెలంగాణ విముక్తి, ఆంధ్ర రాష్ట్రాద్యమం, యుద్ధ విముఖత - శాంతి ప్రియత అనే ధోరణులతో సాగింది. ఈ అభ్యదయ కవిత్వం ఊహల్లి, కల్పనలని ప్రకృష్టిపెట్టి సమాజ జీవితాన్ని చిత్రించింది. ప్రజల పక్షం వహించింది. అభ్యదయ కవులు వర్తమాన సమస్యల్ని కవితా వస్తువుగా స్వీకరించి సమర్పించండి, చైతన్యవంతంగా, ప్రగతిశీలకమైన మార్పును కాంక్షిస్తూ కవిత్వాన్ని రచించారు.

1.4.5. దిగంబర కవితోద్యమం :

తెలుగుదేశంలో 1965లో దిగంబర కవిత్వానికి నాంది పలికారు దిగంబర కవులు. నగ్నముని (మానేపల్లి హృద్మీకేశవరావు), నిథిలేశ్వర్ (యాదవరెడ్డి), జ్యులాముఖి (వీరవెల్లి రాఘవాచార్యులు), చెరబండరాజు (బద్ధం భాస్కరరెడ్డి), ఛైరవయ్య (మన్మోహన్ సహాయ్), మహాస్వప్ను (కమ్మిశెట్టి వెంకటేశ్వరరావు) అనే ఆరుగురు దిగంబర కవిత్వానికి సారథ్యం వహించారు. వీరు అభ్యదయ కవితాధోరణిపై తిరుగుబాటు చేశారు. దిగంబర కవులకు మతాలతో, రాజకీయాలతో, ఇజాలతో సంబంధం లేదు. భారతీయ సంస్కృతి పట్ల, నాగరికత పట్ల, క్షీణిస్తున్న మానవ విలువల పట్ల ధ్వజమెత్తారు. ప్రజారాజ్యం వస్తుందని ఆశించిన ప్రజలకు స్వాతంత్ర్యం నిరాశనే మిగిల్చింది. సమాజంలో అవినీతి బంధువ్రీతి, ఆశ్రితజన పక్షపాతం, లంచగొండితనం విశ్వంఖలంగా విజ్ఞంభించాయి. దీని ప్రభావం తెలుగు సాహిత్యంపై పడింది. సంఘ దుస్థితికి, కలుషిత వాతావరణానికి తపన చెంది, ఆవేదన చెంది, రోదించి వెలువడిన కవిత్వం దిగంబర కవిత్వం. దిక్కులు అంబరంగా కలవారు దిగంబరులు. వీరికి భోతిక దిగంబరత్వం

లేదు, మానసిక దిగంబరత్వమే ఉంది. ఏరు 1965-1968 మధ్య మూడు సంవత్సరాలపాటు మూడు కవితా సంకలనాలని వెలువరించి సంచలనాన్ని సృష్టించారు. మొత్తం ఈ మూడు కవితా సంకలనాలలో 93 కవితలున్నాయి. తిరుగుబాటుతనం, విశ్వంభాలత్వం, అంతర్జాతీయ భావం, అఱుయుద్ధ విముఖత, నగర జీవన చిత్రణ, వ్యక్తి స్వేచ్ఛ, నూతన వ్యవస్థ స్థాపన, వర్ధ పోరాట తత్వం - సాయుధ విష్ణవం వీరి కవిత్వంలో అంశాలుగా కనిపిస్తాయి. మెరుపులా వచ్చి మాయమైన కవిత్వం దిగంబర కవిత్వం. అయినప్పటికీ ఈ దిగంబర కవిత్వం ఎందరో యువకులను ప్రభావితం చేసింది. విష్ణవ కవిత్వం రావటానికి బాటలు వేసిందని చెప్పక తప్పదు.

1.4.6. విష్ణవ కవితా ఉద్యమం :

అభివృద్ధి నిరోధకమైన వ్యవస్థను ధ్వంసం చేసి, సమూలంగా కూలదోసి మరోకొత్త వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేయడమే విష్ణవం. విష్ణవం రావాలంటే హింస తప్పనిసరి. తెలుగు సాహిత్యంలో 1970-1990 మధ్య కాలాన్ని విష్ణవోద్యమ కాలంగా పరిగణించవచ్చు. 1970 జూలై 3వ తేదీన శ్రీ శ్రీ అధ్యక్షుడిగా విష్ణవ రచయితల సంఘం ఆవిర్భవించింది. కె.వి. రమణారెడ్డి, వరవరరావు, జ్యోతిమ్ భారతీ, రావిశాస్త్రి, నిఖిలేశ్వర్, నగ్నముని, కొడవటిగంటి కుటుంబరావు, కాళీపట్టంరామారావు మొదలైనవారు విరసం సభ్యులు. విష్ణవాన్ని సమర్పిస్తూ, విష్ణవోద్యమ చరిత్రను ప్రతిఫలిస్తూ విష్ణవ భావాలను ప్రచారంచేస్తూ రాసే కవిత్వం విష్ణవ కవిత్వం. సకల మానవ సంబంధాలను విష్ణవీకరించటం విష్ణవ కవిత్వం 1970లో ‘రుండు’ కవితా సంకలనం విష్ణవోద్యమ ప్రారంభంలో వెలువడింది. శ్రీకాకుళం గిరిజన పోరాటంలో ప్రధాన పాత్ర పోషించి, ప్రాణాలర్పించిన సుబ్బారావు పాణిగ్రహికి అంకితం ఇష్యబడిన ఈ కవితా సంకలనాన్ని ప్రభుత్వం నిపేధించింది. విష్ణవ సాహిత్యంలో గడ్డర్ ఒక మహాశక్తి. అలాగే వంగపండు, మాష్టోర్ పాటలు నేటికీ ప్రజలను చైతన్యపరుస్తున్నాయి. 1990లో ‘మరో రుండుం’ కె.వి. రమణారెడ్డిగారి సంపాదకత్వంలో వెలువడింది. విష్ణవ కవులు ప్రీతిలను, దళితులను పట్టించుకోలేదని, ఎక్కడ నుంచో అరువు తెచ్చుకున్న మార్కెజం భారతదేశంలో పనికి రాదని విమర్శలోచ్చాయి. అయినా తెలుగు సాహిత్య సాంస్కృతిక రంగాలలో విష్ణవ సాహిత్యం ప్రధాన పాత్ర పోషించింది. ప్రీ వాద, దళితవాదాలు తెలుగు సాహిత్యంలో రావటంతో విష్ణవ సాహిత్య ఉధ్వాతి తగ్గింది.

1.4.7. స్త్రీవాద కవిత్వం :

ప్రాచీనాంధ్ర సాహిత్యంలో ప్రీ పతివ్రతగా, శ్యలవతిగా, గుణవతిగా చిత్రికరించబడింది. ప్రబంధయుగం వచ్చేసరికి కవులు ప్రీని ఆటవస్తువుగా, అంగడి బొమ్మగా చిత్రించారు. దక్షిణాంధ్ర యుగ కవులు ప్రీని విలాస వస్తువుగా మాత్రమే పరిగణించి అసభ్య శ్యంగారంలో ముంచేశారు. క్షీణయుగంలో ప్రీ పరిష్కారి మరీ దిగజారి బండబూతులతో బజారు సాహిత్యమొచ్చింది. ప్రీని జాగ్రతం చేసి మేలుకొలిపిన ఘనత కందుకూరి నీరేశలింగంగారికి దక్కుతుంది. గురజాడ కూడా ప్రీకి మహోన్నత స్థానం కల్పించారు. ప్రీ హృదయు లోతుల్ని, మానసిక క్షోభను, అంతరంగిక ఆవేదనను పరిశీలించినవారు చలం. భావకవులు ద్రుణయదేవతగా ప్రీని ఆరాధించారు. అభ్యుదయ కవులు ప్రీల సమస్యలను ప్రతిబింబించే విధంగా కవితలు రాశారు. దిగంబర కవులు ప్రీకి జరిగే అన్యాయాలని, అక్రమాలని వ్యక్తికరించారు. విష్ణవ కవులు ప్రీ విముక్తిని కోరుతూ కవిత్వం రాశారు.

తమ అస్తీత్వం కోసం తామే రచనలు చేయటం ప్రారంభించారు కవయిత్రులు. పురుషుల కంటే తమ సమస్యలు తామే సమర్థవంతంగా చెప్పగలమని ‘అస్మిత’ సంస్కృతారు 1993 అక్షోబర్లో ఓల్లా, వసంత కన్నాభిరామన్ల సంపాదకత్వంలో ‘నీలి మేఘాలు’ అనే కవితా సంకలనాన్ని ప్రచురించారు. రేవతీదేవి, జయప్రభ, కొండేపూడి నిర్వుల, ఈశ్వరి, విమల, ఓల్లా, అబ్బారి చాయాదేవి, పుట్ట హేమలత, రావులపల్లి సునీత, కె. గీత, చంద్ర మల్లిక, కవితా భారతి, ఆర్. శశికళ, కె. వరలక్ష్మి కోట్ల వనజాత మొదలైనవారు ప్రీల సమస్యలపై కవితలు రాశారు. ప్రీవాద రచనలు చేసినవారిలో ఎక్కువమంది ప్రీలే అయినా కొందరు పురుషులు

ఉన్నాయి. శ్రీశ్రీ, కిశోర్, అల్లం నారాయణ, తంగిరాల, ఎండ్రూరి సుధాకర్, శిఖామణి, జలదండి సుధాకర్, అరణ్య కృష్ణ కొప్పల సింహది, అలిసెట్టి ప్రభాకర్, ఆశారాజు వంటివారు తమ కవితల్లో ప్రైస్ సమస్యలను చిత్రించారు. ప్రైస్ వాడ కవిత్వంలో వ్యక్తిగా, రచయితిగా ఉనికి, వివాహ వ్యవస్థ, శారీరక స్ఫూర్ష, లైంక వివక్ష, మాతృత్వం, సామాజిక జీవితం, కుటుంబాలలో హింస, తిరుగుబాటు చైతన్యం, ప్రపంచీకరణలను కవితావస్తువులగా తీసుకున్నారు. ప్రైస్ ఒక వ్యక్తి కాదు, ఒక శక్తి. ప్రైస్ మాతృమూర్తే కాదు, మానవతా మూర్తని ప్రైస్ వాడ సాహిత్యం నినదిస్తుంది.

1.4.8. దళితవాడ కవిత్వం :

భారతదేశంలో మొట్టమొదటటిగా జ్యోతిభాష్యాలే దళితవాడాన్ని, దళిత సాహిత్య వాదాన్ని, దళత తత్త్వశాస్త్రాన్ని రూపొందించారు. దానిని బాగా అర్థం చేసుకున్న డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ దళితులకు ఆర్థిక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక పోరాటాలకు సిద్ధం కావాలని హెచ్చరించాడు. ఆంధ్ర దేశంలో దళిత ఉద్యమం 1985 నుండి ప్రారంభమైంది. కారంచేడు ఘటనకు నిరసనగా విశాఖపట్టంలో ‘దళిత మహాసభ’ 1986 జులైలో జరిగింది. అప్పుడే దళిత విద్యార్థి సంఘం, దళిత యువజన సంఘం, దళిత మహిళా సంఘం, దళిత సాహిత్య - సాంస్కృతిక సంఘం వంటి సంఘాలు ఆవిర్భవించాయి. హరిజన, గిరిజన, మైనార్టీ, వెనుకబడిన వర్గాల సాహిత్యంగా దళితవాడ సాహిత్యం వచ్చింది. దళిత వర్గాల అభ్యున్నతే దళిత సాహిత్య లక్ష్యం, దళితేతరులు స్ఫోటిన సాహిత్యం కంటే దళిత రచయితలు స్ఫోటిన సాహిత్యమే దళిత జీవన వాస్తవికతకు అద్దం పడుతుంది. జామవా, బోయి భీమన్న, కుసుమ ధర్మన్న, కొలకలూరి ఇనాక్, కత్తి పద్మారావు, ఎండ్రూరి సుధాకర్, శిఖామణి, పైడి తిరేష్బాబు, చల్లపల్లి స్వరూపరాణి, ఎన్. రవికుమార్, సుంకర రమేష్ వంటి కవులు దళిత కవిత్వాన్ని రచించారు. డా॥ అంబేద్కర్ శతజయంతి సందర్భంగా ఆచార్య వెలమల సిమ్మున్న వ్యవస్థాపక అధ్యక్షులుగా దళిత సాహిత్య పీరం ఏర్పడింది. డా॥ కొండపల్లి సుదర్శనరాజగారు సంకలనం చేసిన ‘దళిత కవిత’ తొలి దళిత కవితా సంకలనంగా రూపొందింది. దళిత కవులు బ్రాహ్మణీయ సంస్కృతిని వ్యతిరేకించారు. దళిత సంస్కృతిని గురించి వివరించే దళిత నాయకుస్తుతి, దళిత సంఖీభావ కాండ్క, దళితులకు విద్యావకాశాల్ని ప్రబోధించడం, దళితులకు కర్తవ్య బోధ, దళిత ప్రైస్, సాందర్భ వర్ణన, వర్ణాంతర వివాహాల ప్రోత్సాహం, రిజర్వేషన్ల పరిరక్షణ, దళితులకు రాజ్యాధికారం వంటి అంశాలతో కవిత్వం రాశారు దళితుల్ని చైతన్యపరిచారు.

1.4.9. ముస్లింవాడ కవిత్వం :

తెలుగు సాహిత్యానికి ముస్లిములు చేసిన సేవ ప్రశంసించదగ్గది. ఆధునిక యుగంలో ముస్లిం కవులు జాతీయతాభావంతో, సమైక్యతా భావంతో లోక కళ్యాణం కోసం రచనలు చేశారు. ఉమర్ ఆలీషా, పేక్ దరియా శుస్నేహ్, మహమ్మద్ భాసింభాన్, మహమ్మద్ గపూర్ భాన్, మహమ్మద్ సఫీజ్దీన్, ఎన్.ఎమ్. వలి వంటి వారు దృశ్య కావ్యాలు రాస్తే పాపా సాహెబ్గారు పోరాణిక పద్య కావ్యాల్ని రాశారు. శతక సాహిత్యాన్ని స్ఫోటిన వారిలో మహమ్మద్ శుస్నేహ్, పేక్ దావూద్, మహమ్మద్ యార్, పాపా సాహెబ్ వంటి వారున్నారు. వచన కవిత్వంలో ఆరితేరినవారు ఇస్లామ్యుల్, పజీర్ రహమాన్, సుగమ్ బాబు, గులాం యాసీన్ మొదలైనవారు. ఇదంతా ఒక పార్షవమైతే, మరొక ప్రక్క హిందూ మత చాంధస భావాలు కలవారు ముస్లిములను అన్ని విధాలా బాధలు పెట్టడం ప్రారంభించారు. ఈ విషయాన్ని ముస్లిం కవులు జీర్ణించుకోలేకపోయారు. 1992 డిసెంబర్ 6న బాటీ మసీద్ ధ్వంసంతో ముస్లిం హృదయాలు గాయపడ్డాయి. తీవ్ర అభ్రత్రణ గురయ్యారు. ఈ నేపధ్యంలో తమ ఉనికికై, హక్కులకై, భద్రతకై ముస్లిం మైనారిటీ కవులు తమ గళం విప్పారు. తమ ఆవేదనను కవిత్వికరించారు. ముస్లిం స్ఫూర్హతో కవిత్వం రాసినవారు భాదర్, అఫ్సర్, భాజా, సైన్యభాబా, జువేద్, ఇక్కాల్ చంద్, యాకుబ్, భాదర్, గాన్, మహముద్ ఆలి, అబ్యాస్, అక్బర్ పాజఫోన్, అస్వర్, గఫర్, పేక్ కరీముల్లూ మొదలైనవారు. పాజషోన్, మహాజభిన్, మెహనాజ్, షంషోద్, జవేరియా, ఎన్. రజియాబేగం వంటి

ముస్లిం రచయితులు తమ కలం కదిలించారు. వీరి ప్రత్యేక అస్థిత్వం కోసం స్నేహాబా సంపాదకత్వంలో తొలి ముస్లింవాద కవితా సంపుటి 'జల్జలా' ప్రచురించారు.

అలాగే బి.సి. వాద కవితా ధోరణి, ప్రాంతీయవాద అస్థిత్వ కవితా ధోరణలు తెలుగు సాహిత్యంలో ప్రారంభమయ్యాయి. ఆధునిక కవులు వచన కవితా రూపొలైన మినీ కవిత్వం, హైకూలు, నానీలు, రెక్కలు, కిరణాలువంటి ప్రక్రియలలో ఎక్కువగా కవిత్వం రాశ్చున్నారు. ఆధునిక తెలుగు కవిత్వం అనేక వాదాలతో, ధోరణలతో, ప్రక్రియలతో సుసంపన్నం అపుతుంది.

డా॥ టి. జాన్ కిరణ్బాబు,

శాఖాధ్వంసులు
తెలుగు నిభాగం,
శ్రీ ఎబిఆర్ ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల
రేపల్లి, గుంటూరు జిల్లా.

పాఠం - 2

దేశ చరిత్రలు

- శ్రీ శ్రీ

పాఠ్య నిర్మాణ క్రమం

- 2.0. ఉద్దేశ్యం
- 2.1. కవి పరిచయం
- 2.2. పార్యాభాగ సందర్భం
- 2.3. పార్యాభాగ సారాంశం
- 2.4. కలిన పదాలకు అర్థాలు
- 2.5. సందర్భ సహిత వ్యాఖ్యలు
- 2.6. ప్రశ్నలు - సమాధానాలు
 - 2.6.1. సంగ్రహ ప్రశ్నలు
 - 2.6.2. వ్యాసరూప ప్రశ్నలు
- 2.7. పార్యాభాగంలోని సమాసాలు
- 2.8. విద్యార్థులకు సూచనలు

2.0. ఉద్దేశ్యం :

మహాకవి శ్రీశ్రీ రచించిన “దేశ చరిత్రలు” గేయ కవిత చరిత్ర పట్ల విద్యార్థులకు సదవగాహన కల్గిస్తుంది. చరిత్రకు కొత్త నిర్వచనం చెబుతుంది. చరిత్రను ఎలా చదవాలో, ఎలా అర్థం చేసుకోవాలో, ఏ విషయాలకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వాలో శ్రీశ్రీ ఈ కవితలో చక్కగా వివరించారు.

2.1. కవి పరిచయం :

మహాకవి శ్రీశ్రీ అసలు పేరు శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావు. 02-01-1910న అప్పులకొండమ్మ, వేంకట రమణయ్య దంపతులకు విశాఖపట్నంలో జన్మించారు. “పూడిపెద్ది” వంశానికి చెందిన శ్రీశ్రీ “శ్రీరంగం వారికి దత్తత వెళ్ళడం వలన పూడిపెద్ది శ్రీనివాసరావు శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావుగా మారారు. ఈ మార్పు ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యం యొక్క గమనాన్ని మార్చింది. బాల్యం నుండే పద్యాలురాసిన శ్రీశ్రీ స్వయం ప్రతిభతో ఎదిగారు. బతుకుతెరువు కోసం ఎన్నో ఉద్యోగాలు చేశారు. వేటిలోను స్థిరంగాలేరు. కవిత్వమొక్కటే శ్రీశ్రీకి స్థిర శక్తిని, చిరకీర్తిని ఇచ్చింది. శ్రీ శ్రీ రాసిన “మహా ప్రసాదం” కవితా సంపుటి ఆధునిక తెలుగు కవుల్ని ప్రభావితం చేసింది. శ్రీశ్రీ నిశభద్ర బ్రహ్మగా, ప్రజాకవిగా, అభ్యదయ సాహిత్య రథసారధిగా నిలిపింది. “1930 వరకు తెలుగు

సాహిత్యం నన్న నడిపించింది. తర్వాత తెలుగు సాహిత్యాన్ని నేను నడిపిస్తున్నాను” అని సగర్యంగా ప్రకటించుకున్న యుగకవి శ్రీశ్రీ. యుగకవి అంటే యుగలక్షణాన్ని ప్రతిబింబించే కవి. సమకాలీన సాహిత్య సృష్టికి స్వార్థి ప్రదాత. తర్వాత తరం కవులకు మాగ్ నిర్వేశకుడు.

శ్రీశ్రీ రాసిన మరో ప్రస్తావం, ఖడ్డ సృష్టి చరమరాత్రి (కథలు), సి.ప్రా.లి., (సిరిసిరి మువ్వ శతకం, ప్రాస క్రీడలు, లిమరిక్యులు), పాడవోయి భారతీయుడా (సిని గీతాలు), తెలుగు పీర లేవరా ! (సిని గీతాలు) రుక్కుటేశ్వర శతకం, అనంతం (స్వీయ చరిత్ర) మొదలైనవి శ్రీశ్రీకి కీర్తి తెచ్చిన రచనలు. శ్రీశ్రీ అభ్యుదయ రచయితల సంఘం, విష్ణవ రచయితల సంఘంలో ప్రధాన భామిక వహించారు. “జ్ఞాన పీరం” అవార్డు కంటే, ప్రజల హృదయ పీతాల్లో లభించిన స్వానం గొప్పదని చెప్పుకున్న శ్రీశ్రీ సోవియట ల్యాండ్-నెఫ్రూ అవార్డును, కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డును అందుకున్నారు.

సిని గీత రచయితగా వేలాదిగా పాటలురాసి, సినిమా రంగంలోనూ తన ప్రత్యేకతను చాటుకున్నారు. ‘శ్రీ అంటే విషం. శ్రీ అంటే సంపద. వెరసి శ్రీశ్రీ అంటే కనిష్ఠం” అని ప్రశంసలందుకున్న శ్రీశ్రీ కనిష్ఠం తెలుగు భాష ఉన్నంత కాలం అజరామరంగా ఉంటుంది. శ్రీశ్రీ 15-06-1983న తుది శ్యాస విడిచారు.

2.2. పార్య భాగ సందర్భం :

మహాకవి శ్రీశ్రీ “మహాప్రస్తావం”లోని “దేశ చరిత్రలు” ఖండిక 1938లో రచింపబడింది. చరిత్రకు సంప్రదాయాను సారంగా చెప్పుకునే అర్థానికి భిన్నంగా, సరికొత్త దృష్టికంతో, అభ్యుదయ దృష్టితో శ్రీశ్రీ ఈ ఖండికను రాశారు. “మహా ప్రస్తావం”లోని ప్రముఖ కవితా ఖండికల్లో “దేశ చరిత్రలు” ఒకటి. డిగ్రీ స్థాయి విద్యార్థులకు చరిత్ర పట్ల నూతన దృష్టిని, ఆలోచనను కల్గించడం కోసం ప్రస్తుత పార్యభాగం నిర్ణయింపబడింది.

2.3. పార్యభాగ సారాంశం :

దేశ చరిత్రలు కవితలో కవి చరిత్ర అర్థాన్ని సరికొత్తగా చెప్పారు. ఏ దేశ చరిత్ర చూసినా గర్వకారణమైన విషయం ఏదీ లేదు. నర జాతి చరిత్ర అంతా పరపేడనతో సాగింది. పెత్తందార్సు ఎదుటి వాళ్ళను పిశాచాల్లా పీక్కు తినడమే చరిత్రలో కన్నిస్తుంది. భీభత్త రస ప్రధానంగా సాగిన చరిత్రలో దరిద్రులను కాల్పుక తినడమే కన్నిస్తుంది. బలవంతులు బలహీనుల్ని బాసిసలుగా చేసుకున్నారు. మనుషుల్ని క్రూరంగా చంపిన నరహంతుకులంతా చరిత్రలో రాజులుగా కీర్తి గడించారు. ప్రపంచంలో యుద్ధం జరగిని చోటులేదు. యుద్ధాల్లో మరణించిన వీరుల రక్తంతో, వాళ్ళ భార్య, బిడ్డల కస్తీశ్వతో చరిత్ర తడిసిపోయింది. దిక్కులే నివాళ హోకారాలు చరిత్రలో ఇప్పటికీ మనకు వినిపిస్తునే వుంటాయి. స్వార్థం, కుటీలత్వం, రాష్ట్రం, ద్వేషాలు రకరకాల పేర్లతో చరిత్రలో కన్నిస్తాయి. చెంపిష్టిణ్ణన్, తామర్ణ్నన్, నాదిర్ణా మజ్జి, ఘోర్ వంటి వారంతా నరహంతకులుగా చరిత్రలో ప్రసిద్ధికొక్కారు. వైకింగులూ, హాములూ, పారశికులు, సిండారీలు, ధగ్గులు వంటి దోషించే దొంగలు కాలానికి కత్తుల వంతెన నిర్మించారు.

అజ్ఞానం రాజ్యమేలే రోజుల్లో మనుషులు ఆకలితో, ఆవేశంతో, ఏవో తీవ్రశక్తుల ప్రభావంతో నడిచారు. నియంతలు, చక్కవర్తులు, నిర్మించిన మహా సామ్రాజ్యాలన్నీ పేక మేడల్లా కూలిపోయాయి. సంఘర్షణ నుండి కొత్త చరిత్ర పుట్టింది. ఇప్పటి వరకు జరిగిన మోసాలు, దుర్మాగ్గాలు, దొర్జన్యాలు ఇక్కెన్న సాగవు. దగాపడ్డ వాళ్ళంతా ఏకమై, గొంతు విప్పి, సరికొత్త చారిత్రక సత్యాన్ని లోకానికి చాటుతారు. చరిత్ర అంటే యుద్ధాలు, తేదీలు, దస్తావేజులు, కైఫీయతులుకావు. రాజు, రాణీ ప్రేమ పురాణాలు చరిత్ర కాదు. ఇప్పటి వరకు చికటల్లో ఉండి, వెలుగు చూడని కథలన్నీ బయటకు రావాలి. ఆ కథల్లో వున్నవన్నీ నగ్గ సత్యాలే. వైలునది నాగరికతలో సామాన్యానికి జీవితాన్ని, తాజ్ మహాల్ నిర్మాణానికి రాచ్చేతిన కూలీల శ్రమను చరిత్రలో లిఖించాలి. ప్రభువుల

పల్లకీని మోసే బోయల త్యాగానికి చరిత్రలో స్థానం కల్పించాలి. హరప్పా, మొహంజాదారో నాగరికతలో మానవ జాతి వికాసాన్ని గురించి చరిత్రలో ప్రస్తావించాలి. చరిత్రలో ఎవరవరు ఏం సాధించారో, ఏ కళలు విలసిల్లాయో చరిత్రలో పేర్కొనాలి. తరతరాలుగా మానవజాతి ఏ వెలుగుల షైపు ప్రస్తావం సాగిస్తుందో, ఏ స్వస్థలను సాకారం చేసుకోవడానికి ముందడుగు వేస్తుందో, ఏ దిగ్యిజయాలను సాధిస్తుందో చెప్పేదే అసలైన మానవచరిత్ర.

2.4. కలిన పదాలకు అర్థాలు :

పరపీడన పరాయణత్వం	=	ఇతరులను బాధించడంలో ఆసక్తి కల్గి ఉండటం.
ఉద్యోగం	=	ప్రయత్నం
ఆహారం	=	కాజీయడం
సమవాకారం	=	దశ విధ రూపకాల్లో ఒకటి (నృత్య ప్రధానంగా సాగుతుంది)
నరహంతలు	=	మనుషుల్ని చంపేవాళ్ళు
చల్లారిన సంసారాలు	=	దీన స్థితిలో ఉన్న యుద్ధంలో చనిపోయిన వీరుల, పైనికు కుటుంబాలు
వైషమ్యం	=	సమాన దృష్టి లేకపోవడం
కౌటిల్యం	=	కుటీల స్వభావం
చెంఫీష్టిఖాన్	=	క్రీ॥శ॥ 1167-1222 మధ్య కాలంలో జీవించిన మంగోలియా జాతి నాయకుడు నరహంతకుడు
తామర్స్తేన్	=	టర్కీ రాజు (క్రీ॥శ॥ 1336-1415)
నాదిర్స్	=	తురుషు రాజు (క్రీ.శ. 1720-1747)
గజనీ మహామృద్	=	అష్టన్ రాజు
మహామృద్ ఫోరీ	=	మహామృదీయ రాజు
వైకింగులు	=	నార్సీ దేశపు రాజులు (క్రీ॥శ॥ 800-1100)
శ్వేతపూరుణులు	=	తెల్లజాతి రాజులు
సిథియన్లు	=	మధ్య ఆసియాను పాలించిన వారు (క్రీ॥పూ॥ 5వ శతాబ్దం)
పారశీకులు	=	నేటి పర్షియా రాజులు
పిండారీలు, ధగ్గులు	=	దోషిడీ దొంగలు
ఇతరేతర శక్తులు	=	ఒకరిషై మరొకరు దాడులు చేసుకోవడంతోను, రాజ్యాలు, రాజులు, మానవ సమూహాల సంఘర్షణ నుండి చరిత్ర పుట్టింది
పన్నగాలు	=	ఎత్తులు

దూర విధ్య కేంద్రం **2.4** **ఆచార్య సాగార్పున విశ్వవిద్యాలయం**

చెక్ దేశం	=	నేటి చెకోస్లావేకియా (బోగ్గు గనులకు ప్రసిద్ధి)
కళాసీ	=	ఓడలను నడిపేవాడు
హోటెన్టాట్	=	క్రీ॥శ॥ 17వ శతాబ్దపు దక్షిణాఫ్రికా సంచారజాతుల వారున్న ప్రాంతం
జాలూ	=	క్రీ॥శ॥ 1800 ప్రాంతపు దక్షిణాఫ్రికా వీర పైనికులు
నీడ్రో	=	అమెరికాలో నల్ల జాతివారు
మతలబు	=	అర్థంకాని అభిప్రాయం
కైఫీయత్తులు	=	గ్రామల చరిత్రను తెలిపే ఆధారాలు
ఇతిహసం	=	జరిగిపోయిన కాలం నాటి చరిత్ర
వైలువది	=	ఈజిప్పు దేశంలో పెద్దనది. గొప్ప నాగరికత విలసిల్చిన ప్రాంతం
తడ్డశిల	=	భారతదేశంలో ప్రాచీన బౌద్ధ విశ్వవిద్యాలయం
పాటలీపుత్రం	=	నేటి పాట్లు, బీహార్ రాష్ట్ర రాజధాని
హరప్పా, మొహాంజొదారో	=	క్రీ॥పూ॥ 3000-1500 మధ్య కాలంలో ప్రాచీన భారత నాగరికత విలసిల్చిన ప్రాంతాలు
క్రొమాన్యన్ గుహలు	=	ప్రాస్టో ప్రాచీన మానవడి అవశేషాలు దొరికిన గుహలు
గాంధారం	=	గంధర్వలు పాడుకునే సంగీతం
ప్రస్తావం	=	ప్రయాణం
మహాప్రస్తావం	=	గొప్పదైన ప్రయాణం (లేదా) ఎదురులేని ప్రయాణం

2.5 సందర్భ సహాత వ్యాఖ్యలు :

1. ఏ దేశ చరిత్ర చూసినా ఏమున్నది గర్వకారణం

కని పరిచయం : ఈ వాక్యం మహాకవి శ్రీశ్రీ రచించిన “మహా ప్రస్తావం” కవితా సంపుటిలోని “దేశ చరిత్రలు” పాఠ్య భాగం నుండి గ్రహింపబడింది. ఆధునిక తెలుగు కవుల్లో శ్రీశ్రీ స్తావం విశ్లేషింది. యుగకవిగా కీర్తిగడించారు. ఆధునిక తెలుగు కవిత్వాన్ని మలుపు తిప్పిన కవి శ్రీశ్రీ.

సందర్భం : గత చరిత్రను విమర్శిస్తూ, అభ్యదయ దృష్టితో చరిత్రను నిర్వచిస్తూ శ్రీశ్రీ చెప్పిన సందర్భంలోనిది వాక్యం.

అర్థ వివరణ : ఏ దేశ చరిత్ర చూసినా, గర్వం దగ్గ విశేషాలేవీ లేవని కవి భావం.

2. గతమంతా తడిసె రక్తమున

కవి పరిచయం : ఈ వాక్యం మహాకవి శ్రీశ్రీ రాసిన “దేశ చరిత్రలు” పార్యభాగంలోనిది. “మహా ప్రస్తావం” నుండి ఈ పార్యభాగం స్వీకరింపబడింది.

సందర్భం : ప్రాచీన చరిత్రలో రిగిన యుద్ధాలు, రక్తపాతం గురించి చెబుతూ కవి పలికిన సందర్భంలోనిది వాక్యం.

అర్థ వివరణ : గత చరిత్ర అంతా రక్తంతో తడిసిందే ! ప్రాచీన చరిత్రలో యుద్ధం జరగని ప్రాంతం లేదు. ఎందరో పీరులు, పైనికులు యుద్ధంలో చనిపోతే, వారి భార్య బిడ్డల కన్నిళ్ళతో చరిత్ర తడిసిపోయిందని కవి పలుకుల భావం.

3. ఒక్కొకడు మహాహంతకుడు

కవి పరిచయం : ఈ వాక్యం మహా కవి శ్రీశ్రీ రాసిన “మహా ప్రస్తావం” కావ్యంలోని “దేశ చరిత్రలు” ఖండిక నుండి గ్రహింపబడింది.

సందర్భం : గత చరిత్రలో మహా సామ్రాజ్యాలను స్థాపించి, నియంతలుగా విప్ర వీగిన నరహంతకుల గురించి కవి చెప్పిన సందర్భంలోనిది.

అర్థ వివరణ : చరిత్రలో రక్తపాతం సృష్టించిన నియంతలంతా ఒక్కొకడు ఒక్కొకడు నరహంతకుడని భావం.

4. కట్టిరి కాలానికి కత్తుల వంతెన

కవి పరిచయం : ఈ వాక్యం మహా కవి శ్రీశ్రీ రాసిన “మహా ప్రస్తావం” కావ్యంలోని “దేశ చరిత్రలు” పార్యభాగం నుండి స్వీకరింపబడింది.

సందర్భం : దుర్మార్గాలైన రాజులు, దోషిడ్ దొంగలెందరో ప్రజలను హింసించి, కాలానికి కత్తులతో వంతెన కట్టారని కవి చెప్పిన సందర్భంలోనిది.

అర్థ వివరణ : క్రూరులైన రాజులు, చక్రవర్తులు తమ మాటల వినని వారిని హింసించేవారు. కాలానికి కత్తుల వంతెన కట్టారంటే, దుర్మార్గాలు పాలించారని అర్థం.

5. ఇంకానా ఇక్కె చెల్లవు

కవి పరిచయం : ఈ వాక్యం మహా కవి శ్రీశ్రీ రాసిన “మహా ప్రస్తావం”లోని “దేశ చరిత్రలు” పార్యభాగం నుండి స్వీకరించబడింది.

సందర్భం : ఇప్పటి వరకు చరిత్రలో జరిగిన మోసాలు, దౌర్జన్యాలు, పన్నగాలు గురించి కవి చెప్పిన సందర్భంలోనిది.

అర్థ వివరణ : ధరాధిపతులు, ధనవంతులు బలవంతులు సాగించిన దుర్మార్గాలు, దౌర్జన్యాలు ఇక్కె సాగవని కవి మాటల భావం.

6. ఇవికావోయ్ చరిత్రసారం

కవి పరిచయం : ఈ వాక్యం మహా కవి శ్రీశ్రీ రాసిన “మహా ప్రస్తావం”లోని “దేశ చరిత్రలు” పార్యభాగం నుండి స్వీకరించబడింది.

సందర్భం : తారీకులు, దస్తావేజులు, ప్రేమ పురాణాలు చరిత్రకు ముఖ్యం కాదని చెబుతూ కవి పలికిన సందర్భంలోనిది.

అర్థ వివరణ : యుద్ధాలు ఎందుకు జరిగాయో, ఎప్పుడు జరిగాయో, ఏ రాజ్యం ఎన్నాళుందో చేపే తారీకులు, దస్తావేజులు, కైఫీయత్తులు చరిత్రను ప్రతిబింబించవని కవి పలుకుల భావం.

7. కన్పించని కథలనీ కావాలిప్పుడు (లేదా) దాచేస్తే దాగని సత్యం

కవి పరిచయం : ఈ వాక్యాలు మహా కవి శ్రీశ్రీ రాసిన “మహా ప్రస్తావం”లోని “దేశ చరిత్రలు” పార్యుభాగం నుండి గ్రహింపబడింది.

సందర్భం : చరిత్ర గర్జంలో కలసిపోయి, కన్పించకుండా పోయిన కథలనీ నేటి సమాజానికి కావాలి. చరిత్రలోని వాస్తవాలు, దాచేస్తే దాగని చెబుతూ కవి చెప్పిన వాక్యం.

అర్థ వివరణ : కాలగర్జంలో కలసిపోయిన కథలనీ బయటకు తీయాలని, చరిత్రలో జరిగిన వాస్తవాలను ప్రపంచానికి చెప్పాలని కవి పలుకుల భావం.

8. తాజ్ మహాల్ నిర్మాణానికి రాళ్చెత్తిన కూలీలెవరు (లేదా) ప్రభువెక్కిన పల్లకి కాదు, అది మోసిన బోయులెవ్వరు ?

కవి పరిచయం : ఈ వాక్యం మహా కవి శ్రీశ్రీ రాసిన “మహా ప్రస్తావం” కవితా సంపుటిలోని “దేశ చరిత్రలు” పార్యుభాగంలోనిది.

సందర్భం : సామనవ్యాపక త్యాగాలకు చరిత్రలో జరిగిన అన్యాయం గురించి కవి చెప్పిన సదర్ఘంలోనిది.

అర్థ వివరణ : మన చరిత్రలో పల్లకీలక్కిన ప్రభువులు గురించి రాశారు కానీ పల్లకీని మోసే బోయిల త్యాగాన్ని చెప్పలేదు. అంద్మైన తాజ్మహాల్ను నిర్మించిన కూలీల శ్రమము గురించి చరిత్రకారులురాయలేదు. సామాన్య ప్రజల చరిత్ర నిజమైన చరిత్ర అని శ్రీశ్రీ పలుకుల భావం.

2.6. ప్రశ్నలు - సమాధానాలు :

2.6.1. సంగ్రహ ప్రశ్నలు - సమాధానాలు :

1. నరజాతి చరిత్ర ఎలా సాగింది ?

జవాబు : మహాకవి శ్రీశ్రీ “దేశ చరిత్రలు” ఖండికలో గతంలో నరజాతి చరిత్ర ఎలా సాగిందో విశ్లేషించారు. ఏ దేశ చరిత్రను చూసినా గర్వకారణంగా చెప్పుకోదగిన విషయం ఏమీ లేదన్నారు. నరజాతి చరిత్ర సమస్తం ఎదుటి వారిని పీడించడం, పిశాచాల్లు ఒకరినొకరు పీక్కు తినడంతో సాగిందన్నారు. నరజాతి చరిత్ర మొత్తం రక్తస్థిత్కుమై, భీభత్స రస ప్రధానంగా సాగిందన్నారు. దరిద్రులను కాల్పుకు తినడమే ధ్వయంగా గత చరిత్ర గడిచిపోయిందన్నారు. బలవంతులు బలహీనులను బానిసలుగా చూశారన్నారు. నరహంతకులు రాజ్యాలు స్థాపించి, చరిత్రలో స్థావం సంపాదించారన్నారు. యుద్ధం జరగని చోటు, ప్రపంచంలో కన్పించదన్నారు. గత చరిత్ర అంతా వీరుల రక్తంతోను, వాళ్ళ భార్య, బిడ్డల కన్నీళ్ళతోను తడిసిందన్నారు. గత చరిత్రలో చల్లారిన సంసారాలు, అనాధల ఆక్రందనలు నిండి వున్నాయని శ్రీశ్రీ ఆవేదన చెందారు.

2. చరిత్రలో మహా హంతకులెవరు

గత చరిత్ర అంతా స్వార్థంతో కుటిలత్యంతో, ఈర్ష్య, ద్వేషాలతో నిండిపోయిందన్నారు. ప్రపంచ విజేతలమని విరు వీగిన చెంపుజీఖాన్, తామర్లేన్, నాదిర్ధా ఘజ్ఞి, మోరీ వంటి నియంతలు, మహాహంతకులై రక్తపొతం సృష్టించారు. వైకింగులు, శ్వేతహామలు, పిండారీలు, ధగ్గులు తమ దుండగాలతో ప్రజలను వేధించి, కాలానికి కత్తుల వంతెన నిర్మించారని శ్రీశ్రీ తెలిపారు.

3. ఇంకానా ఇక్కె చెల్లవని శ్రీశ్రీ వేటని అన్నాడు ?

బలవంతులు బలహీనులపై చేసే దౌర్జన్యాలు, ధనవంతుల పన్నగాలూ, చిరకాలంగా జరిగిన మోసాలు, దుర్మార్గాలు ఇక్కె చెల్లవని శ్రీశ్రీ చెప్పారు.

ఒక వ్యక్తిని మరొక వ్యక్తి ఒక జాతిని మరొక జాతి పీడించే సాంఘిక ధర్మం ఇక్కె సాగదన్నారు. ప్రపంచంలోని దోషించిని నిరసిస్తూ శ్రామికులంతా ఏకమై, అణగారిన బాధితులు, కార్యికులంతా ఒకటై దుర్మార్గాన్ని ఎదిరిస్తారని శ్రీశ్రీ పేర్కొన్నారు.

4. బలవంతులు దుర్భల జాతిని ఏంచేశారు ?

బలహీనులను బానిసలుగా చేసి, బలవంతులు పెత్తనం సాగించారు. నరహంతకులు చక్రవర్తులై చరిత్రలో ప్రసిద్ధి పొందారు. యుద్ధం జరగని చోటు భూమి మీద కన్చించదు. గత చరిత్ర అంతా వీరుల రక్తంతో, వాళ్ళ భార్యల బిడ్డల కన్చిశ్శతోనూ తడిసింది. యుద్ధాల్లో లక్షలాది మంది మరణించారు. చరిత్రలో అసహాయుల హాహోకారాలు ఇప్పటికే విన్నిస్తున్నాయి. చెంపుజీఖాన్, తామర్లేన్, నాదిర్ధా వంటి దుర్మార్గులంతా నియంతలై ప్రపంచాన్ని శాసించామని విప్రవీగారని శ్రీశ్రీ వివరించారు.

5. శ్రీశ్రీ “దేశచరిత్ర”లకు చెప్పిన కొత్త నిర్వచనం ఏమిటి ?

చరిత్ర అంటే తారీఖులు, దస్తావేజులు కాదని శ్రీశ్రీ చెప్పారు. రాజు - రాణి ప్రేమ పురాణాలు, చక్రవర్తులు, రాజుల దండయాత్రలకు అయిన ఫర్మలు, కైఫీయత్తులు చరిత్ర కాదన్నారు. చీకటి గర్భంలో వున్న నిజాలను చెప్పేదే నిజమైన చరిత్ర. వైలునది నాగరికతను గొప్పగా చెప్పుడం కంటే అక్కడ నివసించిన సామాన్య ప్రజల జీవితాన్ని చెప్పేదే నిజమైన చరిత్ర. తాజ్ మహాల్ను కట్టించిన రాజు కంటే, కట్టిన కూలీల శ్రమను చెప్పేదే చరిత్ర. ప్రభువు ఎక్కిన పల్లకీని మోసే బోయిల గురించి రాసిందే అసలు చరిత్ర. యుద్ధాల్లో సాధారణ సైనికుల సాహసాన్ని వర్ణించేదే అచ్ఛమైన చరిత్ర. మొహంజొదారో, హరప్పా, క్రామాన్యాన్ గుహల్లో వర్ణించిన మానవుల గురించి చెప్పేదే నిజమైన చరిత్ర అని మహాకవి శ్రీశ్రీ చరిత్రకు కొత్త నిర్వచనం చెప్పారు.

2.6.2. వ్యాసరూప ప్రశ్నలు - సమాధానాలు :

1. “దేశచరిత్రలు” పార్యభాగంలో శ్రీశ్రీ అభ్యుదయ దృష్టిని వివరించండి ?

మహాకవి శ్రీశ్రీ “దేశ చరిత్రలు” అనే పార్యభాగం కవి యొక్క అభ్యుదయ దృష్టికానికి అద్దం పట్టే గొప్ప కవితా ఖండిక. తరతరాలుగా దేశ చరిత్రల్లోని దౌర్జన్యాలను, దుర్మార్గులను మోసాలను శ్రమ దోషించి ఈ ఖండికలో శ్రీశ్రీ కుండబద్రలు కొట్టినట్లు చెప్పారు.

ప్రపంచంలో ఏ దేశ చరిత్ర చూసినా గర్వంగా చెప్పుకోవలసిందేమీలేదని, నరజాతి చరిత్ర అంతా ఒకరినొకరు పీడించడం, దోషించి పీక్కుతినడం, యుద్ధాల్లో లక్షలాది మంది చనిపోవడం, దరిద్రులను కాల్పుకు తినడంతో నిండి వుందని శ్రీశ్రీ వాచ్చవాన్ని

వివరించారు. రాజులు, చక్రవర్తులు తమ సామ్రాజ్య దాహంతో చేసిన యుద్ధాల వల్ల, ఎన్నో సంసారాలు దిక్కులేనివయ్యాయన్నారు. చనిపోయిన వీరుల కుటుంబాలు కన్నీళ్ళు పెట్టాయన్నారు. గతచరిత్ర అంతా స్వార్థంతో, కుటీలత్వంతో, ఈర్షా, స్వర్థలతో నిండివుందన్నారు.

చెంపిజ్ఞాన, తామర్స్సేన్, నాదిర్షా, గజని, ఫోరి వంటి దుర్గార్థులంతా నరహంతకులుగా చరిత్రలో ప్రసిద్ధి పొందారు. వైకింగులు, పిండారీలు, ధగ్గులు వంటి దోషించే దొంగలు కాలానికి కత్తుల వంతెన కట్టారన్నారు. నియంతలు స్థాపించిన మహా సామ్రాజ్యాలన్నీ కాలక్రమంతో వేకమేడల్లు కూలిపోయాయన్నారు. సంఘర్షణలోంచి కొత్త చరిత్ర పుడుతుందన్నారు. ఇప్పటి వరకు చరిత్రలో జరిగిన మోసాలు, బలవంతుల దౌర్జన్యాలు, ధనవంతుల పన్నగాలు ఇక్కెన్నాగవన్నారు. ఒకరినొకరు పీడించే సంఘనీతి ఇక్కెన్నాగవన్నారు. దేశ దేశాల్లో ప్రజలంతా, శ్రామికులంతా ఒకే గొంతుతో యదార్థాన్ని లోకానికి చాటుతారు.

చరిత్ర అంటే తారీఖులు, దస్తావేజులు కావు. రాజు, రాణీల ప్రేమ పురాణం అంతకన్నా కాదు. కాలగర్జుంలో కలసిపోయిన నిరుపేదల కథలన్నీ లోకానికి చెప్పాలి. వాస్తవం దాచినా దాగదు. నాగరికత వెల్లివిరిసిన వైలునది తీరంలో సామాన్యాడు ఎలా బ్రథతికాడో, అందమైన తాజ్జమహార్ల నిర్మాణానికి కూలిలు ఎంత చెమటను ధారపోశారో, ప్రభువుల పల్లకీలను మోసే బోయాలు ఎంతగా శ్రమించారో, చరిత్ర క్రమంలో మానవడి కథ ఎలా వికాసం చెందిందో, ఏ దేశ చరిత్ర అయినా ఏ పరమార్థాన్ని, ప్రయోజనాన్ని మానవ జూతికి ప్రభోధించిందో, మానవడి ప్రస్తావం చరిత్రలో ఏ వెలుగుల వైపు ప్రయాణించిందో శ్రీశ్రీ కళ్ళకు కట్టినట్టుగా “దేశ చరిత్రలు” గీతంలో వర్ణించారు. తన కంటే ముందున్న కవులకు భిన్నంగా శ్రీశ్రీ చరిత్రను దర్శించి, సరికొత్త నిర్వచనంతో “దేశ చరిత్రలు” మనకు అందించారు.

2. గత చరిత్ర సారాన్ని శ్రీశ్రీ వివరించిన తీరును వివరించండి ?

ఈ ప్రశ్నకు కూడా వై సమాధానాన్నే రాయాలి

3. శ్రీశ్రీ “దేశచరిత్రలు” ఖండికలో శ్రామిక జీవన చిత్రణను వివరించండి ?

“దేశచరిత్రలు” కవితలో శ్రీశ్రీ దేశచరిత్రలకు కొత్త నిర్వచనం చెప్పారు. నరజాతి చరిత్ర అంతా ఒకరినొకరు చంపుకోవడం, ఇతరులను పీడించడం, మోసించడం, దరిద్రులను కాల్పుకు తినడంతో నిండివుందన్నారు.

రాజులు బలహీనులను బానిసలుగా చేసి పాలించారన్నారు. యుద్ధాల్లో చనిపోయిన వారంతా సామాన్య పైనికులే ! ఫలితంగా వాళ్ళ సంసారాలన్నీ చల్లారిపోయాయి. యుద్ధాల వల్ల ఎంతో మంది నిర్మాణములయ్యారు. అసహాయులై హాహోకారాలు చేశారు. చరిత్రలో ఎక్కుడా ఇటువంటి సామాన్య జనుల శ్రామికుల ప్రస్తావనే లేదు.

శ్రామికులను మోసించి, వారి సంపదను దోచుకొని, రాజులు రాజ్యాలు స్థాపించారు. శ్రామికులవైపు ఆధారపడి బతుకుతూ, వాళ్ళకు వ్యతిరేకంగా చట్టాలు చేశారు. ఎదిరించిన వాళ్ళను చంపేశారు. ఇప్పటి వరకు జరిగిన శ్రమ దోషించే మోసాలు, దౌర్జన్యాలు ఇక్కెన్నాగవడానికి వీలేదు. చైనాలో రిక్కావాలా, జ్కోస్లావేకియాలో గని కార్బికులు, ఐర్లాండులో ఓడలు నడిపేవాళ్ళు మొదలైన శ్రమ జీవులంతా ఒకటై, ఓకే గొంతుతో, తమకు న్యాయం జరిగే వరకు పోరాదుతారు.

గతంలో చరిత్ర అంటే రాజులు, రాణులు, వాళ్ళ ప్రేమ పురాణాలతో నిండివుంది. యుద్ధాలు జరిగిన తేదీలు తప్ప, యుద్ధాల్లో పాల్గొన్న సాధారణ పైనికుల త్యాగం గురించి వ్రాయలేదు. వైలు నది నాగరికత గురించి చెప్పే చరిత్ర, అక్కడ సామాన్యడి జీవితం ఎలా సాగిందో చెప్పలేదు. తాజ్జమహార్ల నిర్మాణంలో రాళ్ళాత్మిన కూలిల ప్రస్తావన చరిత్రలో లేదు. రాజులు ఎక్కున పల్లకీలను మోసే బోయాల గురించి ఎవరూ వ్రాయలేదు. ప్రపంచ మానవడి జీవన వికాసం సామాన్యడి శ్రమను

త్యాగాన్ని గుర్తించిన వారులేరు. అతడు ఏ కళలు నేర్చుకున్నాడో ? ఏ విద్యలో గొప్పవాడయ్యాడో ? ఎంత అభ్యర్థయాన్ని సాధించాడో ? మన చరిత్రకారుల దృష్టికి రానే లేదు మన గత చరిత్ర అంతా ధనవంతుల చరిత్ర. బలవంతుల చరిత్ర కాబట్టి ఏక పక్షంగా వ్రాసిన చరిత్ర చరిత్ర కాదని, సామాన్యల జీవిత కథలను, శ్రమ జీవన సాందర్భాన్ని చెప్పేదే నిజమైన చరిత్ర అని మహా కవి శ్రీ వివరించారు.

2.7. పార్యభాగంలోని సమాప్తాలు :

1.	దేశ చరిత్ర	=	దేశము యొక్క చరిత్ర	షష్ఠి
2.	జాతి చరిత్ర	=	జాతియొక్క చరిత్ర	"
3.	చరిత్రసారం	=	చరిత్ర యొక్క సారం	"
4.	నరజాతి	=	నరుల యొక్క జాతి	"
5.	జనసందోహం	=	జనుల యొక్క సందోహం	"
6.	ధరాధిపతులు	=	ధరకు అధిపతులు	"
7.	గుహముఖాలు	=	గుహల యొక్క ముఖ ద్వారాలు	"
8.	మానవకథ	=	మానవుని యొక్క కథ	"
9.	చరిత్ర గతి	=	చరిత్ర యొక్క గతి	"
10.	సముద్ర తీరం	=	సముద్రం యొక్క తీరం	"
11.	కత్తుల వంతెన	=	కత్తులతో వంతెన	తృతీయ
12.	పేకమేడలు	=	పేకలతో (కట్టిన) మేడలు	"
13.	పనిమనిషి	=	పనికొఱకు మనిషి	చతుర్थి
14.	తీవ్రశక్తులు	=	తీవ్రమైన శక్తులు	విశేషణ పూర్వపద కర్కుధారయం
15.	మహా హంతకుడు	=	గొప్పవాడైన హంతకుడు	"
16.	కృతిమ చట్టాల్	=	కృతిమమైన చట్టాలు	"
17.	ప్రేమ పురాణం	=	ప్రేమ సబంధమైన పురాణం	"
18.	అసహాయులు	=	సహాయం లేనివారు -	నష్ట బహుప్రియి
19.	వైలు నది	=	వైలు అను పేరు గల నది	పూర్వపద కర్కుధారయం
20.	భీభత్సరసం	=	భీభత్సం అనే పేరుగల రసం	సంభావన పూర్వపద కర్కుధారయం

2.8. విద్యార్థులకు సూచనలు :

1. “మహాప్రస్తావం” లోని “దేశ చరిత్రలు” ఖండికలాగే శ్రీశ్రీ ఇతర కవితలను కూడ చదివి, అర్థం చేసుకొని, కవితా రచనలోని మెళకువలు గమనించవచ్చు.
2. మహా కవి శ్రీశ్రీ ఇతర కవితలను, రచనలను చదివి, అభ్యర్థయ భావాలు గుర్తించవచ్చు.
3. “దేశచరిత్రలు” కవితలో ప్రపంచ దేశాల చరిత్రకు సంబంధించిన వివిధ జాతుల వాళ్ళను, రాజులను, చక్రవర్తులను, శ్రమ జీవులను గురించి మరింత వివరంగా తెలుసుకుంటే చరిత్ర పట్ల సదవగాహన కలుగుతుంది.
4. “మెటీరియల్” ఇచ్చిన ప్రశ్నలు - సమాధానాలు, సందర్భ వ్యాఖ్యలు వైరాలను చదివి, మీ స్వీయ అవగాహనతో జవాబులు ప్రాప్తి, విషయ పరిజ్ఞానం పెరుగుతుంది.

డా॥ బీరం సుందరరావు

తెలుగు అధ్యాపకులు
చీరాల, బాపట్ల జిల్లా.

పాఠం - 3

పాఠశాల

- “కవికోకిల” దుష్టారి రామిరెడ్డి

3.0. ఉద్దేశ్యం :

దుష్టారి రామిరెడ్డిగారి కవిత్వం పట్ల విద్యార్థులకు అవగాహన కలుగుతుంది. అనువాద రచనల ఆవశ్యకత అర్థమవుతుంది. “పాఠశాల” రచనా విశిష్టత తెలుసుకుంటారు.

పాఠ్య నిర్మాణ క్రమం

- 3.1. కవి పరిచయం
- 3.2. ఉమర్ ఖయామ్ పాఠశాల విశిష్టత
- 3.3. పార్యభాగ సారాంశం
- 3.4. కతిన పదాలకు అర్థాలు
- 3.5. ప్రతి పద్య తాత్పర్యం
- 3.6. సందర్భ సహిత వ్యాఖ్యలు
- 3.7. ప్రశ్నలు - సమాధానాలు
 - 3.7.1. సంగ్రహ ప్రశ్నలు
 - 3.7.2. వ్యాసరూప ప్రశ్నలు

3.1. కవి పరిచయం :

“కవికోకిల” దుష్టారి రామిరెడ్డిగారు ఆధునిక కవులలో ఒక విలక్షణమైన కవి. కర్కక కవి. నగర విజ్ఞానాన్ని చవి చూసినా జీవితాన్ని పొలం గట్టుకే మరలించిన ధన్యజీవి. దుష్టారి రామిరెడ్డి 9-11-1895న నెల్లారు జిల్లా గూడూరులో ఒక సంపన్నుల ఇంట జనిగైచారు. పినతల్లి పెంపకంలో పెమ్మారెడ్డి పాలెంలో తన జీవితంలో అత్యధిక భాగం గడిపారు. చదువుకున్నది థర్ పారం వరకే అయినా తెలుగులో కావ్యాలు, నాటకాలు రాయడమే కాక స్వయంకృషితో ఇంగ్లీషు, ఫ్రెంచి, జర్గెన్, సంస్కృతం, బెంగాలీ, ఉర్దూ, పర్సియన్ భాషల్లో పాండిత్యాన్ని సంపాదించారు. పారసీకం నుండి కవితలు అనువదించడంతో పాటు తన స్వీయ కవితల్లి ఆంగ్లంలోకి తానే అనువాదం చేశారు. కేవలం కవితా వ్యాసంగంలోనే కాక విజ్ఞాన శాస్త్ర విషయాల అధ్యయనంపై మక్కువ చూపారు. కొన్నాళ్ళు చలన చిత్ర సీమలో ఉండి చిత్రాలకు దర్శకత్వం సాహిత్యం సమకూర్చారు. తన సంపదలో ఎక్కువ భాగాన్ని విజ్ఞాన శాస్త్రాభివృద్ధికి దానం చేసిన అభివృద్ధి కాముకుడు దుష్టారి.

దుష్టారి రామిరెడ్డి తన 20వ యేట ‘నలజారమ్మ’ కావ్యం రచించారు. కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి గారి “ముసలమ్మ మరణం” కావ్య ప్రేరణతో ఈ కావ్యాన్ని రచించారు. ప్రజల క్షేమం కోసం ఆత్మాపూతి చేసుకున్న ఒక ప్రీ మూర్తిని గూర్చిన

కథాకావ్యమిది. వీరి రచనల్లో గ్రామీణ జీవనం ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది. వ్యవసాయ కుటుంబంలో జన్మించిన దువ్వారి రైతును ఈ లోకానికి అత్యంత ఆవ్యక్తమైన వ్యక్తిగా సంభావిస్తూ రైతును కథానాయకుడిగా చేసి రచించిన కావ్యం “కృషీవలడు” వీరికి గొప్ప ఖ్యాతిని తెచ్చిన కావ్యం. “కృషీవలడ జీవితమును ప్రధానాంశముగా గ్రహించిన తెలుగు గ్రంథములలో ఇదియే మొదటిది”. అని కృషీవలడు కావ్యం గురించి కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి ప్రశంసించారు.

వీరికి మిక్కులి కీర్తి ప్రతిష్ఠలు తెచ్చిపెట్టిన మరొక కావ్యం పానశాల. ఈ కావ్యాన్ని 1926లో ప్రారంభించి 1927లో పూర్తి చేశారు. ఇది ప్రపంచ ప్రసిద్ధుడైన పార్సీక కవి, తాత్మికుడు ఉమర్ ఖయామ్ రుబాయాలకు అనువాదం.

వీరి రచనలు :

కావ్యాలు : నల్లజూరమ్మ, కృషీ వలడు, పలితకేశము, జలదాంగన, వనకుమారి, యువక స్వప్సం కడపటి వీడుకోలు కవి - రవి ! మొదలగునవి

అనువాదాలు : బుతు సంహారం, పుష్పబాణ విలాసం, పానశాల, పండ్ల తోట, గులాబితోట మొదలగునవి

శతకాలు : మాత్ర శతకం, మిత్రార్థ శతకం.

నాటకాలు : సీతావనవాసము, కుంభరాణా, కర్మక విలాసము మాధవ విజయం మొదలగునవి.

పానశాల, పండ్లతోట, గులాబి తోట వీరు పార్సీకం నుండి అనువదించిన కావ్యాలు. ఆంగ్లంలో “Voice of Read” అను స్వతంత్ర కావ్యాన్ని రచించారు. దువ్వారి రామిరెడ్డి మంచి విమర్శకులు. ఆయన రచించిన సాహిత్య వ్యాసాలు కొత్త కోణాల్ని ఆవిష్కరిస్తాయి. గ్రామీణ జీవన చిత్రణాతో పాటు చక్కని ప్రకృతి వర్ణనలు చేయడంలో వీరిది అందేవేసిన చేయి. 1929లో ఆంధ్ర మహాసభ విజయవాడ సమవేశంలో “కవికోకిల” బిరుదు పొందారు. చిత్రలేఖనం, శిల్పం, ఫోటోగ్రఫీ, రేడియో ఇంజనీరింగ్, సినిమా దర్శకత్వం మొదలగునవి వీరికి గల ప్రముఖులో కొన్ని మాత్రమే. థర్డ్ పారమ్ చదువుచున్నపుడే విడి పరికరాలు తెప్పించి రేడియో తయారు చేసిన కుశగుబ్ది. కవి, బహుబాహా కోవిదుడు, బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలి అయిన దువ్వారి రామిరెడ్డి ఆధునిక తెలుగు కవులలో విశిష్టులు. వీరు 11-9-1947న కీర్తిశేషులయ్యారు.

3.2. ఉమర్ ఖయామ్ “పానశాల” విశిష్టత

శ్రీ దువ్వారి రామిరెడ్డి రచించిన “పానశాల” పార్సీ భాషలో ఉమర్ ఖయామ్ రచించిన రుబాయాలలో కొన్నిటికి అనువాదం. ఉమర్ ఖయామ్ పార్సీక దేశమున నిషాపూరు పట్టణమున క్రీ.శ. 11వ శతాబ్ది ప్రారంభ కాలమున జన్మించాడు. బాల్యమున ఇతనికి గణితశాస్త్రముపై ప్రీతి మెండుగా ఉండేది. జ్యోతిశాస్త్రము నందును గొప్ప ప్రాచీన్యం కలదు. మాలిక్ షా చేత స్థాపించబడిన జ్యోతిష్యాలయం నందు ప్రధాన జ్యోతిష్మృద్ధి పంచాంగంను సంస్కరించేను ఇతడు అరబ్బి భాషలో ఆక్షర గణితంను రచించేను.

ఉమర్ ఖయామ్ గొప్ప సాందర్భపూసకుడు తాను మరణించిన తర్వాత తన గోరిని చల్లని చెట్లిండలలో కట్టాలని, దానిపై గాలి వీచినపుడల్లా పూలు రాలాలని కోరుకొనెను. ఖయామ్ మరణించిన తర్వాత నిషాపూరులో అటువంటి చోటులోనే అతని సమాధిని నిర్మించారు.

పార్సీక కవులు ఖయామ్ను గొప్ప కవిగా పరిగణింపలేదు. 1868లో ఎడ్వర్డ్ ఫిట్జెరాల్డ్ (Edward Fitz Gerald) అనే ఆంగ్ల కవి ఉమర్ ఖయామ్ రుబాయాలను ఇంగ్లీషులోనికి అనువదించిన తర్వాత ఖయామ్ ఖ్యాతి విశ్వమంత్రం వ్యాపించినది.

ఖయామ్ మతము చిత్రమైనది. ఆత్మ ఈశ్వరాంశుము కనుక ఈశ్వర వాదులందరూ ఆత్మ ఉన్నదని నమ్ముతారు. నిరీశ్వరవాదులు ఆత్మ శరీరము వలె నశిస్తుందని అంటారు. ఖయామ్ మాత్రమే ఈశ్వరుడున్నాడని, ఆత్మలేదని చెప్పాడు. పరలోకమును ఇతను విశ్వసింపలేదు. దేవుడే స్ఫుర్తి కుమ్మరి కుండలు చేసినట్లు ఈశ్వరుడు లోకమును సృజించును. కుండ పగిలిన తర్వాత మన్న మంటలో కలిసిపోవునట్లు ప్రాణము పోయిన తర్వాత శరీరము భూమిలో జీర్ణించును అనేది ఖయామ్ సిద్ధంతం. షైలోకమును నమ్ముకుని ఐహిక సుఖాలకు దూరము కావడ్డని ఉద్ఘోధించాడు.

సృష్టికాలబద్ధము, విధి అనివార్యం. గతం కన్నుల గట్టడు. భవిష్యదర్థము సంశయాంధ సంవృతం. వర్తమాన కాలమొక్కలే అవశ్యభోగ్యము కావున

అమని లేత మబ్బులు ప్రియంబుగ రాగవతీకపోలముల్
తేమగిలంగఁ దుంపరిలు తియ్యని వేళల లేచిరమ్ము చా
నా మధురాసవంబుఁ దమినావంగ నేడు విహోరభూమి శో
భా మయమైన యా గఱిక పచ్చగిలుంగద రేపు నీ పయిన్

అనియు “మిత్రా”, రారమ్ము, సుఖింపు, ఈ అదను వ్యక్తంబైన రాదెన్నడున్” అనియు మనల ప్రశ్నాధించును.

స్వర్గనరకములు లేవు. జీవితము సుఖదుఃఖ మిశ్రమము వీలైనంత వరకు సంతోషమును అనుభవింపుము. మరణం అనివార్యం కనుక దాని కొరకు చింతపడవద్దని, దుఃఖములు కూడా విధి నిబిద్ధములు కనుక ధైర్యముతో అనుభవించమని ఖయామ్ చెప్పారు.

3.3. పార్యభాగ సారాంశం :

ద్రాక్షాప్రవము బ్రహ్మనుండానికి సంకేతం. సాఖీ మధు పాత్రనందించు యువతి. ప్రేమకు సంకేతం. ఈ సంకేతములను ఉపయోగించుకుని ఖయామ్ “రుబాయత్”లో తన విశ్వసాలను కవితాత్మక రీతిలో వెల్లడించాడు.

“మదిరా తప్స్యి లెమ్ము ! దిశలు తెల్లబడి సూర్యోదయమైనది. నిద్ర వీడి తామర రేకుల వంటి కనురెపులు విప్పి ఈ లోకమును చూడు. జీవితం ప్రవాహం లాంటిది. చేతితో పట్టుకున్నను అది నలువదు. జీవితములో చైతన్యవంతమైన చాలా భాగం నిద్రలో గడిచిపోయినది. అనుభవింపదగిన ఈ దినమును వదిలి రేపటి గురించి ఆలోచించవద్దు. రేపు అనేది నీకు దక్కినిది. కాలము రాత్రింబవశ్శు అనెడి కత్తెరతో మన జీవితాంబరమును కత్తిరించివేస్తున్నది. గతము గతమే. అది ఎప్పటికీ తిరిగిరాదు. భవిష్యత్తు సంశయాంధ సంవృతము. వర్తమానమే మనది. విషాదానికిచ్చట తావు లేదు అంటూ ఖయామ్ సాఖితో పలికినట్లుగా లోకానికి తన సందేశమిచ్చేను.

3.4. కతిన పదాలకు అర్థాలు :

అలేఖ్యంబుగాన్	=	చిత్తరువుగా
గోస్తనీరసమున్న	=	ద్రాక్షారసముతో
రాగోదయత్రీలు	=	ప్రేమ సంపదలు
జీవిత భాజనంబు	=	జీవిత పాత్ర

రవంబు	=	ధ్వని
మధుశాల	=	పౌనశాల
అరుణాడు	=	సూర్యాడు
యామినీవిభవమంతయున్	=	రాత్రి వైభవమంతయు
జయాంకమట్లు	=	జయ చిహ్నమట్లు
కర్మర	=	చిత్రవర్ణము గల
కేతనము	=	జెండా
పూర్వ దిశన్	=	తూర్పు దిక్కున
తమిగ్నిపూర్వాలటు	=	తామర పూర్వాల వలె
తొంగలి తెప్పులు	=	ప్రకాశించు కనురెప్పలకు
తొయ్యలీ	=	యువతి
చిరమున్	=	ఎక్కువ కాలము
కట్టడిన్	=	నియమం
పారదమట్లు	=	ప్రవాహం వలె
దోలతు	=	సంపద
రూపటు	=	నాశనమైపోవు
అంగారము	=	అగ్ని
నశ్చరమైన	=	నశించిపోవనది
కలికి	=	యువతీ
తఱి	=	సమయం
క్రమగై	=	మరల
రాగవతి	=	ప్రేమమూర్తి
పూర్వాశ	=	తూర్పుదిక్క
నీలాలక రేఖలోత్తుచు	=	ముంగురులు సవరించుకొనుచు
నిశాభక్తు శేషాసవంబు	=	రాత్రి సేవింపగ మిగిలిన పాసీయం

సరకంబు	=	పొత్త
తరుణార్థుండు	=	లేత సూర్యాడు
సువర్ష వాగురుల చేతన్	=	బంగారు వలలతో
దివంబర	=	ఆకాశమునంటు
శిఖరప్రాతంబు	=	గోపురాల సమూహం
వాసర	=	దినమనెడు
కైఖుప్రువు	=	సుల్మాను
రక్తి మాసవము	=	ఎర్రని పాసీయం
చిన్క వలిపంపు ముసుంగులన్ =		చినుకులను తెల్లని మేలిముసుగుల చాటున
పుల్లులు	=	పడ్డులు
ఉజ్జీవింపన్	=	తిరిగి బ్రతుకుటకు
నవ్వబ్బ	=	కొత్త సంవత్సరం
కోభావాల్లభ్యము	=	కాంతి వైభవం
కుల్యాజల ప్రావంబులు వనుల్ =		కాలువల వలన నీటి సరఫరా సౌకర్యం కలిగియున్న తోటలు
మునాది	=	రేపు మాపులు మసీదు నందు గొంతెత్తి దైవ ప్రార్థన చేయునతడు
విశ్వంభర	=	భూమి
పునర్జ్యంభించెనాన్	=	తిరిగి రెచ్చిపోయినదా అనునట్లు
కాంతిలున్	=	వెలుగొందును
హిమాంబుశికరంబులు	=	మంచుబిందువుల తుంపరలు
ప్రమదాంఘ్రి చిహ్నములు	=	యువతి పాదముద్రలు
హృదంతర శాద్వలంబునందు =		మనస్సులోని పచ్చిక మైదానంలో
పచ్చబైల	=	పచ్చిక బయళ్ళ
సెలయేటి తటాలన్	=	సెలయేటి ఒడ్డుల
కాలవలీ	=	కాలమను పూలతీగ
అల్లుగొయ్యగాన్	=	అల్లుకొనుట కనువైన స్తంభముగా
మధురశీధువు	=	తియ్యని మధువు

అమని తోట	=	వసంత బుతువునందలి ఉద్యానవనం
కపోలమున్	=	చెక్కిళ్ళు
గోరి	=	సమాధి
జంబుకంబు	=	నక్క
రాసభములు	=	గాడిదలు
అవ్యయమై	=	ఖర్చుకానిదై
కసుగాయల్	=	పిందెలు
ఉరలి	=	నేలరాలి
శ్రీవాల్లభ్యధురంథరుడు	=	సంపన్నడు
మృత్తికన్	=	మట్టియందు
కంటకముల్	=	ముళ్ళు
బిత్తరి	=	యువతీ
భగ్నగోళ శిఖరావళి	=	పడిపోయిన గుండ్రని గోపుర సమూహములందు
పూర్వ భూభుజల	=	పూర్వ మహారాజుల
మస్తములొనో	=	శిరములేమో
వజీరు	=	మంత్రి
మంజులార్భటుల	=	శ్రావ్యమైన ధ్వనులతో
నిగారపున్	=	మృదుమైన
సంశయంథ సంవృతము	=	అనుమానమనెడి చీకటితో ఆవరింపబడినది.
సతతము	=	ఎల్లప్పుడు

3.5. పార్యభాగ పారాంశం - ప్రతి పద్య తాత్పర్యం :

శ్రీ దుఖ్వారి రామిరెడ్డి ఉమర్ ఖయ్యామ్ రుబాయాలను తెలుగు భాషలో శాస్త్రతమైన ఆనందాన్ని కీర్తి ప్రతిష్ఠలను కలిగించే విధంగా రచించారు.

- మధువును సేవించుటే తపముగా గలదానా ! లెమ్ము ! దిశలు వెలుగుతో నిండి చిత్తరువులుగా మారినవి. ద్రాక్షాసంతో పాత్రను నింపుకొనుము. అనురాగపు సంపదలు పైకొనకముందే జీవితకాలం పరిసామష్టం కాకముందే పానపాత్రను ద్రాక్షారసంతో నింపుము. మొన్నటి ప్రొద్దున్న మధుశాలలో కాలము చేరువయ్యెనన్న సమ్మి వింటిని.

2. సూర్యుడు రాత్రి వైభవమునంతటిని గెలిచి జయ గ్ర్యాముతో చక్కని జెండాను పూర్వదిశలో పైకెత్తినాడు. లెమ్ము ! నిద్రను వీడి పద్మపురేకుల వంటి కనురెపులను విప్పి చూడుము. ఓ యువతీ ! చిరకాలం మనమీ భూమియందు నిల్చువారము కామని సీవెఱుగవా ?
3. ప్రవహం వలెనే జీవితం పట్టుకొనిన నిలువదు. అది తొందరగా కదిలిపోవును ; మనస్య తాపముతో కందిపోయినది. ద్రాక్షారసమిమ్ము ఘైతన్యవంతమైన కదలిక అంతయు నిద్రాధీనమైన నాశనమైనది. యౌవనపుటగ్ని నీటిలో చల్లబడిపోయినది. ఇక్కెను కన్నలు విప్పుము ప్రేయసీ !.
4. పొలాల యందలి పూలాపై నుండి వీచుగాలి ప్రేమ కలబోయుచు వీచుచున్నది. గాజు గిన్నెలందు చిరుచేదు పానకం నింపుము. ఈ క్షణం మనది కాదని, ఇది అరువు తెచ్చిన సామ్ము వంటిదని, కాలం నశించిపోవునని తెలుసుకొనుము. ఈ క్షణమును జార విడుచుకొన్నచో మరల ఎప్పుడూ ఇట్టి సమయం తిరిగిరాదు. నా మాట నిజమని నమ్ముము.
5. సీవలెనే పూర్వదిశ ప్రేమమూర్తియై కాంతివంతంగా ప్రకాశించుచున్నది. ముఖంపై బడు ముంగురులనొత్తుచు రాత్రి త్రాగగా మిగిలిన ద్రాక్షారసమును సీసాలకు నింపి ఒక పాత్రలో ముంచి అందిమ్ము అనుభవించుటకు ఈ దినముండగా దక్కని ఆ రేపటి మాటలెందుకు ?
6. ఉదయభానుడు బంగారు కాంతితో పాదుపొ వారి ఆకాశమునంటు దివ్య సౌధముల గోపుర భాగమంతటిని బంధించినాడు. భగవంతుడు ఆశాపాత్రలలో ఎర్రని చిక్కని మధువును నింపినాడు. ఉదయకాలమున పానీయాన్ని త్రాగుటలోని రహస్యములను ఈ సమయాన “మునాది” అందరకు ఫోషించినాడు.
7. వికసించు గులాబిపూలు తన ప్రేయసులగుట చేత ఇతరులెవ్వరు వాటిని చూపకుండా మేఘుడు చినుకుల వాస్తులలో వాటిని దాటినాడు. ఆవిరి కొనిన ఎర్రని పానకంను త్వరగా పాత్రలలో నింపుము జీవితాకాశమున ఒక్క తార కనుమూసెనని పక్కలు కూజితములు చేసి మేల్కొల్పుచున్నవి.
8. చేవచ్చిన కోరికలు మరల చిగురించినట్లు క్రొత్త సంవత్సర శోభ క్రమ్ముకొనినది. భోగుల వలె కాలువల నీటిని సేవించిన తోటలు వైభవాన్ని సంతరించుకున్నవి. ఆ తోటలోని చెట్ల కొమ్మలలో మూసాశ్వేత హస్తముల కాంతుల వంటి తెల్లని పూలు పూచినవి. ఈ భూమి క్రీస్తు మార్పుల కాలమున పునర్విజ్ఞంభించేనా అన్నట్లు ప్రకాశించినది.
9. చెలియా ! ఉగాది మంచు బిందువుల తుంపరలు నీ గులాబిమోముపై చిందినవి. హృదయంలోని పచ్చిక మైదానంలో యువతుల పాద చిప్పుములు పోల్చినవి. నిన్నటి బాధలు తలచుకొనెదవెందులకు ? పచ్చని మైదానాలలో సెలయేటి ఒడ్డున విహారించుటకై నేడు సంతోషం కలిగింపగా రమ్ము.
10. కాలమను పూలతీగి మన ఇద్దరి మృత్యువులను అల్లుకొయ్యగా పెరుగును. మన వేడుకకీ లోకమే ఒక గుడారమగును. జంటగా మనం మధువు నింపిన బంగారు పాత్రలనందుకొన్నచో చిరకాలపు సత్యం మన చేతికి చిక్కదా ! ప్రేయసీ !
11. స్నేహితులను, బంధువులను, వసంతకాలపు శోభను, మధురాసనమును వీడి నీవు ఉహా కూడా చేయలేని రహస్యపు చోటికి పోదువు. నీకు తెలియగ రాని భావమునొకదానిని తెలిపెదును. సంధ్యా సమయమున రాలిపోయిన పూలు కృశించి నశించునగాని తిరిగి విరబూయవని నమ్ముమో సభి.
12. రాత్రింబవళ్ళనెడు కత్తెరలో కాలం నీ ఆయువనెడు వాస్తు సంపదను హరించును. ముఖంపై దుమ్మురుమారం రేగి పడును. జాలిపడి ప్రయోజనమేమి ? ఈ క్షణమే ఆనందించుము. ఈ రాత్రి పగలు అన్నియు నిరంతరం మండలాకృతిగా ఎప్పటిలాగానే సంచరించుచునే ఉండును.

13. వసంత కాలపు లేత మబ్బులు ప్రియముగ ప్రియమాలి కోమలమైన కపోలములను చెమరింపగ చేయు తియ్యిని వేళలలో లేచేరమ్ము ! ప్రేయసీ ! మధురాసవంను తృప్తిరగ గ్రోలుదుము. నీవు నశించిపోయినవో మన్మహి కలిసిపోదువు. నేడు విపోర భూమిగా ఉన్న శోభామయమైన ఈ గరిక రేపు నీపై మొలుచును కదా !
14. ఒపూరాము హాయిగా మధువు సేవించిన చక్కని భోగమందిరాలు నేడు గోరీలు కాగా సింహములచ్చట క్రుమ్మరుచున్నవి. నక్కలు అక్కడ పిల్లలు పెట్టుచున్నవి. కంచర గాడిదలను వేట తమకం చేత పట్టినట్టి మహారాజు మరొక గోరీలో నిదురించుచున్నాడు. ఈ సంగతి నీకు తెలియునా ! సఫీ !
15. అయ్యయ్యా ! దయలేని కాలం ఎందరు మానవోత్తముల గొంతుకలనుత్తరించినదో కదా ! యావనం, శరీర సాందర్భ లావణ్యం చెదరక నిల్చునా ? ఎన్నో కసుగాయలీ నేలను రాలినవి కదా ! చూడలేదా ! కొన్ని లేతమెగ్గలు విరబూయకుండా నేలరాలిపోయినవి చూచితివా !
16. నీవు నేను వ్యత్యాసమీ లోకమందేగాని, మనం మట్టియై పోయిన తర్వాత లేదు. దుర్మార్గుడు, పుణ్యాత్మకుడు, బిచ్చగాడు, శ్రీమంతుడు అందరూ ఒకే వరుసలో ఈ భూమిలో సుఖంగా కూర్చుండి విందునారగింతురు. అప్పుడా మట్టిలోన భేదమును చూడలేము.
17. నేలపై కాలుమోపినంతనే గుచ్ఛుకొను ఈ ముఖ్య ప్రియమాలి ముద్దుల మోముపై వాలిన ముంగురులేమో ! లేక ప్రియమాలి కనుబోమ్మలేమో ! రాజ భవనపు శిథిలమైన గోడలు, వాటిలో కనుపట్టు మట్టిపెళ్ళలు పూర్వరాజుల శిరస్సులేమో! లేక వజీరుల ప్రేచేషేమో ?
18. ప్రేయసీ ! జలజలమను శ్రావ్యమను ధ్వనితో ప్రవహించు-ఈ సెలయేటి ఒడ్డున గల లేత పచ్చికపై మొరటుగా కాలుమోపవద్దు. దేవదూతల చక్కని పెదవులే పచ్చిక రూపం దాల్చినవేమో ! లేక చక్కని యువతుల కోమలమైన శరీరపుటఱమపులు మట్టిలో కలిసి పచ్చికగా మొలచినవేమో !
19. పూర్వపు రాజుల రక్త కణముల నుండి పొలములో కన్నులకింపుగా ఎరగా ఒక పూవు పూచి శోభిల్లినది. పూలంచుపై కనువిందొనరిదించు నీలకాంత పూర్వరూపమున ఏ చెలి నిగారపు తణకు చెక్కిల్పి నేలిన పుట్టుమచ్చయో !
20. వివేకవతీ ! గతం గతమే అది మరియేన్నటికీ కన్నించదు భవిష్యత్తు సంశయాంధకారముతో కూడినది. ఒక్క వర్తమానమే ఎల్లప్పుడును తప్పక అనుభవింపదగినది. రమ్ము విషాద భావము.

3.6. సందర్భ సహిత వ్యాఖ్యలు :

1. రమణీయ కేతనము బూర్య దిశం ఒఱుకొత్త లెమ్ము

కని పరిచయం : కనికోకిల దువ్వురి రామిరెడ్డి రచించిన కావ్యం నుండి గ్రహించబడిన వాక్యమిది. పారసీక కని ఉమర్ ఖయామ్ రచించిన రుబాయాలను తెలుగులో పానశాల కావ్యంగా అనువదించారు దువ్వురి రామిరెడ్డి. నీరు కృష్ణమలుడు, జలదాంగన, నలజారమ్మ వంటి అనేక కావ్యాలు రచించారు.

సందర్భం : కాలం సమీపించుచున్నది. జీవిత పాత్ర పరిపూర్ణమవడానికి ముందే మేల్కొమ్ము అని ఉమర్ ఖయామ్ పాశీతో పలికిన సందర్భంలోనిది పై వాక్యం.

అర్థ వివరణ : సూర్యుడు రాత్రి వైభవమునంతటిని గెలిచి (చీకటిని) జయసూచకంగా పతాకనెత్తినాడు. నిద్రపీడి ఈలోకాన్ని చూడు. మనం ఎక్కువకాలం ఈ లోకంలో ఉండేవారము కాదు అని ఖయ్యామ్ సాఫీతో చెప్పాడు. మనమీ లోకంలో ఉండే సమయమెంతో విలువైనదని, కనుక కాలాన్ని వృధా చేయరాదని భావం.

2. పారదమట్లు జీవితము పట్టిన నిల్వదు

కవి పరిచయం : “కవికోకిల” దువ్వారి రామిరెడ్డి రచించిన పానశాల కావ్యం నుండి గ్రహించబడిన వాక్యమిది. పారసీక కవి ఉమర్ ఖయ్యామ్ రచించిన రుబాయాలను తెలుగులో పానశాల కావ్యంగా అనువదించారు శ్రీ దువ్వారి రామిరెడ్డి వీరు కృష్ణివలుడు, జలదాంగన, నలజారమ్మ వంటి అనేక కావ్యాలు రచించారు.

సందర్భం : జీవితం ప్రవాహం వంటిది వేగంగా పయనిస్తూనే ఉంటేంది. పట్లుకోవాలన్నమా అది నిలువదు. దిశలు తెల్లుబడి సూర్యోదయమైనది జీవిత పాత్ర పరిపూర్ణమగుటకు మునుపే ద్రాక్షసపంసు పాత్రలోనింపుమని ఉమర్ఖయ్యామ్ సాఫిని ఉడ్చేశించిపలికిన సందర్భంలోనిది ఐ వాక్యం.

అర్థ వివరణ : జీవితం ప్రవాహం వంటిది. కాలం, జీవితం వేగంగా పయనిస్తూనే ఉంటాయి. పట్లుకోవాలన్నమా అది నిలువదు. ఇప్పటికే జీవితంలో చైతన్యవంతమైన చాలా భాగం నిద్రలో గడిచిపోయినది. యొవనపుటగ్ని నీటిలో చల్లబడిపోయినది. ఇకనైనా కళ్ళ తెరువు అని ఖయ్యామ్ సాఫితో చెప్పేము. గతించిన కాలం తిరిగిరాదు, కాలం దేనికోసం ఆగదు కనుక దుఃఖంతో కాక సంతోషంగా జీవితాన్ని గడపాలని జీవితంలో ప్రతిక్షణం విలువైనదని జీవిత పాత్రను ఆనందంతో గడుపుట ద్వారా పరిపూర్ణం చేసుకోవాలని ఖయ్యామ్ సందేశం. ద్రాక్షసపం అనేది ఆనందానికి ప్రతీక.

3. మతెప్పుడిట్టితఱి క్రమ్మలు రాచు :

కవి పరిచయం : “కవికోకిల” దువ్వారి రామిరెడ్డి రచించిన పానశాల కావ్యం నుండి గ్రహించబడిన వాక్యమిది. పారసీక కవి ఉమర్ ఖయ్యామ్ రచించిన రుబాయాలను తెలుగులో పానశాల కావ్యంగా అనువదించారు శ్రీ దువ్వారి రామిరెడ్డి వీరు కృష్ణివలుడు, జలదాంగన, నలజారమ్మ వంటి అనేక కావ్యాలు రచించారు.

సందర్భం : జీవితం ప్రవాహం వంటిది వేగంగా పయనిస్తూనే ఉంటుంది. గడిచిపోయిన ఐ క్షణం కూడా తిరిగి రాదు అని ఉమర్ ఖయ్యామ్ సాఫితో చెప్పుచున్న సందర్భంలోనిది ఐ వాక్యం.

అర్థ వివరణ : నశించిపోవు ఈ లోకం అరువు తెచ్చుకున్న సౌమ్యమ్మ వంటిదని, గతించి పోయిన కాలం ఎన్నటికి మరల తిరిగి రాదని, కనుక జార విడుచుకోరాదని అనగా సమయాన్ని ఎన్నడూ వృధాపరచరాదని ఖయ్యామ్ సాఫితో చెప్పినట్లుగా లోకానికి సందేశాన్ని అందించెను.

4. దక్కని యా రేపటి మాటలేటి కనుభోగ్యంబైన నేడుండగనే

కవి పరిచయం : “కవికోకిల” దువ్వారి రామిరెడ్డి రచించిన పానశాల కావ్యం నుండి గ్రహించబడినది ఈవాక్యం. పారసీక కవి ఉమర్ ఖయ్యామ్ రచించిన రుబాయాలనుతెలుగులో “పానశాల” కావ్యంగా అనువదించారు శ్రీ దువ్వారి రామిరెడ్డి. వీరు కృష్ణివలుడు, జలదాంగన, నలజారమ్మ వంటి అనేక కావ్యాలు రచించారు.

- సందర్భం : ఉమర్ ఖయామ్ సాఖిని ఉద్దేశించి వర్తమానమే అనుభవించుటకు తగినదని, రేపనుమాట వలదని నేడు అనబడే ఈ రోజు ఆనందంగా అనుభవించుని పలుకు సందర్భంలోనికి ఈ వాక్యం.
- అర్థ వివరణ : ప్రేయసీ, సీవలె తూర్పు దిక్కు కూడా శోభిల్లినది. సీముళముపై వ్రాలిన ముంగురులను సరిద్దుకొని రాత్ర మనం త్రాగగా మిగిలిన ద్రాక్షారసంను సీసాలకు నింపి ఒక పాత్రలో అందిమ్ము. అనుభవించుటకు తగిన ఈ దినముండగా రేపటి మాటలెందుకు అని ఖయామ్ బోధించినాడు.

5. మన చేత జిక్కివడదే చిరకాలపు సత్యమంగనా !

కవి పరిచయం : “కవికోకిల” దువ్వారి రామిరెడ్డి రచించిన పానశాల కావ్యం నుండి గ్రహించబడిన వాక్యమిది. పారసీక కవి ఉమర్ ఖయామ్ రచించిన రుబాయాలను తెలుగులో పానశాల కావ్యంగా అనువదించారు శ్రీ దువ్వారి రామిరెడ్డి వీరు కృష్ణవలుడు, జలదాంగన, నలజారమ్మ వంటి అనేక కావ్యాలు రచించారు.

- సందర్భం : కాలం విలువైనదని, నిన్నటి వెతలను తలచుకుని దుఃఖిస్తూ కాలం వృథా చేయరాదని ఖయామ్ సాఖితో చెప్పిన సందర్భంలోనిది పై వాక్యం.
- అర్థ వివరణ : కాలమను పూలతీగ మన ఇద్దరి మృత్యువులనే అల్లుకొయ్యగా పెరుగుచున్నది. మన వేడుకకు ఈ లోకం ఒక గుడారం. మనం మధువును (ఆనందం) నింపిన బంగారు పాత్రల నందుకొన్నచో చిరకాలం నుండి పెద్దలు బోధించిన ఒక గొప్ప సత్యం మన చేతుల్లో చిక్కుకున్నట్టే అని ఖయామ్ సాఖితో చెప్పేను. ఈ లోకంలో జీవించు కొద్ది కాలాన్ని దుఃఖాలు, బాధలతో నింపుకోకుండా, సంతృప్తితో ఆనందంగా జీవించాలని, అదే జీవిత పరమార్థమని ఖయామ్ భావన.

6. విరఱాయపు క్రమ్మం నమ్ముమో సథీ

కవి పరిచయం : “కవికోకిల” దువ్వారి రామిరెడ్డి రచించిన పానశాల కావ్యం నుండి గ్రహించబడిన వాక్యమిది. పారసీక కవి ఉమర్ ఖయామ్ రచించిన రుబాయాలను తెలుగులో పానశాల కావ్యంగా అనువదించారు శ్రీ దువ్వారి రామిరెడ్డి. వీరు కృష్ణవలుడు, జలదాంగన, నలజారమ్మ వంటి అనేక కావ్యాలు రచించారు.

- సందర్భం : భూత, భవిష్యత్తుల కంటే వర్తమానమే ముఖ్యమని దానిని ఆనందమయంగా జీవించాలని బోధిస్తూ ఈ లోకము నుండి ప్రతి ఒక్కరు ఒకనాటికి సెలవు పుచ్చుకోనవలసినదేనని సాఖితో చెప్పు సందర్భంలోనిది ఈ వాక్యం.
- అర్థ వివరణ : స్నేహితులను, బంధువులను, వసంతకాల శోభను విడిచిపెట్టి ఉపా కూడా చేయలేని రహస్యపు చోటుకు ఒకనాటికి వెళ్ళక తప్పదు. సంధ్యా సమయాన రాలిపోవు పూలు తిరిగి వికసించినట్టే నశించిన కాలము తిరిగి రాదు. కనుక ఈ విషయం దృష్టిలో ఉంచుకుని ఈ క్షణాన్ని ఆనందంగా గడపమని ఖయామ్ బోధించినాడు.

7. ఈ రేలుబపట్ట మున్సుటు చరించు నిరంతర మండలాక్షతిన్

కవి పరిచయం : “కవికోకిల” దువ్వారి రామిరెడ్డి రచించిన పానశాల కావ్యం నుండి గ్రహించబడిన వాక్యమిది. పారసీక కవి ఉమర్ ఖయామ్ రచించిన రుబాయాలను తెలుగులో పానశాల కావ్యంగా అనువదించారు శ్రీ దువ్వారి రామిరెడ్డి వీరు కృష్ణవలుడు, జలదాంగన, నలజారమ్మ వంటి అనేక కావ్యాలు రచించారు.

- సందర్భం : కాలం కరిగిపోయే స్వభావం కలదని రోజులు గడిచే కొద్ది ఆయువు తరిగిపోతూ ఉంటుంది. కనుక ఈ క్షణమే శాశ్వతమైనదని తలచి సుఖమనుభవింపుడని ఖయామ్ చెప్పిన సందర్భంలోనిది ఈ వాక్యం.
- అర్థ వివరణ : కాలం రాత్రింబవళ్ళు నేడు కత్తెరతో నీ యొక్క ఆయువనే సంపదను హరించివేస్తుంది. రాత్రింబవళ్ళు వలయాకారముగా ఒక దాని తర్వాత ఒకటిగా వస్తూ పోతూనే ఉంటాయి. నీవు మాత్రం నశించిపోదువు కనుక ఈ క్షణమే అనందాన్ని అనుభవింపుము అని సాఫితో ఉమర్ ఖయామ్ చెప్పేను.

8. ఎన్ని యొన్ని కనుగాయల్ రాలె నీ నేల.

కని పరిచయం : “కనికోకిల” దువ్వారి రామిరెడ్డి రచించిన పానశాల కావ్యం నుండి గ్రహించబడిన వాక్యమిది. పారసీక కని ఉమర్ ఖయామ్ రచించిన రుబాయాలను తెలుగులో పానశాల కావ్యంగా అనువదించారు శ్రీ దువ్వారి రామిరెడ్డి వీరు కృష్ణమలుడు, జలదాంగన, నలజారమ్మ వంటి అనేక కావ్యాలు రచించారు.

- సందర్భం : ఎంతటి సుల్తానులైనా, ప్రభువులైనా ఒకనాటికీ గోరీలలో నిదురించక తప్పుడని, కాలం ఎవరిపట్ల దయచూపదని సాఫితో ఖయామ్ తెలిపిన సందర్భంలోనిది.
- అర్థ వివరణ : దయలేని కాలం ఎవరిని కనికరించదు. యొవనం, శరీర సౌందర్యం ఏని శాశ్వతం కావు. ఎన్నో పూలు వికసించకుండానే రాలిపోయినట్లుగా ఎంత మంది కనుగాయలను అకాల మృత్యువు బలిగొన్నదో అని ఖయామ్ సాఫితో చెప్పినట్లుగా లోకానికి తన సందేశాన్ని అందించెను.

9. శరీరమ్మత్కణములం జిగిరించెనో యేమె కొమలీ !

కని పరిచయం : “కనికోకిల” దువ్వారి రామిరెడ్డి రచించిన పానశాల కావ్యం నుండి గ్రహించబడిన వాక్యమిది. పారసీక కని ఉమర్ ఖయామ్ రచించిన రుబాయాలను తెలుగులో పానశాల కావ్యంగా అనువదించారు శ్రీ దువ్వారి రామిరెడ్డి వీరు కృష్ణమలుడు, జలదాంగన, నలజారమ్మ వంటి అనేక కావ్యాలు రచించారు.

- సందర్భం : ఈ లోకంలో ఒకనాటికి అందరం మట్టిలో కలిసిపోవలసినదే అనే విషయాన్ని గూర్చి సాఫితో ఖయామ్ చెప్పిన సందర్భంలోనిది ఈ వాక్యం.
- అర్థ వివరణ : ప్రేయసీ, జలజలమను శ్రోవ్యమైన ధ్వనితో ప్రవహించు ఈ సెలయేటి యొడ్డున గల లేత పచ్చిక మీదమోటుగా కాలుమోపద్ధు. చక్కని యువతుల కోమలమైన శరీరపుటణువులు మట్టిలో కలిసి పచ్చికగా మొలిచిన వేయు కనుక ఈ పచ్చికపై మొరటుగా నడువవద్దు అని ఖయాము భావన.

10. గతము గతంచె యెన్నటికిఁ గన్నులు గట్టుదు. లేదా విషాద పాత్రకీ మతమును దావుతేదు.

కని పరిచయం : “కనికోకిల” దువ్వారి రామిరెడ్డి రచించిన పానశాల కావ్యం నుండి గ్రహించబడిన వాక్యమిది. పారసీక కని ఉమర్ ఖయామ్ రచించిన రుబాయాలను తెలుగులో పానశాల కావ్యంగా అనువదించారు శ్రీ దువ్వారి రామిరెడ్డి వీరు కృష్ణమలుడు, జలదాంగన, నలజారమ్మ వంటి అనేక కావ్యాలు రచించారు.

- సందర్భం : గతించిన రాజులను తలచి దుఃఖింపరాదని, రేపు అనునది సంశయాస్పదమైనదని, వర్తమానమే అనుభవించుటకు తగినదని ఖయామ్ సాఫితో చెప్పిన సందర్భంలోనిది ఈ వాక్యం.

అర్థ వివరణ : గతం గతమే అది యెన్నటికి తిరిగిరాదు. భవిష్యత్తూలం సంశయాంధ సంవృతం. వర్తమానమే మనది. విషాదమునకు ఇచ్చుట చోటు లేదు. కనుక ఈ క్షణాన్ని సంతోషంగా అనుభవించెదము రమ్ము పానపాత్రికను అందిమ్ము అని సాఖితో పలికినట్లుగా లోకానికి తన సందేశాన్ని అందించాడు ఉమర్ ఖయ్యామ్.

3.7. ప్రశ్నలు - సమాధానాలు :

1. దుహ్వారి రామిరెడ్డి గారి పానశాల విశిష్టత

లేదా

2. దుహ్వారి రామిరెడ్డిగారి పానశాల అనువాద ప్రత్యేకతలను తెల్పుము.

అభినవాంద్ర కవితారసాల శాఫనధిరోహించి మధురగానం చేసిన కవికోకిల శ్రీ దుహ్వారి రామిరెడ్డిగారు. ఉమర్ ఖయ్యామ్ రుబాయాలను ఇంగ్లీషు భాషలో చదివి అంతటితో తృప్తిపడక పారసీ భాషము నేర్చుకుని, ఆ భాషలో మంచి పాండిత్యం సంపాదించి ఉమర్ ఖయ్యామ్ రుబాయాలను మధురమైన శైలిలో తెలుగు భాషలోకి అనువదించారు శ్రీ దుహ్వారి రామిరెడ్డిగారు.

ఉమర్ ఖయ్యామ్ రుబాయాలను తెలుగులో ఆదిభట్ల నారాయణదాసు, రాయప్రోలు సుబ్బారావు, సుమార్తిశ్రీ, చలం మొదలగు వారెందరో అనువాదం చేసినప్పటికీ దుహ్వారి వారి అనువాదానికి వచ్చిన ప్రశస్తి, మరి నేటికీ రాలేదు. పానశాలను అనువాదంగా కాక స్వతంత్ర రచన అన్నంతగా పారకుల మన్మహనలను పొందింది. దుహ్వారి రామిరెడ్డిగారు తన స్వీయకృతులతోనే కాకుండా ఉమర్ ఖయ్యామ్ రుబాయాల అనువాదం ఒక్కటే రచించినను ఆంధ్రదేశంలో చరితార్థులై నేటికిని ఆయన కీర్తి నిలిచి ఉండేది. అంత గొప్పగా వారు పానశాల అనువాదం చేశారు.

“పారదమట్లు జీవితము పట్టిన నిల్చదు” అను పద్యంలోని “దోలతు” పదం మాత్రం అన్యదేశ్యం మిగిలిన భావం, భావ ప్రకటన విధానం అచ్చమైన తెలుగుతో ముఖ్యంగా ఉన్నాయి.

“కాల మహార్విశంబనెడు కత్తెరతో...” అను చోట భావం ఖయ్యామ్ దే అయినను రామిరెడ్డి దానిని ప్రకటించిన తీరు స్వార్థం.

“జలజల మంజులార్ఘటుల జాల్గైను” వంటి పద్యాల ద్వారా మానవ భౌతిక పునరావృత్తిని గూర్చి చెప్పిన విధానం అద్భుతం.

“గతము గతంబె యెన్నటికి గన్నులగట్టదు” వంటి పద్యాలు సాహితీ ప్రియులు ఎల్లకాలం గుర్తుంచుకోదగినవిగా, స్వర్ణించుకోదగినవిగా నిలిచిపోయాయి.

దుహ్వారి రామిరెడ్డి పానశాల కావ్య అనువాదంలో ఉమర్ ఖయ్యామ్కు ఖయ్యామ్ వలన రామిరెడ్డికి తెలుగునాట మిక్కిలి కీర్తి లభించింది.

2. ఉమర్ ఖయ్యామ్ కవిని గూర్చి తెల్పండి ?

ఉమర్ ఖయ్యామ్ క్రీ.శ. 11వ శతాబ్దిలో పారసీక దేశంలో నిషాపూరు పట్టణంలో జన్మించిన తాత్త్వికుడు. బాల్యంలో ఇతనికి గణిత శాస్త్రంపై ప్రేతి మెండుగా ఉండేది. ఖయ్యామ్ గొప్ప విజ్ఞాని. జ్యోతిషం, గణితం, రసాయన శాస్త్రం మొదలైన

శాస్త్రాలలో అతడు నిష్టాతుడు. మాలిక్ పొ చే స్థాపించబడిన జ్యోతిషాలయం నందు ప్రధాన జ్యోతిషుడై పంచాంగంను సంస్కరించెను. ఇతడు అరబ్బి భాషలో అక్షర గణితంను రచించెను. అతని మిత్రుడైన వజీరు ఇవ్వచూపిన పదవిని, ధనంను తిరస్కరించి ఒంటరిగా జీవయాత్రను గడిపెను.

పారసీక కవులు ఖయ్యామ్నన గొప్ప కవిగా పరిగణింపలేదు. 1868లో ఎడ్వర్డు ఫిట్ జెరాల్డు (Edward Fitz Gerald) అను ఆంగ్ల కవి ఉమర్ ఖయ్యామ్ రుబాయాలను ఇంగ్లీషులోకి అనువదించిన తర్వాత ఖయ్యామ్ ఖ్యాతి విశ్వమంతటా వ్యాపించినది.

ఖయ్యామ్ మతం చిత్రమైనది. ఆత్మ రాశ్వరాంశ కనుక రాశ్వర వాదులందరూ ఆత్మ ఉన్నదని నమ్ముతారు. నిరీశ్వర వాదులు ఆత్మ శరీరం వలె నశిస్తుందని అంటారు. ఖయ్యామ్ మాత్రం రాశ్వరుడున్నాడని, ఆత్మలేదని చెప్పాడు. పరలోకాన్ని ఇతడు విశ్వసింపలేదు. దేవుడే సృష్టికర్త. కుమ్మరి కుండలు చేసినట్లు రాశ్వరుడు లోకాన్ని సృజించును. కుండపగిలిన తర్వాత మన్న మట్టిలో కలిసిపోవునట్లు ప్రాణం పోయిన శరీరం భూమిలో జీర్ణించును అనేది ఖయ్యామ్ సిద్ధాంతం. పై లోకాన్ని నమ్ముకుని సాహిక సుఖాలకు దూరం కావడ్నని బోధించాడు.

స్వర్గవరకాలు లేవు, మరణం అనివార్యం కనుక దాని కొరకు చింతపడవద్దని, వీలయినంత వరకు జీవితాన్ని సంతోషంతో గడపమని, దుఃఖాలు కూడా విధి నిబద్ధములు కనుక ఛైర్వ్యంతో ఎదుర్కొనమని చెప్పాము.

ఖయ్యామ్ గొప్ప సాందర్భ్యపాసకుడు. తాను మరణించిన తర్వాత తన గోరిని చల్లని చెట్ల నీడల్లో కట్టాలని, దానిపై గాలి వీచినపుడల్లా పూలు రాలుచుండవలెనని కోరుకొనును. ఖయ్యామ్ మరణించిన తర్వాత నిషాపూరులో అట్టిచోటనే అతని సమాధిని నిర్మించారు.

3. దుష్టురి రామిరెడ్డిగారిని గూర్చి వివరించండి ?

కవికోకిల శ్రీ దుష్టురి రామిరెడ్డి ఆధునిక కవులలో ఒక విలక్షణమైన వ్యక్తి, కర్మక కవి. నగర విజ్ఞానాన్ని చవి చూసినా జీవితాన్ని పొలంగట్టికి మరలించిన ధన్యజీవి. దుష్టురి రామిరెడ్డిగారు 1895లో నెల్లారు జిల్లా గూడారులో ఒక సంపన్నుల ఇంట జన్మించారు. చదువుకున్నది థర్నీపారం వరకే అయినా తెలుగులో కావ్యాలు, నాటకాలు రాయడమే కాక ఇంగ్లీషు, ఫ్రెంచీ, జర్గున్, సంస్కృతం, బెంగాలీ, ఉర్దూ, పర్సియన్ భాషల్లో పాండిత్యాన్ని సంపాదించారు. పారసీకం నుండి కవితలు అనువదించడంతో పాటు తన స్వీయ కవితల్లి తానే ఆంగ్లంలోనికి అనువాదం చేశారు. కేవలం కవితా వ్యాసంగంలోనే కాక విజ్ఞాన శాస్త్ర విషయాల అధ్యయనంపై మక్కువ చూపారు. కొన్నాళ్ళు చలన చిత్ర సీమలో ఉండి చిత్రాలకు దర్జకత్వం, సాహిత్యం సమకూర్చారు. తన సంపదలో ఎక్కువ భాగాన్ని విజ్ఞాన శాస్త్రాభిప్రాధికి దానం చేసిన అభిప్రాధికి కాముకుడు.

తన 20వ యొట తమ కుటుంబ వృత్తాంతమైన “నలజారమ్మ” రచించారు. కవితా రచన ప్రారంభించిన రెండు, మూడేళ్ళలోనే అనేక కావ్యాలు రచించారు. కృష్ణిషులుడు, పలితకేశం, అగ్నిప్రవేశం, జలదాంగన మొదలైనవి వీరు రచించిన కావ్యాలు. సీతావనవాసం, కుంభరాణా, కర్మక విలాసం, వీరు రచించిన నాటకాలు. పానశాల, గులాబితోట, పండ్లతోట పారసీకం నుండి వీరు అనువదించిన కావ్యాలు, Voice of the Read అనునది వీరు ఇంగ్లీషులో రచించిన స్వతంత్ర కావ్యం.

వ్యవసాయ కుటుంబంలో జన్మించిన శ్రీ దుష్టురి కృష్ణిషులుడై ఈ లోకానికి అత్యంత ఆవశ్యకమైన వ్యక్తిగా సంభావించి కృష్ణిషులుడై కథానాయకుడిగా చేసి రచించిన ‘కృష్ణిషులుడు’ కావ్యం వీరికి గొప్ప ఖ్యాతిని తెచ్చిన కావ్యం. దుష్టురి మిక్కెలి ఖ్యాతిని తెచ్చిపెట్టిన మరొక గొప్ప కావ్యం పానశాల. ఈ కావ్యాన్ని 1926లో ప్రారంభించి 1927లో పూర్తి చేశారు. ఇది ప్రపంచ ప్రసిద్ధుడైన పారసీక కవి, తాత్త్వికుడు ఉమర్ ఖయ్యామ్ రుబాయాలకు అనువాదం.

“కవియు మరణించె నొకతార గగగముకై” అని తెలుగు సాహిత్యంలో మరొక “కవికోకిల” అయిన గుర్రం జామవా చెప్పినట్లు తెలుగు సాహిత్య వినీలాకాశంలో ధృవతారలా నిలిచిపోయే గొప్ప కవి శ్రీ దువ్వారి రామిరెడ్డి.

3.7.2. వ్యాసరూప ప్రశ్నలు - సమాధానాలు :

1. ఉమర్ ఖయామ్ సందేశాన్ని తెల్పండి

లేదా

పానశాల కావ్యంలోని విశిష్టమైన అంశాలను గూర్చి వివరించండి.

లేదా

పానశాల ఆధారంగా ఉమర్ ఖయామ్ తాత్త్వికతను తెలపండి.

జవాబు : క్రీ.శ. 11వ శతాబ్దమున పారసీక దేశంలో జన్మించిన ఉమర్ ఖయామ్ అను తాత్త్వికుడు లోకానికి ఉపదేశించిన నీతులు ‘రుబాయత్’ కావ్యరూపం ధరించాయి. ఖయామ్ గొప్ప విజ్ఞాని. జ్యోతిష్యం, గణితం, రసాయన శాస్త్రం మొదలగు అనేక శాస్త్రాలలో అతడు నిష్ఠాతుడు. అతని మిత్రుడైన వజీరు ఇవ్వచూపిన పదవిని, ధనాన్ని తిరస్కరించి ఒంటరిగా జీవయాత్రను గడిపాడు. నీరి రుబాయత్ కావ్యాన్ని 19వ శతాబ్దిలో ఫిడ్జెరాల్లు అను కవి ఆంగ్ల భాషలోనికి అనువదించడంతో ఖయామ్ కీర్తి విశ్వవ్యాప్తమైనది. దువ్వారి రామిరెడ్డిగారి కంటే ముందుగా కొందరు ఉమర్ ఖయామ్ రుబాయాలను తెలుగు చేసినను రామిరెడ్డిగారి పానశాల కావ్యానికి వచ్చిన భ్రాతి వాటికి రాలేదు.

ఉమర్ ఖయామ్ ఈశ్వరవాది. ఆత్మ ఈశ్వరాంశం కనుక ఈశ్వర వాదులందరూ ఆత్మ ఉన్నదని నమ్ముతారు. కాని ఖయామ్ మాత్రం ఆత్మలేదని చెప్పాడు. మరణానంతరం జీవితం లేదని ఇతని విశ్వాసం. పరలోకాన్ని కూడా ఇతడు విశ్వసించలేదు. దేవుడే సృష్టికర్త. కుమ్మరి కుండలు చేయునట్లు ఈశ్వరుడు లోకాన్ని సృజించునని, కుండ పగిలిన తర్వాత మన్మ మంటిలో కలిసిపోవునట్లు ప్రాణము పోయిన వెనుక శరీరం భూమిలో జీర్ణించును. ఆ మృత్తిక మరల వేరొక శరీర నిర్వాణానికి వినియోగపడుతుందని ఖయామ్ ప్రపచించాడు. స్వగునరకములు లేవు. మనుష్యునకు ఆనందదాయకమైన వస్తువులే స్వగును ఉన్నట్లు ఉపాంపబడుచున్నావి. వానిని ఈ లోకమందే అనుభవింపమని ఖయామ్ చెప్పేను.

ద్రాక్షసవం బ్రహ్మనందానికి సంకేతం. ‘సాఫీ’ మధుపాత్రనందించు యువతి ప్రేమకు సంకేతం. ఈ సంకేతాలను ఉపయోగించుకుని ఖయామ్ “రుబాయత్”లో తన విశ్వాసాలను కవితాత్మక రీతిలో వెల్లడించాడు. ‘మదిరా తపస్సీ’ ! లెమ్మ దిశలు తెల్లబడి సూర్యోదయమైనది. జీవిత పాత్ర పరిపూర్వమగుటకు ముందే పాత్రలో ద్రాక్షసవమును నింపుము. కాలమింకెంతయో లేదు. పూర్తి కానున్నదను వార్తాను మొన్న పానశాలలో వింటిని. సూర్యుడు రాత్రి శైభవమంతటిని గెల్చి జయసూచకంగా పతాక నెత్తినాడు. నిద్రవీడి తాపర రేకుల వంటి కనురెపులు విప్పి ఈ లోకాన్ని చూడు.

జీవితం ప్రవాహం వంటిది. చేతితో పట్టుకోవాలనుకున్నను అది నిలువదు. తొందరగా జారిపోవును. జీవితంలోని చైతన్యవంతమైన చాలా భాగం నిద్రలో గడిచిపోతుంది. యోవనమనే అగ్ని చల్లబడిపోతుంది. పూలపై వీచుగాలులు వలపులు క్రుమ్మరించుచున్నావి. గాజు గిస్కెలలో చిరుచేదు పానకం నింపుము. నశించిపోవు ఈ లోకం మనకు అరువు తీసుకున్న సామ్మ వంటిది. జారివిడుచుకొన్నచో మరల ఇటువంటి సమయం రాదు. అనుభవింపదగిన ఈ రోజును వదిలి రేపటి గూర్చి ఆలోచించవద్దు. రేపు అనేది నీకు దక్కనిది.

ఉదయ భానుడు కిరాణాల వలన విసిరి పాదుషా వారి దివ్య భవన గోపురాలను బంధించినాడు. భగవానుడు ఆశ అనే పాత్రలో అనురాగ మధువును నింపేను. ప్రాతఃపానమందలి గూడారాలను మునాది అందరికి వివరించుచున్నాడు. మేమడు తన గూలాబి పూల ప్రేయసులు అన్యలకంట పడకుండా వారిని చినుకుల మేలిముసుగులో దాచినాడు. జీవితాకాశమున ఒక తార అప్పుడే కనుమూసెను లెమ్మని పట్టులరచుచున్నవి.

ప్రేయసీ ! గులాబి మొముపై మంచుబిందువులు చెదరి నిల్చినవి. నిన్నటి వెతలకు తలచుకొనుట ఎందులకు ? పచ్చిక షైదానంలో సెలయేటి తటములలో పచారు సేయుము. కాలమను పూలతీగ మన ఇద్దరి మృత్యువులనే అల్లుకొయ్యగా పెరుగుచున్నది. మన వేడుకకు ఈ లోకమే ఒక గుడారం. జంటగా బంగారు పాత్రలలో మధువును నింపుకున్నచో మనకు చిరకాల సత్యం బోధపడగలదు.

చేలీ ! నీవు చెలులను, బంధువులను, తియ్యని మధువును, వసంత బుతువును వదలి, ఎక్కుడికో ఎఱుగరాని చోటికి పోదువు. సంధ్యాకాలమన రాలిపోయిన పూలు తిరిగి వికసించవు సుమా ! కాలమను రాత్రింబవళ్ళనెడు కత్తెరతో మన జీవితాంబరమును కత్తెరించి వేస్తుంది. త్వరపడి ఈ షణమే సుఖింపుము. నేడు మనకు విహార భూమలే రేపు నీకు గోరీలు కావచ్చును. ఒకప్పటి బహారాము నివసించిన సుందర భోగ మందిరాలలో ఇప్పుడు సింహాలు, గాడిదలు, నక్కలు తిరుగుచున్నవి. కాలమెందరినో బలిగొన్నది. ఎన్నియో పూల మెగ్గలు వికసించకనే రాలిపోయినవి. మరణించిన తర్వాత పుణ్యాత్మకుడు, దుర్మార్గుడు, ధనవంతుడు, బిచ్చగాడు అందరూ ఒక్కటి.

నీవిప్పుడు కాలు పెట్టిన చోట ఒకప్పుడు ముద్దరాలి ముంగురులున్నచోటో ! సెలయేటి తోపలలో మొలచిన లేత పచ్చికలపై మోటుగా కాలిడబ్బోకుము. ఆ పచ్చిక ఒకప్పటి ఏ మందగామినీ లలిత శరీరమో కావచ్చును. ఏ జవరాలి చెక్కిలి నేలిన పుట్టుమచ్చపై ఈ పూలరెమ్మలు వ్యాపించినవో ! ఆలోచించింపుము. గతము గతమే అది యొన్నటికీ తిరిగిరాదు. భవిష్యత్తుల సంశయంధ సంపుత్తం. వర్తమానమే మనది. విషాదానికిచ్చట తావులేదు. ఇప్పుడే పానపాత్రికను అందిమ్ము అని ఉమర్ ఖయ్యమ్ సాఫితో పలికినట్లుగా తన సందేశాన్నందించాడు.

2. దుఖ్యారి రామిరెడ్డిగారి పాశాల విశిష్టతను గూర్చి తెల్పండి లేదా

దుఖ్యారి రామిరెడ్డిగారి “పాశాల” అనువాద సౌందర్యాన్ని వివరించండి ?

అభినవాంధ్ర కవితా రసాల శాఖ నదిరోహించి మధురగానం చేసిన కవి కోకిల శ్రీ దుఖ్యారి రామిరెడ్డి. పాశాలలో చదివిన చదువు థర్డ్ పారమ్ అయినా స్వయంకృషితో సంస్కృతాంధ్ర ఆంగ్ల వంగ పారసీ భాషలలో పాండిత్యం గడించిన మేధావి. విజ్ఞానశాస్త్రంపై మక్కువతో రేడియో, ఫోటోగ్రఫీ, వాస్తవిధ్య, శిల్పకళ, చిత్రకళల్లో ప్రావీణ్యం సంపాదించారు. నీరు యువక స్వప్నము, మనకుమారి, నలజారమ్మ, స్వాతంత్ర్య రథము, పలితకేశము, కృషీవలుడు మొదలగు స్వతంత్ర కావ్యాలను, సీతావనవాసము, కుంభరాణా, కర్కుక విలాసము మొదలైన నాటకాలను కొన్ని చిలనచిత్రాలకు సంభాషణలు, పాటలు రచించారు. పారసీ భాష నుండి పానశాల, పండ్ల తోట, గులాబి తోట అను కావ్యాలను అంధ్రికరించారు. దుఖ్యారి రామిరెడ్డిగారి పేరు తలచుకోగానే ముందుగా జ్ఞాపకానికి వచ్చేది వారి పానశాల, కృషీవలుడు కావ్యాలు.

ఉమర్ ఖయ్యమ్ తత్ప్యాన్ని ఇంగ్లీషు మొదలైన భాషల్లో చదివి అంతటితో త్వరిపడక దుఖ్యారి రామిరెడ్డిగారు పారసీ భాషము క్షుణ్ణంగా అభ్యసించి, పారసీ దేశవాసుల ఆచార వ్యవహారాలను, మత సంప్రదాయాలను అవగతం చేసుకుని ఉమర్ ఖయ్యమ్ రుబాయిలను మధురమైన శైలిలో తెలుగు భాషలోకి అనువదించారు.

ఉమర్ ఖయ్యామ్ను చాలా కాలం పార్సీ పండితులు కవిగా పరిగణించలేదు. తెలుగున వేమనకు జరిగిన అన్యాయమే పార్సీ భాషలో ఖయ్యామ్కు జరిగినదని రామిరెడ్డి భావించారు. ఖయ్యామ్ తత్త్వాన్ని కూడా కొందరు పండితులు సరిగ్గా అర్థం చేసుకోలేక అతడిని ఎపిక్యురన్స్‌తో పోల్చారని, ఎపిక్యురన్స్‌కు ఖయ్యామ్కు పోలికల కంటే భేదాలే ఎక్కువ కలవని దువ్వారి చెప్పారు. ఖయ్యామ్ ఈశ్వరుని విశ్వసించాడుగాని ఆత్మను నమ్మలేదు. సుఖదుఃఖాలు విధి నిర్ణితాలని ఖయ్యామ్ భావించాడు. “కుండ పగిలిన వెనుక మన్న మంటిలో కలిసిపోవనట్లు ప్రాణము పోయిన వెనుక శరీరం భూమిలో జీర్ణించును. ఆ మృత్తిక మరల వేరొక శరీర నిర్మాణమునకు వినియోగపడునని” ఖయ్యామ్ ప్రవచించెను.

ఉమర్ ఖయ్యామ్ రుబాయత్కు తెలుగులో ఆదిభట్ల నారాయణదాసు, రాయప్రోలు సుబ్బారావు, మాధవపెద్ది బుచ్చి సుందర రామశాస్పి, సుమార్తిశ్చ, చలం మొదలైన వారెందరో అనువాదం చేశారు కానీ రామిరెడ్డి గారి అనువాదానికి వచ్చిన ప్రశ్న మరిదేనికి రాలేదు. పానశాల కావ్యమొక్కటే దువ్వారి వారికి చిరయశస్తును తెచ్చిపెట్టింది.

సూఫీ మతం వారేర్పరచుకున్న ద్రాక్షాసపం సాఫీ, బుల్యాలి పట్టలు ఖయ్యామ్ కు కూడా పంకేతాలైనవి. రామిరెడ్డిగారు ఈ సంకేతముల ప్రత్యేకార్థము చెడకుండా తెలుగులోకి అనువదించారు. పార్సీకన్నా కోమలమైన తెలుగులో పానశాల ప్రతిష్ఠగావించానని ధీమాతో పలికారు. ఖయ్యాం తత్త్వమనగా “తిను, త్రాగు, అనుభవించు” అను మూడు ముక్కలే కాదని దానికి విశిష్టమూ, గంభీరమూ అయిన అర్థం కలదని గ్రహించి ఆ అర్థస్వారస్యం చెడకుండా తెలుగులోకి తెచ్చి దువ్వారి రామిరెడ్డి తెలుగు వారికి మిక్కిలి ప్రీతిపాత్రులైనారు.

పారదమట్లు జీవితము పట్టిన నిల్చదు, శీష్మగామి ; ద్రా
క్షారసమిమ్ము తాపమున గందెను జిత్తము జాగరూక సం
చారము నిద్రదొలతు వశంబయి రూపఱు ; యౌవనంపుటం
గారము నీటజ్జల్లవడుఁ గన్నలనెత్తుము, లెమ్మునెచ్చేలీ !

అను పద్యంలోని దోలతు పదం మాత్రం అన్యదేశ్యం. తక్కిన భావం, భావ ప్రకటన విధానం అచ్చమైన తెలుగుగానే ఉంటుంది.

“తరుణార్థండు సువర్షావాగురుల చేతం బాదుపొహ దివంభర హరోఘ్రపరి...” అను వర్షాన పట్టిష్టమైన పదబంధంతో తీర్పిదిద్దినట్లున్నది. దువ్వారి వారి కైలీవిన్యాసమిచ్చుట ముచ్చుట గొల్పుచున్నది.

“కాల మహర్షిశంబనెడు కత్తెరతో భవదాయురంబరతీల హరించు” ననుచోట భావం ఖయ్యాముదే అయినను దువ్వారి వారి దానిని ప్రకటించిన తీరు హృద్యంగా ఉంది.

జలజల మంజులార్ఘుటుల జాల్గైను నీసెలయేటికోవలన్
మొలచిన లేతపచ్చికల మోటుగఁ గాలిడబోకు దేశ దూ
తల రుచిరాధర ప్రకృతిదాల్చునో ! సుందర మందగామినీ
లలిత శరీర మృత్త్యుణములం జరిగిరించెనోయేము కోమలీ ! అను పద్యం

మరియు

“గతం గతంబె యెన్నటికిఁ గన్నుల గట్టదు..” అను పద్యం ఆంధ్రుల కామోదం కలిగించి ఎల్లకూలం తలచుకొనదగినవిగా సాహితీ ప్రియుల మనసీమలలో నిలిచిపోయినవి.

దువ్వారి రామిరెడ్డి వలన ఉమర్ ఖయామ్... ఖయామ్ వలన దువ్వారి వారు తెలుగు వారికి ప్రీతిపాత్రులైనారు.

3.8. పార్యభాగంలోని సమాసాలు :

1.	యామిని విభవము	=	యామిని యొక్క విభవము	ష్టీ
2.	శిఖర వ్రాతము	=	శిఖరముల యొక్క సమూహం	”
3.	బహారముగోరి	=	బహారము యొక్క గోరి	”
4.	పూల రెమ్మలు	=	పూపుల యొక్క రెమ్మలు	”
5.	మానవోత్తముడు	=	మానవులలో ఉత్తముడు	సప్తమి
6.	చేదు పానకము	=	చేదువైన పానకం	విశేషణ పూర్వపద కర్మధారయం
7.	కెంపు పానకము	=	ఎర్రనిదైన పానకం	”
8.	కాంచన పాత్రికలు	=	బంగారువైన పాత్రికలు	”
9.	మధుర శీధువు	=	తియ్యనైన మధువు	”
10.	లేత మబ్బలు	=	లేతవైన మబ్బలు	”
11.	మధురాసవము	=	మధురమైన ఆసవం (మద్యం)	”
12.	లేత పచ్చిక	=	లేతదైన పచ్చిక	”
13.	రమణీయ కేతనము	=	రమణీయమైన కేతనం	”
14.	గులాబిపూలు	=	గులాబి అను పేరు గల పూలు	సంభావనా పూర్వ పద కరధారయం
15.	జీవిత భాజనము	=	జీవితమనెడు భాజనము (పాత్ర)	రూపక సమాసం
16.	నిద్రదౌలతు	=	నిద్ర అనెడి దౌలతు	”
17.	వాసరకైఖుస్తువు	=	దినమనెడు సుల్తాను	”
			వాసరమనెడు కైఖుస్తువు (సుల్తాను)	
18.	ఆశాపాత్ర	=	ఆశ అనెడు పాత్ర	”

డా॥ కొమ్మనబోయిన సుజాత

తెలుగు అధ్యాపకురాలు
ప్రభుత్వ మహిళా కళాశాల, గుంటూరు.

పార్టొ - 4

తాత్కాలిక నూలుపోగు

(కలనేత కవితా సంపుటి నుండి)

- బండారు ప్రసాదమూర్తి

పార్ట్ నిర్మాణ క్రమం

- 4.1. ఉద్దేశ్యం
- 4.2. కవి పరిచయం
- 4.3. పార్యభాగ సారాంశం
- 4.4. కతిన పదాలకు అర్థాలు
- 4.5. సందర్భ సహాత వ్యాఖ్యలు
- 4.6. ప్రశ్నలు - సమాధానాలు

4.1. ఉద్దేశ్యం :

విద్యార్థులకు చేసేత కార్బూకుల కష్టాలు తెలియజేసి, ఆలోచింపచేయడం, చేసేత వృత్తి, ఆ వృత్తిలోని సాధనాలను వృత్తిలోని అంచెలను తెలియజేయడం.

4.2. కవి పరిచయం :

బండారు ప్రసాదమూర్తి పశ్చిమగోదావరి జిల్లా నిడమర్లు గ్రామంలో జన్మించారు. హైదరాబాద్లో నివసిస్తున్నారు. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం నుండి తెలుగులో, అన్నామలై విశ్వవిద్యాలయం నుండి ఇంగ్లీషులో ఎం.ఎ. పట్టాలను పొందారు. పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం నుండి “ఒక దశాబ్దాన్ని కుదిపేసిన దళిత కవిత్వం” అనే అంశంపై పరిశోధన చేసి పిఫోచ.డి. పట్టా పొందారు.

ప్రసాదమూర్తి 1999లో “కలనేత” కవితా సంపుటితో తెలుగు కవిత్వ రచన ప్రారంభించారు. 2007లో “మాట్లాడుకోవాలి”, 2010లో “నాన్న చెట్టు”, 2014లో “పూలండోయ్ పూలు”, 2016లో “చేనుగట్టు పియానో” కవితా సంపుటాలను వెలువరించారు. వీరి పరికిశోధనా గ్రంథం “ఒక దశాబ్దాన్ని కుదిపేసిన దళిత కవిత్వం” 2017లో పుస్తకం వెలువడింది. “మిత్రుడొచ్చిన వేళ”, “దేశంలేని ప్రజలు”, “ప్రసాదమూర్తి కవిత్వం” అనే కవితా సంపుటులను ప్రమరించారు. వీరి కథల సంపుటి “సగం పిట్ట” వీరి రచనలపై వచ్చిన వ్యాసాలు “ప్రసాద సముద్రం” అనే పేరుతో ముద్రించబడ్డాయి.

ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం ప్రసాదమూర్తిని రెండు నంది అవార్డులతో సత్కరించింది. డిల్లీ తెలుగు అకాడమి, వీవర్స్ ప్రంట, ఉమ్మడిషట్, హైల్ వంటి సంపుల నుండి సత్కారాలు పొందారు. వీరు నూతలపాటి గంగాధరం సాహిత్య పురస్కారం, సోమసుందర్ సాహిత్య పురస్కారం వంటి అనేక పురస్కారాలు పొందారు. వీరు సన్మానాలు అనేకం అందుకున్నారు.

ప్రసాదమూర్తి జవహర్ నవోదయ విద్యాలయంలో ఉపాధ్యాయుడిగా, రెయిన్బో కానెప్ట్ స్కూల్లలో ప్రిన్సిపాల్గా పనిచేశారు. పదిహేను సంవత్సరాల నుండి వివిధ మాధ్యమాలలో విలేకరిగా తమ సేవలందిస్తున్నారు.

ప్రసాదమూర్తి రచనల్లో మానవ సంబంధాలు, మానవీయ విలువలు, పర్యావరణ ప్రియత్వం ప్రముఖంగా కనిపిస్తాయి. అసాధారణ వాక్య నిర్మాణం, నిత్యమాతన శైలీ శిల్పిచాతుర్యం వీరి కవిత్వానికి అపురూప అలంకారాలు

ఈ పార్యభాగం “కలనేత” నుండి గ్రహించబడింది.

4.3. పార్య భాగ సారాంశం :

చేసేత కళాకారుడి గొప్పతనాన్ని, కళాకౌశలాన్ని, దయనీయ పరిష్కారిణి రచయిత తన కవితలో చిత్రీకరించారు. తన కవితనే నూలుపోగుగా చేసి చేసేత కళాకారుడికి అర్పించారు రచయిత. రచయిత ఆత్మాశయ ధోరణిలో నేత కార్మికుడిపై తనకున్న అభిమానాన్ని, వారి దీన స్థితిని, తాననుభవిస్తున్న ఆవేదనంతా వ్యక్తికరించారు తన “తాతకో నూలుపోగు” కవితలో.

తాతా ! ఎన్ని రోజుల నుంచో నిన్ను నా పద్య సింహసనం మీద కూర్చోపట్టాలనుకున్నాను. కానీ నువ్వు ఇప్పుడు లేవు, నీ మగ్గం మాత్రమే మిగిలుంది. వెండి వెన్నెలనే జరీగా చేసి చిరను నేనిన ఓ నేతగాడా ! బతుకంతా బాధలనే బస్తాలనే మోస్తా ఉన్న మొతగాడా, పద్మశాలీ కులంలో పుట్టిన నువ్వు ఎంతో ప్రతిభాశాలివి. అగ్గిపెట్టలో మడిచిపెట్టగల ఆరున్నర గజాల చీరను నేయగలిగిన మొట్టమొదటి కళాకారుడిని నువ్వు. దిశమొలతో ఉన్న మా ఊరి మీద ఇంత గుడ్డముక్క కప్పిన ఉదారత్వం నీడైతే, ఆ ఔదార్యాన్ని అర్థం చేసుకోలేని ఊరు నిన్ను దిక్కులేని శవంగా చేసింది. ఊరు చాలా గొప్పగా రుణం తీర్చుకుంది. తాతా ! నువ్వు ఆత్మహత్యలు చేసుకున్న ఎందరో చేసేత కారుల చివరి కేకలా ఉండేవాడివి. నీ గురించి ఏంరాయమంటావు తాతా ! మగ్గం గుంటలో నువ్వు మానంగా కూర్చుని కాళ్ళతో అణతోక్కుతూ, చేత్తో కుచ్చుతాడు లాగుతూ అటూ ఇటూ కదులుతున్న నాడితోపాటు నీ శరీరాన్ని ఆడిస్తుంటే నీ రక్త మాంసాలతోనే గొప్పదైన ఒక వప్తు కావ్యం తయారవుతుంటే దానిని చూస్తా ఆ అద్భుత దృశ్యాన్నింతా చిత్రించాలని చిన్నతనంలోనే నేనెన్నో కలలు కన్నాను.

బతుకు అనే నాడెలో నీ కండలనే కండెను కదిలిస్తా కరిగిస్తా పూరిపాకలోనే వప్పాలనే పెద్ద పెద్ద సాధాలనే నిర్మించిన వైభవం నీటితో రామపాదుకల్ని మా గుండెల మీద పెట్టుకొని నీ పావుకోళ్ళని మాత్రం మగ్గం గుంటలోనే సమాధి చేసిన దుర్మార్గం మాత్రం మాది.

నువ్వు రోడ్డు పొడుగునా పడుగు కట్టి నీ ఊపిరితిత్తులనే ఊడెత్తులు చేసి ఎగ్గ్యాస దిగ్గ్యాసలనే దుగసాలుగా చేసి అటుపక్క నువ్వు ఇటు పక్క మామ్మ కుంచి పట్టుకుని పరుగులు తీస్తుంటే ఊరు ఊరంతా అద్భుత కళాఖండం ఏదో తయారు కాబోతుందని ఎంతో సందడి చేసేది. వెన్నెల అనే వ్యాపారి తన సంచిలో నష్టతాలు అనే రత్నాలు నింపుకుని నీతో బేరానికి దిగోచేంచాడు. పగలు అనే నేతగాడు తన జీవితమంతా ఒకే రకమైన నాసిరకమైన వెలుగు అనే వప్పాన్ని నేసి నేసి అలిసిపోయి నీ దగ్గర కొత్త పాతాలు నేర్చుకునేవాడు.

కాలమనే కదురు మీద తన నరాల దారాలతో కండెలు చుడుతూ మామ్మ నీ కళాకౌశలాన్ని మానంగా తన కళ్ళతోనే మెచ్చుకునేది. రవిక లేక భాళీగా ఉన్న తన గుండెల మీద జానెడు రవికగుడ్డ కప్పలేని నీ పేదరికానికి మాత్రం కొంచెం బాధపడేది. ఇంతలోనే వచ్చిన పావుకారు అంత కష్టపడి నేనిన నీ కొత్త చీరని గ్రద్ధ కోడిపిల్లని తన్నుకుపోయినట్లు తన్నుకుపోయి తన పాత అప్పు క్రింద జమేస్తే నీ గుండె అనే గుడ్డ పుటుక్కుమని పిగిలిన శబ్దం నాకింకా వినబడుతూనే ఉంది.

తాతా ! నువ్విస్పుడు నా పద్యంలో పడుగు పేకలా అల్లుకుపో... నా గుండె అనే రాట్టుంలో ఈ కలం అనే కదురుకి నువ్వు నూరో నంబరు నూలు దారానివై చుట్టుకుపో... నా రక్కంలో గుంజి ఆరేసిన ఈ పద్యం అనే పంచెల సాపుకి నువ్వు మానవత్వం అనే అంచువై అంటుకుపో తాతా..

4.4. కలిన పదాలకు అర్థాలు :

సింహాసనం	=	ఉన్నత వీళం
ప్రతిష్టించటం	=	శాశ్వతంగా నిలపటం
ప్రతిభాశాలి	=	వికసించిన బుద్ధిగలవాడు / నేర్పగారి
చౌదార్యం	=	ఉదారత్వం
అణ	=	మగ్గం గుంటులో ఉండే కాలితో తొక్కే చెక్కు సాధనం
కుచ్చుతాడు	=	నాడిని ఆడించటానికి మగ్గంపైన ఉండే తాడు
మహోన్నత	=	గొప్పదైన
వప్పుకావ్యం	=	వప్పుమనే కావ్యం
అద్భుత దృశ్యం	=	ఆశ్చర్యకరమైన చూడదగినది
నాడె	=	మధ్యలో నూలు కండె నుంచి నేనే సాలివాని సాధనం
కండె	=	నూలు దారం చుట్టుబడిన ఉండ
వప్పు సాధాలు	=	వప్పొలతో భవంతులు
వైభవం	=	గొప్ప విభవం
పాపుకోచ్చు	=	చెక్కుతో చేసిన చెప్పులు, పాదుకలు
పడుగు	=	నేత నేనే వప్పుంలోని నిలువు నూలు
దుగసాలు	=	పడుగు కట్టడానికి ఉపకరించే సాధనం
కుంచి	=	కుచ్చెపెట్టిన వప్పం / పడుగు సరిచేసే సాధనం
అవిర్భవించటం	=	పుట్టడం, జన్మించడం / తయారు కావడం
కోలాహలం	=	కలకలం
నాసిరకం	=	తక్కువ నాట్యతగలది
కదురు	=	నూలు వడికే సాధనం
కండెలు	=	పేనిన నూలు చుట్టులు

కళాకాశమం	=	కళలో నేర్పిరితనం
లేమితనం	=	పేదరికం
నొచ్చుకోనుట	=	బాధపడుట
రవిక గుడ్డ	=	జాకెట్ ముక్క
పాపుకారు	=	ధనవంతుడు, వ్యాపారి
కోక	=	చీర
జమకట్టడం	=	చెల్లు వేయటం
పుటుకు్కున	=	ఒక్కసారిగా తెగటం
పిగిలిన	=	చినిగిన
పేక	=	వాస్తుం నేతలో అడ్డమాలు

4.5. సందర్భ సహాత వ్యాఖ్యలు :

4.5.1. వాక్యం : నా పద్య సింహసనంపై ప్రతిష్టించాలనుకున్నాను.

పరిచయం : బండారు ప్రసాదమూర్తి రచించిన “కలనేత” నుండి గ్రహించబడిన “తాతకో నూలుపోగు” అనే పార్యాంశం లోనిది వాక్యం.

సందర్భం : రచయిత నేతగాడైన గతించిన తాతను స్వరిస్తూ ఆ తాత గొప్పతనాన్ని గుర్తుచేసుకునే సందర్భంలోనిది వాక్యం.

వివరణ : రచయిత ఎన్నాళ్ళ నుంచో తన పద్యం అనే సింహసనంపై తాతను ప్రతిష్టించాలనుకున్నాడు. అంటే తన సాహిత్యంలో నేతగాడికి స్థానం కల్పించాలనుకున్నాడని అర్థం.

4.5.2. ఊరు గొప్పగా రుణం తీర్చుకుంది

పరిచయం : ఈ వాక్యం “కలనేత” కవితా సంపుటిలోని “తాతకో నూలుపోగు” అనే పార్యభాగం నుండి గ్రహించబడింది. దీని రచయిత బండారు ప్రసాదమూర్తి

సందర్భం : నేతగాడి ఔదార్యానికి కృతజ్ఞత ఊరెలా చూపిందో రచయిత చెప్పే సందర్భంలోనిది వాక్యం.

వివరణ : నేతగాడు ఊరి బోసిముడ్డి మీద తను నేసిన గుడ్డముక్క కప్పి తన గొప్పతనాన్ని చాటుకుంటే ఊరు మాత్రం ఆ నేతగాడికి కనీస అవసరాలు కూడా తీర్చుకుండా దిక్కులేని శవంలాగా చేసి రుణం తీర్చుకుందని వ్యంగ్యంగా రచయిత చెబుతున్నాడు. అంటే ఊరిలోని జనానికి నేతగాడు నేసిన వప్రాలే గతి. కానీ ఆ నేతగాడు చనిపోతే మాత్రం అయ్యా పాపం అనేవాళ్ళ లేక దిక్కు లేని శవమే అయ్యడని అర్థం.

4.5.3. చిన్నప్పుడే నేనెన్ని కలలు కన్నాను :

- పరిచయం : ఈ వాక్యం బండారు ప్రసాదమూర్తి రచనైన “కలనేత” కవితా సంపుటిలోని “తాతకో నూలుపోగు” అనే పార్యుభాగం నుండి గ్రహించబడింది.
- సందర్భం : నేతగాడి కళాకౌశలం గురించి రాయాలనుకున్నానని చిన్నప్పుడు కలలు కన్నానని రచయిత చేపే సందర్భంలోనిది వాక్యం.
- వివరణ : మగ్గం గోతీలో తాత మానంగా కూర్చుని కాళ్ళతో అణ లోక్కుతూ చేత్తో కుచ్చుతాడు లాగుతూ నాడితోపాటుగా తన శరీరాన్ని అటు ఇటు ఆడిస్తూ గొప్ప వస్త్రాన్ని నేస్తుంటాడు. ఒక గొప్పదైన వప్పుం అనే కావ్యం నేతగాడైన ఆ తాత రక్తమాంసాలతోనే తయారవుతుంటే ఆ అద్భుత దృశ్యాన్ని రచయిత తన కవిత్వంలో చిత్రించాలని చిన్ననాడే ఎన్నో కలలు కన్నాడు.

4.5.4. పగటి నేతగాడు నీ దగ్గర పాతాలు నేర్చుకునేవాడు

- పరిచయం : ఈ వాక్యం బండారు ప్రసాదమూర్తి రచనైన “కలనేత” కవితా సంపుటిలోని “తాతకో నూలుపోగు” అనే పార్యుభాగం నుండి గ్రహించబడింది.
- సందర్భం : నేతగాడైన తాత, మామ్మ రోడ్డు పొడుగునా పడుగు పన్నినపుడు ఎంత గొప్పగా ఉంటుందో రచయిత చేపే సందర్భంలోనిది వాక్యం.
- వివరణ : నేతగాడైన తాత రోడ్డు పొడుగునా పడుగుపన్ని తన ఊపిరితిత్తులనే ఊడెత్తులు చేసి, ఎగ్గొస దిగ్గొసే దూగసాలుగా చేసి మామ్మ, తాత అటు ఇటు కుంచి పట్టుకుని పరుగులు తీస్తుంటే అద్భుతమైన వప్పు కళాఖండం తయారవబోతుందని ఊరంతా ఒకటే సందడి. వెన్నెల అనే వ్యాపారి తన సంచిలో చుక్కలనే రత్నాలను నింపుకొని తాతతో బేరానికి వచ్చేవాడు. తన బతుకంతా వెలుతురు అనే చౌకబారు బట్ట నేసిన పగలనే నేతగాడు తాత దగ్గరే పాతాలు నేర్చుకునేవాడు. పగలు కంటే, వెన్నెల కంటే అద్భుతంగా తాత నేనే వప్పుం ఉండేదని దీని అర్థం.

4.5.5. నీ గుండె గుడ్డ పుటుక్కున పిగిలిన చప్పుడు

- పరిచయం : బండారు ప్రసాదమూర్తి రచించిన “కలనేత|| కవితా సంపుటిలోని “తాతకో నూలుపోగు” అనే పార్యుభాగం నుండి గ్రహించబడింది.
- సందర్భం : ఎంతో కష్టపడి రక్తమాంసాలు ధారపోసి నేసిన కొత్త చీరని పొవుకారు తీసుకొని ఒక్క రూపాయి కూడా ఇవ్వకుండా పాత బాకీ కింద జమవేసుకునే సందర్భంలోనిది వాక్యం.
- వివరణ : కాలమనే కదురు మీద నరాల దారాలతో కుండెలు చుడుతూ మామ్మ తాత కళాకౌశలాన్ని కళ్ళతోనే మెచ్చుకునేది. కానీ అంత గొప్ప నేతగాడైన తన భర్త తన కోసం ఒక రవిక గుడ్డ అయినా ఇవ్వలేకపోయాడని ఆ పేదరికానికి బాధపడేది. ఇంతలోనే పొవుకారు నేతగాడు నేసిన కొత్త చీరని గ్రద్ధ కోడిపిల్లని తమ్ముకుపోయినట్లు పాత బాకీ కింద జమ కట్టేస్తే ఆ తాత గుండె అనే గుడ్డ ఒక్కసారిగా పుటుక్కున పిగిలిన చప్పుడు రచయితకు వినపడేది. ఎంతో కష్టపడి రాత్రినక పగలనకా సరైన ఆహారం కూడా లేని పేదరికంతోనే అద్భుతమైన చీర నేస్తే ఆ కష్టానికి ప్రతిఫలం ఇవ్వని పొవుకారుల నిర్దయను చూసి ఆ పేద గుండె ఎంతగా బాధపడుతుందో కదా !

4.5.6. నువ్వు నూరో నంబరు నూలుదారానిషై చుట్టుకుపోతావా

పరిచయం : బండారు ప్రసాదమూర్తి రచనైన “కలనేత” కవితా సంపుటిలోని “తాతకో నూలుపోగు” అనే పార్యుభాగం నుండి గ్రహించబడింది.

సందర్భం : రచయిత తన కవిత్యంలో తాతను నూరో నంబరు నూలు దారంలాగా అల్లుకుపోమని చెప్పే సందర్భంలోనిదీ వాక్యం.

వివరణ : తాతా నువ్వు నా పద్యంలో పడుగు పేకలా అల్లుకుపో.. నా గుండె అనే రాట్టుంలో కలం అనే కదురుకి నూరో నంబరు దారానిషై నువ్వు చుట్టుకుపో తాతా. నా రక్కంలో గుంజి ఆరేసిన పద్యం పంచెల సాపుకి మానవత్వపు అంచుషై నువ్వు అంటుకుపో తాతా అంటున్నాడు రచయిత. తన పద్యంలో నేతగాడైన తాతకు స్థానం కల్పించి రచయిత అతడిని చిరంజీవిని చేశాడు. నేతగాడైన తాత గొప్పతనాన్ని వస్తువుగా తీసుకోవడం వలన తన కవిత్యానికి ఔన్నత్యం కలిగింది.

4.6. ప్రశ్నలు - సమాధానాలు :

4.6.1. “తాతకో నూలుపోగు” కవితా సారాంశాన్ని రాయండి.

జవాబు : పార్యుభాగ సారాంశాన్ని చూడండి

4.6.2. “తాతకో నూలుపోగు” ద్వారా బండారు ప్రసాదమూర్తి నేతగాడి స్థితిని ఏలా వర్ణించారు ?

జవాబు : భారతదేశంలో వ్యవసాయం తర్వాత అంతే ముఖ్యమైనది. అంతే అలక్ష్మ్యానికి గురవుతున్నది చేసేత పరిశ్రమ. మనిషికి తిండి తర్వాత అవసరమైనది గుడ్డ. ఒకప్పుడు భారతదేశ వైభవాన్ని, కళాకాశాన్ని విదేశీయులకు చాటిన చేసేతపని ఈసాడు ఆదరణ లేక కనుమరుగవుతుంది. ప్రపంచికరణ కారణంగా కనుమరుగవుతున్న కుల వృత్తులలో నేతపని కూడా ఒకటి. రైతుల ఆత్మహత్యల తర్వాతి స్థానాన్ని ఆక్రమించుకున్నది నేతస్సుల ఆత్మహత్యలే. నారు పోసిన దగ్గర నుంచి పంట చేతి కందే వరకు రైతు ఎన్నో పరికరాలను ఉపయోగస్తాడు. ఎన్నో పనులు చేస్తాడు. అలాగే నూలు వడికింది మొదలు వస్తుం నేసి ఆ చీర చేతికాచ్చే వరకు నేతగాడు అంతే కష్టపడతాడు. వ్యవసాయం కన్నా కష్టమైనది నేతపని. ఎందుకంటే ఇందులో శరీరంతో పాటు మొదడుకి పనిపెట్టాలి. కళాదృష్టి అవసరం. నేతగాడి కళా దృష్టితో ఒక అద్భుతమైన కళా సృష్టి ఆధిష్టారించబడుతుంది. ఆ కళని, కళవెనుక కష్టమైని అర్థం చేసుకునే హృదయం ఉన్నవారు అరుదవ్యటం కారణంగానే పేరరికానికి ప్రాణాలనే పణంగా పెడుతున్నాడు నేతగాడు. ఆ నేతగాడి కష్టమైని చూసి గుండె చెదిరి, కలం కదిలి “కలనేత” కావ్యమైంది.

బండారు ప్రసాదమూర్తి తన “తాతకో నూలుపోగు” కవితలో నేతగాడి దయనీయ స్థితిని కళ్ళకు కట్టడమే కాకుండా నేతగాడి కష్టమైని గుర్తు చేశారు. నేటి తరానికి తెలీని మగ్గం, రాట్టుం, అణ, కుచ్చుతాడు, కండె, దుగసాలు, కుంచి, పడుగు, పేక వంటి సాధనాలను పరిచయం చేశారు. రాట్టుంతో నూలు వడికి, ఆ నూలుతో పడుగు పన్ని, నూలు దారాలను అతికి, మగ్గం షైకి ఎక్కించి, అనుకున్న డిబ్బెన్, రంగులు వచ్చే విధంగా రంగు రంగుల కండెలు మారుస్తూ పేక అల్లి, ఆ పేక అల్లటం కోసం అణ తొక్కుతూ, కుచ్చుతాడు లాగుతూ దారపు కండె ఉన్న నాడెను ఆడిస్తూ నేతగాడి కొన్ని రోజుల శ్రమతో కోరుకున్న వస్తుం తయారవుతుంది. నేతగాడికి సాయంగా అతడి భార్య కండెలు చుడుతూ కండెలందిస్తుంది. ఇప్పుడ్నీ రచయిత చిన్న తనంలో చూసిన దృశ్యాలే. మిల్లు వస్తులకు అలవాటు పడిన నేటి తరానికి ఆ దృశ్యాలనే కళ్ళకు కట్టి చూపారు తన కవిత ద్వారా. “తాతకో నూలుపోగు” కవితలో నేతగాడైన తాత పనితీరును మెచ్చుకోవటం ఉంది. అంత పనిమంతుడైన తాత దయనీయ స్థితికి నొచ్చుకోవటం ఉంది.

రచయిత నేతగాడిని “తాతా తాతా” అని సంబోధించటంలోనే ఆ నేతగాడు ఎంతో అనుభవజ్ఞడని, కళాకారుడని, మంచి పనిమంతుడని అర్థమవుతుంది. రచయిత తన చిన్నతనం నుంచే చూస్తున్న ఆ తాతని తన పద్య సింహసనంపై ప్రతిష్ఠించాలనకున్నాడు. కానీ ఆ తాత గతించి మగ్గం మాత్రమే మిగిలుంది. ఆ తాత జీవితాన్ని రెండు పార్శ్వాలలో రచయిత చూపించాడు. మొదటి పార్శ్వంలో ఆ తాత వెండి వెన్నెల లాంటి జరి చీరలను నేసేవాడు. పద్మశాలి కులంలో జన్మించిన ప్రతిభావంతుడా తాత. అగ్గిపెట్టేలో పట్టించగలిగేటంత నాజూకుగా ఆరున్నర గజాల చీరను నేసిన మొట్టమొదటి కళాకారుడు నేతగాడు. ఆ నేతగాడు లేకపోతే ఊరిలో ఎవరికీ కట్టుబట్ట ఉండడు అని చెప్పటానికి రచయిత ఊరి బోసిముడై మీద గుడ్డముక్క కప్పిన ఔదార్యం నీదన్నాడు. మగ్గం గుంటలో కూర్చుని తాత మానంగా కాళ్ళతో అణ తొక్కుతూ, చేత్తో కుచ్చుతాడు లాగుతూ ఒక గొప్పదైన వప్తు కావ్యాన్ని తయారు చేస్తాడు. ఆ వప్తుం అద్భుతం. ఆ అద్భుతాన్నే తాను చిత్రించాలని రచయిత చిన్నపుడే కలలు కన్నాడు. ఉండేది పూరిపాక అయినా వప్తాల మేడలు కట్టిన ఘనత ఆ తాతది. రోడ్డు పొడుగునా పడుగు పన్ని అటుపక్క తాత, ఇటు పక్కమామ్య పరుగులు తీస్తుంటే మరో అద్భుతమైన చీర తయారు కాబోతుందని ఊరంతా సందిగొ ఉండేది. తన సంచిలో నష్టత్రాలనే రత్నాలు నింపుకొని వెన్నెలనే వ్యాపారి తాత దగ్గరకు బేరానికి దిగొచ్చేవాడు. ఇక పగలనే నేతగాడు వెలుగు అనే ఒకే రకమైన చవకబారు బట్టను నేసి అలసిపోయి తాత దగ్గర పాలాలు నేర్చుకునేవాడు. అంటే రాత్రి పగళ్ళల్లో తెలుపు నలుపులే ఉన్నాయి. కానీ తాత నేనే చీరలు ఎన్ని రంగులో ! తాత వైపుణ్యాన్ని ఎవరు మెచ్చుకున్న మెచ్చుకోకున్న కళ్ళతోనే అతడిని మెచ్చుకునేది మామ్య. అంత గొప్ప కళాకారుడైన తాతను తన పద్యంలో పడుగుపేకలా అల్లుకుపోమంటున్నాడు రచయిత. నాణ్యమైన నూరో నంబరు దారంలా తన కలం అనే కదురుకి తాతని చుట్టుకుపోమంటున్నాడు రచయిత. ఇదంతా నేతగాడి ప్రాపీణ్యాన్ని చాటే ఒక వైపు, మరో వైపు నేతగాడి దయనీయ పరిస్థితిని చిత్రించాడు రచయిత.

అంత గొప్ప కళాకారుడైన నేతగాడు ఇప్పుడు లేడు. నేత పని వారికి ఉపాధి లేక, నేత పని చేస్తే సరైన గిట్టుబాటు ధరలేక, మిల్లు వప్తాలకున్న గిరాకీ తాము నేనే బట్టలకు లేక నేతపనినే వదిలేసి బ్రతుకు దెరువు కోసం కూలి పమలకు వెళ్ళే దుస్థితి నేటి స్థితి. ఎంత గొప్పగా వప్తాలు నేసినా నేతగాడి జీవితమంతా బాధల బస్తాలు మోయవలసిందే. ఊరందరికీ బట్టలు నేసిచ్చినా భార్య గుండెలు కప్పటానికి జానెడు జాకెట్ ముక్కకు నోచుకోని వేదరికం. ఊరంతా నేతగాడి గొప్పతనాన్ని, ఉదారత్వాన్ని ఎప్పుడో మరిచిపోయింది. అందుకే నేతగాడి శవం దిక్కులేని శవం అయింది. చేసేత కారిగైకులు ఎందరో ఆత్మహత్యలు చేసుకున్నారు. వారి చివరికి తాతా అనేలా తన రక్తమాంసాలను కరిగించి చీర నేస్తాడు. బ్రతుకునే నాడెలో తన కండల కండెను కదిలిస్తాడు, కరిగిస్తాడు. అటువంటి నేతగాడిని మగ్గం గుంటలోనే సమాధి చేస్తున్న దుర్మార్గం సమాజానిదే. ఊపిరిత్తులనే దుగసాలుగా మారుస్తాడు. ఎంతో వైపుణ్యాంతో కష్టించి నేసిన కళాఖండాన్ని పొవుకారు డబ్బులిచ్చి కొనకుండా ఇది పాత బాకీ కింద జమైంది అని గ్రథ కోడిపిల్లను తన్నుకుపోయినట్లు తన్నుకుపోతే తన శ్రమ, ఆశ మమ్మ అయిన ఆ నేతగాడి గుండె అనే గుడ్డ పుటుక్కున పిగిలిపోతుంది. ఆ చప్పుడు వినగలిగిన రచయిత నేతగాడి ఆవేదనను అర్థం చేసుకుని సమాజంలో అతనికి లేని స్థానాన్ని తన కవిత్వంలో కల్పించాడు. సమాజానికి నేతగాడి కష్టాన్ని తెలియజేసి మానవత్వపు విలువలను మేలుకొలపాలని తన నెత్తుటితో గుంజి ఆరేసిన పద్యం పంచెలసాపుకి తాతనే అంచుగా చేసుకున్నాడు. పంచెలసాపుకి అంచు ఎంత అందాన్ని ఇస్తుందో మానవత్వపు పరిమళం అంటిన కవిత్వం అంతే అనందాన్ని అందిస్తూ ఆలోచనను రేక్టిస్తుంది.

డా॥ టి. జాన్ కిరణ్ బాబు

శాఖాధ్వంసులు, తెలుగు విభాగం

శ్రీ ఎబిఆర్ ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల, రేపల్లి.

పారం - 5

కథానిక

5.1. పరిచయం:

ఆధునిక కల్పనా రచన సాహితీ ప్రక్రియల్లో ప్రముఖ స్థానాన్ని అలంకరించింది “కథానిక” అంగ్ సాహిత్య ప్రభావం తో తెలుగు లోనికి ప్రవేశించిన సాహితీ ప్రక్రియల్లో నవలతో పాటు కథానిక కూడా ప్రాముఖ్యత సంతరించుకున్నది. దీన్ని అంగ్లంలో Short Story అంటుండగా తెలుగులో కథ అని, కథానిక అని, చిన్న కథ అని అంటున్నారు.

అంగ్లంలో Short Story ని రచించి ప్రసిద్ధికేక్కిన వారు Edgar Allan Poe (the black cat) Somerset Maugham (the letter) O. Henry (after twenty years) Mapaso మొదలైనవారు.

ఆధునిక కాలంలో 1850 నుండి కథాసాహిత్యం ప్రారంభమైంది. చిన్నయసారి, కందుకూరి వీరేశలింగం, రఘువతి వెంకటరత్నం నాయుడు గారు, వేదం వెంకటరాయళాప్రాగీరు, మొదలైనవారు సంస్కృత సాహిత్యం నుంచి ఎన్నో కథలను అనువదించి అనుకరించారు. వేదం వారు భోజరాజు కాళిదాసు కథలు బేతాళ పంచవింశతి కథలు, కథా సరిత్యాగరం అనే కథ సంస్కృతం నుంచి అనువదించి కథా సంపుటిని ప్రచురించారు. కానీ ఆధునిక కథానిక లక్ష్మణాలతో వీటిని సరి పోల్చలేదు.

సంపూర్ణ ఆధునిక కథానిక లక్ష్మణాలు కలిగిన కథానికా రచన 1910 నుండి ప్రారంభమైంది తెలుగు సాహిత్యంలో ఆధునిక కథానికకు శ్రీకారం చుట్టినవారు గురజాడ అప్పారావుగారు. వీరి దిద్దుబాటు తొలి తెలుగు కథానిక. ఆంధ్రభారతిలో 1910 ఫిబ్రవరి లో ముద్రింపబడింది. వీరు ప్రారంభంలో గ్రాంథికము లో రాసి తర్వాత వ్యవహరికము లోనికి మార్చారు.

5.2. కథానిక నిర్వచనం :

5.2.1. భారతీయ అలంకారికులనిర్వచనాలు: 1. అగ్ని పురాణం :

“అభ్యాయుకా, కథా, ఖండ కథా, పరి కథా, తథా

కదానికేతి యన్యంతే గద్య కావ్యంచ పంచధా (337-12)

అని కథానికను నిర్వచించిన అగ్నిపురాణం కథానికను ఒక గద్య కావ్యప్రచేదంగా పేర్కొన్నది. కథానికను ఒక ప్రత్యేక సాహిత్య ప్రక్రియగా గుర్తించి మొట్టమొదటిసారిగా లక్ష్మణ నీర్దేశం చేసిన ప్రతిష్ట. అగ్ని పురాణానికే దక్కుతుంది. అందులో ఆధునిక కథానికను నిర్వచిస్తూ,

“భయానకం నుఫతరం గర్భేచ కరుణో రసః

అద్యతోంతే సక్కప్పార్చ నోదాత్తా సా కథానికా “

అదిలో భయానకం, మధ్యలో కరుణ, అంతంలో అద్యతం, అనే మూడు రసాలు నుండి క్లప్పంగా, అనుదాత్తంగా చేసిన రచన కథానిక.

5.2.2. పాశ్చాత్యల నిర్వచనాలు

Edgar Allan Poe : story is prose narrative requiring from half an hour to one or two hours in its perusal.

(ఒకే సంఘటనను వాస్తవమైనదైనా అభాత కల్పనలతో కూడినదైనా చిత్రిస్తూ ఒకేసారి కూర్చుని చదచలిగే ఒక సాహితీ ప్రక్రియ)

Chekov : A short story should have neither a beginning nor an end. It should be just be "a slice of life" (అద్యంతాలు లేనిదే అసలైన కథానిక. ఇది ఒక జీవితపు అనుభవం తునక.)

Somerset Maugham : "A story must have a definite design, which includes a point of departure, climax, and the point of test, in other word it must have a plot". (కథానికకు స్థిరమైన రూపకల్పన, మంచి ఎత్తుగడ, కైమాన్స్ ఉండాలి. అంకే Plot ఉండాలి.)

Brounde Mathew : a short story deals with a single character or a single event on a single emotion. (ఈ భావావేశాన్ని గాని ఒక పాత్రను గాని ఒక సంఘటనను గాని వివరించేది...

అధునికుల నిర్వచనాలు:

- “చిన్న కథకి ప్రధాన లక్షణం కేంద్రికరణం. కథలో చిన్న విషయం ఆ కేంద్రాన్ని సూచిస్తూ ఉండాలి. కథానికకు కేంద్రంగా ఒక స్వప్తమైన సంఘటన, ఒక విచిత్రమైన వ్యక్తి ఒక మనస్సితి, రెండు స్వభావాల తారతమ్యం వల్ల వచ్చే నాటకీయత ఇలా ఏదో ఒకటి ఉండాలి. కథానిక ఒక మెరుపు వంటిది.దానిలో వేగం ప్రధానం. మైళితి కథానికకు ప్రోణం. కథానిక ప్లాట్ అనేది అవసరం అని నా అభిప్రాయం. శిల్పం మీద దృష్టిని కేంద్రీకరించి మరీ రాయాలి లేకపోతే కళల్లం లేని గుర్తం లాంటి తిరిగి తిరిగి దిక్కులేని ప్రదేశాన్ని చేరుకుంటుంది.” -పాలగుమ్మి పద్మరాజు.
- “కథానిక అంటే మళ్ళీ మళ్ళీ చదివించే వచన ఖండకావ్యం.వెనకనుంచి సముద్రపు పేశారు వినిపిస్తూ చూడ్డానికి మాత్రం కెరటంలా కనిపించేది.-బుచ్చిబూబు
- కథలంటే పైపైని ఉన్నాయనుకుంటున్నావేమా, అని కల్పించడానికి చాలా గొప్ప ప్రతిభ ఉండాలి. వాటిని తెలుసుకోవడానికి ఎంతో పరిజ్ఞానం ఉండాలి. అని చెప్పడానికి ఎంతో నేర్చు ఉండాలి. అని వినడానికి ఎంతో రుచి ఉండాలి. అని బోధ పరచుకోవడానికి ఎంతో నూడ్జు బుద్ధి ఉండాలి. కథలు కళకి వెలుగు ఇస్తాయి, బుద్ధికి పదును పెడతాయి, మనసుకి ఉత్సాహం ఉల్లాసం కలిగిస్తాయి “- శ్రీపాద సుబహృత్యా శాస్త్రి”
- కథ గొప్పతనం పట్టాలంటే కథ చిత్రించే జీవితం భూమినుంచి లేవాలి - చలం
- కథను ఏ రూపంలో రాసిన కథ ద్వారా పారకులకు ఒక పరిపూర్ణాన్ని ఒక క్రొత్త దృష్టి కలిగించడం ముఖ్యం. -గోపీచంద్ర
- కథ అనేది మన జీవితంలో, జీవిత రహస్యంలో, జీవిత వైచిత్రితో కొంత పరిచయం కలుగ చేయాలి. కథ చేపే విధానమే కథకు అందాన్ని బలాన్నిస్తుంది - దేవరకొండ బాల గంగాధర తిలక్.
- సహజం అనిపించే అసహజం కథ - మల్లాది రామకృష్ణ శాస్త్రి.

8. ఉపక్రమణంలో ఒక ఉత్సంఘ నిర్వహణలో ఒక బౌత్సుక్యం. ఉపసంహారంలో ఒక విచిత్ర చంక్రమణం కథకు కావలసిన అలంకారాలు - బొడ్డు బాపిరాజు
9. కథ అనేది మొదట్లో కుతూహలాన్ని, చివరికి ఆలోచనను కలిగించాలి మధ్యలో రక్తి కట్టిష్టూ చెప్పుకు పోవాలి - ఆరుద్ర
10. ఒక రకమైన ఎత్తుగడ, ఒకానోక నడకతీరు, ఒక రితిగల ముగింపు, కొన్ని పాత్రలు, పాత్రపోషణ విధానం, వన్న విన్యాన వైశిష్ట్యం ఏదేని ఒక జీవితసత్య ప్రతిపాదనం, అన్నింటికిమించి వస్తు పక్యత అనే కొన్ని లభణాలు కలిగి, వినోద విజ్ఞాన, వికాసాది సాధనమైనది కథానిక. - బొడ్డుపాటి కుటుంబరాయ శర్మ
11. సహజత్వం, ఉత్సంఘ అనే రెండు చక్కాల మీదే కథ సాగాలి - మధురాంతకం రాజారాం.
12. చిన్న కథ ఒక సంఘటన కావచ్చు ఒక వ్యక్తి మనస్తత్వ పరిణామం కావచ్చు, ఒక సుదీర్ఘమైన ఇతివృత్తమే కావచ్చు, ఒక చిన్న కథలో కేవలం ఒక ప్రత్యేకత ఉంది. సాధ్యమైనంత తక్కువ మంది వ్యక్తులతో తక్కువ సంఘటనలతో అది కథ కావాలి, అంతేకాక అది స్వయం సంపూర్ణంగా కావాలి. అంటే కథకు ఆధారంగా తీసుకున్న సంఘటనతో వ్యక్తులతో చెప్పుదలచుకున్నది సంపూర్ణంగా చెప్పగలిగి ఉండాలి “- తూలికా భూషణ”
13. కథకు ఎత్తుగడ బాగా ఉండాలి, గమనం వేగం గా ఉండాలి, క్లెమార్క్ అద్భుతంగా ఉండాలి.- గౌరైపాటి వెంకట సుబ్బయ్య.
14. ఏకాంశ వ్యగమైన్యయం సమగ్రమైన కథాత్మక వచన ప్రక్రియ కథానిక. - పోరంకి దక్కిణామూర్తి.
15. కథానిక జీవిత ప్రపాహంలో ఒక అల వంటిది. అది జ్ఞణికమైనా దానికుండే శక్తి సామర్యాలు లిలుమైనవి. హార్టుగా ప్రారంభమై హార్టుగా అంతం అవుతుంది. ఆద్యంతాలు ప్రతిభావంతంగా ఉంటాయి కథానిక తన ఉద్దేశాన్ని తుది జ్ఞణం వరకు అంటిపెట్టుకొని ఉంటుంది. తన ఉద్దేశాన్ని చెప్పి పరితను ఒక విశేష ప్రభావానికి గురి చేస్తుంది. అప్పకు అంకిరెడ్డి.
16. ఒకే సంఘటన చుట్టూ కథ అల్లుకుపోయి భావంలో భిన్నత్వం కాకుండా ఒక పక్యతతో ఉండే రచన చిన్న కథ.- కల్యాణ సుందరీ జగన్నాథ
17. సాధారణంగా అతి విశ్వత క్షేత్రం కలిగి ఒకానోక సత్యమునకో యద్దార్మమునకో సంబంధించిన ఉత్సంఘ సంవేదన ముతో కూడి స్వయం సంపూర్ణమై దానిలోని విభిన్న తత్త్వములను ఏకోన్ముఖులుగా చూపు ఇతివృత్తాత్మక గద్య కవితా శిల్ప ఖండమును” కథానిక అని నిర్వచించవచ్చు. - బొడ్డుపాటి కుటుంబరాయ శర్మ.
18. ఒక అవస్థను గాని, ఒక అనుభవాన్ని గాని, ఒక వైచిత్రిని గాని ఒక మనస్తత్వాన్ని గాని చిత్రించేది కథ. - హితశ్రీ
19. కథను ఆర్టిగా ఎలా రాయాలి, ఎందుకోసం రాయాలి అనే ఆలోచన ఉంటే ఆసక్తి కలిగించే మంచి కథ రాయడం సాధ్యపడుతుంది. - కేతు విశ్వనాథరెడ్డి.

5.3. కథానిక లక్ష్ణాలు

Edgar Allan Poe మొదలయిన నిర్వచనాలను, బాండర్ మాథ్యాన్ లక్ష్ణ నిర్దేశాన్ని బట్టి అగ్ని పురాణకర్త ఇచ్చిన నిర్వచనాలను బట్టి ఆధునిక విమర్శకులు కథానికకు ఆరు లక్ష్ణాలు అని నిర్దారించారు.

1. సంక్షిప్తత, 2. ఏకాంశ వ్యగ్రత, 3. నిర్వర్భత, 4. స్వయం సమగ్రత, 5. ప్రతిపాద్యప్రవణత 6. సంవాద చాతుర్యం.

1. సంక్షిప్తత : వస్తువుల్లోనూ సంఘటనల్లోనూ, పాత్రల్లోనూ సంవాదం లోనూ విస్తృతి లేకుండా సాధ్యమైనంత తక్కువ తీర్చిదిద్దాలి. దీన్ని అగ్నిపురాణం కర్త క్లప్తత అని చెప్పాడు.
2. ఏకాంశ వ్యగ్రత : దీన్ని వస్తు బక్యత అనవచ్చు. మొత్తం కథ మొత్తానికి ఒకే ప్రధానాంశం లక్ష్యంగా ఉండడం. రచయిత ఏ విషయం గురించి కథ మొదలు పెట్టాడు ఆ విషయం మరుగున పడిపోకుండా, మిగతా విషయాలను వర్ణించడంలో మునిగిపోయి అసలు విషయాన్ని మరచిపోకుండా, తన లక్ష్యం మీద దృష్టి ఉంచి కథను నడిపించడం ముఖ్యము.
3. నిర్వర్భత : కథానిక చదివేటప్పుడు రెప్పపాటు గానీ ప్రాసేటప్పుడు మన మనసుకు ఏమరుపాటుగాని రాసియని లక్ష్ణం నిర్వర్భత అవుతుంది. వేరే వేరే విషయాలు వర్ణిస్తూ పోతే పారకుని మనసు లక్ష్యానికి దూరంగా పోవచ్చు లేదా విసుగు చెందవచ్చు, కనుక కథాంశం మీదే కథకుడు నిలబడి ఉండాలి అప్పుడు అది మంచి కథ అవుతుంది
4. స్వయం సమగ్రత : కథలోని వస్తువును దానికదే సమగ్రంగా ఉండాలి. అవసరమైన ఏదో తగ్గినట్టు, అనవసరమైనవి ఏదో ఉన్నట్టు సహాదయ పారకునికి అనిపించకూడదు.
5. ప్రతిపాద్య ప్రవణత : ప్రతిపాదించదలచిన అంశాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని దానికి అనుగుణంగా రచన సాగించాలి.
6. సంవాద చాతుర్యం : సంభాషణలు ప్రధాన అంశాన్ని ఆవిష్కరించే విధంగా కథకు ప్రయోజనం కలిగించే విధంగా ఉండాలి. సంభాషణలు క్షుపంగా, నిత్య జీవితానికి దగ్గరగా, భాష సరళంగా, సుందరంగా ఉండాలి. తైలి ఆకట్టుకునే విధంగా ఉండాలి. ఎక్కుడ క్షీప్తత ఉండకూడదు. ముఖ్యంగా కథలో ప్రజా జీవనం ప్రతిచించించ బడాలి.

5.4. కథానిక ఆవిధ్యావ వికాసాలు :

5.4.1. తొలి దశ 1910 - 1940 :

తెలుగు కథానిక గురజాడ వారి దిద్దుబాటు తో ప్రారంభమైంది. ఇది ఆంధ్రభారతిలో 1910లో ప్రచురించబడింది. మొదటి కథను గ్రాంథిక భాషలో రాసిన తరువాత వ్యవహరిక భాషలోకి మార్చారు. కథానిక లక్ష్ణాలాన్ని సరితూగే విధంగా ఉండే అద్భుతమైన కథానిక దిద్దుబాటు. వేశ్య వ్యామోహంలో పడిన గోపాలరావుని అతని భార్య కమలిని మెత్తగా చక్కగా బుద్ది చెపుతూ మార్చుకునే కథ.

5.4.2. మహేశ్వర దశ : 1940-1952

ప్రారంథంలో తెలుగు పత్రికల్లో కథలు ప్రచురింపబడ్డాయి. ఆంధ్రభారతి, త్రిలింగ, సువర్ణరేణు మొదలగు పత్రికలు. తరువాత ఈ కథలు సంపుటాలుగా చచ్చాయి. పానుగంటి లక్ష్మీ నరసింహరావు పంతులు, చిలకమర్తి గారు, మాడపాటి హనుమంతరావు గారు, తల్లావరుల శివశంకర శాస్త్రి గారు, చింతాదీక్షితులు, శ్రీపాద సుబహృదయ శాస్త్రి గారు, కవికొండల వెంకటరావు గారు, నోరి నరసింహ శాస్త్రి గారు మొదలగువారు ప్రసిద్ధ కథకులు.

5.4.3. ఉజ్వల దశ 1952 - 65

అరవయ్యావ దశకం కొత్త కథకులు పెద్ద సంఖ్యలో సాహిత్యంలో ప్రవేశించారు. జాతీయ ఆర్థిక రాజకీయాలలో వికేంద్రీకరణ జరుగుతున్న తరుణమవది. ఈ కాలంలోనే రచయిత్రుల ప్రవేశం కూడా జరిగింది. పి. శ్రీదేవి, ఎ.ఎస్.మణి, ఇల్లిందల సరస్వతీదేవి మొదలైనవారోచ్చారు. కారా రాసిన యజ్ఞం వచ్చింది ఈ కాలంలోనే. రావిళాస్ట్రి కథన రీతుల్లో మార్పుకూడా ఈ కాలంలోనే వచ్చింది. ఆయన రాసిన పించిలకం శ్రామిక దృక్పథంతో రాసిన కథ వచ్చింది. బుచ్చిబాబు, గోపిచంద్, ముళ్ళపూడి నెంకటరమణ, భమిడిపాటి రామగోపాలం, భమిడిపాటి జగన్నాథరావు వంటి వారు కథలు ఈ కాలంలోనే రాసినారు.

5.4.4. మిత్ర దశ 1965 - 92+

గుడిపాటి వెంకట చలం స్ట్రీవాదానికి శ్రీకారం చుట్టారు. ఎనబైల్లో వచ్చిన స్ట్రీవాద ధోరణితో కథా రచయిత్రులు సాహిత్యంలోకి ఎక్కువ మంది ప్రవేశించారు. వీరి కథా సాహిత్యం పురుషాధిక్యత్వమై యుద్ధం ప్రకటించింది. సమాజంలో అంతకుముందు నుంచి పాతుకుపోయివున్న పిత్యస్వామ్యం, పురుషాధిక్యత, లింగ వివక్ష, పునరుత్పత్తి, కుటుంబ స్వభావం, వివాహ వ్యవస్థ మొదలైన విషయాలమై వీరి కథలు అనేక చర్చలకు తెరలేపాయి. స్త్రీల అంతరంగాలను బయటకు వ్యక్తికరించడానికి వీలుకని భావజాలాన్ని తమ కథలలో రచయిత్రులు వ్యక్తికరించడం ప్రారంభించారు. పురుషుడి సంస్కర స్త్రోయిని పెంచటానికి స్ట్రీలలో చైతన్యాన్ని జ్యులింపజేయడానికి భాషలోనూ, భావ వ్యక్తికరణలోనూ, నిర్మాణంలో, శిల్పంలో కొత్త జీవన సందర్భాలను రచయిత్రులు ఉపయోగించుకొన్నారని సింగమనేనిసారాయణ పేర్కొన్నారు.

ఒల్లా రాసిన ‘ప్రయోగం’ చ సి. సుజాత రాసిన ‘చట్ ట్రాక్’, కుప్పిలి పద్మ రాసిన ‘మంచుపూల వాన, కవనశర్మ ‘అమెళ్లు’ సత్యవతి రాసిన “వసుంధర”, వంద్రలత “అవర్స” సన్మసురెడ్డి వెంకటరామిరెడ్డి రాసిన “కొమ్మలు”, సోమరాజు సుశీల రాసిన ‘మరచెంబులో మందారపూలు’ మొదలైన కథలన్నీ (స్త్రీ వాద సంబంధ కథలుగా వచ్చాయి. అయితే ప్రస్తుతం స్ట్రీవాద ధోరణయుండి కుటుంబ వ్యవస్థకు ముప్పు వాటిల్లతున్న తరుణంలో వృధాస్య సమస్యలు ప్రధాన సమస్యగా రావడంతో కథల ధోరణి కూడా మారిపోయింది. అదే సందర్భంలో ఇతర కథలలో జెండర్ గురించి జాగ్రత్తగా పట్టించుకుంటున్నారు.

తొంబై దశకం వచ్చే సరికి కథా శిల్పం పరిణామంలో చాలా మార్పులు వచ్చాయి. కథకుడు తాను చెప్పిరటలచుకున్న దాన్ని అద్వితీయంగా చెప్పాలన్న బలమైన ఒత్తిడి వచ్చింది. కొత్త రచయితలు ప్రవేశించారు. ప్రపంచికరణ పిండి ప్రారంభమైంది ఈ కాలంలోనే. సాంకేతిక విషయం, సమాచార విప్లవం రావడంతో సమాజంలో పెనుమార్పులు వచ్చాయి. ఇప్పుడంతా వచ్చి ముప్పై ఏష్టు పూర్తి కావస్తోంది. దీని ప్రభావంతో సమాజం అనేక కుదుపులకు గుర్తైంది. వ్యవసాయ ప్రాంతాలు కనుమర్గై రియల్ ఎస్టేట్ గా మారి నయా సంపన్న వర్గం వచ్చింది. బయోటిక్యూలజీ, ఐ.టి. పార్కులు రావడంతో ఎగువ, మధ్యతరగతి వర్గం పుట్టుకొచ్చింది. పట్లల్లో వృత్తులు ధ్వంసమవుతున్నాయి. తెలుగుబాష ప్రాధాన్యత కోల్పోయి ఆంగ్ల విశ్వకు ఆదరణ పెరిగింది.

5.4.5. అధ్యయన దశ :

వ్యవసాయదారుల కష్టాలు, సామాజిక వర్గ విశేషణ, మనవుత్వ విశేషణ, మొదలగు అంశాలతో కథలు వచ్చాయి. కాళీపట్టం రామారావు గారి భయం యజ్ఞం మొదలగు కథల్లో జీవన వేదన కనిపిస్తుంది. నిరాంబరత సంయువనం నిజాయితీ సాధారణ ఉంటాయి సామాజిక వ్యవస్థ కళ్ళముందు నిలుస్తుంది చాసో కథల్లో జీవిత విమర్శ తీఙ్కణంగా ఉంటుంది నేడు కథకులు ఉద్యమాల రూపంలో కథలు రాస్తున్నారు. దీనిని ఉద్యమ దశ అని కూడా అనవచ్చి నేమా. ఏదివైనా ప్రస్తుత ప్రపంచికరణ దశ కూడా. ప్రస్తుతం ప్రపంచికరణ నేపథ్యంతో, కథలు నడుస్తున్నాయి. 1910 లో దిద్దుబాటుతో ప్రారంభమైన తెలుగు కథ 1940

నాటికి ప్రాథ దశకు చేరుకొని 52 వరకు అన్ని ముఖ్యమైన మార్పులు అంతర్జాతీయ కీర్తిని అందుకుని,65 వరకు తన కీర్తిని విశ్వవాయప్తం చేసింది.65 తరువాత 90 వరకు దాదాపు మూడు దశాబ్దాలు తెలుగు కథానిక పాత వైభవం వల్ల కొంతవరకు సరికొత్త నాణ్యతతో వర్జిలింది. తరువాత అత్యాధునిక దశ, ఉద్యమ దశ ప్రస్తుతం ప్రవంచీకరణ దిశగా దిశ మార్పుకుని సాగుతుంది.

5.5. కథానిక భేదాలు :

తెలుగులో అనేక కథానికలు వచ్చాయి వన్న పరంగా చూస్తే దీన్ని అనేక విధాలుగా విభజించవచ్చు. 1. సాంఘిక కథలు 2. చారిత్రిక కథలు 3. జానపద కథలు 4. హారాణిక కథలు 5. రాజకీయ కథలు 6. కాల్పనిక కథలు. 7. ఆర్థిక కథలు 8. మనోవిද్యేషణ కథలు, 9. వైజ్ఞానిక కథలు, 10. ఆధ్యాత్మిక కథలు, 11. హోస్య కథలు, 12. సంస్కరణ కథలు. 13. బాలాల కథలు ఇలా చెప్పుకుంటూ పోతే వేనేలు.

శ్రీమతి యామినీ అమృజి

తెలుగు అధ్యాపకులు

డి.ఎస్. ప్రభుత్వ మహిళా కళాశాల

ఒంగోలు, ప్రకాశం జిల్లా:

పారం - 6

భయం

- కాళిషట్టం రామారావు గారు

6.1. సారాంశము

కారా మాస్టర్ గా పేరుగాంచిన శ్రీ కాళిషట్టం రామారావు గారు (1924 నవంబరు 9 - 2021 జూన్ 4) సరళ భాషా రచయిత, కథకుడు, విమర్శకుడు. వృత్తిరీత్యా ఉపాధ్యాయుడైన ఈయన రచనలై సరళంగా ఉంటుంది. ఈయన సామాన్యజ్ఞానం కల పారకులు సైతం రచనలో లీనమయ్యేలా, భావప్రాధాన్య రచనలు చేసాడు. కారా కథలు అనే పేరుతో వారి కథలు ప్రచురితమయ్యాయి. 2008 లో కాళిషట్టం రామారావు రచనలు అనే పేరుతో ఆయన రచనలన్నీ సంపుటిగా ప్రచురింపబడ్డాయి. 1966లో ఈయన వ్రాసిన ‘యజ్ఞం’ కథ తెలుగు పారకుల విశేష మన్మణలు పొందింది. దోషించి స్వరూప స్వభావాలను నగ్గంగా, సరళంగా, సహజంగా, శాస్త్రియంగా చిత్రించాడు. దీనికి 1995 సంవత్సరంలో కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు లభించింది. ఆయన ఇతర కథల్లో తీర్పు, పొంస, భయం, మహాదాశీర్ఘచనం, సంకల్పం వంటి కథలు ప్రసిద్ధమయ్యాయి. కాళిషట్టం రామారావు గారి భయం కథ ప్రతీకాత్మకతకు మంచి ఉదాహరణ. మనిషి జీవితంలో వచ్చే సమస్యలు పాములవంటివి. దోబూచులాడుతూ భయపెడతాయి, అదను చూసి దెబ్బతీస్తాయి, వాటిని చూసి భయపడితే జీవితమంతా ప్రశాంతత లేకుండా అనుక్షణం చన్నా బతకాలి. దైర్యం చేసి వాటితో పోరాడుతూ దైర్యంగా ముందుకు సాగడం ధీర లక్షణం. ఒక్కుస్కారి భయం వల్ల సమస్యలు తలుచుకుని ప్రశాంతత కోల్పోవడం ప్రమాదాల బారిన పడటం జరుగుతాయి. కనుక ఇక్కడ సమస్య కంటే ఈ సమస్య పట్ల భయమే ప్రమాదకరం. ఈ సందేశాన్ని ఇస్తూ కాళిషట్టం రామారావు గారు ‘భయం’ ద్వారా నమాజాన్ని పేచ్చరించారు.

పారమ్మ గౌరీశులు దంపతులు. వారి కుమారుడు సత్తయ్య. నిండు చూలాలు అయిన పారమ్మ పాముని చూసి భయపడుతుంది. తన బిడ్డను కానీ భర్తను గాని అత్తమామలను గాని ఎవరినయినా పాము కరున్నందని భయంతో అనుక్షణామూ కుంగిపోతూ అనారోగ్యం పాలవుతుంది. తీరా గౌరీశును పాము కరవనే కరున్నంది. అది విషపుర్పం కాకపోయినా విషరీతమైన భయంతో మానసిక వేదనతో ముందుగానే పురుడు వచ్చి తల్లి బిడ్డ చనిపోతారు. తొమ్మిదేళ వయసులో సత్తయ్య పాము కారణంగా తల్లిని తమ్ముణ్ణి పోగొట్టుకున్నాడు. పాము కాటు తిన్న గౌరీశు పాముల రావులయ్య చేసే నాటు వైద్యంతో కాలు కుళ్ళిపోయి నానా బాధలు పడుతూ అల్లాడిపోతూ చిక్కి శల్యమై ఆస్తి అంతా పోగొట్టుకుంటాడు. తల్లి తమ్ముడు పాము కారణంగా చనిపోవడం, తండ్రి కాలు కుళ్ళి గిలగిల లాడుటూ తీసుకోవడంతో సత్తయ్యకు పాము మీద పగ దేసం కోపం మొదలవుతాయి. సత్తయ్య పదిహేనేళ వయసులో మనసులు భయపడే పాముతో కోళ్లు దైర్యంగా పోరాడడం చూసి చూసి దైర్యంగా పాముని చంపాడు. 25 ఏళ్ళ వాడు అయ్యసురికి పాములను చంపడంతో ఆరితేరి పాముల సత్తయ్యగా పేరుగాంచాడు. పాముల గురించి పెద్దలు చేపే నమ్మలేని చిత్రవిచిత్ర కథలను సత్తయ్య నమ్మడు. ఎదుటివారి భయాన్ని పాము చేసుకునే పాముల రావులయ్యకు సత్తయ్య అంటే మంట. అతని వల్ల తనకు లాభం తగ్గిపోతుంది కదా మరి. బర్మ దంపతుల వల్ల అన్ని విష పాములు కావనీ, పాముల మాంసం తినే వారు కూడా ఉంటారని సత్తయ్య తెలుసుకుంటాడు.

సత్తయ్య భార్య రత్నాలు. భర్త ప్రమాదానికి ఎదురెళ్లడంతో దిగులు పడుతుంది. అందరి కోసం తాను ఎందుకు ప్రమాదం కొని తెచ్చుకోవాలని ప్రశ్నించి వద్దని వారిస్తుంది. కానీ సత్తయ్య “మాకు ఏమైనా అయితే నువ్వు అడ్డు రావా” అని అడగగా రత్నాలు, “నాకు మీరు ఎలాగో ప్రపంచమంతా నీకు అలాగ కాదు కదా” అని తర్పిస్తే, క్షణం ఆలోచించకుండా, “అలానే” అని

చెప్పిన సత్తయ్య సమాజం కొరకు ప్రాణాలు లెక్కచేయని ధీరుడై కనిపిస్తాడు. రత్నాలు కళ్ళ నీళలతో మిగిలిపోతుంది.

కానీ అదే సమాజంలో తమ కష్టాలకు ఎదుచీవారిని బలి పెట్టే దుర్మార్గులు, స్వార్దపరులు ఉంటారని సుబ్బాయమ్మ పాత్రద్వారా కాళిపట్టం రామారావుగారు పెచ్చరించారు. సుబ్బాయమ్మ బాగా కలిగినది, కానీ ఏ రోజు ఎవరికీ కానీ సహాయం చేసి ఎరగదు. ఇంట్లో పాము కనపడగానే సెలవులకని పట్టం నుంచి వచ్చిన కొడుకుకు, మనవలకు ఏమైనా అవుతుందేమోనని సత్తయ్య దారికి అడ్డం పడి బతిమిలాడి ఇంటికి తీసుకొని వస్తుంది. కానీ పాము కన్నుంలో సగం దూరి ఉండడం వలన మరొకరి సాయం కావలసి వచ్చింది. పోమ్ముల గురవడు 13 ఏళ్ళ వాడు, ఛైర్యం, మరుకుదనం కలవాడు. నిస్వార్దపరుడు. ముందుకు వచ్చాడు కానీ సుబ్బాయమ్మ స్వార్దం గమనించి వాళ్ళ కొడుకు కొట్టడానికి రాకపోతే తాను ఎందుకు రావాలని నిలదీశాడు. రోషంతో సుబ్బాయమ్మ కొడుకు కొడతానన్నాడు కానీ తీరా పాము బుస్సున లేవగానే భయంతో పరుగుతీశాడు. చంపే చేతిలో కర్ర జారిపోగా, గురువడు కర్ర అందేలా విసిరాడు. కానీ కర్ర అందుకోబోయే లోగా సత్తయ్యను పాము కాటు వేసింది. సత్తయ్య గురవడు కలిసి పామును చంపేశారు. వెంకాయమ్మ తనవల్ల పాము కాటు తిన్న సత్తయ్యను పరామర్శించనూ లేదు అసలు పట్టించుకోను లేదు. ఆమెను చూస్తే గురవనికి అసహ్యం వేసింది.

గురవడు పాముల రాములయ్య దగ్గరకు పోయి సత్తయ్య ను బతికించమని కాళ్లావేళ్లా పడ్డాడు. కానీ నేను రాములయ్య పంతంతో రానన్నాడు. ఊరంతా అల్లాడిపోతున్న దీనికి కారణమైన సుబ్బాయమ్మన్నీ, పంతంతో ప్రాణం పోతూ ఉన్నా, కదలని, మెదలని రావులయ్యనీ చూసి గురవకి మనుషుల పట్ల నమ్మకం సడలి పోయింది. వారి పశువులు వారి వారి యజమానుల స్వభావంతో చిత్రంగా కొత్తగా కనిపించడం మొదలుపెట్టాయి. కాళీపట్టం రామారావు గారు సత్తయ్య బతికింది, చనిపోయింది చెప్పకనే కథ ముగించారు. అది అప్రస్తుతం. కానీ త్యాగమూర్తులయిన వారు స్వార్దపరుల వలన ఏ విధంగా ప్రమాదాల బారిన పడతారో కళ్ళకు కట్టించారు.

సమాజంలో సమస్యకు భయపడి పరిగెత్తే వారు, సమస్య కంటే దాన్ని భయం వల్ల నష్టపోయే వారు ఎక్కువ. భయం వీడి నిస్వార్దంగా సమాజాన్ని కాచే వారున్నారు కానీ, వారిని తమ స్వార్దానికి బలిపెట్టే చీడపురుశులు సమాజానికి పాముల కంటే భయంకరమైన శత్రువులు. దానికి ప్రతీకగా గురవడు సుబ్బాయమ్మ మొదలగు వారి అవులను చూసి దడుచుకున్నాడని కాళీపట్టం రామారావు గారు ప్రతీకత్వకంగా వివరించారు.

6.2. వ్యాసరూప ప్రశ్నలు

1. భయం కథలో రచయిత సందేశాన్ని రాయిండి లేదా భయం ద్వారా సమాజానికి ఇచ్చిన సందేశం ఏమిటి ?

జవాబు : సారాంశమును ప్రాయివలెను.

2. సత్తయ్య పాత్రచిత్రణను వివరించండి.

జవాబు : అందరూ భయపడే సమస్యను నిర్ఘయంగా ఎదుర్కొన్న ఛైర్యంతుడు. తొమ్మిదేళ్ల వయసులో సత్తయ్య పామును చూసి ఇంటిల్లిపాదితో పాటు ఊరంతా భయపడడం చూశాడు. తండ్రిని పాము కాటు వేస్తే దిగులుతో అనారోగ్యం పాలై, ముందే పురుడు వచ్చి తల్లి, తమ్ముడు చనిపోవడం, తండ్రి పాముకాటు వల్ల కాలు కుళ్లిపోయి, నరకయాతన బడడం చూసి పాముల వై కోపం పెంచుకున్నాడు. కోళ్లు ఛైర్యంగా పాములను ఎదిరించడం చూసి పదిపోనేళ్ల వయసులోనే పాములను చంపడం మొదలుపెట్టాడు.

పోతువాది, మూడనమ్మకాలు నమ్మడు, తర్వా బధంగా ఆలోచిస్తాడు: పాము దేవుడంటే సత్తయ్య నమ్మడు. పూజిస్తే అది కాటు వేయకుండా ఉంటుందా ? పాముల గురించి చిత్రవిచిత్రమైన కథలను అతను నమ్మడు.

నిర్వయమ్మడు : విషపూరితమైన పాము కు భయపడడు. చావుకి భయపడని వాడు పాముకు భయపడనవసరం లేదని అతని తీర్మానం.

ఊరికి ఉపకారిని, స్వార్థపరుడు త్యాగమూర్తి, ప్రతిఫలం ఆశించని వాడు : ఎవరు పిలిచినా వెళ్లి పామును చంపుతాడు. పైసా కూడా తీసుకోడు. రత్నాలు వద్దని బతిమిలాడితే, ఆమెకు తన కుటుంబం ఎలాంటిదో తనకు ఊరంతా అలాంటిదేనని తేల్చిచెప్పాడు.

జాలి, దయ, సహకార గుణం కలవాడు : సుబ్బాయమ్మ బ్రతిమిలాడితే ఆమె పిసినారి అని తెలిసి, తనకు అత్యవసరమైన పని ఉన్నా, జాలిపడి ఆమెతో వాళ్ళ ఇంటికి వెళ్లాడు. తీరా అక్కడికి వెళ్లేసరికి పామును కొట్టడానికి పిలిచింది అర్థమయింది. అయినప్పటికే ఆమె స్వార్థానికి అతి తెలివితేటలుకి సత్తయ్య కోపగించుకోలేదు. పాముని చంపడానికి సిద్ధపడ్డాడు. కానీ పాము సగం కన్నం లో ఉండడం వలన మరొకరి సాయం కావలసి వచ్చింది.

అత్యంత సాహసికుడు ప్రమాదానికి ఎదురు వెళ్లేవాడు: సుబ్బాయమ్మ తన కొడుకు సాయం చేయడానికి ఒప్పుకోక మరొక వ్యక్తిని పిలుచుకొని వచ్చేటప్పటికే పాము లోపలికి వెళ్లిపోయింది. ఇప్పుడు దాన్ని కొట్టడం ప్రమాదకరం అని తెలిసి, ఉపాయం చెప్పి కొట్టడానికి సిద్ధపడ్డాడు.

విషత్సూర పరిస్థితుల్లో జంకక ఎదురు నిలిచేవాడు : పాము బుస కొట్టి లేచేటప్పటికి సుబ్బాయమ్మ కొడుకు పారిపోయాడు. అతని వల్ల పథకం బెడిసికొట్టి, సమయానికి కర్ర జారిపోవడం వలన సత్తయ్యను పాము కాటు వేసింది. అయినా ఆగకుండా పాముని గురవయ్యతో కలిసి చంపివేశాడు.

ఎవరి సహాయాన్ని అర్దించని ధీరుడు, తుదివరకు నమ్మకాన్ని కోల్పోని ఘైర్యశాలి : ఊరంతా అల్లాడిపోతున్నా, భయపడక సత్తయ్య పాము కరిచిన చోట, కొరికి రక్కాన్ని పీల్చి ఉమ్మడం మొదలుపెట్టాడు. నిండు చూలాలు అయిన భార్య అల్లాడిపోతున్నా, ఊరు ఊరంతా దిగాలు పడిపోతున్నా, ఘైర్యం కోల్పోలేదు. పాముల రాపులయ్యను వినిపించమని అడగనూ లేదు.

ఘైర్యానికి, సేవకు, సహకారానికి, త్యాగానికి ప్రతీక సత్తయ్య : అతను చనిపోయాడా లేదా అన్నది అప్పుతం. అతనిలో ఘైర్యం చనిపోలేదు. భయాన్ని గెలిచిన ధీరుడతడు.

3. సత్తయ్యకు పాముల సత్తయ్య అని పేరు ఎలా వచ్చింది?

జవాబు : పాము వల్ల సత్తయ్యకు కలిగిన నష్టం : సత్తయ్య కు 9 ఏళ్ళ వయసు ఉన్నప్పుడు వాళ్ళమ్మ పారమ్మకు పాము కనిపించింది. ఇంటిల్లిపాది పాము వలన భయపడతారు. చిన్నవాడైనా సత్తయ్యకు భయం కలగలేదు. తండ్రి గౌరీశు కర్ర అడిగితే చటుకున వెళ్లి తీసుకొని ఇచ్చాడు. కానీ అప్పుడు పాము తప్పించుకున్నది.

పాము భయంతో తల్లి అనారోగ్యం పాలయ్యంది. తండ్రి గౌరీశును పాము కాటువేయగా, ఆ దిగులుతో భయంతో ముందే పురుడు వచ్చి తల్లి, తమ్ముడు చనిపోయారు. తండ్రి చనిపోకపోయనా, కాలు కుల్లిపోయి జీవితాంతం నరకం చూశాడు. చిన్న వయసులో పాము వల్ల తల్లి, తమ్ముడు చనిపోవడం తండ్రి నరకయాతన పడడం చూసిన సత్తయ్యకు పాము దేవుడంటే నమ్మకం కలుగలేదు.

పాముల గురించిన చిత్రవిచిత్ర కథలు సత్తయ్య నమ్మకపోవడం : పాము కాటు వల్ల కాళ్ళు కుళ్ళు చిక్కిశల్యం అవుతున్న తండ్రిని చూసి సత్తయ్య పూర్వకాలంలో మహామంత్రవేత్తలు ఉండేవారని, వారు మంత్రం వేస్తే కరిచిన పాము తిరిగి వచ్చి కాటసిన చోట విషాన్ని గ్రహించి తిరిగి తలవంచుకునే లేదని చెబితే నమ్మలేక పోయాడు. ఎందుకంటే మంత్రానికి అంత శక్తి వుంటే మంత్రాలు రావులయ్య తండ్రిని కాపాడేవాడు కదా.

పాముల పట అసహ్యం కలగడం : పాముల వలన తల్లి తమ్ముడు చనిపోవడం తండ్రి నానా యాతన పడడం చూసిన సత్తయ్యకు పాము అంటే భయం కలగలేదు, భక్తి కలగలేదు, సైగా చాలా అసహ్యం వేసింది.

కోళ్ళను చూసి స్వార్థి పాంది పాములను చంపడం మొదలు పెట్టిన సత్తయ్య : 15 ఏళ్ళ వయస్సులో సత్తయ్య ఒకసారి కోళ్ళ పాములు పైనా తిరగబడి పోరాటం చూశాడు. భయపడిపోయి దండులు పెట్టే మనమల్ని, వైర్యంగా ఎదుర్కొనే కోళ్ళను సరి పోల్చుకున్నాడు. కోళ్ళ చేసే పనే మంచిదనే నిర్ణయానికి వచ్చి వెంటనే లోపలికి వెళ్లి కర్ర తీసుకొని వచ్చి పామును చంపి మీద వేసుకొని వచ్చి బయట వేశాడు. అప్పటి నుండి పాముని చంపడం మొదలు పెట్టాడు.

పాముల సతయ్యగా ఊరికి ఉపకారిగా సత్తయ్య మారిన వైనం : పదిహేనేళ్ళ వయస్సు నుంచి పాములను చంపడం మొదలు పెట్టిన సత్తయ్య ఎక్కుడ పామున్నా ఎవరు పిలిచినా, వెంటనే వెళ్లి చంపేవాడు ఒక్క పైనా కూడా ప్రతిఫలంగా తీసుకునేవాడు కాదు. పాములను చంపడం వలన, తనకు ఆదాయం తగ్గిపోయిందని రాములయ్య సత్తయ్య మీద కోపం పెంచుకున్నాడు.

మూడవమ్మకాలు నమ్మక పాము దేవుడంటే ఒప్పుకొనక, మనిషి ప్రాణాలు తీసే పాముని చంపడమే మంచిదని నిర్ణయించుకున్న సత్తయ్య : పాములకు భయపడని బర్మ దంపతుల వలన పాములన్ని విషపూరితం కావని, పాముల మాంసం తినేవాళ్ళ కూడా ఉన్నారని సత్తయ్యకు అర్థమయింది. ప్రజల భయాన్ని పాము చేసుకుంటున్న రావులయ్య వైజం అర్థం చేసుకున్నాడు. అందుకే పాములను చంపుతూ ప్రజలను ప్రమాదం నుంచి భయం నుంచి కాపాడుతూ పాముల సత్తయ్య గా పేరుగాంచాడు.

4. సుబ్బాయమ్మ గారి ఇంట్లో పాము ని ఎలా చంపారు?

జవాబు : మహా పిసినారి అయిన సుబ్బాయమ్మ ఇంట్లో పాము రావడం : సుబ్బాయమ్మ బాగా ఆస్తిపరురాలు కానీ ఎవరికి కానీ సాయం కూడా చెయ్యదు. బతిమిలాడి ఊరికి పనులు చేయించుకునే పిసినారి. ఆమె కొడుకు ఊర్లోనే పుట్టిన పట్టణంలో నివాసం ఉంటున్నాడు అతనికి అరడజను మంది సంతానం నలుగురు పిల్లలను తీసుకొని భార్యతో పాటు తల్లి దగ్గరికి వచ్చాడు. రెండు మూడు రోజుల్లో మిగతా పిల్లలు కూడా వస్తారు. ఇల్లంతా పిల్లలతో నిండి ఉన్న సమయంలో ఒక పాము ఎరను మింగి కన్నంలో దూరసాగింది. అప్పడు ఇంట్లో ఉన్న ఆమె కొడుకు చంపినా సరిపోయేది కానీ సుబ్బాయమ్మ భారీకాయాన్ని కదిలించుకుంటూ సత్తయ్య కోసం పరిగెత్తింది.

విషయం చెప్పుకుండా సత్తయ్యను తీసుకొచ్చిన సుబ్బాయమ్మ అతి తెలివి తేటలు : అత్యవసరమైన పని మీద వెళుతున్న సత్తయ్యను ఆపి, అతను రానంటున్నా బతిమిలాడి మరీ ఇంటికి తీసుకుని వచ్చింది. ఇంటికి వచ్చిన తర్వాత కాని పామును చంపడానికి అని సత్తయ్యకు అర్థం కాలేదు.

జాలిపడి పామును చంపడానికి సిద్ధపడ్డ సత్తయ్య : ఆమె విషయం చెప్పుకుండా తీసుకొని వచ్చినా, జాలిపడి నత్తయ్య పాముని ఎలా చంపాలని ఆలోచించాడు. పాము కన్నంలోకి సగం దూరింది కనుక తన ఒక్కడి వల్ల కాదు. మరొక మనిషి సహాయం కావాలి సుబ్బాయమ్మ కొడుకు ఉన్నాడు కానీ సుబ్బాయమ్మ ఒప్పుకోలేదు మరొక మనిషి పిలుచుకు వస్తానని వెళ్లింది అప్పుడే కొట్టి ఉంటే తేలికగా పాము చనిపోయి ఉండేది. కానీ ఆలస్యం అయ్యే కొట్టి రంధ్రంలోకి ఎక్కువగా వెళ్లిపోయింది.

సాములు గురవడు సాయానికి రావడం : సాములు గురవడు 13 ఏళ్లవాడు, దైర్యవంతుడు, చురుకైన వాడు, రావడంతోనే సుబ్భాయమ్మ స్వార్థాన్ని గుర్తుపట్టాడు. మీ అబ్బాయి అయితే క్షేమంగా ఉండాలి మేము ప్రాణాన్ని పణంగా పెట్టులా నేను కొట్టను అని తెగేసి చెప్పాడు. రోషపడి సుబ్భాయమ్మ కొడుకు ముందుకు వచ్చాడు.

ప్రమాదకరమైన పరిస్థితిలో పామును కొట్టే పథకం బెడిసి కొట్టడం : సాములు గురవడు వచ్చేటప్పటికి పాము చాలా వరకు కన్నంలోకి వెళ్లిపోయింది. ఎరను మింగడానికి వెళుతున్న దాన్ని కొట్టడం చాలా ప్రమాదమని సత్తయ్య చెప్పాడు. కానీ సుబ్భాయమ్మ బ్రతిమిలాడడం, గురవడు సత్తయ్య ఉంటే తాను కొడతాననడంతో రంగంలోకి దిగాడు.

పాము దగ్గరగా వెళ్లి చూసిన తరువాత పాములు కన్నం లోంచి బయటకు లాగడం ఒక చేత్తో వీలుకాదు అనిపించి సత్తయ్య కర్రను గోడకు అనించి పాము తోకని పట్టుకున్నాడు. ఈ లోపు పాము ఎత్తు మార్చింది. తేలికగా తన చేతిలోనికి వచ్చింది. ఊహించని పరిణామంతో సత్తయ్య హడావుడి పడుతూ దాన్ని లాగి విసిరాడు. ఈ హడావుడిలో అతని చేతి కర్ర కుండల మధ్య పడిపోయింది. పాము నేల మీద పడగానే అది సుబ్భాయమ్మ కొడుకు దగ్గరగా ఉంది కనుక గురవడు సుబ్భాయమ్మ కొడుకుని కొట్టుకున్నాడు. సుబ్భాయమ్మ కొడుకు భయపడుతూ గురవణ్ణే కొట్టుకున్నాడు. ఈ లోపుగా పాము తిరిగి కన్నం దగ్గరికి వేగంగా వచ్చింది. సత్తయ్య కర్ర ఇవ్వమని అరిచాడు. గురవడు కర్ర విసిరాడు. అది పాముకి సత్తయ్యకు మధ్య పడింది. కర్ర శబ్దానికి పాము బుస్సుమంటూ పైకి లేచింది.

సత్తయ్యను కాటు వేసిన పాము : పాము పైకి లేవగానే సుబ్భాయమ్మ కొడుకు గురువడు భయపడి దూరంగా వెళ్లారు. ఏమయిందని కోడలు ప్రశ్నిష్టే పాము సత్తయ్యను కరిచిందని కొడుకు అన్నాడు. ఆ మాటలు విని గురవడు వెనక్కి తిరిగాడు. సత్తయ్య కర్ర కోసం వంగబోతుంటే పాము బుస్సుమంటుంది. పాము సత్తయ్య ఎదురు ఎదురుగా ఉన్నారు. కాటు వేసిందా అని గురవడు ప్రశ్నించాడు. సత్తయ్య సమాధానం చెప్పలేదు. పాము వంకే చూస్తున్నాడు. ఈ లోపు కర్ర కోసం గురవడు గెంతాడు. ఆ శబ్దానికి పాము పడగ విసిరింది. అది కోపంగా పడగ పెద్దది చేసి పొడుగు పెంచుకుంటూ ఉన్నది. కర్ర ఇవ్వమంటూ సత్తయ్య చేయి సాచాడు అంతే పాము ఫట్ మని పడగ విసిరింది. సత్తయ్య చేతికి కాటు పడింది. ఆ విసురుకి కర్ర దూరంగా పడింది. అప్పుడు గురువడు కర్రతో పాము నడుము మీద నాలుగు దెబ్బలు కొట్టాడు. దానీ నడుము విరిగిపోయింది. అప్పుడు కర్ర అందగానే సత్తయ్య దాని పడగ మీద ఒక్క పోటు పొడిచాడు. దాంతో పాము చచ్చిపోయింది.

పాము కాటు తిన్న సత్తయ్యను సుబ్భాయమ్మ పరామర్శించక పోవడం : పాము కరిచిన సత్తయ్య బయటకు వెళ్లాడు అతను సుబ్భాయమ్మ చూసింది కానీ ఏమయింది అని ప్రశ్నించలేదు, “చంపేశారా ? చనిపోయిందా? కొసంటా చనిపోయిందా? కొన ప్రాణం ఇంకా ఉందేమో ? అని అక్కడి వారిని ప్రశ్నించ సాగింది. గురవడు ఆమె స్వార్థానికి ఆశ్చర్యపోయాడు.

నిస్యార్థంతో సమాజానికి సేవ చేసే సత్తయ్య సుబ్భాయమ్మ స్వార్థం వలన ప్రమాదానికి గురి అయ్యాడు. కానీ విచిత్రంగా సుబ్భాయమ్మ పట్టించుకోలేదు. పాముల రావులయ్య సంతోషించాడు. సత్తయ్యలాగే నిస్యార్థపరుడైన సాములు గురవడు మాత్రం రావులయ్యను పదేపదే బతిమిలాడి బతిమిలాడి భంగపడ్డాడు. ఊరంతా అల్లాడి పోయింది. ఈయన

6.3. సంకీష్ట సమాధాన ప్రశ్నలు

1. కాళీపట్టం రామారుగారు.

జవాబు : కారా మాస్ట్రోరుగా పేరు గాంచిన శ్రీ కాళీపట్టం రామారుగారు ఆధునిక కథానిక రచయితల్లో ముఖ్యులు. సరళ భాషా రచయిత, కథకుడు, విమర్శకుడు. వృత్తిరీత్యా ఉపాధ్యాయుడైన ఈయన రచనా శైలి సరళంగా ఉంటుంది. ఈయన

సామాన్య జ్ఞానం కల పారకులు సైతం రచనలో లీనమయ్యేలా, భావ ప్రాధాన్యత గల రచనలు చేశారు. 1966లో ఈయన రాసిన ‘యజ్ఞం’ కథ తెలుగు పారకుల విశేష మన్వనలు పొందింది. దోషిడి స్వరూప స్వభావాలను నగ్గంగా, సరళంగా, సహజంగా, శాస్త్రియంగా చిత్రీకరించారు . దీనికి 1995 సంవత్సరంలో కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు లభించింది.

రాగమయి, జీవధార రుతుపవనాలు అభిమానాలు అనేవి కారా మాస్ట్రోరుగారి ఇతర రచనలు. కారా కథలు అనే పేరుతో వారి కథలు ప్రచురితమయ్యాయి. 2008 లో కాళీపట్టం రామారావు రచనలు పేరుతో ఆయన రచనలన్నీ సంపుటిగా ప్రచురింపబడ్డాయి. కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ బహుమతి కాక ఎస్టీఅర్ జాతీయ పురస్కారం, లోక్ నాయక్ ఫౌండేషన్ సన్మానం, బొమ్మిడాల శ్రీ కృష్ణమూర్తి ఫౌండేషన్ అవార్డు కొండేపూడి శేషగిరిరావు సాహితీ సత్కారం వంటి ఎన్నో పురస్కారాలు ఆయనను వరించాయి కారా మాస్ట్రోరుగారు శ్రీకాకుళంలో కథానిలయం పేర ఒక పాహితీ సంస్థమ నెలకోల్చి కథలకు ప్రాధాన్యం ఇన్నూ వివరాలన్నీ పొందుపరిచారు.

కారా మాస్ట్రోరుగారు ఆధునిక కథా రచయితలను ఎంతగానో ప్రోత్సహించారు ఆంధ్రభూమి దినపట్టికలో నేటి కథ పేరుతో శిర్మిక నిర్వహించి, ఎందరో యువ కవులను పరిచయం చేశారు. వీరి ప్రభావం ఆధునిక కథానిక రచయితలపైన ఎక్కువగా ఉంటుంది.

2. పారమ్యః

పారమ్య పాముల సత్తయ్య తల్లి. ఈమె భర్త గారిశు. అత్తమామలతో, భర్త, తొమ్మిదేశ్ కొడుకుతో పూరిగుడిసెలో కాపురముంటున్న నిండు చూలాలు పారమ్య. ఈమెకు పామంటే తీరని భయం. ఒకరోజు అనుకోకుండా పామును చూసింది. భయంతో కేకలు వేస్తే అందరూ చుట్టుముట్టారు. గౌరీశు కొట్టబోతే అది తప్పించుకుంది. సత్తయ్య దైర్యంగా చూడటానికి వెళుతుంటే వాని చెయ్యి పట్టుకుని ఆపివేసింది. భర్తను పాములు కొట్టడానికి వెళ్ళవద్దని బతిమిలాడింది. పాము రాత్రి వేళ వచ్చి తన భర్తనుగానీ బిడ్డనుగానీ అత్తమామలనుగాని బలి తీసుకుంటుందేవేసానని కలవరింతలు, పీడకలలతో సతమతమయ్య దిగులు పడి మంచాన పడింది. కొంత కోలుకునే సరికే పాము నిజంగానే గౌరీశును కరిచింది. ఈ భయంతో ముందుగానే పురిటినొప్పులు వచ్చి చనిపోయిన బిడ్డను ప్రసవించి తాను చనిపోయింది. తనవారి కోసం అల్లాడి అసువులు బాసిన అమాయక్కు అబల పారమ్య

3. గారీశు:

జవాబు : గారీశు పాముల సత్తయ్య తండ్రి. ఇతని భార్య పారమ్య. తల్లిదండ్రులతో భార్య బిడ్డలతో కలిసి పూరింట్లో నిపసించేవాడు. కొడుకు సత్తయ్యకు తొమ్మిదేశ్ ఉండగా, భార్య పారమ్య నిండు చూలాలుగా ఉండగా ఒక రోజు ఇంట్లో పాము కనిపించింది. చీకటి పడ్డక పాముని చంపకూడదు అని తల్లి వారిస్తున్నా, గౌరీశు దైర్యంగా చంపడానికి ప్రయత్నం చేశాడు. పాము కనిపించలేదు కానీ పాము పొర, రెండు పాము గుడ్లు కనిపించాయి. ఆ పాము గుడ్లను నాశనం చేసేసాడు. పామును చంపకపోతే అది తన వాళ్ళని చంపుతుంది అని గౌరీశు భయపడ్డాడు.

ఒక రోజు రాత్రి కాళ్ళు కడుక్కుని ఉన్న సమయంలో గౌరీశును పాము రెండుపార్ట్లు కాటువేసింది. జనం పాముల రాములయ్యను తీసుకొని వచ్చేటప్పటికే గౌరీశు నురగలు కక్కుకుంటున్నాడు. వభ్యంతా చెమటలు పోశాయి. రాములయ్య సమయం దాటిపోయిందని తన చేతుల్లో ఏమీ లేదని, ఇక దేవని చేతిలోనే ఉండని తన ప్రయత్నం తాను చేస్తానని, వేపమండలు అందుకుని మంత్రాలు చదవడం మొదలుపెట్టాడు. తెల్లవారేసరికి రాములయ్యకు గురక తగి, ప్రాణం నిలబడింది. కానీ భర్త దక్కడన్న దిగులుతో ముందే పురుడు వచ్చేసి, పారమ్య బిడ్డతో సహా చనిపోయింది.

గౌరీశు పాము కరిచి, బతికినా ఆ పాము కాటు వల్ల భార్యని చిన్న బిడ్డని పోగొట్టుకోవడమే కాకుండా, కాలు కుళ్ళపోయి నరకం చూశాడు. కరిచింది నాగుపాము కాదని ఉల్లి పాము అని చెప్పి రాములయ్య మందు తెచ్చి పాము కాటు వేసిన చోట కట్టు కట్టాడు. కానీ కొన్ని రోజులకి కట్టు ఊడదీస్తే మందు వేసినంత వరకూ మాంసపు ముద్దు ఊడి వచ్చింది. పాము కోరలు ఇరుక్కున్నాయి అని చెప్పి రాపులయ్య 50 రూపాయల ఒప్పందం చేసుకుని ఆరునెలలు వైద్యం చేశాడు. కానీ అది పుండుగా మారి విపరితంగా బాధించేది. మరొక వైద్యుడు రకరకాల వేళ్ళు తెప్పించి నూరి కట్టుకడితే, చీముపట్టి దుర్గంధం వచ్చింది. ఈగలు ముసిరేవి. ఈగలను తోలి రాని చెక్కు కషాయం తో శుభ్రంగా కడిగి రక్తం చిన్నే కండల మీద మందువేస్తే ఒక్కసారి హాయిగా ఉంది అనేవాడు ఒక్కసారి నొప్పి భరించలేక అరిచేవాడు, ఏద్దేవాడు. రోజు రోజుకి చికిత్సకల్యం అయిపోతున్న తండ్రిని చూసి సత్తయ్యకు పాములంటే ఆసహ్యం వేసింది. అది క్రమంగా కోపంగా మారి, కోళ్ళు ధైర్యంగా పామువై తిరగబడడటం చూసి, 15 ఏళ్ళ వయసులో పాముని చంపడంతో మొదలుపెట్టి ఎక్కుడ కనపడ్డా పాములను చంపుతూ సత్తయ్య పాముల సత్తయ్యగా మారాడు.

3. పాముల రాములయ్య :

ప్రజల భయాన్ని సొమ్ము చేసుకునే మోసగాడు : ప్రజల భయాన్ని ఆసరాగా తీసుకుని వారిని మోసం చేస్తూ ఒతుకు వెళ్లదీసేవాడు రాములయ్య. పాము కరిచిన వారికి మంత్రాలు వేసి, వైద్యం కూడా చేసేవాడు కనుక పాముల రాములయ్య అని పేరు వచ్చింది. రాములయ్య పాము కాటుకు మంత్రం వేసినందుకు వైద్యం చేసినందుకు చాలా సొమ్ము తీసుకునేవాడు. దాంతో తాగి పడిపోతుండేవాడు.

ఎవరింట్లో అయినా పాము కనిపిస్తే అతనిని పిలిస్తే వచ్చి నానా యాగీ చేస్తాడు. చాటడు బియ్యం, పాత గుడ్డ, ఒకటి రెండు రూపాయలు ఇవ్వాలి. అయినా అంతటితో వదలకుండా ఇంకా పాములు ఉన్నాయి అంటాడు. ఇల్లంతా చూడాలి అంటాడు. ఇల్లంతా బూడిద చల్లాలి అంటాడు. దానికి ముక్కపిండి డబ్బులు వసూలు చేస్తాడు.

దేవుని మీద నెపం పెట్టే లొక్కుడు : ఎవరిమైనా పాము కాటు వేస్తే రాములయ్యను పిలుచుకోస్తే వచ్చి వేపమండలతో మంత్రం వేయడం మొదలుపెడతాడు. కానీ పాము కరిచిన వారికి మంత్రం మీద నమ్మకం ఉంటేనే పనిచేస్తుంది అంటాడు. ఏది ఏమైనా దేవుడి చేతుల్లోనే ఉంది, దేవుడి దయ ఉంటేనే మంత్రం పనిచేస్తుంది, లేకపోతే పని చెయ్యదు అని జనాలను మోసం చేస్తూ వారిని భయపెడుతూ హాయిగా బ్రతికేస్తుంటాడు.

చాతగాని వైద్యంతో జనాల ప్రాణాలతో చెలగాటమాడే వాడు : గౌరీసుని పాము కరిచినప్పుడు రాపులయ్య రావడం తోకే నురగలు కక్కుతున్న గౌరీసుని చూసి సమయం దాటిపోయిందని, తన ఫ్రయత్తుం తాను చేస్తానని వేప మండలతో మంత్రాలు చదఱడం మొదలు పెట్టాడు. తెల్లువారేసరికి గౌరీకి గురక తగ్గింది. ప్రమాదం లేదని గ్రహించిన రాపులయ్య కరిచినది నాగుపాము కాదు ఉల్లిపామని పాము కరిచిన చోట మందు బూసి కట్టు కట్టాడు. కొన్ని రోజుల తర్వాత కట్టు విప్పితే, మందు బూసి ఉన్నంతవరకు మాంసము కుళ్ళి ఊడి వచ్చింది. దీన్ని బట్టి రాపులయ్యకు వైద్యం చేయడం రాదని, జనాలను మోసం చేస్తున్నాడని మనకు అర్థం అవుతుంది. పాముకాటు కంటే ఇతని వైద్యం వలనే గౌరీసు కాలు కుళ్ళపోయింది. తర్వాత ఎంతో మంది వైద్యులు వైద్యం చేసినా అది బాగుపడలేదు.

ఆదాయం తగ్గిందని సత్తయ్యను ద్వేషించిన దుర్గార్థుడు : సత్తయ్య పాములను చంపడం మొదలు పెట్టిన తర్వాత జనం రాపులయ్యను పిలవడం తగ్గించేశారు. ఎందుకంటే సత్తయ్య పైసా తీసుకోకుండా పామును చంపేసి వెళ్ళపోతాడు. దీనితో రాపులయ్యకు ఆదాయం తగ్గిపోయింది. అందుకే సత్తయ్య మీద పగ పెంచుకున్నాడు. సత్తయ్య పిల్లవాడు అని అతనికి ఏమీ

తెలియదని ఎప్పుడూ అంటూ తన అక్కసు వెళ్లగక్కేవాడు. జనాలకు రావులయ్య మీద నమ్మకం పోతున్నా, అతను మంచివాడు కాదని తెలిసినా, అతనికి కోపం వస్తే ఏ అర్థరాత్రో వాకిటి ముందు పాములు తెచ్చి వదిలి పెడతాడని భయంతో అతనిని గౌరవించేవారు.

సత్తయ్యను పాము కరిచినప్పుడు మనసులో సంతోషిస్తూ అతని చావుకి ఎదురు చూసిన నీచుడు : సుబ్బాయమ్మ వాళ్లింట్లో సత్తయ్యను పాము కరిచినప్పుడు, సొమ్ముల గురవడు రావులయ్యను రమ్మని బ్రతిమిలాడాడు. అతడి నుంచి వివరాలన్నీ తెలుసుకున్న రావులయ్య సత్తయ్య కు మంత్రాలు మీద నమ్మకం లేదని నమ్మకం లేకపోతే మంత్రం పనిచేయదని, ఎంత మంది వచ్చి బ్రతిమిలాడిన వెళ్లకుండా సత్తయ్య చావుకి ఎదురు చూస్తూ కష్ట తీర్చుకున్నాడు.

4. సుబ్బాయమ్మ:

స్వార్థానికి నిలువెత్తు ప్రతిరూపం సుబ్బాయమ్మ. తాను, తన వాళ్లు బాగుంటే చాలు, దాని కొరకు ఎదుటి వారు నాశనం అయిపోయినా పర్మాలేదు అనుకునే రకము. తనకు అవసరమైతే కాళ్ల వేళ్లపడి బ్రతిమిలాడి భంగపడి తన పని చేయించుకోవడంలో నేర్చిరితనం ఉంది. తన పని పూర్తి అయిన తర్వాత సాయం చేసినవారు నాశనం అయిపోతున్నా కన్నెత్తి చూడదు, పన్నెత్తి పలకరించదు.

మహా పిసినారి : పని చేయించుకున్న తర్వాత కానీ విదల్చడానికి మనసాప్పుడు సుబ్బాయమ్మకి. ఈ సంగతి తెలిసే సత్తయ్య ఆమె పిలిచినప్పుడు రానన్నాడు.

తన అవసరం కొరకు కాళ్లు గడ్డలు పట్టుకుని అయినా పని పూర్తి చేసుకునే నేర్చిరి : తన ఇంట్లో పాము కనిపించగానే, సత్తయ్యకు విషయం చెప్పుకుండా ఒకసారి ఇంటికి రమ్మని బ్రతిమిలాడింది. ఇంటికి వచ్చిన సత్తయ్య పాము విషయం తెలుసుకుని రావులయ్యను పిలిపించమంటే, రావులయ్య వస్తే డబ్బులు అడుగుతాడు అని కాళ్లావేళ్లా పడి బ్రతిమిలాడింది. జాలిపడి సత్తయ్య పాముని చంపడనికి ఒప్పుకున్నాడు.

తనకోసం తనవారి కోసం ఎదుటివారిని బలి పెట్టే స్వార్థపరురాలు : కన్నంలో సగం దూరిన పాముని కొట్టాలంటే మరొక మనిషి సాయం కావాలన్నాడు సత్తయ్య, సుబ్బాయమ్మ కొడుకుని రమ్మనగా, సుబ్బాయమ్మ ఒప్పుకోకుండా మరొక మనిషి తీసుకొస్తానని వెళ్లి పామ్ముల గురవడిని తీసుకొచ్చింది.

తన ఇంట్లో పాము కాటు తిన్న సత్తయ్య ను పట్టించుకోని దుర్గార్గురాలు : పాముని కొట్టడంలో సుబ్బాయమ్మ కొడుకు పిరికితనం వలన సత్తయ్య పాము కాటు తిన్నాడు. అయినా పాముని చంపేశాడు. కానీ సుబ్బాయమ్మ సత్తయ్య పాముకాటు తిన్నందుకు పట్టించుకోకుండా పాము కొసంటా చనిపోయిందా ఇంకా ఏమైనా ప్రాణం ఉందేమోనని అందరిని అడగ సాగింది. ఆమె స్వార్థానికి గురువడికి ఆశ్చర్యం, అసహ్యం కలిగాయి.

అవసరమైన పనిమీద వెళుతూ తన కోసం తన ఇంటికి వచ్చి పాముని చంపడంలో ప్రమాదం బారినపడిన సత్తయ్యను కన్నెత్తి చూడలేదు పన్నెత్తి పలకరించలేదు అంటే సుబ్బాయమ్మ తన కడుపే కైలాసం తన ఇల్లే వైకుంరం ఎవరు ఏమైనా పర్మాలేదు అనుకునే స్వార్థపరురాలని, తన కోసం ఎదుటివారిని బలిపెట్టే దుర్గార్గురాలు అని సమాజంలో స్వార్థానికి నిలువెత్తు ప్రతీకగా కారాగారు ఈ పాత్ర సృష్టించారని మనకు అర్థం అవుతుంది

5. పాముల గురవడు :

పాముల గురవడు 13 ఏళ్లవాడు, చురుకైనవాడు ఛైర్యవంతుడు. ఎదుటివాడికి సహాయం చేసే గుణం కలిగినవాడు. కానీ సత్తయులాగా అమాయకుడు కాదు. తన ఇంట్లో పాములు కొట్టడానికి సత్తయ్యకు పాయం చేయాలని సుబ్బాయమ్మ పిలిచినప్పుడు ఉత్సాహంగా వచ్చి అక్కడ పరిస్థితి చూసి సుబ్బాయమ్మ కొడుకు కూడా కర్ర అందుకోవాలి అన్నాడు. సుబ్బాయమ్మ వద్ద అనగా నీ కొడుకు అయితే క్షేమంగా ఉండాలి మేము ప్రమాదానికి ఎదురు వెళ్లాలా అని సూటిగా ప్రశ్నించి, తాను కొట్టను అని భీషించుకున్నాడు. రోషపడి సుబ్బాయమ్మ కొడుకు తాను కొడతానన్నాడు.

విపత్కుర పరిస్థితుల్లోనూ జంకనివాడు : సత్తయ్య పాముని లాగి విసిరేటప్పుడు పాము తేలిగ్గా చేతుల్లోకి రావడంతో, అది వచ్చి సుబ్బాయమ్మ కొడుకు దగ్గర పడేంది. కొట్టమంటే అతడు భయపడి గురవడినే కొట్టమన్నాడు. పాము మళ్లీ సత్తయ్య దగ్గరికి వెళ్లింది. సత్తయ్య కర్ర అడగగానే గురవడు వెంటనే కర్ర విసిరాడు. కర్ర అందుకునే లోపు సత్తయ్యను పాము కాటు వేసింది. గురవడు చూడలేదు కానీ, సుబ్బాయమ్మ కొడుకు సత్తయ్యను పాము కాటు వేసింది అనగానే సత్తయ్యను కాటు వేసిందా అని అడిగాడు. ఈ పిల్లలవాడికున్న బాధ్యత సుబ్బాయమ్మకు కానీ ఆమె కొడుకుకు గాని లేకపోయింది. కర్ర అందుకునే లోపు రెండవసారి కాటువేసింది. గురవడు ఛైర్యంగా పాము నడుము విరగ్గాట్టాడు. తరువాత సత్తయ్య దాని పడగ పొడిచి చంపేశాడు.

పాటి మనిషి పట్ల జాలి దయ కలిగినవాడు, సత్తయ్యను బ్రతికించాలి అని ఆరాటపడ్డవాడు : పాము కాటు తిన్న సత్తయ్యను సుబ్బాయమ్మ పట్టించుకోకపోవడం చూసి ఆశ్చర్యపడ్డాడు అసహ్యించుకున్నాడు. సత్తయ్యను బ్రతికించాలి అని గురవడు చాలా ఆరాటపడ్డడు. పాముల రావులయ్యను కాళ్ళవేళ్ళపడి బ్రతిమిలాడాడు. విషయమంతా ఆరా తీసి సత్తయ్యకు మంత్రాలపై నమ్మకం లేదు కనుక తాను రానని రావులయ్య భీషించుకునే సరికి అతని మీద అసహ్యం వేసింది గురవనికి.

రోజు తను కానే పశువులలో మనుషుల ప్రవర్తన చూసిన గురువడిలో విరక్తి, వేదనా కలగడం : తాను ఎప్పుడూ చికాగ్గా చూసే సత్తయ్యగారి పడ్డాను ఇప్పుడు తల్లిదండ్రులను కోల్పోయిన వయసు చాలని పెద్దకొడుకులాగా, ఎప్పుడూ సాధువులా కనిపించే సుబ్బాయమ్మగారి ఆవు దొంగకళ్ళతో చూస్తున్నట్టు, దానికి స్వీర్ధం తప్ప ఇతరుల క్షేమం పట్టనట్టు మహా స్వీర్ధంగా కనిపించింది. వోతుబరి సోమనాథం గారి ఆవు, చిట్టి వీరయ్య ఆవు, సన్యాసమ్మ గారి ఆవు, డబ్బుల నాగవ్వ ఆవు ఈరోజు కొత్తగా కనిపించడం మొదలు పెట్టాయి. మూగబీబాలకి మనుషుల కుతంత్రాలు ఆపాదించడం అన్యాయమే అయినా ఆ తప్ప గురవడిది కాదు. అలాంటి భావాన్ని కలిగించిన అతని అనుభవానిది.

శ్రీమతి యామినీ అమృజి

తెలుగు అధ్యాపకులు

డి.ఎస్. ప్రభుత్వ మహిళా కళాశాల

ఒంగోలు, ప్రకాశం జిల్లా.

పాఠం - 7 :

స్వదం ఖరీదు

- రెంటాల నాగేశ్వరరావు

7.1. కని పరిచయము :

రెంటాల నాగేశ్వరరావుగారు వైజ్ఞానిక విషయాల పట్ల అవగాహన కలిగిన రచయిత. వీరు గుంటూరు జిల్లా రొంపిచడ్డ మండలంలో సంతగుడిపాడులో 1952 మార్చి 15వ తేదీన జన్మించారు సైకాలజీలో ఎమ్మెస్సీ చదివిన నాగేశ్వరరావుగారు జాతీయ కుష్ణ నిర్మాలన కార్బూక్యూమంలో పారామెడికల్ ఆఫీసర్గా పనిచేశారు. వీరు కథల కంటే ఎక్కువగా వైజ్ఞానిక విషయాల్లో వ్యాసాలు రాశారు. వీరు రాసిన కథలు కొన్ని అయినా అన్ని మంచి బహుమతి పొందిన కథలు. వీరి తిలదానం కథ జాతీయస్థాయిలో గుర్తింపు పొంది చాలా భాషల్లోకి అనువదింపబడింది అది సినిమాగా మారి జాతీయ స్థాయి బహుమతి కూడా అందుకున్నది ప్రస్తుత కథ “స్వదం ఖరీదు” స్వాతి కథల పోటీలో ద్వితీయ బహుమతి పొందినది. ఇంకా “స్ట్రీపర్స్యూం” ‘అవవతలిగట్టు’ మొదలైన కథలు కూడా బహుమతులు పొందాయి. వీరి కథలను “తిలదానం” పేరుతో సంపుటిగా ప్రచురించారు వీరు 2008 జనవరి 3 న స్వగ్రస్తులయ్యారు.

7.2. సారాంశము :

అస్వదాత అయిన రైతు మోసగాళ్లు అయిన మధ్యవర్తుల చేతుల్లో ఎలా మోసపోతున్నాడో, రైతు కష్టాన్ని దఱారీలు ఎలా దోచుకుంటున్నారో కళ్ళకు కట్టించిన కథ “స్వదం ఖరీదు”.

పదెకరాల రైతు శేషిరిరావు ఆదాయం తగ్గి శేషయ్య గా మారడం : పది ఎకరాల రైతు అయిన శేషిరిరావు ఎంత కష్టపడి పంట పండించినా రానురాను ఆదాయం తగ్గిపోవడంతో అప్పులపాలు అయి క్రమంగా ఆర్థికంగా చిత్తికపోయి గౌరవం తగ్గి శేషయ్యగా మారడు. నేటి సమాజంలో ఆర్థిక స్థితిని బట్టే కదా గౌరవం ఇచ్చేది.

ఆశలు కల్పించిన శేషయ్య టమోటో పంట : శేషయ్య కష్టజీవి, భార్య వరలక్ష్మి కూడా పొలంలో పని చేసేది. ఆ సంవత్సరం వాళ్ళు టమోటోలు వేశారు పంట బాగా పండింది దిగుబడి కూడా బాగుంది, రేటుకూడా కిలో ఎనిమిది రూపాయలు ఉండని పత్రికలు, రేడియోల ద్వారా తెలుసుకొని ఆనందించాడు. ఆ సంవత్సర ఆదాయంతో కూతురికి పెళ్లి చేద్దాం అనుకున్నాడు. కూలీలను పెట్టి టమోటోలు కోయించారు. పనిచేసే భార్యను కూతుర్చి ఇంటికి పంపించి సరుకును గంపలో ఎత్తుకున్నాడు. మరునాడు వాటిని మార్కెట్ కు తరలించాలి.

బ్రోకర్ చిన వీరయ్య మోసం : చిన్న వీరయ్య బ్రోకరు. ఒకప్పుడు నెత్తిమీద గంపలో కూరగాయలు పెట్టుకొని ఇల్లిల్లు తిరిగి మారుబేరానికి అమ్ముకునేవాడు. చిన వీరిగాడు అనే వారు. బ్రోకర్గా మారిన తర్వాత ఊర్లో ఇల్లు నాలుగెకరాల మాగాణికొన్నాడు. ఒంటి మీదకి సిల్కు జుబ్బా, సిల్కు పంచ, నోట్లోకి ఫిల్పర్ సిగరెట్టు వచ్చాయి. వీరయ్య వచ్చి శేషయ్యతో పండ్లు అమ్ముతావా అన్నాడు. శేషయ్య రేటు ఎంత అని అడిగితే కిలోల్రూ రూపాయి అన్నాడు. వీరయ్య పట్టుంలో 8 రూపాయలు ఉన్నదటగా అన్నాడు అవన్నీ అబద్ధాలు ముప్పావలా ఐతే సరుకంతా కొంటా అన్నాడు, శేషయ్య మాట్లాడలేదు.

సాటి రైతు ఆనందరావు సలహా : సాటి రైతు ఆనందరావు బ్రోకర్లు తమను మోసం చేస్తున్నారని చిన్న వీరయ్యకు అమృదం కంటే లారీలో వేసుకొని పట్టణానికి వెళితే మంచి రేటుకి అమృకోవచ్చని అన్నాడు. శేషయ్య మరి కొద్ది మంది రైతులు కూడా చేరి ఒక లారీ మాటల్లాడుకుని సరుకంతా వేసుకుని పట్టణానికి వెళ్లారు.

మార్కెట్లో బ్రోకర్ల ఫురానా మోసం : పట్టం చేరి పెద్ద మార్కెట్ కొంచెం దూరంలో ఆపి, రేటు కనుక్కొచ్చి రమ్మని ఒక రైతుని పంపించగా, ఆతడు పది నిమిషాల తర్వాత ఆనందంగా తిరిగివచ్చి కిలో పది రూపాయలు అని చెప్పడంతో అందరూ ఆనందపడ్డారు. ఆనందరావు ని మార్కెట్లో బేరమాడి రమ్మని పంపించారు. గంట ఐనా అతను రాకపోయేటప్పటికి శేషయ్య మార్కెట్ లోపలికి వెళ్లాడు. చిల్లర వర్తకులు “టమాటాలు కిలో పావలా” అని అరుస్తున్నారు. బ్రోకర్ చిన వీరయ్య కనిపించి, “మామ సరుకు తెచ్చావా ? రేటు బాగా పడిపోయింది ఇరైనై పైసలు అయితే కొంటా, నిన్న ముప్పావలాకు అడిగితే ఇస్కు పోతిని, అని చిప్పిలాసంగా నవ్వి తప్పంతా శేషయ్యదే అన్నట్లుగా మాటల్లాడాడు. శేషయ్య బిత్తరపోయాడు. శేషయ్య, ఆనందరావు, రైతులందరూ మార్కెట్లో సరుకు అయిపోయాక రేటు పెరుగుతుంది ఏమోనని చాలా సేపు వేచి చూశారు. లారీ డ్రైవరు బాడుగ పెంచమన్నాడు.

మధ్యాహ్నానికి సరుకు అయిపోయింది కానీ నాలుగు టమోటో లారీల సరకు వచ్చింది. ఎంతకు తెచ్చారు అని తెచ్చిన వాళ్లలో ఒక అతని అని అడిగితే, “కిలో మూడు రూపాయల చొప్పున మాటల్లాడి తెచ్చాం” అన్నాడు. మళ్ళీ రైతులు ముఖాలలో కొంత కళ వచ్చింది. సరుకంతా మార్కెట్ లోకి వెళ్లిన తర్వాత కొంత సేపు ఆగి శేషయ్య మార్కెట్ లోకి వెళ్లి చూస్తే, కిలో 20 పైసలు అని చిల్లర వర్తకులు అరుస్తున్నారు. మూడు రూపాయలు కాని 20 పైసలుకి అమృదం ఏమిటిని శేషయ్యకు దిక్కుతోచలేదు. ఆనందరావు బ్రోకర్ దగ్గరకు వెళితే పదిహేను పైసలక్కే కొంటాన్నాడు పైగా ఆ రేటుకే పదిహేను లారీల సరకు వస్తుంది అని కూడా చెప్పాడు.

రైతులందరూ నిరుత్సాహపడి తెల్లవారిందాకా ఆగితే రేటు పెరుగుతుంది ఏమోనని కొంత సేపు ఎదురు చూశారు కానీ, తెల్లవారే లోపలసరుకు పాడవసాగింది. తప్పని పరిస్థితుల్లో రైతులంతా కిలో 15 పైసలకే సరుకంతా బ్రోకర్కి అమ్మివేశారు. ఆనందరావు, శేషయ్య చూద్దామని మార్కెట్ లోకి వెళితే కిలో పన్నెండు రూపాయలు అని చిల్లర వర్తకులు అరుస్తున్నారు. జరిగిన మోసం అర్థమయ్య, వాళ్ళిర్దరికి కన్నిళ్ళు తిరిగాయి. చిన్న వీరయ్య / పెద్ద బ్రోకరు మాటల్లాడుకోవడం వినిపించింది. వారి మాటల ద్వారా, బ్రోకర్ ద్వారా కాకుండా సరుకు నేరుగా మార్కెట్లు తెచ్చినందుకు, రైతులను దగా చేయడానికి, పన్నాగం పన్ని కావాలని మూడు రూపాయలకు కొన్ని 20 పైసలు కమ్మి, రైతులకు వడ్డి లేని పరిస్థితులు కల్పించి, వారి సరుకంతా లాగేసుకుని, ఇప్పుడు తీరికగా 12 రూపాయల అమృతున్నారని అర్థమయింది. తమ చేతిలో నుంచి రైతులు జారిపోవడం బ్రోకర్కు ఇష్టం లేదు. నేరుగా మార్కెటుకు వస్తే, బ్రోకర్ అంతా కట్టకట్టుకుని రైతులకు ఇలా విపరీతమైన నష్టం చేసి, దీనికంటే ఊర్లో బ్రోకర్కు అమృ కోవడమే నయం అనిపిస్తారు. పాపం శేషయ్య ఆనందరావు మొదలైన రైతులకు లారీ ఖర్చులు కూడా రాలేదు. విపయం అర్థమైనా, రైతులు ఏమీ చేయలేరు. హాలాత్తుగా రేటు ఎందుకు పడిపోయిందో, హాలాత్తుగా ఎందుకు పెరిగిపోయిందో వాళ్లకు తెలియదు. ఇదంతా బ్రోకర్ మాయాజాలం. దీన్ని నియంత్రించే వాళ్ల లేరు. ఆరుగాలం కష్టపడి పనిచేసే రైతు కష్టానికి ఖరీదు కట్టే పూబు లేదు. అందరూ రైతు గొప్పవాడు అంటారు. కానీ స్వేదం ఖరీదు ఎవరూ చెప్పలేరు. ఇలాగే కొనసాగితే శేషయ్య రేపు శేషిగాడు అప్పతాడు అని రచయిత ముక్కాయించారు.

7.3. వ్యాసరూప సమాధాన ప్రశ్నలు

1. స్వేదం ఖరీదు ఇతివృత్తాన్ని తెలపండి.

జవాబు : సారాంశాన్ని రాయాలి

2. శేషయ్యను చిన్న వీరయ్య మోసగించిన విధానాన్ని వివరించండి. లేదా బ్రోకర్లు రైతులను ఎలా మోసం చేస్తారో స్వేదం భరీదు కథానిక ద్వారా నిరూపించండి.

జవాబు : రైతు కష్ట జీవి. ఆరు కాలం కష్టపడి, ఎండనక, వాననక మట్టిలో పనిచేసి పదిమందికి అన్నం పెట్టే అన్వదాత, కానీ ఎవరిని మోసం చేయడు. కష్టపడి పనిచేసి మంచి ప్రతిఫలం వస్తుందని ఆశపడతాడు. అడుగడుగునా భంగపడతాడు. విత్తనాలలో మోసం జరుగుతుంది, వానలు సరిగ్గా పండవ, పురుగు మందులు పనిచేయవు, ఇన్ని ప్రతికూలతలలో అప్పులపాలై మరి పంట పండించి విరగబడి పండిన పంటను చూసి తన కష్టాలన్నీ తీరిపోతాయని ఆశపడే అమాయకుడు. ఆశతోటే బతుకుతాడు, ఆశతోటే కుటుంబంతో సహా గొడ్డు చాకిరి చేస్తాడు. తీరా ఇతని శ్రమ ఫలితాన్ని రాబందుల్లా బ్రోకర్లు తన్నకు పోతారు. ఈ ఫోరాన్ని అన్యాయాన్ని ఎవరూ ప్రశ్నించరు, నియంత్రించరు, అందరికి అన్నం పెట్టే అన్వదాత నోట్లో మట్టి కొట్టి ఈ సమాజం ఎప్పుడుబాగుపడుతుంది ? ఈ ఆర్థిక కలిగినవారు రైతు కష్టాలను చిత్రిస్తూ కథల ద్వారా కనులకు కట్టించారు. స్వేదం భరీదు అటువంటి కథానిక .

పదెకరాల రైతు శేషగిరిరావు ఆదాయం తగ్గి శేషయ్య గా మారడం : పది ఎకరాల రైతు అయిన శేషగిరిరావు ఎంత కష్టపడి పంట పండించినా రానురాను ఆదాయం తగ్గిపోవడంతో అప్పుల పాలు అయి క్రమంగా ఆర్థికంగా చిత్రిసేయి గౌరవం తగ్గి శేషయ్యగా మారాడు. నేటి సమాజంలో ఆర్థిక స్థితిని బట్టే కదా గౌరవం ఇచ్చేది.

ఆశలుకల్పించినశేషయ్య టమోటో పంట : శేషయ్య కష్టజీవి, భార్య వరలక్ష్మి కూడా పొలంలో పని చేసేది. ఆ సంవత్సరం వాళ్ళు టమోటోలు వేశారు పంట బాగా పండింది దిగుబడి కూడా బాగుంది రేటుకూడా కిలో ఎనిమిది రూపాయలు ఉందని పత్రికలు రేడియోల ద్వారా తెలుసుకొని ఆనందించాడు. ఆ సంవత్సర ఆదాయంతో కూతురికి పెట్లి చేద్దాం అనుకున్నాడు. కూలీలను పెట్టి టమోటోలు కోయించారు. చేసే భార్యను కూతుర్లి ఇంటికి పంపించి సరుకును గంపలో ఎత్తుకున్నాడు. మరునాడు వాటిని మార్కెట్ కు తరలించాలి.

బ్రోకర్ చిన వీరయ్య మోసం : చిన్న వీరయ్య బ్రోకరు ఒకప్పుడు నెత్తిమీద గంపలో కూరగాయలు పెట్టుకొని ఇల్లిల్ల తిరిగి మారుబేరానికి అమ్ముకునేవాడు. చిన్న వీరిగాడు అనేవారు. బ్రోకర్ గా మారిన తర్వాత ఊర్లో ఇల్లు నాలుగేకరాల మాగాణి కొన్నాడు. ఒంటి మీదకి సిల్చ్ జూబ్చ్, సిల్చ్ పంచ, నోట్లోకి ఫిల్పర్ సిగరెట్టు వచ్చాయి. వీరయ్య వచ్చి శేషయ్యతో పండ్లు అమ్ముతావా అన్నాడు. శేషయ్య రేటు ఎంత అని అడిగితే కిలో అర్ధరూపాయి అన్నాడు. వీరయ్య పట్టుంలో 8 రూపాయలు ఉన్నదటగా అన్నాడు. అవన్నీ అబద్ధాలు ముప్పావలా పతే సరుకంతా కొంటా అన్నాడు శేషయ్య మాట్లాడలేదు.

సాటి రైతు ఆనందరావు సలహా : సాటి రైతు ఆనందరావు బ్రోకర్లు తమను మోసం చేస్తున్నారని చిన్న వీరయ్యకు అమ్ముడం కంటే లారీలో వేసుకొని పట్టణానికి వెళితే మంచి రేటుకి అమ్ముకోవచ్చని అన్నాడు. శేషయ్య మరి కొద్ది మంది రైతులు కూడా చేరి ఒక లారీ మాట్లాడుకుని సరుకంతా వేసుకుని పట్టణానికి వెళ్లారు.

మార్కెట్లో బ్రోకర్ల మరానా మోసం : పట్టుం చేరి పెద్ద మార్కెట్ కొంచెం దూరంలో ఆపి, రేటు కనుక్కురమ్మని ఒక రైతుని పంపించగా, ఆతడు పది నిమిషాల్లో ఆనందంగా తిరిగివచ్చి కిలో పది రూపాయలు అని చెప్పడంతో అందరూ ఆనందపడ్డారు. ఆనందరావుని బేరమాడి రమ్మని పంపించారు గంట్లోనా అతను రాకపోయేటప్పటికి శేషయ్య మార్కెట్ లోపలికి వెళ్ళాడు.

మార్కెట్లో బ్రోకర్ల కుమ్మక్కె చేసిన మోసం : చిల్లర వర్కలు టమాటాలు కిలో పావలా అని అరుస్తున్నారు. బ్రోకర్ చిన్న వీరయ్య కనిపించి, “మామ, సరుకు తెచ్చావా? రేటు బాగా పడిపోయింది ఇరవై పైసలు అయితే కొంటా, నిన్న ముప్పావలాకు అడిగితే ఇవ్వక పోతివి, అని చిద్విలాసంగా నవ్వి తప్పంతా శేషయ్యదే అన్నట్లుగా మాట్లాడాడు. శేషయ్య బిత్తరపోయాడు. శేషయ్య,

అనంద రావు, రైతులందరూ మార్కెట్లో సరుకు అయిపోయాక రేటు పెరుగుతుంది ఏమోనాని చాలా సేపు వేచి చూశారు. లారీ ట్రైవరు బాడుగ పెంచమన్నాడు.

మధ్యహస్తీనికి సరుకు అయిపోయింది కానీ నాలుగు టమోటో లారీల సరకు వచ్చింది. ఎంతకు తెచ్చారు అని తెచ్చిన వాళ్లలో ఒక అతని అని అడితే, కిలో మూడు రూపాయల చొప్పున మాట్లాడి తెచ్చాం అన్నాడు. మళ్ళీ రైతులు ముఖాలలో కొంత కళ వచ్చింది. మార్కెట్ లోకి వెళ్ళిన తర్వాత కొంత సేపు ఆగి శేషయ్య మార్కెట్ లోకి వెళ్లి చూస్తే, కిలో 20 పైసలు అని చిల్లర వర్తకులు అరుస్తున్నారు. మూడు రూపాయలు కొని 20 పైసలుకి అమ్మడం ఏమిటని శేషయ్యకు దిక్కుతోచలేదు. అనందరావు బ్రోకర్ దగ్గరకు వెళితే పదిహాను పైసల కైతేకొంటానన్నాడు, పైగా ఆ రేటుకి పదిహాను లారీల సరకు వస్తుంది అని కూడా చెప్పాడు.

రైతులందరూ నిరుత్సాహా పడి తెల్లవారేదాకా రేటు పెరుగుతుంది ఏమోనాని కొంత సేపు ఎదురు చూశారు కానీ, తెల్లవారేలోపల సరుకు పాడవసాగింది. తప్పని పరిష్కితుల్లో రైతులంతాకిలో 15 పైసలకే సరుకంతా బ్రోకర్ కి అన్నివేళారు. అనందరావు శేషయ్య చూద్దామని మార్కెట్ లోకి వెళితే, కిలో పన్నండు రూపాయలు అని చిల్లర వర్తకులు అరుస్తున్నారు. జరిగిన మోసం అర్థమయ్య, వాళ్ళిద్దరికి కస్తీళ్ళు తిరిగాయి. చిన్న వీరయ్య పెద్ద బ్రోకరు మాట్లాడుకోవడం వినిపించింది. వారి మాటల ద్వారా, బ్రోకర్ల ద్వారా కాకుండా సరుకు నేరుగా మార్కెట్లుకై తెచ్చినందుకు, రైతులను ధగా చేయడానికి, పన్నాగం పన్ని కావాలని మూడు రూపాయలకు కొన్ని 20 పైసలు కమిట్, రైతులకు గతి లేని పరిష్కితులు కల్పించి, వారి సరుకంతా లాగేసుకుని, ఇప్పుడు తీరికగా 12 రూపాయల అమ్ముతున్నారని అర్థమయింది. తమ చేతిలో నుంచి రైతులు జారిపోవడం బ్రోకర్లకు ఇష్టం లేదు. నేరుగా మార్కెట్లుకు వస్తే, బ్రోకర్ల అంతా కట్టకట్టుకుని రైతులకు ఇలా విపరీతమైన నష్టం చేసి, దీనికంటే ఊర్లో బ్రోకర్లకు అమ్ముకోవడమే నయం అనిపిస్తారు. పాపం శేషయ్య అనందరావు మొదలైన రైతులకు లారీ ఖర్చులు కూడా రాలేదు. విషయం అర్థమైనా, రైతులు ఏమీ చేయలేరు. హతాత్తుగా రేటు ఎందుకు పడిపోయిందో, హతాత్తుగా ఎందుకు పెరిగిపోయింటో కొనే వాళ్లకు తెలియదు. ఇదంతా బ్రోకర్ల మాయాజాలం. దీన్ని నియంత్రించే వాళ్ల లేరు. ఆరుగాలం కష్టపడి పనిచేసే రైతు స్వేచ్ఛానికి భరీదు కట్టే పూబు లేదు. అందరూ రైతు గొప్పవాడు అంటారు. కానీ స్వేచ్ఛం భరీదు ఎవరూ చెప్పలేరు. ఇలాగే కొనసాగితే శేషయ్య శేషిగాడు అవుతాడు.

కష్టపడే వారిని మోసం చేసి వాడి శ్రమని తను దోచుకుని మేడలు మిద్దెలు కట్టే, శ్రామికుల రక్తం రుచిమరిగిన రాబందుల లాంటి బ్రోకర్ల ఉన్నంతకాలం రైతులు నానాటికి అప్పుల పాలవుతూ ఆర్థికంగా సామాజికంగా దిగజారి పోతారు. వారి భుజాలమైన ఎక్కుతూ బ్రోకర్లు ఎగబాకి పల్లకీలు ఎక్కి తిరుగుతారు.

7.4. సంస్కృత సమాధాన ప్రశ్నలు

1. రెంటాల నాగేశ్వరావు

జవాబు : రెంటాలనాగేశ్వరావుగారు వైజ్ఞానిక విషయాల పట్ల అవగాహన కలిగినరచయిత. వీరు గుంటూరు జిల్లా రోంపిచర్ల మండలంలో సంతగుడిపాడులో 1952 మార్చి 15వ తేదీన జన్మించారు సైకాలజీలో ఎమ్ముస్సి చదివిన నాగేశ్వరావుగారు జాతీయ కుష్ఠ నిర్మాలన కార్బ్రూక్రమంలో పారామెడికల్ ఆఫీసర్గా పనిచేశారు. వీరు కథల కంటే ఎక్కువగా వైజ్ఞానిక విషయాల్లో వ్యాసాలు రాశ్శారు. వీరి శాస్త్రీయ రచనలు 1. చీకటి దీవి, 2. దక్కిణ ద్రువయాత్ర, 3. విశ్వం, 4. భూమి కథ, 5. అగ్ని పర్వతాలు, 6. భూకంపాలు, ఇంకా ఘన్స్ ఫిక్షన్ నవలలు, ఘన్స్ ఫిక్షన్ కథలు చాలా ఉన్నాయి. వీరు రాసిన కథలు కొన్ని అయినా అస్త్రీ మంచి బహుమతి పొందిన కథలు. 1. ట్రై పర్వం -1984 లో ఆంధ్రప్రభ నిర్వహించిన కథల పోటీలో మొదటి బహుమతి పొందిన కథ,

2. రెక్కులు వచ్చిన పిట్ట -1885 లో యున మాస పత్రిక నిర్వహించిన కథల పోటీలో బహుమతి పొందినది. 3 తిలదానం కథ జాతీయస్థాయిలో గుర్తింపు పొంది చాలా భాషల్లోకి అనువదింపబడింది అది సినిమాగా మారి జాతీయ స్థాయి బహుమతి కూడా అందున్నది. 4. ప్రస్తుత కథ “స్వేదం భరీదు” స్వాతి కథల పోటీలో ద్వితీయ బహుమతి పొందినది. 5. అవతలిగట్టు చతుర కథల పోటీలో బహుమతి పొందినది వీటితో పాటు విద్యాధరి అనే కలం పేరుతో మరి కొన్ని రచనలు కూడా చేశారు . వీరి కథలను “తిలదానం” పేరుతో సంపుటిగా ప్రచురించారు వీరు 2008 జనవరి 3 న స్వగ్రస్తులయ్యారు.

2. చిన వీరయు :

జవాబు : ఒకప్పుడు పేదవాడు బ్రోకర్గా మారిధనవంతుడు అయ్యాడు : చిన్న వీరయు బ్రోకరు ఒకప్పుడు నెత్తిమీద గంపలో కూరగాయలు పెట్టుకొని ఇల్లిల్లు తిరిగి మారుబేరానికి అమ్ముకునేవాడు. చిన్న వీరిగాడు అనేవారు. బ్రోకర్ గా మారిన తర్వాత ఊర్లో ఇల్లు నాలుగెకరాల మా గాణికొన్నాడు. ఒంటి మీదకి సిల్క్ జుబ్బా, సిల్క్ పంచ, నోట్లోకి ఫిల్ఫర్ సిగరెట్టు వచ్చాయి. వీరయు వచ్చి శేషయ్యతో పండ్లు అమ్ముతావా అన్నాడు. శేషయ్య రేటు ఎంత అని అడిగితే కిలో అర్దరూపాయి అన్నాడు. వీరయు పట్టుంలో 8 రూపాయలు ఉన్నదటగా అన్నాడు. అవస్తీ అబద్ధాలు ముప్పావలా పాతే సరుకంతా కొంటా అన్నాడు శేషయ్య మాటల్లాడలేదు.

మార్కెట్లో పెద్ద బ్రోకర్ తో కలిసి రైతులను దగా చేసిన దగాకోరు : ఆనందరావు బ్రోకర్లు తమను మోసం చేస్తున్నారని చిన్న వీరయ్యకు అమ్మడం కంటే లారీలో వేసుకొని పట్టుణానికి వెళితే మంచి రేటుకి అమ్ముకోవచ్చని అన్నాడు. శేషయ్య మరి కొద్ది మంది రైతులు కూడా చేరి ఒక లారీ మాటల్లాడుకుని సరుకంతా వేసుకుని పట్టుణానికి వెళ్లారు. పట్టుం చేరి పెద్ద మార్కెట్ కొంచెం దూరంలో ఆపి, రేటు కనుక్కురమ్మని ఒక రైతుని పంపించగా, అతను పది నిమిపాలు ఆనందంగా తిరిగివచ్చి కిలో పది రూపాయలు అని చెప్పడంతో అందరూ ఆనందపడ్డారు. ఆనందరావుని మార్కెట్లో బేరమాడి రమ్మని పంపించారు అతడు ఎంతసేపైన రాకపోయేటపుటికి శేషయ్య మార్కెట్ లోపలికి వెళ్లాడు.

చిల్లర వర్తకులు ఉమాటాలు కిలో పావలా అని అరుస్తున్నారు. చిన్న వీరయు శేషయ్యతో మామ సరుకు తెచ్చావా ? రేటు బాగా పడిపోయింది ఇరవై పైసలు అయితే కొంటా, నిన్న ముప్పావలాకు అడిగితే ఇవ్వకపోతివి, అని చిద్యులాసంగా నవ్వి తప్పంతా శేషయ్యదే అన్నట్లుగా మాటల్లాడాడు. శేషయ్య బిత్తరపోయాడు. శేషయ్య, ఆనందరావు, రైతులందరూ మార్కెట్లో సరుకు అయిపోయాక రేటు పెరుగుతుంది ఏమోనని చాలా సేపు వేచి చూశారు. లారీ డ్రైవరు బాడుగ పెంచమన్నాడు.

మధ్యహస్తీనికి సరుకు అయిపోయింది కానీ నాలుగు టమోటో లారీల సరకు వచ్చింది. ఎంతకు తెచ్చారు అని తెచ్చిన వాళ్లలో ఒక అతని అని అడిగితే, “ కిలో మూడు రూపాయల చొప్పున మాటల్డాడి తెచ్చాం ” అన్నాడు. మళ్ళీ రైతులు ముఖాలలో కొంత కళ వచ్చింది.సరుకంతా మార్కెట్ లోకి వెళ్లిన తర్వాత కొంత సేపు అగి శేషయ్య మార్కెట్ లోకి వెళ్లి చూస్తే, కిలో 20 పైసలు అని చిల్లర వర్తకులు అరుస్తున్నారు. మూడు రూపాయలకు కొని 20 పైసలుకి అమ్మడం ఏమిటిని శేషయ్యకు దిక్కుతోచలేదు. ఆనందరావు బ్రోకర్ దగ్గరకు వెళితే ఇలా పదిహేను పైసలక్కుతే కొంటానన్నాడు, పైగా ఆ రేటుకే పదిహేను లారీల సరకు వస్తుంది అని కూడా చెప్పాడు. రైతులందరూ నిరుత్సాహపడి తెల్లవారి దాకా ఆగితే రేటు పెరుగుతుంది ఏమోనని కొంత సేపు ఎదురు చూశారు కానీ, తెల్లవారి లోపల సరుకు పాడవసాగింది. తప్పని పరిష్కారుల్లో రైతులంతా కిలో 15 పైసలకే సరుకంతా బ్రోకర్కి అమ్మివేశారు. ఆనందరావు, , శేషయ్య చూద్దామని మార్కెట్లోకి వెళితే, కిలో పన్నెండు రూపాయలు అని చిల్లర వర్తకులు

అరుస్తున్నారు. జరిగిన మోసం అర్థమయ్య, వాళ్ళిద్దరికీ కన్నిభ్య తిరిగాయి. చిన్న వీరయ్య, పెద్ద బ్రోకరు మాట్లాడుకోవడం వినిపించింది. వారి మాటల ద్వారా, బ్రోకర్ల ద్వారా కాకుండా సరుకు నేరుగా మార్చెట్టుకు తెచ్చినందుకు, రైతులను దగా చేయడానికి, పన్నాగం పన్ని కావాలని మూడు రూపాయలకు కొని 20 పైసల కమ్మి, రైతులకు ఏమీ చేయలేని పరిష్కారులు కల్పించి, వారి సరుకంతా లాగేసుకుని, ఇప్పుడు తీరికగా 12 రూపాయలకు అమ్ముతున్నారని అర్థమయింది

బ్రోకర్ చిన వీరయ్య మాయాజాలం :

తమ చేతిలో నుంచి రైతులు జారిపోవడం బ్రోకరు చిన్న వీరయ్యకు ఇష్టం లేదు. నేరుగా మార్చెట్టుకు వస్తే, బ్రోకర్ల అంతా కట్టకట్టుకుని రైతులకు ఇలా విపరీతమైన నష్టం చేసి, దీనికంటే ఊర్లో బ్రోకర్లకు అమ్ముకోవడమే నయం అనిపించాడు. పాపం శేషయ్య ఆనందరావు మొదలైన రైతులకు లారీ ఖర్చులు కూడా రాలేదు. విషయం అర్థమైనా, రైతులు ఏమీ చేయలేరు. హారాత్తుగా రేటు ఎందుకు పడిపోయిందో, హారాత్తుగా ఎందుకు పెరిగిపోయిందో వాళ్ళకు తెలియదు. ఇదంతా చిన్న వీరయ్య మరియు పెద్ద బ్రోకర్ మాయాజాలం. దీన్ని నియంత్రించే వాళ్ళ లేరు. ఆరుగాలం కష్టపడి పనిచేసే రైతు స్వేదనికి ఖరీదు కట్టే పరాఱు లేదు. అందరూ రైతు గొప్పవాడు అంటారు. కానీ స్వేదం ఖరీదు ఎవరూ చెప్పలేరు. ఇలాగే కొనసాగితే శేషయ్య శేషిగాడు అవుతాడు.

కష్టపడే వారిని మోసం చేసి వాడి శ్రమని తను దోచుకుని మేడలు మిద్దెలు కట్టే, శ్రామికుల రక్తం రుచిమరిగిన చిన్న వీరయ్య వంటి రాబందులుఁడ్నంతకాలం రైతులు నానాటికీ అప్పుల పాలు అవుతూ ఆర్థికంగా సామాజికంగా దిగజారి పోతారు. వారి భుజాల పైన ఎక్కుతూ చిన్న వీరయ్య బ్రోకర్లు ఎగబాకి పల్లకీలు ఎక్కి తిరుగుతారు.

శ్రీమతి యమినీ అమృజి

తెలుగు అధ్యాపకులు

డి.ఎస్. ప్రభుత్వ మహిళా కళాశాల

బంగోలు, ప్రకాశం జిల్లా:

పార్టు - 8

తెలుగు నవల - పరిచయం

పార్ట్ నిర్మాణ క్రమం

- 8.1. తెలుగు నవల - నిర్వచనం
- 8.2. నవల - లక్ష్మణాలు
- 8.3. నవల - వర్గీకరణ
- 8.4. నవల - వికాసం

8.1. తెలుగు నవల - నిర్వచనం :

ఆంగ్ల సాహిత్య ప్రభావంతో తెలుగులోకి వచ్చిన సాహిత్య ప్రక్రియల్లో నవల ఒకటి. మిగిలిన సాహిత్య ప్రక్రియలన్నింటి కన్నా కూడా నవల అత్యంత ప్రధానమై ప్రభావంతంగా ప్రచార ప్రాభవాలనుపొందింది. ఆంగ్లంలోని NOVEL అను పదం తెలుగులో నవలగా మారింది. “నవాన్ విశేషాన్ లాతి గృఘ్నాతీతి నవలా” అనగా నవీన విశేషాలను తెలిపేది నవల అని అర్థం.

నరహరి గోపాలకృష్ణమశేట్టి తన శ్రీరంగరాజు చరిత్రను ‘నవీన ప్రబంధం’ అని, వీరేశలింగం పంతులుగారు తన రాజశేఖర చరిత్రను వచన ప్రబంధం అని పేర్కొన్నారు. ఆ తర్వాత సుమారు ఇరవై ఏండ్లకు కాళిభట్ల బ్రహ్మాయ్యశాప్రి వీరేశలింగంగారి రాజశేఖర చరిత్రను విమర్శించు పేరికా భాగంలో ‘నవల’ అను పదమును సూచించెను. ఆ విధంగా తెలుగులో నవల అను పేరును ప్రవేశపెట్టారు కాళిభట్ల బ్రహ్మాయ్య శాప్రి.

“రచనా కాలమునందలి వాస్తవికములగు జీవితాచార, వ్యవహారాలను చిత్రించునది నవల” అని బొడ్డపాటి వేంకట కుటుంబరావు, “సాంఘీక జీవితానికి ప్రతిబింబంగా వ్యక్తుల జీవిత గమనాన్ని చిత్రిస్తూ, జనుల ఆచార వ్యవహారాలను వ్యక్తికరించే గద్య ప్రబంధం నవల అని మొదలి నాగభూషణ శర్మ నిర్వచించారు. నవల సమకాలీన జీవితానికి దర్శణం. నవల జీవితానికి ప్రతిబింబం. నవల రచనలో ప్రత్యేకత ఏమిటంటే కథ, కవిత్వం, నాటకం ఈ మూడు నవలలో ఉంటాయి. నవలా రచనలో కల్పన ఉన్నప్పటికే అది వాస్తవిక జీవితాన్ని విడిచి దూరంగా పోదు.

నవల అందరికీ ఎందుకు నచ్చుతుందంటే అది వాస్తవాన్ని దాచిపెట్టదు. సజీవ పాత్రలతో, యద్దా సన్నిహితాలతో జీవితాన్ని చిత్రిస్తూ ఉంటుంది. ఈ ఒక్క వర్గానికో పరిమితం కాక సమాజంలో ఉన్న అన్ని వర్గాలకు నవల ప్రాధాన్యం ఇస్తుంది. సమస్యలను చిత్రించడమే కాక వాటి పరిష్కార మార్గాలను కూడా చర్చిస్తుంది. నవలల్లోని ఆయా పాత్రల ద్వారా పారకులు తమని తాము చూసుకుంటారు. మార్పుకుంటారు. దిద్దుకుంటారు. పారకులలో ఎన్నో ఉపాయాలు, ఆలోచనలు విశేషణలు రేకెత్తించడంలో నవల ముందుంటుంది. సామాజిక ఉద్యమాలు, జీవితంలోని ఎత్తు పల్లాలు కుదురులు, విలాసాలు, కులాసాలు, మలుపులు మజిలీలు, సంఘరణలు అన్ని నవలలో ఆకర్షణీయంగా వర్ణించబడడం వల్ల నవల పారకులకు అత్యంత ప్రీతిపాత్రమైంది.

నవలలో అంశాలు జీవితానుభవాలే అయినప్పటికే రచయిత వాటిని ఆకర్షణీయంగా, అద్భుతమైన శిల్పంలో చెప్పడం వలన నవల అందర్ని ఆకట్టుకుంది. సమాజంలోని ప్రతి అంశం, సమస్య నవలల్లో విభిన్న కోణాల్లో చిత్రించబడ్డాయి. విశేషమైంచబడ్డాయి. ఏది ఏమైనా నవల ఒక విశిష్టమైన, అద్భుత సాహిత్య ప్రక్రియ.

8.2. నవల - లక్షణాలు :

నవలకు ఎనిమిది లక్షణాలుండాలని సాహిత్య కారులు చెప్పారు. అవి :

1. వస్తువు (Theme)
2. ఇతివృత్తం (Plot)
3. నేపథ్యం (Back Ground)
4. పాత్రలు (Characters)
5. సన్నివేశాలు (Scenes)
6. దృక్కోణం (Point of View)
7. శైలి (Style)
8. దృక్కథం (Perceptive)

అయితే ఈ ఎనిమిదింటిలో వస్తువు తప్ప మిగిలినవన్నీ శిల్పంలో కనిపించే భాగాలే, నవలకు శిల్పం ఎంతో ప్రధానమైన విషయం. ఒక శిల్పి బండరాయిని ఏ విధంగా అందమైన శిల్పంగా తీర్మిదిద్దుతాడో అదేవిధంగా నవలా రచయిత కూడా తన రచనా శిల్పానికి మెరుగులు దిద్దుతాడు. పాత్రలు, సన్నివేశాలు, నేపథ్యం, ఇతివృత్త నిర్వహణ ఇలాంటివన్నీ ఏది ఎంత మోతాదులో ఉండాలో చూసుకొని నవలను రాస్తాడు రచయిత. దీన్నే శిల్పం అంటారు. ఆ శిల్పం బాగుంటేనే ఆ నవవ అందరినీ ఆకట్టుకుంటుంది.

8.3. నవలల వర్గికరణ :

నవలలన్నీ ఒకే విధంగా ఉండవు. నవలా ఇతివృత్తాలను బట్టి వాటిని వివిధ వర్గాలుగా విభజించారు.

1. రాజకీయ నవలలు
2. పౌరాణిక నవలలు
3. చారిత్రక నవలలు
4. సామాజిక నవలలు
5. మనోవైజ్ఞానిక నవలలు
6. అపరాధ పరిశోధన నవలలు
7. తాత్పూర్వక నవలలు
8. ట్రిల్యూన్ నవలలు
9. హస్య నవలలు
10. అస్త్రిక్షమాద నవలలు.

8.4. తెలుగు నవల - వికాసం :

తెలుగులో నవల పుట్టి దాదాపు నూట పాతిక సంవత్సరాలైంది. తెలుగులో మొదటి నల ఏది అనే విషయం మీద చర్చలు జరిగాయి. కొంతమంది రంగరాజు చరిత్ర అని, మరికొంత మంది కందుకూరి వారి రాజశేఖర చరిత్ర అని వాదోపవాదాలు జరిగిన పిమ్మట చినరకు రాజశేఖర చరిత్రయే తెలుగులో తోలి నవల అని ఎక్కువ మంది విమర్శకులు అంగీకరించారు. రాజశేఖర చరిత్ర తర్వాత తెలుగులో వేలాదిగా నవలలు రచింపబడ్డాయి. నవలా వికాసాన్ని గురించి తెలుసుకోవాలంటే నవలా ప్రక్రియను యుగాలుగా విభజించుకోవాలి. తెలుగు సాహిత్య విమర్శకులు ఆరు యుగాలుగా విభజించారు.

1. ఆరంభ యుగం (1872 - 1900)
2. వికాస యుగం (1900 - 1930)
3. కాల్పనిక యుగం (1930 - 1950)
4. అభ్యుదయ యుగం (1950 - 1970)
5. ఆధునిక యుగం (1970 - 1990)
6. సమకాలీన యుగం (1990 నుంచి)

1. ఆరంభ యుగం : మూడుచార నిర్వాలన, సామాజిక చైతన్యం దిశగా ఈ యుగంలో నవలలు వచ్చాయి. కందుకూరి వారి రాజశేఖరచరిత్ర, చిలకమర్తి వారి రామచంద్ర విజయం ఆనాటి సమాజంలోని మూడుచారాలను గూర్చి వివరించిన నవలలు. చిలకమర్తి వారి హామలత, అపాల్యాబాయి, కర్మారమంజరి వంటి చారిత్రక నవలలు కూడా ఈ దశలోనే రచింపబడ్డాయి.

2. వికాస యుగం : ఈ దశలో సాంఘిక, చారిత్రక, అపరాధ పరిశోధక నవలలే కాక అనువాద నవలలు కూడా విరివిగా రచింపబడ్డాయి. ఉన్నవ లష్ణీస్వారాయణ గారి మాలపల్లి నవల 1921న వెలువండింది. ఈ దశలో వచ్చిన గొప్ప నవలల్లో ఇది ఒకటి. వేంకట పార్వతీశ్వర కవులు ప్రమదావనం, మాతృమందిరం మొదలగు నవలలు రచించారు. మాతృమందిరం వర్ణ వ్యవస్థను సునిశితంగా విమర్శించు చక్కని నవల. తాపీ ధర్మరావుగారు అపరాధక పరిశోధక నవలలను అనేకం రచించారు. బెంగాలీ భాష నుండి అపరాధ పరిశోధక నవలలను అనువాదం చేసిన వారిలో వేంకట పార్వతీశ్వర కవులు ఆద్యలు. ఈ దశలోనే విమలాదేవి, అల్లాహో అక్కర్, చంద్రగుప్తుడు, రాణి సంయుక్త, విజయనగర సామ్రాజ్యం వంటి చారిత్రక నవలలు అనేకం రచింపబడ్డాయి. అనువాద రచనలు కూడా ఈ యుగంలో కోకొల్లలుగా వచ్చాయి. బెంగాలీ నుండి శరత్ చంద్ర నవలలు, రవీంద్రనాథ్ రాగూర్ రచనలు అనేకం అనువదింపబడ్డాయి. ఇవే కాక అనేక ఆంగ్ల రచనలు మరియు పాశ్చాత్య సాహిత్యం నుండి కూడా అనేక ప్రముఖ రచనలు అనువదింపబడ్డాయి. ఈ యుగంలోని నవలా రచయితలందరూ మంచి పండితులు కావడం తెలుగు నవలా వికాసానికి దోహదపడింది.

3. కాల్పనిక యుగం : కాల్పనికోద్యమ లక్ష్మణాలను నవలా రచనలు ప్రవేశపెట్టిన వారిలో ప్రముఖులు అడవి భాషిరాజు, విశ్వనాథ సత్యనారాయణ గార్లు. విశ్వనాథ వేయి పడగలు, అడవి భాషిరాజు పొముబిందు, గోన గన్నారెడ్డి నారాయణరావు వంటి నవలలు పారకుల ఆచరణను పొందినవి. మొక్కపాటి వారి బారిష్టరు పార్వతీశం హస్యధోరణిలో రాయబడిన అద్భుత నవల. శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి గారి ఆత్మబలి, మునిమాణిక్యం వారి రుక్మి తల్లి, తిరుమాళిగ నవలలు, నోరి నరసింహశాస్త్రిగారి చారిత్రక నవలలు ఈ దశలో వచ్చిన ప్రసిద్ధి చెందిన నవలలు. వడ్డెర చండీదాన్ వంటి రచయితలు ప్రయోగాత్మక నవలలు

రచించారు. ఊహా కల్పన, ఆదర్శ ప్రియత్వం, పూర్వ వైభవ పునరుద్ధరణ, అలంకారిక రచనా శైలి లాంటి లక్షణాలతో ఈ దశలో నవలలు రచింపబడ్డాయి.

విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు బద్దన్న సేనాని, కడిమిచెట్టు, మిహిరకులుడు వంటి చారిత్రక నవలలెన్నో రచించారు. వీరు రచించిన ఏకవీర కవిత్వ స్థాయినందుకున్న ఉత్తమోత్తమ నవల ఆనాటి కాల్పనికోద్యమ ప్రభావంతో వెలువడిన చారిత్రక నవల ఏకవీర.

4. అభ్యుదయ యుగం : గుడిపాటి వెంకట చలం, కొడవటిగింటి కుటుంబరావు, బుచ్చిబాబు, గోపిచంద్, జి.వి. కృష్ణరావు, రావిశాస్త్రి, మహీధర రామ్యపానరావు, రంగనాయకమ్మ తదితరుల రచనలు అభ్యుదయ యుగానికి చెందినవి. వీరందరూ కూడా సామాజిక పరిణామాలకు ఆర్థిక సంబంధాలతో ఉన్న అనుబంధాన్ని విశేషిస్తూ అభ్యుదయ ఫోరణిలో, ప్రగతి మార్గంలో రచనలు చేశారు. వీరిలో గుడిపాటి వెంకట చలం ప్రీల విముక్తిని, అభ్యుదయాన్ని గూర్చి చైతన్యపరుస్తూ అనేక నవలలు రచించారు.

5. ఆధునిక యుగం : బలివాడ కాంతారావు, వాసిరెడ్డి సీతాదేవి, మాదిరెడ్డి సులోచన, నవీన శిలాపీరాజు, పాలగుమ్మి పద్మరాజు, భీనా దేవి, తేన్నెటి సూరి, రావూరి భరద్వాజ, మల్లాది వెంకట కృష్ణమూర్తి, కొమూర్చి వేణుగోపాలరావు, యద్దనపూడి సులోచనారాణి, రాశరథి రంగాచార్య, ఎవ్.ఆర్. నంది, యండమూరి వీరేంద్రనాథ్ మొదలగు ఎందరో రచయితలు అసంఖ్యాకంగా నవలలు రంచారు. వీరు రచించిన నవలలు ఆనాటి పారకులను ఎంతగానో అలరించాయి. వీరు రచించిన నవలల్లో కొన్ని వ్యాపార నవలలుగా గుర్తింపు పొందాయి. అవి అటు రచయితకు, ఇటు ప్రచురణకర్తకు డబ్బు సంపాదించిపెట్టాయి.

6. సమకాలీన యుగం : డా॥ కేశవరెడ్డి, బిల్లా, అల్లం రాజయ్య, కాలువ మల్లయ్య, వి.ఆర్. రాసాని, కె.ఎన్.వై పతంజలి, సింహ ప్రసాద్, కుప్పిలి పద్మ, సలీం, గీతాంజలి, కళ్యాణారావు, స్వామి, చిలుకూరి దేవపుత్ర, చంద్రశేఖర ఆజాద్ మొదలగు రచయితలు సమకాలీన సమస్యలను, అంశాలను బలంగా తమ రచనల్లో చిత్రించారు.

మునుపటి రచయితలు వెళ్ళని జీవిత పార్మ్యాలలోకి, అనుభవ ములాల్లోకి ఈనాటి రచయితలు వెళుతున్నారు. ఈనాటి నవల అనేక విధాలైన వైధ్యాన్ని కూడా సంతరించుకుంటున్నది. మాండలిక మాధుర్యాన్ని కూడా సంతకరించుకుంది. రాయలసీమ, తెలంగాణా ప్రాంతీయ సమస్యల నేపథ్యంలోనూ అనేక రచనలు వచ్చాయి. ప్రీ వాద దృక్పథంతోనూ, దళిత వాద నేపథ్యంతోనూ, అస్త్రిత్వవాద దృక్పథంతోనూ అనేక రచనలు వచ్చాయి. వస్తున్నాయి. తెలుగు నవల స్వాశించని అంశం లేదు. ప్రజల్లో అనేక విషయాల పట్ల, సామాజిక స్వపూను, చైతన్యాన్ని కలగజేస్తున్న ఈ నవల ప్రక్రియను ఆధునిక ఇతిహాసం అని అనవచ్చును.

డా॥ కె. సుజాత

తెలుగు అధ్యాపకులు

ప్రభుత్వ మహిళా కళాశాల, గుంటూరు.

పాఠం - 9

రథచక్రాలు

- మహీధర రామోహనరావు

పాఠ్య నిర్మాణ క్రమం

- 9.0. ఉద్దేశ్యం
- 9.1. రచయిత పరిచయం
- 9.2. నవలా నేపథ్యం
- 9.3. నవల - ఇతివ్యాఖ్య
- 9.4. వ్యాసరూప సమాధాన ప్రశ్నలు
- 9.5. సంజ్ఞిష్ట సమాధాన ప్రశ్నలు

9.1. రచయిత పరిచయం :

మహీధర రామోహనరావు గారు తెలుగులోని ప్రముఖ నవలా రచయితల్లో ఒకరు. మహీధర రామోహనరావుగారు తూర్పు గోదావరి జల్లా ముంగండ అగ్నసోరంలో 1909లో సంప్రదాయ బ్రాహ్మణ కుటుంబంలో జన్మించారు. ఏరి తండ్రి మహీధర సుర్యానారాయణగారు బ్రాహ్మణ సమాజికులు. ప్రముఖ సంఘ సంస్కర్త రాజు రామోహనరాయ్ పేరు కుమారుడికి పెట్టుకున్నారు. ఐదో ఏట కుమారుడిని బళ్ళో వేశారు. బడికి వెళ్ళిన మొదటిరోజునే ఉపాధ్యాయుడు తొడపాశం పెట్టడంతో తండ్రి మాస్టరిని కోపుడి పిల్లవాడిని బడి మాన్యించి ఇంట్లోనే చదువు చెప్పడం ప్రారంభించారు. వాళ్ళ చాపడిలోనే పెద్ద గ్రంథాలయం ఉండేది. దాని పేరు రామోహన గ్రంథాలయం. ఆ గ్రంథాలయమే వారికి విద్యాక్షేత్రమైంది. ఏడేళ్ళ వయసులోనే వావిలకొలను సుబ్బారావు, చిలకమత్రి లిఫ్టీస్ నరసింహాం, గాడిచర్ల హరిసర్వేత్తమరావు వంటి ప్రముఖులు రచించిన పుస్తకాలు చదవడం అలవాటయింది. మహీధర రామోహనరావుగారు స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో పనిచేసి జైలుకి వెళ్ళారు. తొలుత కాంగ్రెస్ పార్టీలో పనిచేసినా తర్వాత కమ్యూనిస్టు ఉద్యమంలో చేరి పనిచేశారు. ప్రజాశక్తి, విశాలాంధ్ర పత్రికలలో జర్రులిస్టుగా, సంపాదకునిగా పనిచేశారు.

మహీధర రామోహనరావుగారు కొల్లాయి గట్టి తేనేమి, రథచక్రాలు, దేశం కోసం, కత్తుల వంతెన, అగ్నిగుండం, ఓచినమాలు, పుభలేఖ, ఈ దారి ఎక్కడికి ? జ్యులా తోరణం - అనే నవలలు రాశారు. మఱ్ఱ తెర, పరిష్కారం అనే నాటకాలను రచించారు. "తోడి దొంగలు" అనేది ఏరి కథల సంపుటి. కంభంపాటి సత్యనారాయణ గారి "A Study of the History and Culture of Andhras" అనే గ్రంథాన్ని అందుల చరిత్ర - సంస్కృతి అను పేర అనువదించారు.

రాజ్య స్వభావాన్ని, వర్ష స్వభావాన్ని గూర్చి స్వప్తంగా అవగాహన కలిగించడంతో పాటు స్వాతంత్ర్యోద్యమ కాలం నాటి వాస్తవ పరిస్థితులు, కమ్యూనిస్టు సిద్ధాంతాలు అభ్యర్థయ దృక్షథం ఏరి రచనల్లో ప్రధానాంశాలుగా ఉంటాయి. రథ చక్రాల నవల ఆనాటి వాస్తవ పరిస్థితులకి అద్దం పట్టే గోప్య కళాఖండమని చెప్పవచ్చు. ఆనాటి రాజకీయ పరిస్థితులను ఆసక్తికరంగా చదివింపచేసే సుందర శిల్పం రథ చక్రాలు నవల.

మహీధర రామోహనరావుగారి కొల్లాయి గట్టి తేనేమి ? నవలకి 1968లో ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ పురస్కారం లభించింది. ఏది నవల కత్తుల వంతెన 1962లో విశాలాంధ్ర పట్టిషింగ్ హాస్ నవలల పోటీలో ప్రథమ బహుమతి పొందింది. 1989లో అభ్యదయ రచయితల సంఘం గుంటూరు జిల్లా శాఖ వారిచే పులుపుల వెంకట శివయ్య సాహితీ సత్కారాన్ని పొందారు.

9.2. నవలా నేపథ్యం :

1946 చివరి భాగం నాటి తెలుగుదేశం నా రథచక్రాలు నవలకు రంగం అంటారు మహీధర రామోహనరావు. 1947 జనవరిలో ఈ నవల రాయడం ప్రారంభించి రెండేళ్ళలో ముగించానని చెప్పడాన్ని బట్టి 1946-48 మధ్యకాలంలో తెలుగుదేశంలోని రాజకీయ వాతావరణాన్ని, సమాజంలోని భిన్న వర్గాల జీవితాల్లోని కల్గొలాలను చిత్రించిన నవల ఇది అని చెప్పాచు. ఆనాటి తెలుగు ప్రజల రాజకీయాల, పోరాటాల పరిస్థితులు ఈ నవలయందు చిత్రించబడ్డాయి.

1946 నాటికి ప్రజా ఉద్యమాల ప్రభావం సమాజంలో తీసుకు వచ్చిన మార్పులను తెలియ చేస్తుంది ఈ నవల. స్ట్రీ పురుష సంబంధాల విషయంలో కూడా వస్తున్న మార్పులను గూర్చి నవలలో అనేక చోట్ల చర్చింపబడింది. స్ట్రీ స్వతంత్రురాలు కావటం చట్టంలోను, చదువులోనూ మాత్రమే ఉండదు. అసలు విషయం ఆడదానికి ఆర్థిక బలం ఉండాలి వంటి విషయాలు అనేకం ఇందులో చర్చింపబడ్డాయి. రథచక్రాలు నవలకు ముందు మాటను రాస్తూ “కమ్యూనిస్టు పార్టీలకు పార్యు గ్రంథం లాంటి నవల రథచక్రాలు” అని అంటారు ప్రముఖ రచయిత సింగమనేని నారాయణ.

ఈ నవల కాలం నాటికి దేశమంతటా స్వాతంత్ర్యోద్యమమే ప్రధాన ఉద్యమంగా నిలిచింది. జాతీయోద్యమాన్ని దేశం మూలమూలలకంటా తీసుకుపోవడంలో కాంగ్రెసు అసామాన్య కృషి చేసింది. గాంధీ నాయకత్వం తిరుగులేనిదిగా మారి గాంధీ మాట ప్రజల బతుకుబాటగా స్థిరపడింది. ఇదిలా ఉండగా విదేశాలలో వచ్చిన మార్పులు కూడా భారతీయ జనజీవనం మీద ప్రభావం చూపాయి. రష్యాలో సోషలిస్టు ప్రభుత్వం ఏర్పడింది. కమ్యూనిస్టు భావజాలం వ్యాప్తిలో కొచ్చింది. రాజకీయ విజ్ఞానాన్ని ప్రజా సామాన్యంలోకి వ్యాపి చేయడంలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ అసాధారణ కృషి చేసింది. కాంగ్రెస్ పార్టీ పేరుచెప్పకొని దుర్మార్గాలకి, దొంగ వర్తకాలకి పాల్పడిన వ్యక్తుల, వ్యవస్థల తీరు కూడా ఈ నవలలో సజీవంగా చిత్రింపబడింది. ఈ నవలలో వర్ణింపబడిన అనేక విషయాలు, సంఘటనలు చాలా వరకు ఆనాటి సమాజంలో నిజంగా జరిగినవే. ఒక విధంగా వాస్తవిక సన్మిశ్ర చిత్రణతో ఆనాటి ఆర్థిక, సామాజిక, రాజకీయ పరిస్థితులను అద్దం పడుతుందీ నవల.

9.3. రథచక్రాలు నవల - ఇతివృత్తం :

తెలుగునాట గ్రామీణ వ్యవస్థ ఊరు - పల్లె అని రెండుగా విభజింపబడి ఉంటుంది. ఈ రథ చక్రాలు నవల కూడా తెలుగు ప్రాంతంలోని ఒకానోక గ్రామీణ ప్రాంతానికి చెందిన ఊరు - పల్లెల మధ్య జరిగిన సంఘటనలను, ఫుర్రణాలను సజీవంగా చిత్రించిన నవల. 1946-48 మధ్య కాలంలోని తెలుగు ప్రాంతపు రాజకీయ పరిస్థితులకు అద్దం పట్టే నవల ఇది.

లంక మాలపల్లి అనే పల్లె తగలుబడి పోతుండడంతో ఈ నవల ప్రారంభమవుతుంది. ఆ సమయానికి తన పోలంలోని పాకలో నడుం వాల్పి ఉన్న సత్యానందం పక్కనే పేకాట ఆడుతున్న అతని స్నేహితులు మంటలను చూచి లంకమాలపల్లి చేరుకున్నారు. శాయశక్తులా పనిచేసి మంటల్ని ఆర్పడంలో సహాయపడతారు. సత్యానందం ఆ పల్లె వాసులను తమ తోటల్లోని మకాం పాకల్లో ఉండమని ఆశ్రయం కల్పిస్తాడు. అగ్రహారానికి చెందిన జానకి ఆమె మిత్ర బృందం ఊరి ప్రజల సహకారంతో పల్లె వాసులకి కావలసిన ఆహారాన్ని సమకూర్చారు.

సత్యానందం మాలపల్లి వాసులకు నేవ చేయడం అటు ఊరి ప్రజలకు, ఇటు లంకమాలపల్లి వాసులకు అందరికి ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తుంది. కారణం నిష్పులాంటి బ్రాహ్మణుడు మాలపల్లికి వెళ్ళడని కాదు. పల్లెలోని వారంతా కమ్మానిస్టు పార్టీ మద్దతు దారులవడమే. సత్యానందం కాంగ్రెస్ వాది. అగ్రహారంలోని కాంగ్రెస్ పార్టీ నాయకుల్లో అతనోకడు. వ్యక్తి చాలా మంచివాడు. ఆదర్శబావాలున్న వాడు. అయితే అతను కాంగ్రెస్ వాది మాత్రమే కాక కమ్మానిస్టు పార్టీకి అతను పూర్తి వ్యతిరేకి. కమ్మానిస్టు పార్టీ పట్ల అతనికి సదభిప్రాయం లేదు. కమ్మానిస్టు పార్టీ వల్లే సమాజంలో అలర్లు, సమ్ములు ఎక్కువైనాయని, ప్రజల్లీ కమ్మానిస్టులు రెచ్చగొడుతారని అతని దురభిప్రాయం. కమ్మానిస్టులంటే కొరకరాని కొయ్యలని అతని భావన. వాళ్ళు రష్యా భక్తులే కాని దేశ భక్తులు కాదని, కాంగ్రెస్ ను నాశనం చేయడమే వారి సంకల్పమని ఇత్యాది అభిప్రాయాలు కలిగి ఉన్నవాడు సత్యానందం. అందువల్ల మాలపల్లెలో మర్చిచెట్టు మీద కనపడ్డ ఎర్జిషిండాని చూసిన అతనికి తేళ్ళు, జెర్రులు పాకినట్లయింది.

మాలపల్లెకి జ్ఞానోదయం కలిగించాలని సరైన మార్గానికి తేవాలని అనుకున్నాడు. కమ్మానిస్టుల సహవాసం వలన వాళ్ళకి కొన్ని దుర్గంధాలు పట్టుబడ్డాయని అతని భావన. అతను చేసిందల్లా వాళ్ళకి చట్టబద్ధ ప్రవర్తనను నేరేటందుకు ప్రయత్నించడమే. కమ్మానిస్టుల ప్రభావం వారి మీద లేకుండా చేయాలనుకున్నాడు అయితే ఆ ప్రయత్నాల్లో నిజానికి సత్యానందం తప్పేమి లేకపోయినప్పటికీ కొన్నికారణాల రీత్యా అతను పల్లెకు మరింత దూరమయ్యాడు. పల్లెలోని కమ్మానిస్టుల పట్ల అతనికి సదభిప్రాయం లేకపోయినా పట్ల తగలబడుతున్న సమయంలో అందరికంటే తానే ముందుండి మానవతా దృక్షఫంతో సాయపడతాడు.

జమీందారు పల్లెవాళ్ళను ఖాళీ చేయించి ఆ ఫ్లాన్సీ ఆక్రమించే ఆలోచనతో పల్లెను తగలబెట్టిస్తాడు. లంక మాలపల్లి భూముల విషయంలో జమీందారుకు, పారిజనులకు మధ్య చాలా కాలంగా ఘర్షణ ఉంది. ఆ ఘర్షణ ఘలితాల్లో అంతిమంగా జమీందారు మనుషులు మాలపల్లెను తగలబెడతారు. గతంలో కూడా ఒకసారి జమీందారు పల్లెను ఆక్రమించే ప్రయత్నం చేసినపుడు అగ్రహారం పల్లెకు అండగా నిలబడింది. దాంతో జమీందారు ప్రయత్నాలు బెడిసికొట్టాయి. ప్రస్తుతం లంకమాలపల్లి కమ్మానిస్టుల అండలో ఉంది. మాలపల్లె పక్కనే ఉన్న ఊరు అగ్రహారం కాంగ్రెస్ వాళ్ళ అండలో ఉంది. ప్రస్తుతం అగ్రహారానికి, మాలపల్లెకు మధ్య కొన్ని పేచీలు, ఘర్షణలు ఉన్నాయి. ఈ పేచీలు కమ్మానిస్టు పార్టీకి, కాంగ్రెస్ కు మధ్య ఉన్న విరోధం ఘలితంగా ఏర్పడినవే.

కమ్మానిస్టులు తమ నాయకుడు విశ్వం ఆధ్యార్యంలో లంకమాలపల్లెలో మీటింగు పెట్టారు. ఆ మీటింగులో తగలబడిపోయిన ఇళ్ళ జాబితా తయారు చేశారు. వ్యవసాయాలు ఉండి స్వయంగా ఇల్లు వేసుకోగల వాళ్ళ లెక్క తేల్చారు. కో-ఆపరేటివ్ సాసైటీలో అప్పుదౌర్చర్చ వాళ్ళ లెక్క తయారు చేశారు. ఆ తర్వాత ఏ విధమైన ఆధారం లేని, అప్పు కూడా దొరకని ఇళ్ళ ఒక యాభై వరకు లెక్క తేలాయి. మరికొందరికి కొద్దో గొప్పొ సాయం చేస్తే చాలు అని తీర్మానించారు. లెక్కలేసి చూసి కనీసం పదివేలయినా కావలసిన ఉంటుందని యోచన చేశారు. పల్లె జనం యావన్నాంది అగ్రహారంలోనే సనిపాటలు చేసుకు బ్రతుకుతున్నారు కనుక కావలసినదాంటో హెచ్చు భాగం ఊరి వారి వద్దే విరాళాలు వసూలు చేయాలని నిర్ణయించారు. పల్లె యొడ సానుభూతి చూపగల చుట్టుప్రక్కల గ్రామాల నుండి కూడా కొంత విరాళాలు వసూలు చేయాలని అనుకున్నారు. విరాళాలు డబ్బు రూపంలో అడిగితే ఇచ్చేవాళ్ళ కొద్దిగానే ఉంటారు గనుక విరాళాలు ప్రధానంగా కొబ్బరి, తాటి చెట్టు, కొబ్బరాకులు, తాటాకులు, వెదురు వంటి వస్తువుల రూపంలో వసూలు చేయాలని నిర్ణయిస్తారు.

విశ్వం సలహా మేరకు జానకి ఊళ్ళో పాతబట్టలన్నిటిని సేకరించి, పుభ్రపరిచి మరియుమై మొదలగు వారి సాయంతో కుట్టి వాటిని కట్టుబట్టలతో మిగిలిపోయి, చలికి కొంకరించుకుపోతున్న పల్లె జనానికి పంచిపెట్టారు.

మాలపల్లెను లేవగొట్టడానికి జమీందారు నోటీసులిప్పిస్తున్నాడనే విషయం ఏం జరిగినా సరే పల్లెలోంచి లేవకూడదని పల్లె ప్రజలందరూ ఒక్క మాట మీదున్నారనే విషయం జానకి సత్యానందంతో చెప్పుంది. ఆ మాట విని సత్యానందం ఆలోచనలో పడ్డాడు. పదేళ్ళ క్రితం జమీందారు మాలపల్లెను లేవగొట్టడానికి ప్రయత్నించినపుడు ఉన్న పరిష్కారులు వేరు. ఆనాడు జమీందారు

కాంగ్రెస్ కి వ్యతిరేకి. పీపుల్స్ పార్టీలో వాడు. నేడా పార్టీపోయింది. ఇప్పుడాయన కాంగ్రెస్ లోనే చేరాడు. ఆనాడు గ్రామంలో నిలబడి కాంగ్రెస్ ను బలపరిచిన పల్లె నేడు కమ్యూనిస్టుల్ని సమర్థిస్తుంది. ప్రస్తుత పరిస్థితి అంతా సత్యానందానికి చిక్కులుగా కనబడింది.

మాలపల్లి యువజన సంఘం, గ్రామ యువజన సంఘాల సంయుక్త ఆధ్యార్యంలో విరాళాల వసూలుకు పూనుకున్నారు. అయితే విశ్వనాథం లాంటి కాంగ్రెస్ నాయకులు విరాళాలు కాంగ్రెస్ తరఫున వసూలు చేయాలని మాలపల్లె వాళ్ళకి ఇళ్ళకి కట్టించిన ఘనత కమ్యూనిస్టు వాళ్ళకి దక్కనీయ కూడదని ఎత్తుగడలు సాగించారు. ఆ విధంగానే వసూళ్ళు ప్రారంభించడంతో ఒకే పనికి రెండవ సహాయ నిధి ఏర్పాటు చేసినట్లుయినది. విశ్వనాథం అగ్రహారంలో ప్రధానమైన కాంగ్రెస్ నాయకుడు. పైకి పెద్ద మనిషిలా చెలామణి అయ్యె దగుల్చాబీ. దొంగ వ్యాపారం ద్వారా బాగా డబ్బు సంపాదించాడు. నిజానికితనికి పల్లె వాసులకి సహాయం చేసేంత సహాదయం లేదు. సత్యానందం పల్లె వాసులకి సాయం చేయాలనే పట్టుదల మీద ఉండడంతో తప్పనిసరి పరిస్థితుల్లో సాయం చేసేందుకు ముందుకు వచ్చాడు. ఎలాగు సహాయం చేయక తప్పట్టేదు కనుక ఆ సహాయం చేసిన ఘనతేదో కాంగ్రెస్ కి దక్కేటట్లు చూడాలనేది విశ్వనాథం వాదన. నిజానికి ఆ వంకతో అతను వసూలు చేసిన విరాళాలన్ని మింగేశాడు.

విశ్వనాథం లెక్క ప్రకారం మాలపల్లిని తిరిగి కట్టాలంటే కనీసం ఇరవై వేలయినా ఉండాలి. మాలపల్లి పునఃస్థాపనకి ముఖ్యమంత్రిని పిలవాలనేది అతని వాదన. అందుకు గాను మరొక ఐదువేలు ఖర్చు. మొత్తం మీద పాతికవేలు కావాలంటూ విశ్వనాథం వాదించాడు. కమ్యూనిస్టు పార్టీ నాయకుడు డాక్టరు సుందరరావు మాలపల్లెను కట్టే పనులు ఎంత తొందరగా మొదలుపెడితే అంత మేలు చేసిన వారమవుతాం అని, సామానులు ఎంత త్యరగా తెచ్చి ఇస్తే అంత ఉపకారం చేసిన వాళ్ళమవుతాం అని అంటాడు. అన్ని ఇళ్ళకి సరిపడే పోటి డబ్బులు ఇంకా వసూలవలేదు కదా అంటాడు విశ్వనాథం. విశ్వనాథం మాటలకు బదులిస్తూ డాక్టరు సుందరరావు తన అంచనాలు చెప్పాడు. ఉన్న ఇళ్ళల్లో నలభై మంది స్వయంగా ఇళ్ళ వేసుకునే శక్తి ఉన్నవాళ్ళే. యాభై మందికి కొద్ది గొప్ప ఇవ్వాలి. మరో యాభై మందికి పూర్తిగా సాయం ఇవ్వాలి అని తన వాదం వినిపించాడు సుందరరావు. కానీ విశ్వనాథం దానిని పడనివ్వలేదు. కాంగ్రెసు వాళ్ళం అలాంటి తేడాలు చూపడానికి వీలేదు. ఇళ్ళ పోయిన వాళ్ళంతా మాకొక్కటే. అందరి మీద మా అభిమానం ఒక్కులాగే ఉంటుంది. మాకు విరాళాలు ఇచ్చే వాళ్ళు అందరికి ఇమ్మన్యూరుగాని కొందరికి సున్నా చుట్టుమనలేదు అని అంటాడు విశ్వనాథం. అతని మాటలకు బదులిస్తూ డాక్టరు సుందరరావు “అందరి మీదా మీరు సమానమైన అభిమానం చూపడం వల్ల ఏమీలేని భీదవాళ్ళకి వచ్చే వాటా సరిపోదు. సాగుబడి గలవాళ్ళు నిరాధారంగా ఉన్నవాళ్ళకి పోటీ వెళ్ళడం వల్ల న్యాయంగా వాళ్ళకి వెళ్లవలసిన సహాయం అందకుండా పోతుంది. భీదవాడి కడుపు కొట్టి కలవాడి జేబులు నింపిన వాళ్ళమవుతాం. ఇప్పుడు మన ఎదుట ఉన్న సమ్మలో నూరుమందికి పోచ్చగానూ, యాభై మందికి కొద్దిగానూ నష్టం చేస్తాం. యాభైమందికి లాబం చూపిస్తాం. అందరికి సరిపడా ఉంటే చిక్కే లేదు. మీరు చెప్పినట్లు చేయేచు” అని అంటాడు. కానీ విశ్వనాథం సుందరరావు మాటలకు ఒప్పుకోడు. అతనితో వాదించి లాభం లేదని ఆ చర్చనంతటితో వదిలేస్తాడు సుందరరావు. వసూలయిన డబ్బులతో ఇళ్ళ కట్టుబడి ప్రారంభించాడం అన్న సుందరరావు మాటల్ని కూడా పడనివ్వలేదు విశ్వనాథం. తొందరేముంది ప్రారంభించాచులే అని తేల్చేస్తాడు విశ్వనాథం.

కాంగ్రెసు తరఫున మాలపల్లెకు సహాయినిధి వసూలు ప్రారంభమైనాక యువజన సంఘానికి కొద్ది మొత్తాలు కూడా వసూలు కావడం లేదు. ఇస్తామన్యవారు కూడా వెనకాడడం ప్రారంభించారు. ఎలాగైనా మాలపల్లెకి వెళ్ళేదే కదా? కాంగ్రెసు వారితో లక్ష పనులుంటాయి. వాళ్ళడిగినపుడు ఇవ్వకపోతే మళ్ళీ మొహం చెల్లుతుందా అనుకుంటూ కొందరు రైతులు యువజన సంఘం తరఫున ఇస్తామన్య వాళ్ళు కూడా తమ విరాళాలు కాంగ్రెస్ తరఫున వసూలు చేసే వాళ్ళకే ఇచ్చారు. అదేమంటే మీ ఇద్దరు ఒక్కపనికి కదా వసూలు చేస్తామన్య ఎవరికి ఇస్తే ఏం? అంటూ తప్పుకున్నారు. దాంతో యువజనం సంఘం వాళ్ళ ఎవరు ఏదిస్తామంటే అది అలస్యం చేయకుండా తెచ్చివేయడం ప్రారంభించారు. కొబురి చెట్టు, తాటి చెట్టు ఇస్తామంటే వెంటనే దానీ

కొట్టించి, కోయించి తీసుకెళ్ళడం చేశారు. ఈ విధంగా రెండు మూడు రోజుల్లో సామానంతా ఒక చోటికి చేర్చారు. తర్వాత అందరూ ఒక చోట చేరి ఏం చేద్దాం అని చర్చలు చేశారు. డ్యూక్సు సుందరరావు మనం సాహసించి దారి తీద్దాం ! లేకపోతే కలవారికి కళ కుదిరేసరికి లేని వాడికి ఊపిరి ఉడుగుతుంది. అసలే శీతాకాలం. చలికి జనం బాధపడుతున్నారు. వసూలయిన దాంతో ముందు అత్యవసరమైన వాళ్ళకి సర్దుదాం. మిగిలిన వాళ్ళ కోసం ప్రయత్నం చేద్దాం తాలూకా కాంగ్రెస్ వారు ఏడనిమిది వేలు పోగు చేశారు. వాళ్ళు వసూళ్ళు ప్రారంభించాక మనకి పడ్డ పద్దులు కూడా సగం ఆగిపోయాయి. వారిని అడిగితే మంత్రిని తీసుకు రావడానికి డబ్బు కావాలని, ఆలోచిద్దామని అంటున్నారు. కాబ్బి మన చేతికి వచ్చిన దానితో పని అంటూ ప్రారంభించాం. వారి చేతికాచ్చిన డబ్బు ఖర్చు చేయకపోతే నలుగురూ దుయ్యబడతారు. మనమూ ఆందోళన చేద్దాం అని అంటాడు. అతని మాటలకందరు సమ్మతించారు. మర్మాడు పల్లె జనాన్నంతా సమావేశపరిచారు. ముందు ఎవరెవరికి ఇళ్ళు కట్టి పెట్టాలనే విషయమై లిస్టు తయారు చేశారు. పని ప్రారంభించారు యువజన సంఘం వాళ్ళు పోగు చేసిన సామానుల్ని పంచి పెట్టారు.

మరోషైపు కాంగ్రెస్ సంఘం పేర విశ్వనాథం పది, పదిహేను వేలు పోగు చేసినట్లు లెక్క తేలింది. పల్లెలో పని ప్రారంభమైనాక విశ్వనాథానికి తానుపోగు చేసిన విరాళాలను ఖర్చు చేయకపోవడానికి గల కారణాలు చెప్పుకోవలసి వచ్చింది. ఇది అతనికెంతో బాధని కలిగించింది. ఇదేదో పంచేస్తే గాని మాట దక్కేటట్లు లేదు అని చిరాకులో ఉన్నాడు. అయితే ఆ డబ్బునంత సులభంగా ఖర్చు పెట్టడం అనికిష్టం లేదు. మర్మాడు అగ్రహిరంలోనే తాలుకా కాంగ్రెస్ వారి సహాయ కమిటీ సమావేశం జరిగింది. కమ్యూనిస్టులలో సంబంధం ఉంచుకోము అని ఎవరు రాసి ఇస్తే వారికి నిధి నుంచి సాయం ఒక వంద ఇద్దాం అని తీర్మానించారు. ఇదంతా విశ్వనాథం పథకమే. ఈ దెబ్బతో కమ్యూనిస్టులని ఎగరగౌట్టేస్తాం. మాల పల్లెల్లో కాంగ్రెస్ జెండా పాతుతాం అని అందరూ సంబర పడ్డారు. సత్యానందం మాత్రం “ఈ ధోరణి సరైంది కాదని, గాంధీజి సూత్రాలకిది విరుద్ధమని” ఈ తీర్మానాన్ని వ్యతిరేకించాడు. అతను ఎంత చెప్పినా ఎవరూ చెవిని పెట్టలేదు. మాల పల్లెవాళ్ళు ఇల్లు కట్టుకునేందుకు సాయం కావాలంటే కమ్యూనిస్టు పార్టీకి రాజీనామా పెట్టాలని, కాంగ్రెసుకు క్షమాపణ చెప్పాలని లక్ష పరతులు పెట్టడు విశ్వనాథం. ఈ పరతులు డబ్బులెవరికి ఇవ్వకుండా ఎగగొట్టడానికి దోహదపడ్డాయి. దేవదానం, ఆనందం లాంటి ఇద్దరు ముగ్గురుకి ఇచ్చారు. మిగతా డబ్బతో మాలపల్లె ప్రారంభోత్సవానికి ముఖ్యమంత్రి వస్తున్నారని కరపత్రాలు వేయించారు. ఆనాటి విందుకు ప్రత్యేకప్యోనాలు పంపడానికి విలువైన కార్డులు వేయించారు. పందిళ్ళు, పాకలకి వెదురు వాసం తెచ్చారు. దారిపొడుగునా రంగురంగుల తోరణాలు కట్టడానికి, గేట్లు నిర్మించడానికి సామాన్లు తెప్పించారు. ఇంకా చందాలు వసూలు చేయడంలో తిరగడానికి ఓ కారు తెచ్చారు. కారు రావడం ఉచితంగానే వచ్చింది కానీ పెట్టోలు మంచినీళ్ళలా తాగేసింది పోగు చేసిన డబ్బు అయిపోయింది.

ప్రభుత్వం 145 సెక్షనుపయోగించి పల్లె జనాన్నే పల్లెల్లోకి రాసీయకుండా, ఇళ్ళు కట్టుకోకుండా చేయడంతో విశ్వనాథం వసూలు చేసిన విరాళాల విషయం చర్చల్లోకి రాలేదు లేకుంటే జనం విరాళాల విషయమై విశ్వనాథాన్ని నిలదీసి ఉండేవారు.

లంకమాలపల్లెకంతకూ దివాణం క్వీట్ నోటీసులిచిచంది. ఆ ఫలాలపై జమీందారుకు హక్కులేదని వెనుకటి హైకోర్టు తీర్పును పురుస్కరించుకుని విశ్వం లంకమాలపల్లె విషయం దివాను దృష్టికి తీసుకువెళ్ళాలని నిర్ణయించుకున్నారు దివాన్ అతని తండ్రి. అయితే కుమారుడిగా కాక ఒక కమ్యూనిస్టుగా వెళ్ళాలని, తండ్రిగా కాక ఒక దివాన్గానే వారితో మాట్లాడాలని విశ్వం భావించాడు. విశ్వం చదువుకునే రోజుల్లోనే కమ్యూనిస్టుగా మారిపోయాడు. అది దివాన్కు నచ్చలేదు. విశ్వం ఉద్యమాల్లో పాల్గొంటూ జైలు పాలయ్యాడు. దివానుకు కోపం వచ్చి ఆ కోపంతో విశ్వానికి భార్య కావలసిన అమ్మాయి భద్రను సత్యానందానికిచ్చి వివాహం చేశాడు. విశ్వం జైల్లో ఉండగానే ఆ వివాహం జరిగిపోయింది. తానెంతగానో ప్రేమించిన భద్ర వివాహం జరిగిన విషయం తెలిసి విశ్వం ఎంతగానో బాధపడతాడు. జైలు నుండి వచ్చిన తర్వాత విశ్వం ఇంటికి వెళ్ళలేదు. తల్లిదండ్రులను చూడలేదు. భద్ర ఉండే అగ్రహిరానికి చాలా సార్లు వెళ్ళినా కూడా ఆమె ఇంటికి కూడా వెళ్ళలేదు. ఇప్పుడు లంకమాలపల్లె విషయమై చాలాకాలం

తర్వాత తండ్రిని కలవడానికి వెళ్లాడు. కానీ దివాన్ ఆ విషయమై మాటల్లాడ్డనికి కూడా ఇష్టపడలేదు. వచ్చిన వాడు తమ కొడుకు విశ్వం అని తల్లిదండ్రులకు తెలియకుండనే విశ్వం వెనుతిరిగి వెళ్లిపోయాడు.

ఆ తర్వాత విశ్వం సత్యానందాన్ని కలిశాడు. మాలపల్లి విషయమై తాను దివానును, కలెక్టరును కలిసినట్లు చెప్పాడు. సత్యానందం సలహాతో ముఖ్యమంత్రిని కలవాలని నిర్ణయించుకున్నాడు విశ్వం. ఆ మర్మాదే విశ్వంపై హత్య ప్రయత్నం జరిగింది. విశ్వనాథం, పద్మనాభం, రాణేదారు కలిసి విశ్వాన్ని చంపుడానికి పథకం వేశారు. విశ్వం ఒక సమావేశానికి వెళ్లి తిరిగి వస్తుంటే అతని మీద దాడి చేయించారు. ఒకతను విశ్వం మీద పడుకుని అతన్ని రక్షించడానికి ప్రయత్నించాడు. వంపడానికి ప్రయత్నించిన నలుగురిని లంకమాలపల్లి వారు చెట్టుకు కట్టేశారు. వాళ్ళను విడిపించడానికి విశ్వనాథం ప్రయత్నాలు మొదలుపెట్టాడు. హస్పంటలో చేరిన విశ్వం ప్రాణానికి భయం లేదనే విషయం మరియుమై ద్వారా ఏని భద్ర, జానికి, సత్యానందం సంతోషించారు. విశ్వాన్ని అరెస్టు చేయించడానికి విశ్వనాథం ప్రయత్నించాడు కానీ సత్యానందం జామీను ఇప్పించడం వల్ల విశ్వం అరెస్టు కాలేదు.

భద్ర సినతండ్రికి ముఖ్యమంత్రితో సన్నిహిత సంబంధాలున్నాయి. భద్రను మద్రాసు పంపి ఆమె సినతండ్రి ద్వారా విశ్వం ముఖ్యమంత్రి దృష్టికి వాస్తవాలు తెలిసేటట్లు చేయగలిగితే సమస్య పరిష్కారం అవుతుందని సత్యానందం భావించాడు. భద్రతో చెప్పి ఒప్పించి రాజమండ్రిలో మెయిల్ ఎక్కుంచి మద్రాసు పంపించాడు. అదే రైల్లో అనుకోకుండా విశ్వం కూడా వచ్చాడు. ఒంటి నిండా కట్లు కట్టి ఉన్న విశ్వం కనిపించేసరికి భద్ర అతన్ని పలకరించడానికి దగ్గరికి వెళ్లింది. అతడామెను ముక్కసరిగా పలకరించి వెళ్లిపోతాడు.

విశ్వం ముఖ్యమంత్రిని కలిసి లంకమాలపల్లి వాసులకు న్యాయం చేయమని, జమీందారు నుండి వాళ్ళని కాపాడమని అధ్రించాడు. విశ్వం మాటలను ఆయన అంగీకరించలేదు. ఏం చేయాలో ప్రభుత్వానికి తెలుసునని చెప్పాడు. చేసేది లేక విశ్వం వెనుతిరిగాడు. మేనమామ శ్రీనివాసరావు విశ్వాన్ని పిలిపించాడు. తండ్రితో కలిసి చర్చిస్తే సమస్య పరిష్కారం కావచ్చునని రేపు ఉండయం ఇంటికి రమ్మని చెప్పి విశ్వాన్ని ఒప్పించాడు. తండ్రి కొడుకులు కలుసుకుంటే సమస్య పరిష్కారం అవుతుందని ఆయన విశ్వాసం.

మర్మాడు వస్తూనని శ్రీనివాసరావుకి మాట ఇచ్చిన విశ్వాన్ని ఆ రాత్రి పోలీసులు అరెస్టు చేసి బాగా కొడతారు. దాంతో అతను వెళ్లేకపోతాడు. విశ్వానికి తల్లిదండ్రులను కలవడం ఇష్టంలేక రాలేదని అందరూ అనుకుంటారు. కానీ ఆ తర్వాత పేపరు ద్వారా విశ్వం అరెస్టు అయ్యడనే వార్త తెలుస్తుంది. శ్రీనివాసరావు బెయిలు ఇచ్చి విశ్వాన్ని విడిపించుకుని తీసుకువస్తాడు. ఒంటి నిండా కట్లతో నడవలేని స్థితిలో ఉన్న విశ్వానికి వైద్యం చేసేందుకు జ్యోతి తండ్రిని పిలిపించాడు. ఆయన ఒక డాక్టరు. ఆయన విశ్వం గాయాలకు కట్లు కట్టాడు. కొడుకును ఆ స్థితిలో చూసి విశ్వం తల్లిదండ్రులు తల్లడిల్లిపోతారు. విశ్వం అక్కడ ఉండగానే పార్టీ అఫీసునుంచి ఫోను వచ్చింది. మలబారు పోలీసులు అగ్రపోరంలో లారీచార్చి చేశారని దాదాపు వందమంది దాకా గాయపడ్డారని, జానకిష్ట అత్యాచారం జరపబోతే ఒకడిని కరిచి పారిపోయిందని, ఆమె ఏమైపోయింది తెలియడం లేదని, దీనికంతటికీ మూలం జనప విత్తనాలని ఆ ఫోను తెలిపిన వార్త.

అగ్రపోరంలో జనపనార విత్తనాల సమస్య పెద్ద దుమారాన్ని లేపింది. ఇరవైరెండు రూపాయలున్న జనప విత్తనాల ధరను ప్రభుత్వం ముప్పయి ఐదుకు పెంచింది. అప్పటి దాకా దొంగ బజారులో అరవై అమ్మన విత్తనం మంత్రించినట్లు మాయమైంది. పది రోజుల క్రితం విశ్వనాథం వంద బస్తాలు తెప్పించాడు. అడిగితే నా దగ్గర లేవు వర్తకులకు అమేళానని బుకాయించాడు. విత్తనాలను నల్లబజారులో అమ్మకోవాలనుకున్నాడు. ముప్పయి ఐదు రూపాయలు చెల్లించాల్సిన సరుక్కి నూర్లు, మాట పదపోర్లు చెల్లించాలంటే ఎలాగా అని రైతులు గగ్గేలు పెట్టారు. విశ్వనాథం విత్తనాలను దాటవేస్తూ దొరికిపోయాడు. విశ్వనాథం అవినీతి మార్గంలో విత్తనాను నల్లబజారులో అమ్మడానికి చేసిన ప్రయత్నాలను గ్రామ యువకులు అడ్డుకున్నారు. విశ్వనాథం విత్తనాలను

దాచిపెట్టడనే విషయాన్ని ఆధారాలతో పట్టిచ్చేసరికి పోలీసులకి విశ్వాంధాన్ని అరెస్టు చెయ్యక తప్పలేదు. విత్తనాలను అసలు థరకి సత్యానందం పర్యవేష్టణలో అగ్రహారం స్టోరులో అమృటం మొదలయింది. సత్యానందానికి ఈ జనప విత్తనాల దుమారం కారణంగా అనేక విషయాలు తెలిసివచ్చాయి. దొంగ వర్తకం వల్ల ప్రజలెంతగా నష్టహోతున్నారో అర్థం చేసుకున్నాడు. వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యానికి, సమాజ జీవితానికి, కమ్యూనిస్టులు నిత్యమూ చేసే పోరాటాలకి, ఘర్షణలకి, రాజీ పరిపోరాలకి సంబంధించిన సందేహాలన్నీ మంచు విడిపోయినట్లు విడిపోయాయి. అరెస్టులో ఉన్నప్పటికి పోలీసులు, ప్రభుత్వోద్యోగులు విశ్వాంధానికి కల్పించిన సాకర్యాలు, అందించిన సేవలు, విశ్వాంధం లాంటి వాళ్ళరక్షణ కోసం అగ్రహారం చుట్టూ నూట నలభై నాలుగు సెక్కను ప్రయోగించడం, దానిని అమలు జరిపేందుకు గాను మలబారు పోలీసు దళాన్ని అగ్రహారంలోకి దింపించడం, ఆ దళాన్ని మేపడానికి పొవుకారు జగన్నాధమూ, సుబ్బాన్న సెట్టి దినుసులు, పాలు, కోళ్ళు వంటివి సరఫరాలు చేయడం వంటి విషయాలన్నీ చూసాక సత్యానందానికి కమ్యూనిస్టుల పట్ల ఉన్న వ్యతిరేకత పోయి వాళ్ళు చేసే పోరాటాలు ఎంత న్యాయమైనవో అర్థమైంది. అగ్రహారంలో జరిగిన సంగతులన్నిటినీ సత్యానందం భార్యకు ఉత్తరం ద్వారా తెలియచేశాడు.

మలబారు పోలీసు దళాన్ని అగ్రహారంలో నుంచి తొలగించాలని, దొర్చనం జరిగిన వారిని వెంటనే విచారణకు తేవాలని ప్రజానీకం పెద్దవెతున ఆందోళన జరిగింది. నూట నలభై నాలుగు సెక్కన్నను కూడా లెక్కచేయకుండా ఇంచుమించు నాల్గయిదు వేల మంది ప్రజలు కమ్యూనిస్టు పార్టీ నాయకత్వంలో అగ్రహారంలోనే పెద్ద ప్రదర్శనం జరిపారు. ప్రదర్శన జరిగిన రోజున లాండారు ఊరి నుంచి ఉటాయించాడు. దివాణం కచేరిలోంచి మలబారు పోలీసు దళం తలుపులు తీసుకొని వీధిలోకి రాలేదు.

మరోవైపు శాసన సభలో కూడా పెద్ద ఆందోళన ప్రారంభమైంది. కమ్యూనిస్టు శాసనసభ్యుడు ఆ సమస్యను చర్చించాలని విరామ తీర్మానం తెచ్చాడు. కాని స్పీకరు దానిని తోసిపుచ్చాడు. కలెక్టరు రిపోర్టు ప్రకారం పోలీసులు కేవలం ఆత్మ రక్షణ కొరకే, అత్యవసరం అయినంత మేరకే బలం ఉపయోగించినట్లు సభలో ప్రకటించబడింది.

పోలీసులు జానకి ఇంటిని ధ్వంసం చేయడమే కాక, జానకిపై జనప విత్తనాలు దాచిందనే కేసు పెట్టారు. జానకి కోసం పోలీసులు వెతుకున్నారు. ఆమెపై వారెంటు ఉంది. ఈ పరిస్థితుల దృష్ట్యా ఆమె అగ్రహారంలో ఉండడం క్షేమం కాదని జానకిని రహస్యంగా భద్ర దగ్గరికి మద్రాసు పంపిస్తాడు సత్యానందం. విషయాన్ని భార్యకు తెలిగ్రాం ద్వారా తెలియపరుస్తాడు. అందుచేత భద్ర, జానకిని కష్టప్రాప్తి అనే పేరుతో విశ్వానికి కాబోయే భార్యగా జ్యోతి, స్వరూలకి పరిచయం చేస్తుంది.

జానకి మద్రాసులో ఉండగానే అగ్రహారంలో పోలీసుల్ని తీసేశారని, ఆ ఘటనపై విచారణ జరిపారని, తొందరపాటు చూపిన సార్క్రైంటుకి పౌచ్చరిక ఇవ్వడం జరిగిందని, జానకిపై ఉన్న కేసును ఎత్తివేశారని, జనప విత్తనాలు ఆమెని కావని ప్రభుత్వం గుర్తించిందని ఊరిలో నూట నలభై నాలుగు సెక్కన్ తొలిగించారని మాలపల్లి మీద నూట నలభై ఐదు మాత్రం అలాగే ఉంచారని, దాన్ని మాత్రం తీసివేయలేదనే విషయాలు తెలుస్తాయి. ప్రభుత్వం యొక్క ప్రజా వ్యతిరేక విధానం మూలంగా ప్రజలలో అన్న పార్టీల వారు కమ్యూనిస్టులతో చేరి ఆందోళనలో పాల్గొన్నారు. పోలీసులు అగ్రహారంలో తమ చెయ్య చురుకుదనం చూపిన నాటి నుంచి ఒక్క సభలే కాదు, ఫారేగింపులే కాదు బుర్రకథలే కాదు, చుట్టూ ప్రక్కల గ్రామాలన్నీ మ్రోగిపోయాయి. అదోక పెద్ద తుఫానులా అనిపించింది. ఈ పక్కత ముందర ప్రభుత్వానికి లొంగిరాక తప్పలేదు. ప్రభుత్వం యొక్క ఈ వెనకడుగులో కూడా ప్రజల్ని విడదియ్యాలనే ధోరణిని గుర్తించి విశ్వం ఆలోచనలో పడతాడు. పల్లె వాళ్ళ మీద కేసులలాగే ఉంచడం, పల్లె కట్టుకోకుండా తెచ్చిన నీషేధాజ్ఞలలాగనే ఉంచడంలో ఏదో కుట్ట ఉండని విశ్వం ఊహించాడు. వెంటనే లంకమాలపల్లి వెళ్ళి బాగుంటుందని నిర్ణయించుకుని ప్రయాణమయ్యాడు భద్ర, జానకి అతనితో అగ్రహారం వచ్చారు.

ఒక రోజు చేసిన కూలి పని వలన వచ్చిన ఆదాయాన్ని కమ్మానిస్టు పార్టీ నిధికివ్వాలని గ్రామంలోని రైతు, కూలీ, యువజన సంఘాలు తీర్మానించుకున్నాయి. గ్రామ ప్రజానీకాన్ని విజయపదాన నడిపించి పాష్టికం అయితేనేం విజయాన్ని సాధింప చేసిన కమ్మానిస్టు పార్టీని వారు ఆ విధంగా బహుకరించడలిచారు. కూలి మీదనే బ్రతికే ప్రజల నుంచి కూలి డబ్బులు పార్టీ విరాళంగా తీసుకోవడం వారిని దోషుకోవడమే అని సత్యానందం తన అభిప్రాయాన్ని ప్రకటించాడు. అందులోనూ పల్లె కాలిపోయింది ఇంకా ఇళ్ళన్నా వేసుకోలేదు. అలాంటి పరిస్థితుల్లో పార్టీ మీద ఎంత అభిమానమున్నా కూలీ విరాళంగా ఇచ్చే రోజున వాళ్ళు పనిలోకి వస్తూరని సత్యానందం అనుకోలేదు, నమ్మలేదు. కానీ ఆశ్చర్యకరంగా నాలుగు వందల మంది జయ జయ ధ్వనులతో మహోత్సాహంగా పాటలు పాడుకుంటూ రావడం చూసి సత్యానందం ఆశ్చర్యానికి, ఆనందానికి అవధులు లేకుండా పోయింది.

అందరూ ఒక చోట చేరగానే జాన్ ఉపన్యాసం మొదలెట్టాడు. ఇక్కడ కూడా ఉపన్యాసాలేనా ఏదోక ఉపన్యాసం లేనిదే పని మొదలుపెట్టరు కాబోలు అని అనుకుంటాడు సత్యానందం. ఆ ఉపన్యాసాలు ప్రజల్ని ఎంతగా చైతన్యపరిచాయో గుర్తించినవాడు కనుక “వీళ్ళ జీవితంలో ఉపన్యాసాలు ఒక భాగమయ్యాయి” అని నవ్వుకుంటూ అక్కడి నుండి వెళ్ళిపోతాడు సత్యానందం.

ప్రజలు పరిస్థితులను గ్రహించేలాగా చెయ్యడం వల్లే ఉద్యమం విజయవంతం అవుతుందని, ప్రజలకు రాజకీయ జ్ఞానం చాలా అవసరమని, ప్రతి చిన్న అన్యాయాన్ని వ్యతిరేకించే స్వభావమే మంచిదని గ్రహించిన సత్యానందం కమ్మానిస్టుల వైపు మొగ్గ చూపుతాడు. కమ్మానిస్టుల పని విధానంతో పాటు వాళ్ళ నిరాడంబరత్వాన్ని కూడా ఈ నవల సృష్టం చేస్తుంది. నవలలో ప్రారంభం ముగింపు కూడా సత్యానందం పొత్రతోనే ముడిపడి ఉంటాయి.

మొత్తం మీద ఒక గొప్ప రాజకీయ సామాజిక చైతన్యాన్ని కలిగించడంలో ఈ “రథ చక్రాలు” నవల కీలకపాత్ర వహిస్తుందనడంలో సందేహం లేదు.

9.4. వ్యాస రూప సమాధాన ప్రశ్నలు

1. “రథచక్రాలు” నవల కథను సంగ్రహంగా తెల్పండి

లేదా

“రథచక్రాలు” నవల ఇతి వృత్తాన్ని సంగ్రహంగా రాయండి

లేదా

“రథచక్రాలు” నవలా సారాంశాన్ని గూర్చి వివరించండి

జవాబు : రథచక్రాలు నవల ముహీధర రామోహానరావుగారు రచించిన రాజకీయ నవలలో ఒకటి. 1946-48 మధ్య కాలం నాటి తెలుగు నాట నెలకొని ఉన్న రాజకీయ, సామాజిక పరిస్థితులకు అద్దం పట్టిన నవల ఇది. ఈ నవలలోని చాలా సంఘటనలు వాస్తవంగా ఆనాడు జరిగినవేనంటారు రచయిత.

అగ్రహారమనే గ్రామానికి సమీపంలో ఉన్న లంకమాలపల్లి అనే పల్లె తగలబడుతూ ఉండడాన్ని చూసి సత్యానందం, అతని మిత్రులు పరిగెట్టి వెళ్ళి శక్తి వంచన లేకుండా మంటలనార్పడంలో సహాయపడతారు. నిర్వాసితులైన ఆ పల్లె వాసులను తన తోటల్లోని మకాం పాకల్లో ఉండమని చెప్పి వారికి ఆశ్రయం కల్పిస్తాడు సత్యానందం. అతడ్డి అభినందించడానికి వచ్చిన జానకి, మరికొంతమంది యువతులు ఆ పల్లె వాసులకి భోజన ఏర్పాటు చూసే బాధ్యత తమదని మాట ఇచ్చారు. ఇచ్చిన మాట ప్రకారంగానే గ్రామ ప్రజల సహకారంతో పల్లె వాసులకి కావలసిన ఆసోరాన్ని సమకూర్చారు.

సత్యానందం మాలపల్లి వాసులకి చేసిన సహాయానికి, అటు ఊరి ప్రజలకే కాదు ఇటు పల్లె వాసులకు కూడా ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తుంది. కారణం సత్యానందం కాంగ్రెస్ వాది. అంత మాత్రమే కాదు కమ్యూనిస్టు పార్టీ వ్యతిరేకి కూడా. పల్లెలోని వారందరూ దాదాపు కమ్యూనిస్టులు లేదా ఆ పార్టీ సానుభూతివరులు. ఈ కారణంగా పల్లెకి - ఊరికి మధ్య చిన్న చిన్న తగాదాలు ఘర్షణలు ఉన్నప్పటికే మాలపల్లి తగలబడుతుంటే సత్యానందం చూడలేక పోయాడు. మంచి మనస్సుతో సంపూర్ణంగా తన సహాయాన్ని అందించాడు.

లంకమాలపల్లి తగలబడిపోవడం యాదృచ్ఛికంగా జరిగింది కాదు. జమీందారు మనుషులు చేసిన పని. ఆ పల్లె వాళ్ళను ఖాళీ చేయించి ఆ స్థలాన్ని ఆక్రమించే ఆలోచనతో జమీందారు పల్లెను తగలబెట్టిస్తాడు.

కమ్యూనిస్టులు తమ నాయకుడు విశ్వం ఆధ్వర్యంలో లంకమాలపల్లెలో మీటింగు పెట్టారు. ఆ మీటింగ్‌లో తగలబడిపోయిన ఇళ్ళ జాబితా తయారుచేశారు. ఎవరపరికి ఎంతెంత సాయం అవసరమో లెక్క తేల్చారు. పల్లెవాసులు తిరిగి ఇళ్ళ కట్టుకుని, ఇళ్ళల్లోకి వెళ్ళాలంటే ఎంత లేదనుకున్నా పదివేలయినా కావలసి ఉంటుందని అంచనా వేశారు. అందు నినిత్తం విరాళాలు సేకరించాలని తీర్మానించుకున్నారు. విశ్వం సలహా మేరకు జానకి వాళ్ళ ఊర్చో పాత బట్టలన్నింటిని సేకరించి శుభప్రరిచి, చక్కగా కుట్టి వాటిని కట్టుబట్టలతో మిగిలిపోయిమి చలికి కొంకరించుకుపోతున్న పల్లెవాసులకు పంచిపెట్టారు.

లంకమాలపల్లి విషయంలో దివానుతో చర్చిస్తే ఉపయోగం ఉండోచ్చునని విశ్వం ఆలోచన చేస్తాడు. దివాను విశ్వం తండ్రి. ఒక కుమారుడిగా కాక ఒక కమ్యూనిస్టుగా దివానును కలవాలనుకున్నాడు విశ్వం. విశ్వం విద్యాభ్యాసం రోజుల్లోనే కమ్యూనిస్టుగా అయ్యాడు. అందుకు కోపించిన విశ్వం తల్లిదండ్రులు ఉద్యమంలో పాల్గొని విశ్వం జైలులో ఉన్న సమయంలో విశ్వం పెళ్ళి చేసుకోవాలనుకున్న భద్రను సత్యానందానికిచ్చి పెళ్ళి చేశారు. జైలు నుంచి వచ్చిన తర్వాత విశ్వం ఇంటికి వెళ్ళలేదు. అప్పటి నుండి ఇప్పటి వరకు తల్లిదండ్రులను అతడు చూడలేదు. ఇప్పుడు చాలాకాలం తర్వాత మళ్ళీ లంకమాలపల్లి విషయమై తండ్రిని కలవాలనుకుంటాడు. కానీ దివాన్ ఆ విషయమై మాట్లాడడానికి కూడా ఇప్పుడకపోవడంతో విశ్వం వెనుతిరిగాడు. వచ్చినవాడు తమ కొడుకు విశ్వం అని తల్లిదండ్రులు గుర్తించకుండనే విశ్వం అక్కడ నుండి వచ్చేశాడు. ఆ తర్వాత విశ్వం రాక గురించి తెలిసి ఆ కుటుంబం బాధపడుతుంది.

ఆ తర్వాత విశ్వం సత్యానందాన్ని కలిశాడు. సత్యానందం సలహాతో ముఖ్యమంత్రిని కలవాలని నిర్దయించుకున్నాడు. ఆ మర్మాడే విశ్వంపై హత్యా ప్రయత్నం జరిగిందని తెలిసి సత్యానందం చాలా బాధపడతాడు. అగ్రహారం కాంగ్రెస్ నాయకుడు విశ్వాధం తన మిత్రులతో కలిసి విశ్వంపై దాడి చేయించాడని తెలుస్తుంది. దాడి సమయంలో ఒక మిత్రుడు అడ్డుపడడంతో విశ్వం ప్రాణాలతో బయటపడ్డాడు. విశ్వం ప్రాణాలకేమి అపాయం లేదని తెలిసి సత్యానందం, భద్ర, జానకి సంతోషిస్తారు. విశ్వాధం విశ్వాన్ని అరెస్టు చేయించడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడని తెలిసి సత్యానందం విశ్వానికి జామీను ఇప్పించే విషయమై అమలాపురం వెళ్తాడు.

భద్ర పినతండ్రికి ముఖ్యమంత్రితో సన్నిహిత సంబంధాలున్నాయి. భద్రను మద్రాసు పంపి ఆమె పినతండ్రి ద్వారా ముఖ్యమంత్రి దృష్టికి వాస్తవాలు తెలిసేటట్లు చేయగలిగితే సమస్య పరిష్కారం అవుతుందని సత్యానందం భావించాడు. భద్రను మద్రాసు పంపిచాడు. అదే రైల్లో అనుకోకుండా విశ్వం కూడా వచ్చాడు. స్టేషన్లో భద్రకు విశ్వం కనిపించి, ముక్కసరిగా పలకరించి వెళ్ళిపోయాడు.

విశ్వం ముఖ్యమంత్రిని కలిసి లంకమాలపల్లి వాసులకు న్యాయం చేయమని అర్థించాడు. ఏం చేయాలో ప్రభత్యానికి తెలుసునంటూ ముఖ్యమంత్రి విశ్వం మాటలనువినలేదు. దివాను విశ్వం చర్చించుకుంటే సమస్య పరిష్కారమవుతుందని భావించిన

విశ్వం మేనమామ శ్రీనివాసరావు విశ్వాన్ని తండ్రి ఇంటికి రమ్మని అడుగుతాడు. విశ్వం సరేనంటాడు. అయితే ఆ రాత్రే విశ్వాన్ని కొట్టి అరెస్టు చేస్తారు పోలీసులు. విశ్వం అరెస్టు విషయం తెలిసి శ్రీనివాసరావు అతనికి బెయిల్ ఇచ్చి ఇంటికి తీసుకువెళ్తాడు. ఒంటి నిండా దెబ్బలతో ఉన్న విశ్వానికి వైద్యం చేయస్తారు.

అగ్రహారంలో జనపనార విత్తనాల సమస్య పెద్ద దుమారాన్ని రేపింది. విశ్వనాథం జనప విత్తనాలను నల్లబజారులో అమ్మాలనుకున్నాడు. గ్రామ యువత అడ్డుకుని ఆధారాలతో సహా అతన్ని పట్టిచ్చారు. పోలీసులకు అతన్ని అరెస్టు చేయక తప్పలేదు. విత్తనాలను ప్రభుత్వం నిర్ణయించిన థరకే అగ్రహారం స్టోరులో సత్యానందం పర్యవేక్షణలో అమ్మటం మొదలయింది. అగ్రహారంలో నూట నలబై నాలుగు సెక్షన్ విధించి, మలబారు పోలీసులను దింపారు. అగ్రహారంలో విత్తనాలు కంట్రోలు రేటుకే దొరుకుతున్నాయని తెలిసి పోరుగూళ్ళ నుండి కూడా రైతులు అగ్రహారం చేరారు. పోలీసులు లారీ చార్జీ చేశారు. వండ మందికి పైగా రైతులు గాయపడ్డారు. ఒక రైతును పోలీసులు కొడుతుంటే జానకి అడ్డుకోబోయింది. పోలీసు ఆమెను పట్టుకున్నాడు. ఆమెపై దౌర్జన్యం చేయబోతే ఆమె అతనిని కొరికి పారిపోయింది. పోలీసులు జానకి ఇంటిని ధ్వంసం చేసి ఆమెపై జనప విత్తనాలు దాచిందనే కేసు పెట్టారు.

సత్యానందం అగ్రహారంలో విషయాల్ని భార్యకి ఉత్తరం ద్వారా తెలియచేశాడు. జనాకి అగ్రహారంలో ఉండడం క్షేమం కాదని భావించిన సత్యానందం జానకిని భార్య భద్ర దగ్గరికి పంపించడానికి మద్రాసు రైలెక్కిస్తాడు. పోలీసులు జానకి కోసం వెతుకుతున్నారు కనుక జనాకిని జాగ్రత్తగా దాచమని భార్యకి టెలిగ్రాం ఇస్తాడు. భద్ర పలువిధాలుగా ఆలోచన చేసి జనకిని కృష్ణవేణి అనే పేరుతో విశ్వానికి కాబోయే భార్యగా జ్యోతి వాళ్ళకి పరిచయం చేస్తుంది. జానకి విశ్వానికి కబుర్లు చెప్పు నవ్విస్తూ విశ్వం త్వరగా కోలుకునేలా చేస్తుంది.

అగ్రహారం విషయంపై విచారణ జరిగిందని, అగ్రహారంలో పోలీసుల్ని తీసేశారు, తప్ప చేసిన సార్టైంటును మందలించారు. జానకిపై ఉన్న కొట్టివేయబడింది. విశ్వనాథాన్ని దోషిగా తేల్చారు. అగ్రహారంపై విధించిన నూట నలబై నాలుగు సెక్షన్ తోలగించారు. అయితే లంకమాలపల్లి విషయమై విధించిన నూట నలబై ఐదును మాత్రం తోలగించలేదు. లంకమాలపల్లిపై ఉన్న నిమేధాళ్ళలను తోలగించబడకపోవడం వెనుక ఏదో కుట్ర ఉందని విశ్వం భావించాడు. వెంటనే అతను లంకమాలపల్లికి ప్రయాణమయ్యాడు అతని వెంట భద్ర, జానకి కూడా ప్రయాణమయ్యారు.

గ్రామంలోని జనులందరిని ఒక్కటిగా నడిపించి పాక్షికంగా విజయం సాధించిన కమ్మానిస్టు పార్టీని అభినందిస్తూ సభలు జరిగాయి. చాలా మంది పార్టీకి విరాళాలు ఇచ్చారు. సత్యానందం నూట పదహారు రూపాయలు చందా ఇచ్చాడు. గ్రామంలోని రైతు, కూలీ, యువజన సంఘాలు ఒక రోజు కూలీ పని ఆదాయాన్ని పార్టీకివ్వాలని నిర్ణయించుకున్నారు. ఒక రోజు కూలీ పని ఆదాయాన్ని పార్టీకి విరాళంగా ఇవ్వాలని నిశ్చయించుకున్న రోజున నాలుగు వంల మంది కూలీలు పొలాలకి బయలుదేరి రావడం చూసి వారిలోని ఉద్యమ స్వార్థికి సత్యానందం ఆశ్చర్యపోతాడు. అక్కడ కూడా ఉపన్యాసాలకి దిగిన వాళ్ళని చూసి నవ్వుకుంటాడు సత్యానందం.

2. “రథచక్రాలు” నవలపై సమీక్షలు వ్యాసం రాయండి

లేదా

“రథచక్రాలు” నవలను సమీక్షించండి

లేదా

“రథచక్రాలు” నవల గొప్పతనాన్ని తెల్పండి.

మహీధర రామోహనరావుగారు రచించిన రాజకీయ నవలల్లో ఒకటి “రథచక్రాలు” 1946-48 మధ్యకాలంలో తెలుగు నాట నెలకొని ఉన్న రాజకీయ, సామాజిక పరిస్థితులకు అడ్డం పట్టిన నవల ఇది. 1947 జనవరిలో ఈ నవల రాయడం ప్రారంభించి రెండేళ్ళలో ముగించానని చెప్పారు రచయిత. 1946 చివరి భాగం నాటి తెలుగు దేశం నా రథ చక్రాలు నవలకు రంగం అంటారు మహీధర రామోహనరావుగారు. రథ చక్రాలు నవల కమ్యూనిస్టు పార్టీలకు పార్ట్ గ్రంథం లాంటి నవల అంటారు ప్రముఖ రచయిత సింగమనేని నారాయణ.

తెలుగు నాట డోరు - పల్లె అని రెండు భాగాలుగా విడివడి ఉన్న గ్రామీణ వ్యవస్థను గూర్చి తెలియచేస్తుంది ఈ నవల. చైతన్యంతో కూడిన జీవితపు అవగాహన కలిగిస్తుంది ఈ నవల.

ఈ నవల కాలం నాటికి దేశమంతటా స్వీతంత్రోద్యమమే ప్రధాన ఉద్యమంగా నిలిచింది. జాతీయోద్యమాన్ని దేశం నలుమూలలకు తీసుకెళ్ళడంలో కాంగ్రెస్ అసామాన్య కృషి చేసింది. విదేశాలలో వచ్చిన మార్పులు కూడా భారతీయ జన జీవనం మీద ప్రభావం చూపాయి. రస్యలో సోపలిస్టు ప్రభుత్వం ఏర్పడింది. కమ్యూనిస్టు భావజాలం వ్యాప్తికొచ్చింది. రాజకీయ విజ్ఞానాన్ని ప్రజా సామాన్యంలోకి వ్యాప్తి చేయడంలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ అసాధారణ కృషి చేసింది. ఈ నవలలో ప్రధాన పాత్ర అయిన సత్యానందం ముందు కాంగ్రెసువాదిగా ఉండి తర్వాత కమ్యూనిస్టుగా మారాడు. మరొక ప్రధాన పాత్ర అయిన విశ్వం విద్యాభ్యాసం రోజుల్లుండి కమ్యూనిజ్మాన్ని అభిమానించినవాడు. విశ్వం పాత్ర ఆనాటి కమ్యూనిస్టుల త్యాగనిరతికి నిదర్శనం. ఈ రెండు పాత్రలు సనాతన, బ్రాహ్మణ కుటుంబ నేపథ్యం కలిగినవే. ఇద్దరూ బాగా ధనవంతులైన కుటుంబాలకు చెందిన వారే. ఈ రెండు పాత్రల చుట్టూ కథ నడుస్తుంది. ఇద్దరు కూడా ఇతరుల కష్ట సుఖాలతో మాకేమి పని అన్నట్లుగా కాక సమాజ శ్రేయస్సును కాంఛించినవారే. విశ్వం అయితే తాను నమ్ముకున్న సిద్ధాంతాల కోసం విలాసవంతమైన జీవితాన్ని కూడా వదులుకుంటాడు. చివరికి తాను ప్రాణంగా ప్రేమించిన అమ్మాయిని సైతం వదులుకోవలసి వస్తుంది. అతని మీద హత్యా ప్రయత్నంజరుగుతుంది. పోలీసులు అతన్ని తీవ్రంగా కొడతారు. ఇవేవి అతనికి సమాజం పట్ల ఉన్న ప్రేమని సడలించలేకపోతాయి. సమకాలీన విషయాల పట్ల ఆసక్తి, జీవితం పట్ల, సమాజం పట్ల చైతన్యవంతమైన సంపూర్ణ అవగాహన ఈ రెండు పాత్రల్లో మనకు కనిపిస్తుంది. ఆ పాత్రల బంధుత్వాలు, స్నేహాలు, ప్రవృత్తులు, ఉద్యోగాలు ఉన్నత వ్యక్తిత్వాలు - ఇవే నవలకు ఆయువు పట్టు.

కాంగ్రెసు పార్టీకి, కమ్యూనిస్టు పార్టీకి నడుమ జరిగే ఫుర్రణాలు పార్టీ పేరుతో కొంత మంది వ్యక్తులు చేసే దుర్మార్గాలు ఇందులో వర్ణించబడ్డాయి. సమాజంలోని అగ్రవర్గాల వారు బడుగు బలహిన వర్గాల వారిని దోషుకోవడం, హింసించడం, ఆ హింస భరించలేని పరిస్థితుల్లో బలహిన వర్గాల వారు తిరగబడి తమ శక్తిని నిరూపించుకోవడం చరిత్రలో నిరంతరం జరిగే ప్రక్రియ. ఇది ఈ నవలలో కూడా కనిపిస్తుంది. భూస్వాములు కూలీలను మోసగించడం, రైతులు పెచ్చికుంచాలతో కొలవడం, పెచ్చి కుంచంతో కొలుస్తున్నాడని తెలిసినా కూలీ నోరు మూసుకుని ఉంరుకోవడం వంటివ్యాపారాలకు వార్డల్లో చైతన్యం రానంతరకే సాగింది.

ఒక్క మారు ప్రజల్లో ఆ చైతన్యం కలిగాక, వారు తమ శక్తిని గ్రహించాక తమమైన జరిగే అన్యాయాలకి తలవొంచి పడి ఉండడానికి అంగీకరించలేదు. అది వరకు జరుగుతున్న అన్యాయాలకి, తమ అసమర్థతకి పల్లె జనం మనస్సులలో నిప్పు రఘు రాజుకున్నాయి. కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఆ రఘుల్ని ఒక చోట చేర్చింది. ఇది వరకు కూడా వాళ్ళకి ప్రతిష్టాపించే మార్గం తెలుసు. కానీ వైర్యం చాలలేదు. నాయకత్వమూ లేకపోయింది. విశ్వం లాంటి నాయకులు తమకు తోడుగా నిలబడ్డక పరిస్థితులు మారిపోయాయి.

దొంగ వర్కం, కుటీల రాజకీయాలు దళారులు, అధికారులు అగ్రవర్గాలకు కొమ్ముకానే తీరు, నమ్మిన సిద్ధాంతాల కోసం ప్రాణాలు సైతం లెక్క చేయని యువకులు. ఇవ్వే ఈ నవలలో అధ్యాతంగా చిత్రించబడ్డాయి. ఈ నవల నేటి యువతకు చక్కటి మార్గదర్శనం చేస్తుంది. ప్రతి విద్యార్థి తప్పకుండా చదవాల్సిన నవల ఇది.

లంకమాలపల్లి అగ్ని ప్రమాదానికి గురైన సందర్భంలో సత్యానందం, అతని స్నేహితులు మంటలు ఆర్పణానికి పరిగెట్టడంతో ప్రారంభమైన ఈ నవల సమాజంలో ఇంకా ఎన్ని రకాల మంటలున్నాయో వాటిని ఆర్పణానికి ప్రజల్లో ఎలాంటి చైతన్యం అవసరమో మొదలైన ఎన్నో విషయాలను నేర్చుతుంది.

నిర్వాసితులైన పల్లె ప్రజలను సత్యానందం ఆదుకోవడం, జూనకి, ఆమె మిత్ర బృందం డ్సరి వారి సహకారంతో ఆ పల్లె వాసులకు భోజన సౌకర్యాలు చూడడం, ఆ పాత బట్టలు సేకరించి వారికి అందించడం, తిరిగి వాళ్ళకి ఇళ్ళు కట్టించి ఇచ్చే విషయమై విరాళాలు పోగు చేయడం మొదలగు అంశాలన్నీ పారకులకి దిశా నిర్దేశం చేస్తాయి.

విశ్వం లంకమాలపల్లి వాసులకు న్యాయం జరిగేలా చూడడం కోసం చేసిన ప్రతి ప్రయత్నం అబ్బారమనిపిస్తుంది.

జనపనార విత్తనాల విషయంలో విశ్వనాథం వంటి దొంగ వర్తకుల కుటిలయత్నాలు పట్టుదలతో నిలబడి అతన్ని ఆధారాలతో సహా పట్టించిన గ్రామ యువకుల ఉత్సాహం, చాకచక్కం, అర్పణలు విశ్వనాథానికి పోలీసు స్టేషన్లోనూ, ఆసుపత్రినూ అధికారులు కల్పించిన సౌకర్యాలు, సేవలు నిరంతరం దొంగ వర్తకాల్లో భాగస్వాములై ఉండే పొవకారు జగన్నాథం, సుబ్బాన్న శెట్టీ వంటి వాళ్ళ పోలీసులకు చేసే సరఫరాలు, జూనకి లాంటి నిస్పహాయురాలైన ఆడపల్లిలై పోలీసుల దౌర్జన్యం మొదలగు ఎన్నో అంశాలతో ఆనాటి సామాజిక వ్యవస్థను పారకుల కళ్ళ ముందర నిలుపుతుంది ఈ నవల.

కమ్మానిస్టుల పని విధానాన్ని, వారి నిరాడంబరత్యాన్ని చక్కగా విశదికరించింది ఈ నవల. గ్రామ ప్రజలను చైతన్య మార్గంలో నడిపి పాక్షికంగా నయినా విజయం సాధించిన కమ్మానిస్టు పార్టీనీ అభినందించడం, ఆ పార్టీ నిధికి విరాళాలు ఇవ్వడంతో ఈ నవల సమాప్తమవుతుంది. కూతీ చేసుకుంటే తప్ప పొట్టగడవని కూతీలు పైతం ఒక రోజు చేసిన పనికి వచ్చిన కూతీని పార్టీకి విరాళంగా ఇవ్వడానికి స్వచ్ఛందంగా ముందుకు రావడాన్ని చూస్తే సత్యానందానికి కాదు పారకులకూ విస్కృతయం కలుగుతుంది.

నామ సార్థక్యం : నవలలో ఒక చోట మాత్రమే కనిపించే రథచాక్రాలు అనే పదం నవల కంతటికి మణిమకుటంగా నిలిచి నవలకు సరైన పేరుగా స్థిరపడింది.

చరిత్ర రథంలాంటిది. అది ఎవరి కోసమూ ఆగదు. దానిని ఆపడం కూడా మన తరం కాదు. దాని మార్గమేమిటో కూడా మనకర్థం కాదు. అర్థం అయినా కాకపోయినా ఎవరికి వారే ఆ రథచక్రాల కింద పడిపోకుండా జాగ్రత్తపడాలి. అందుకోసం రెండు మార్గాలున్నాయి. ఒకటి రథమెక్కి దానితో పాటు వెళ్ళడం, రెండవది దానికంటే వేగంగా దాని ముందే పరిగెడుతూ సందు దొరికినపుడల్లా ఓ రాయి అడ్డం వేస్తుండడం అని సత్యానందం తన మిత్రుడు పద్మానాభంతో అంటాడు. “ఆ చక్రాల వేగం చూస్తే నా మనస్సు ఘంభించిపోతుంది. ఒళ్ళు కొయ్యబారిపోతుంది. ఎటూ తోచడం లేదు” అన్న సత్యానందం మాటలను బట్టి అతనిది మొదటి మార్గమని, రథంతో పాటు ప్రయాణిస్తూ అనుభవాల మీద అభిప్రాయాలను మార్పుకుంటూ ముందుకు వెళ్ళాడని అర్థమవుతుంది.

ఎన్నో కష్ట నష్టాల కోర్చి నమ్మిన సిద్ధాంతాల కోసం తాను నడిచేది ముళ్ళ బాటే అయినా అలుపెరుగని యోధునిలా ముందుకే సాగుతున్న విశ్వానిది రెండవ మార్గమని సృష్టమవుతుంది.

ఆనాడేకాదు ఈనాడు కూడా రాజకీయ విజ్ఞానంతో పాటు, సామాజిక విజ్ఞానాన్ని కూడా సులభశైలిలో సృష్టంగా పారకులకందించే ఈ నవల ఒక అద్భుతమైన నవల అనడంలో ఎలాంటి సందేహం లేదు.

3. “రథచక్రాలు” నవలలో “సత్యానందం” పాత్రము గూర్చి వివరించండి

లేదా

“రథచక్రాలు” నవలలో సత్యానందం పాత్ర చిత్రణలో రచయిత చాపిన నేర్పును వివరించండి

లేదా

సత్యానందం పాత్ర చిత్రణ

లేదా

సత్యానందం గుణాలలను వివరించండి

జవాబు : రథచక్రాలు నవలలోని ప్రధానమైన పాత్రలలో సత్యానందం పాత్ర ఒకటి. వ్యక్తి చాలా మంచివాడు. జాలి గుండె, ప్రగతిశీల భావాలు పరోపకార బుద్ధి కలిగిన, ఉత్తమ సంస్కారం కలిగిన ఉన్నత వ్యక్తిత్వం సత్యానందానికిది. నవల పొడుగునా తనకెదురైన సమస్యలు, స్వానుభవాల ద్వారా కొన్ని విషయాలలో తాను ఏర్పరచుకున్న దురభిప్రాయాలను సవరించుకుంటూ, తనను తాను సరిదిద్దుకుంటూ వెళ్లిన విధానం అతని యొక్క ఉత్తమ వ్యక్తిత్వానికి నిదర్శనం. ఒకశ్శు కష్టంలో ఉన్నారంటే చూస్తూ కూర్చోలేదు. ఊర్చో ఏమంచి వచ్చినా, చెడ్డ వచ్చినా అతడెప్పుడూ ముందే ఉంటాడు. కనుకనే లంక మాలపల్లి తగలబడిపోతున్నప్పుడు పరిగెత్తుకు వెళ్లి మంటలార్చే పనిలో ముందున్నాడు. నిరాశ్రయులైన పల్లె వాసులందరికి తన తోటలోని మకాంపాకల్లో తాత్కాలిక విడిదిని ఏర్పాటు చేశాడు. వారికి భోజన సాకర్యాలు కల్పించడం వంటి పనులను సత్యానందం సమర్థవంతంగా నిర్వహించాడు. సత్యానందం మాలపల్లె వాసులకు సేవ చేయటం అటు ఊరి వారికి కాదు ఇటు పల్లె వాసులకు కూడా ఆశ్చర్యం కలిగిస్తుంది. కారణం పల్లెలోని వారంతా కమ్యూనిస్టు మద్దతు దారులడమే. సత్యానందం అగ్రహంలో కాంగ్రెస్ పార్టీ నాయకుడు. అతడు కాంగ్రెస్ వాది మాత్రమే కాదు. కమ్యూనిస్టు వ్యతిరేకి కూడా కమ్యూనిస్టులు చేసే సమ్మేళనం, ర్యాలీల పట్ల అతనికి సదభిప్రాయం లేదు. కమ్యూనిస్టులు ప్రతి విషయాన్ని కోతిపుండు బ్రహ్మరాక్షసి అన్న చందంగా మారుస్తారని అతని భావన. కమ్యూనిస్టు పార్టీ పట్ల అలాంటి వ్యతిరేక భావాలున్న సత్యానందానికి మాలపల్లెలోని మరి చెట్టు మీద కనిపించిన ఎర్జిండా వంటి మీద తేశ్చు, షట్రూలు పాకించినట్లయినిపించింది. అతనికి కమ్యూనిస్టుల మీద ఏర్పడ్డ అభిప్రాయాలాంటివి.

మాలపల్లెకు జ్ఞానోదయం కలిగించాలని, సరైన మార్గానికి తేవాలని అనుకున్నాడు కమ్యూనిస్టుల ప్రభావం వారి మీద లేకుండా చేయాలనుకున్నాడు. అయితే ఆ ప్రయత్నాల్లో భాగంగా కొన్ని కారణాల రీత్యా పల్లెకు మరింత దూరమయ్యాడు. పల్లెలోని కమ్యూనిస్టుల పట్ల సదభిప్రాయం లేకపోయినా మానవతా దృక్పథంలో వారికి అండగా నిలుస్తాడు. ఎంతగానో సహాయపడతాడు.

సత్యానందం స్వాతంత్యోద్యమంలో పాల్గొని జైలుకి కూడా వెళ్లి వచ్చాడు. అతడు తిరిగి గ్రామంలోకి వచ్చిన తర్వాత గ్రామ పునర్వ్యక్తాసానికి ప్రాధాన్యమిచ్చాడు. అతని వల్లనే ఏధుల్లో మంచి రోడ్డు పడ్డాయి. మంచి నీళ్ళ చెరువు బాగుపడింది. ఏది దీపాలు ఏర్పాటుయ్యాయి. మూతపడిన గ్రంథాలయం మళ్ళీ ఉపయోగంలోకి వచ్చింది. ఈ విధమైన సేవ కార్యక్రమాలు చేయడంతో అప్పటి వరకు విశ్వాధం చేతిలో ఉన్న పంచాయతీ బోర్డు, కోర్పు సత్యానందం చేతికొచ్చాయి.

సత్యానందం చాలా సౌమ్యుడు. అనవసరంగా ఎదుటి వాళ్ళనెప్పుడూ తూలనాడడు. పొరపాటున కూడా ఇతరులపై చేయి చేసుకోడు. కమ్యూనిస్టుల కారణంగానైతేమి, మరియు వంటి టీచర్ల బోధన వల్లనైతేనేమి మాలపల్లి కుర్రకారులో వచ్చిన మార్పు అతనికి ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించింది. ఒకరినొకరు గౌరవించుకోవడం, బౌచిత్యం తప్పకుండా మాటల్లాడటం, ఎదుటి వారిని మాటల్లాడనిచ్చి తర్వాత తాను మాటల్లాడటం ఇవన్నీ అతనికి బాగా నచ్చుతాయి. తాను ఎంతో అభివృద్ధి చెందిందనుకున్న అగ్రహంలో రావి క్రింద చర్చల్లో మాటల్లాడే బూతులు జ్ఞాపకం వస్తాయతనికి. ఒకర్ని మాటల్లాడనిచ్చి సమాధానం చేపే స్వభావం బహు తక్కువ. తమ వాళ్ళతో పోలీస్‌పల్లె ప్రజలే నాగరికులయ్యారా అని ఆశ్చర్యపోతాడు సత్యానందం. ఈ మార్పుకంతకీ కమ్యూనిస్టుల ప్రభావమే

కారణమా అని ఆలోచనలో పడతాడు. పట్ల ప్రజలను, తన గ్రామంలోకి కాంగ్రెస్ వాదులైన విశ్వాంధం, సుబ్బిన్నశేట్టి, ఘాసుకారు జగన్నాథం, పద్మనాభం మొదలగు వ్యక్తులను బేరిజు చేసుకుని చూసి పట్ల ప్రజలే ఎంతో మెరుగ్గా ఉన్నట్లు గ్రహిస్తాడు సత్యానందం.

“కాంగ్రెస్ రో గడ్డిక్కేరంట గదుండి ఇంక మా మాలోళ్ని లంకలోంచి లేవగోట్టిస్తారంట గదండి” అన్న పదేళ్ళ పిల్లవాడి ప్రశ్నతో ఆలోచనలో పడ్డ సత్యానందం ఆ తర్వాత వరుసగా జరిగిన కొన్ని సంఘటనల కారణంగా క్రమంగా అతనిలో కమ్మానిస్టు పార్టీ పట్ల ఉన్న వ్యతిరేకత తొలిగిపోతుంది. మాలపల్లెలో టీచర్సగా పనిచేసే మరియుమృతో జరిగిన వాదనలు కూడా అతను కమ్మానిస్టు పార్టీ వైపు మొగ్గ మాపడానికి కారణమవుతాయి.

ఎలాంటి పరిస్థితుల్లోనూ కూడా ఉద్రేకపడని స్వభావాన్ని, మాటజారని తత్త్వాన్నికలిగి ఏ మాత్రం తొందరపాటు లేని ఎంతో విచక్షణ కలిగి ఉండే మరియుమై స్వభావాన్ని మనసులోనే ఎంతగానో మెచ్చుకుంటాడు సత్యానందం.

కమ్మానిస్టు నాయకుడు విశ్వపతి సత్యానందం భార్య భద్రకు సమీప బంధువు. విశ్వం కార్యాచరణ సత్యానందానికి ఎంతో ఇష్టం. విశ్వం ఒకనాడు సత్యానందం ఇంటికి వచ్చి లంకమాలపల్లి విషయమై దివానును, కలెక్టరును కలిసిన విషయం చేప్పాడు. సత్యానందం అతనికి ముఖ్యమంత్రిని కలిస్తే బాగుంటుందేమో అని సలహా ఇస్తాడు. అయితే ఆ మర్మాడు విశ్వంపై హత్యాప్రయత్నం జరిగిందని తెలిసి చాలా బాధపడతాడు. భార్యను, జానకిని తీసుకుని హస్పిటల్కి వెళ్తాడు. విశ్వం ప్రాణానికేం ప్రమాదం లేదని తెలుసుకుని సంతోషిస్తాడు. అన్ని విధాలుగా విశ్వానికి అండగా నిలబడాలని నిర్ణయించుకుంటాడు. తన భార్య భద్ర పినతండ్రికి ముఖ్యమంత్రికి గల సన్మిహిత సంబంధాలను జ్ఞాపకం చేసుకుని జరిగిన విషయాలన్నిటిని ముఖ్యమంత్రి దృష్టికి తీసుకువెళ్లా చేయమని భద్రను మద్రాసు పంపిస్తాడు.

విశ్వాం జనప విత్తనాలను స్టోర్సు నుంచి తెప్పించి గోడాన్లో దాచిపెట్టి నల్లబజారులో అమ్మే ప్రయత్నానికి పూనుకున్నాడు. పద్మనాభం అతనికి సాయంగా నిలిచాడు. గ్రామ యువత ఆ విషయాన్ని పసిగట్టి విశ్వాంధాన్ని ఆధారాలతో సహా పట్టిస్తుంది. జనప విత్తనాలు నల్లబజారు పాలు కాకుండా సత్యానందం తానే స్వయంగా ముందుండి కంట్లోలు రేటుకే అని అముమైదయీలా సారథ్యం వహించాడు. ఆ తర్వాత జరిగిన గోడవల్లో జానకి చిక్కుల్లో పడప్పుడు ఆమెకు అండగా నిలిచాడు. పోలీసులు ఆమె కోసం వెతుకుతున్నారు కనుక ఆమె అగ్రహంలో ఉండడం ఛ్యేమం కాదని ఎవరికి తెలియకుండా మద్రాసు రైలెక్కించి భార్య దగ్గరికి పంపించి ఆ విషయం భార్యకు టెలిగ్రాం ద్వారా తెలియచేస్తాడు. గ్రామంలోని అల్లకల్లోల పరిస్థితులన్నింటిని టెలిగ్రాం ద్వారా సత్యానందం మద్రాసు లోని కాంగ్రెస్ పెద్దలకు తెలిపాడు.

కమ్మానిస్టు పార్టీకి సత్యానందం నూటపదహారు రూపాయలు చందా ఇచ్చాడు. ఒక రోజు కూలిని కమ్మానిస్టు పార్టీకి విరాళం ఇవ్వాలని ప్రజలు సంకల్పించుకున్నప్పుడు సత్యానందానికి ఆ విషయం నమ్మశక్యంకాదు. దాదాపు నాలుగు వందల మంది పని చేయడానికి పొలాల్లోకి రావడం చూసి ఆశ్చర్యపోతాడు. వాళ్ళందరిని ఒక చోట సమావేశపరిచి జాన్ ఉపన్యాసం మొదలెట్టగానే ఇక్కడ కూడా ఉపన్యాసాలేనా అని నవ్వుకుంటాడు. “వీళ్ళ జీవితంలో ఉపన్యాసాలు ఒక భాగమైపోయాయి” అని సత్యానందం అనుకోవడంతో ఈ నవల ముగుస్తుంది. ఆ విధంగా ఈ నవల ప్రారంభం ముగింపు రెండూ సత్యానందం పాత్రతనే ముడిపడి ఉంటాయి.

అన్ని విషయాలలో చురుకుగా వ్యవహరిస్తూ, అందరికి సహాయపడుతూ, అన్ని విధాలా ఉన్నతమైన వ్యక్తిత్వం కలిగిన సత్యానందం ఈ రథచక్రాల నవలలో ప్రధాన కథానాయకుడు అనడంలో సందేహం లేదు.

4. “రథచక్రాలు” నవలలో విశ్వం పాత్ర చిత్రణ గురించి వివరించండి.

లేదా

“రథచక్రాలు” నవలలో విశ్వం పాత్రము గురించి వివరించండి.

లేదా

“రథచక్రాలు” నవలలోని విశ్వం పాత్ర గుణ శీలాలను తెల్పండి.

జవాబు : విశ్వం పూర్తి పేరు విశ్వపతి. రథచక్రాలు నవలలోని ప్రధాన పాత్రలలో విశ్వం ఒకడు. కమ్మునిస్టు పార్టీ నాయకుడు. దివాన్ పెద్ద కుమారుడు. విద్యార్థి దశ నుంచే విశ్వం కమ్మునిస్టు భావ జాలం ఉన్నవాడు. అతను రాజకీయాలలోకి వెళ్ళడం, అందులోను కమ్మునిస్టు పార్టీ వైపు మొగ్గడం కుటుంబ సభ్యులకి ఇష్టం లేదు. భద్ర అతనికి మేనమామ కూతురు. భద్ర అంటే విశ్వానికెంతో ఇష్టం. భద్రకి కూడా విశ్వమంటే చాలా ఇష్టం అయితే కమ్మునిస్టుగా అరెస్టులు జైలులో ఉన్న విశ్వం మీద కోపంతో విశ్వం కుటుంబ సభ్యులు భద్రకి వేరే సంబంధాలు చూడ్డం మొదలెట్టారు. పెద్దలు వేరే సంబంధాలు చూస్తున్నారని, ఎలాగైనా వచ్చి పెళ్ళి చేసుకోమని భద్ర జైలులో ఉన్న విశ్వానికి ఉత్తరం రాస్తుంది. అయితే దురదృష్టవశాత్తు ఆ ఉత్తరాలు అతని చేతికొచ్చిన సమయానికి పెద్దలు ఆమెకు సత్యానందంతో పెళ్ళి చేశారు. ఆ విధంగా విశ్వం తాను ప్రేమించిన అమ్మాయిని వదులుకోవలసి వచ్చింది. కానీ చాలాకాలం పాటు విశ్వం భద్రను మరచిపోలేకపోతాడు. జైలు నుండి విడుదల అయిన తర్వాత విశ్వం ఇంటికి వెళ్ళేదు. తల్లిదండ్రులను కలవలేదు. విశ్వానికి, కుటుంబ సభ్యులకు దూరం పెరిగింది.

విశ్వం కమ్మునిస్టు కార్యకర్తగా లంకమాలపల్లి వచ్చేవాడు. భద్ర అగ్రహారంలో ఉందనీ ఆమె భద్ర సత్యానందం అని విశ్వానికి తెలుసు. కానీ అతనెప్పుడూ సత్యానందం ఇంటికి వెళ్ళేదు. సత్యానందం ఎన్నిసార్లు పిలిచినా ఏదో పని ఉందని చెప్పాడే తప్ప వారింటికి వెళ్ళేదు. విశ్వం కార్యాచరణ సత్యానందానికి ఎంతో ఇష్టం. విశ్వం కమ్మునిస్టు పార్టీ పష్టాన లంక మాలపల్లికి వచ్చి అక్కుడి ప్రజల్ని చైతన్యపరుస్తుండేవాడు. పట్లు అగ్ని ప్రమాదానికి గురైనప్పుడు విశ్వం వచ్చి జరగాల్సిన పనులేంటో చెప్పి అందరిని చైతన్య పరుస్తాడు. పట్లెవాసులకు ఇళ్ళ నిర్మాణం, విరాళాలనేకరణ మొదలగు విషయాలనన్నింటి గూర్చిన కార్యాచరణను వివరిస్తాడు. అనుకోకుండా ఆ సమావేశానికి వచ్చింది జానకి. అంతకు పూర్వం విశ్వం ఒక వితంతు వివాహాన్ని జరిపించిన సందర్భంలో జానకి విశ్వం యొక్క కార్యదక్షతను స్వయంగా మాసి ఉంది. సమావేశంలో విశ్వం మాటల్డాడే తీరు, అతని ప్రవర్తన ఆమెకెంతగానో నచ్చుతాయి. అతని సూచనల ప్రకారం గ్రామంలో పాత బట్టలు సేకరించి పట్లులోని వారికి పంచిపెట్టింది.

లంకమాలపల్లి విషయం దివానుతో మాటల్డాడితే ఏదైనా పరిష్కారం దొరకవచ్చునని విశ్వం ఆలోచించాడు. కౌడుకుగా కాక ఒక కమ్మునిస్టు నాయకుడిగా దివానును కలిశాడు. కానీ దివాను ఆ విషయంపై మాటల్డాడడానికి కూడా ఇష్టపడలేదు. విశ్వం వెనుతిరిగి వెళ్ళిపోతాడు. తనతో మాటల్డాడ్డానికి వచ్చింది తన కొడుకు విశ్వం అని దివాన్కి తర్వాత తెలుస్తుంది. ఆ విషయమై దివాన్ చాలా పశ్చాత్తూపపడతాడు.

దివానునుకలవడానికి వెళ్ళినపుడు విశ్వం అది వరకు తమ వద్ద పని చేసిన అప్పన్న మంచానపడ్డడని తెలిసి అతన్ని పలకరించడానికి వెళతాడు. దివాన్నను కలిసిన తర్వాత విశ్వం సత్యానందం ఇంటికి వెళ్ళి అతనితో మాటల్డాడతాడు. మాలపల్లి విషయమై తాను దివానును, కలెక్టరును కలుసుకున్నట్లు చెప్పాడు. సత్యానందం భోజనం చేయమంటే చేసి వచ్చానని అబద్ధం చెప్పాడు. సత్యానందం సలహోపై ముఖ్యమర్పిని కలుస్తానని చెప్పి వెళ్ళిపోతాడు.

ఆ మర్మాడు విశ్వం ఒక సమావేశానికి వెళ్లి తిరిగి వస్తుంటే విశ్వంపై హత్యా ప్రయత్నం జరిగింది. విశ్వనాథం, పద్మనాభం, రాణీదారు కలిసి విశ్వాన్ని చంపడానికి పథకం వేశారని తెలుస్తుంది. విశ్వంపై దాడి జరిగిన సమయంలో విశ్వం అనుచరులలో ఒకడు విశ్వం మీద పడుకుని విశ్వాన్ని రక్షించడానికి ప్రయత్నించాడు. ఏమైతేనేం ఇద్దరూ చనిపోయారనే పుకారు బయలు దేరింది. హస్పిటల్లో ఉన్న విశ్వం ప్రాణానికేం ప్రమాదం లేదనే విషయాన్ని మరియుమై ద్వారా తెలుసుకున్న సత్యానందం, భద్ర, జానకి ఎంతో సంతోషించారు.

విశ్వాన్ని చంపడానికి ప్రయత్నించి, వారిని విడిచిపెట్టి పట్లేలోని వారిని, విశ్వాన్ని అరెస్టు చేయించడానికి విశ్వనాథం ప్రయత్నిస్తున్నాడని తెలిసి సత్యానందం వారికి జామీను ఇప్పించే పని మీద అమలాపురం వెళ్లాడు.

విశ్వం మద్రాసు వెళ్లి ముఖ్యమంత్రిని కలిశాడు. లంకమాలపల్లి వాసులకు న్యాయం చేయమని అర్థించాడు. విశ్వం మాటలను ఆయన అంగీకరించలేదు. మేనమామ శ్రీనివాసరావు విశ్వాన్ని పిలిపించాడు. తండ్రితో చర్చిస్తే సమస్య పరిష్కారం కావచ్చునని రేపు ఉదయం ఇంటికి రమ్మని, తాను మధ్యపర్తిత్వం వహిస్తానని చెప్పి విశ్వాన్ని ఒప్పించాడు.

మర్మాడు వస్తూనని శ్రీనివాసరావుకి మాట ఇచ్చిన విశ్వాన్ని ఆ రాత్రే పోలీసులు అరెస్టు చేసి బాగా కొడతారు. దాంతో అతను ఇంటికి వెళ్లలేకపోతాడు. తండ్రిని కలవడం ఇష్టంలేకే రాలేదని మేనమామ భావిస్తాడు. కానీ తర్వాత పేపరు ద్వారా విశ్వం అరెస్టు అయ్యడనే విషయం తెలిసి మేనమామ విశ్వాన్ని బెయిల్ మీద విడిపించి ఇంటికి తీసుకువస్తాడు. విశ్వం ఒంటి నిండా ఉన్న గాయాలకు వైద్యం చేయస్తారు. ఆ తర్వాత కొద్ది రోజులకు జానకి వచ్చి అతనికి సేవలు చేసింది. జానకి సాప్చింధ్యం అతనికింతో ఆనందాన్నిస్తుంది. జానకి కూడా అతని సమక్షంలో అతని మాటలు ద్వారా ఉంచట చెంది మునుపటి ఉత్సాహాన్ని పొందుతుంది.

అగ్రహంలో విషయాలపై విచారణ జరిగింది. పోలీసులను అగ్రహం నుండి తొలగించారు అగ్రహంలో నూట నలబై నాలుగు సెక్షన్ తొలగించారు. విశ్వనాథం తప్పు బుజువయింది. జానకి నిర్దోషి అని తేలి అమెపై కేసు కొట్టి వేయబడింది. అయితే పట్లేలో నూట నలబై ఐదు సెక్షనును తొలగించకపోవడం, పట్లపై నిషేధాజ్ఞలను కొనసాగించడంపై విశ్వం ఆలోచనలో పడ్డాడు. ప్రభుత్వం ఏదో కుట్ట చేస్తుందని విశ్వం అనుమానించాడు. వెంటనే మాలపల్లి చేరుకుంటే మంచిదని భావించి మాలపల్లికి ప్రయాణమయ్యాడు.

నమ్మిన సిద్ధాంతం కోసం ఎన్నో కష్ట నష్టాలు అనుభవిస్తూ అయిన వాళ్లు దూరమైనా లెక్క చేయక సమాజం కోసమే బ్రతికిన గొప్ప మనిషి విశ్వం. చాలా మంచివాడు. కించిత్ గ్యారం కూడా లేనివాడు. ఇతరులు బాధపడుతుంటే సహాయించలేదు. జీవితాన్ని కమ్మానిజం కోసం అంకితం చేసిన గొప్ప త్యాగశిలి. ధన్యబేపి విశ్వపతి.

5. “రథచక్రాలు” నవల భద్ర పాత రచయిత తీర్చిదిద్దిన విధానమెట్టిది ?

లేదా

“రథచక్రాలు” నవల భద్ర పాత చిత్రణ విధానం

జవాబు : “రథచక్రాలు” నవలా నాయకుడైన సత్యానందం భార్య భద్ర. అతనికి తగిన ఇల్లాలు. అన్న విషయాల్లోనూ భద్రకు అండగా ఉంటూ చేదోడు వాదోడుగా నిలిచిన ఇల్లాలు. భద్రకు ఏ లోటూ కలగకుండా చూసుకుంటూ, అతని కార్యక్రమాలకు ఆటంకం కలిగించకుండా, అతని అభిప్రాయాలకు విలువనిచ్చి భద్ర అడుగు జాడల్లో నడిచిన మంచి గృహాణి భద్ర. భద్ర చాలా మంచి అమ్మాయి. తెల్లనివస్తీ పాలు, నల్లనివస్తీ నీళ్లు అనుకునే స్వచ్ఛమైన అమాయక్కుమైన మనస్సు కలిగిన మంచి మనిషి భద్ర.

భద్ర విశ్వం మేనమామ కూతురు. దివాన్ భార్య అనగా విశ్వం తల్లి భద్రకి మేనత్త. తల్లిదండ్రులు చిన్న తనంలోనే పోవడంతో దివాన్ ఇంటిలో అతని సంరక్షణలోనే ఆమె పెరిగింది. చిన్నతనంలో దివాన్ పెద్ద కొడుకైన విశ్వంతో కలిసి మెలిసి ఆడుకుంది. కాలం గడిచే కొద్ది, వయసు పెరిగే కొద్ది విశ్వం భద్రల మధ్య ప్రేమ చిగురించింది. విశ్వం ఉన్నత విద్యానభ్యసించే కాలంలో విశ్వం కమ్మునిస్టు భావజాలం పట్ల ఆకర్షితుడయ్యాడు. ఉద్యమంలో పాల్గొని జైలు పాలయ్యాడు. విశ్వం రాజకీయాల్లోకి రావడం అందులోనూ కమ్మునిస్టు ప్స్టోలోకి రావడం కుటుంబ సభ్యులకి ఇష్టం లేదు. అందులోనూ జైలుకి వెళ్ళాడు దివాన్కి విశ్వంపై మరింత కోపం వచ్చింది. ఆ కోపంతో విశ్వం ప్రేమించిన భద్రను సత్యానందానికిచ్చి వివాహం చేశారు. ఆ విధంగా భద్ర సత్యానందం భార్యగా అగ్రహారం వచ్చింది.

చదువుకునే రోజుల్లో భద్ర హష్టల్లో ఉండేది. తన స్నేహితులతో తన బావ విశ్వం గురించి ఆస్తమానం ఎన్నో కబుర్లు చెప్పేది. అతని అందం, హాపుఖాలు, అలవాట్లు వేషభాషలు, నడక - ఇలా అతని గురించి ఎన్నో విషయాలు ఎప్పుడూ చెబుతూ ఉండడం వల్ల వాళ్ళు కూడా విశ్వాన్ని బావ అనేవాళ్ళు. ఒక రోజు ఒక స్నేహితురాలు హస్త సాముద్రికవేత్తలాగా భద్ర చేయి చూస్తూ నీకు, విశ్వానికి పెళ్ళి జరగదని వేళాకోళం పట్టిస్తుంది. కానీ ఆ మాటలకు తట్టుకోలేక భద్ర రెండు రోజుల పాటు ఏడుస్తూ ఉండిపోతుంది. దీనిని బట్టి విశ్వం అంటే ఆమెకి ఎంత ప్రేమో అర్థమవుతుంది. విశ్వం మీద కోపంతో కుటుంబ సభ్యులు వేరే సంబంధాలు చూస్తున్నపుడు ఆమె జైలులో ఉన్న విశ్వానికి ఎన్నో ఉత్తరాలు రాశ్శంది. పెద్దలు వేరే సంబంధాలు చూస్తున్నారని, ఎలాగైన వచ్చి పెళ్ళి చేసుకొమ్మని భద్ర విశ్వానికి ఉత్తరాలు రాశ్శంది. కానీ దురదృష్టవూత్తూ ఆ ఉత్తరాలు అతని చేతికి చాలా ఆలస్యంగా అందాయి. ఆ ఉత్తరాలు అతనికి అందే నాటికి భద్రకి వివాహం జరిగిపోతుంది. ఈ విషయాలేవి తెలియని భద్ర విశ్వం తన ఉత్తరాలకు జవాబు ఇవ్వకపోవడంతో, అతని గురించి వ్యతిరేకంగా ఊహించుకుంది. అతని పట్ల కోపం పెంచుకుంటుంది. ఆ తర్వాత కాలంలో ఆమెకు అసలు నిజం తెలిసి అతన్ని తప్పుగా అర్థం చేసుకున్నందుకు పశ్చాత్తాప పడుతుంది. విశ్వంపై హత్యా ప్రయత్నం జరిగినపుడు అతడ్ని ఆ స్థితిలో చూసి బావురుమని ఏడుస్తుంది.

గతంలో విశ్వాన్ని ప్రేమించినప్పటికీ పెళ్ళయిన తర్వాత భర్త సత్యానందాన్ని ప్రాణంతో సమానంగా చూసింది. ఇప్పుడామే తన ప్రేమను సత్యానందంపై కేంద్రీకరించి. ఒకప్పుడు విశ్వం లేకపోతే బ్రతకలేననుకునేది. ఇప్పుడు మారింది. ఇప్పుడామే ఆలోచనల నిండా సత్యానందమే. విశ్వం గురించి ఆలోచిస్తూ అంతమంచి వ్యక్తి పట్ల అందరికి ఎందుకో నిర్దయ అని తల్లడిల్లిపోతుంది భద్ర. విశ్వం పట్ల నిరాదరణ చూపిన విశ్వం తల్లిదండ్రులను కూడా ఆమె క్షమించలేకపోతుంది.

భద్రకి జానకి అంటే చాలా ఇష్టం. జానకికి కూడా భద్ర అంటే ప్రాణం. బాల వితంతువైన జానకికి లోకజ్ఞానం కలిగించడం కోసం ఆమె జానకికి గురువుగా మారింది. ప్రతిరోజు చదువు చెప్పేది. మంచి పుస్తకాలు చదివించేది. ఆ పరిజ్ఞానమే జానికి వివేకాన్ని, విచక్షణా జ్ఞానాన్ని సేరింది. విశ్వం విషయంలో ఒక నిశ్చితాభిప్రాయానికి రావడానికి, విశ్వాన్ని జీవిత భాగస్యామిగా ఎన్నుకోవడానికి తగిన ఆలోచన జానకికి కలగడానికి భద్ర సేరింది. చదువు కేవలిన విషయాలను విశ్వం ప్రాణమైంది.

విశ్వానికి, జానికికి ప్రేమ కలిగే విషయంలో కూడా భద్ర ప్రధానప్పాత్రను పోషించింది. జానికికి విశ్వం పట్ల ఏర్పడుతున్న ప్రేమను గమనించి, ఆ ప్రేమ వ్యక్తి పొందేలా దొహదం చేసింది భద్ర. విశ్వాన్ని గురించి జానికి ప్రశ్నించినప్పుడే భద్ర అతని గురించి “ఆయన చాలా మంచివాడు నెమ్ముదైనవాడు. ఇతరులు బాధపడుతుంటే సహించలేదు. గిలగిలలాడిపోతాడు. వారికి సాయం చేస్తాడు ఎప్పుడూ ఎవ్వర్చు తూలనాడడు. బాగా చదువుకున్నాడు. గర్యం లేదు. పెళ్ళి చేసుకోదలచినవాళ్ళకి అంతకన్నా మంచివాడు దొరకడు అని చెప్పుంది. “మరి నువ్వెందుకు చేసుకోలేదు” అని ప్రశ్నించిన జానికితో “నీ కోపమే మిగిల్చా” హస్యానికన్నట్లుగా అంటుంది. జానకి మద్రాసు వచ్చినపుడు విశ్వానికి సేవ చేసేవిధంగా వాతావరణాన్ని కల్పించి అతనికి కూడా ఆమె పట్ల సద్భావన కలగడానికి దోహదపడింది.

భద్ర పినతండ్రికి ముఖ్యమంత్రి సన్నిహిత సంబంధాలున్నాయి. ఆయన ద్వారా అగ్రహరం విషయాలు ముఖ్యమంత్రికి తెలిస్తే లంకమాలపల్లికి న్యాయం జరుగుతుందని భావించి సత్యానందం ఈ విషయాలు భద్రతో చర్చించాడు. భద్ర కూడా అంగీకరించి ముద్రాను వెళ్తుంది. ఆ తర్వాత జానకిని పంపిస్తున్నట్లు భర్త టెలిగ్రాం పంపితే మొదట కంగారుపడినా తర్వాత జాగ్రత్తగా ఆలోచనలు చేసి ఏం చేస్తే బాగుంటుందో నిర్ణయాలు తీసుకుంది.

భద్ర తెలివైనది. చక్కగా సమయోచితంగా మాట్లాడగలదు. సమస్యలను అర్థం చేసుకోగలదు ఇతరుల మనస్సులను గ్రహించగలదు. భర్త సత్యానందాన్ని ప్రాణాప్రదంగా చూసుకుంటూ అతని అభిప్రాయాలను గౌరవిస్తూ, అన్ని విధాలా అండగా, తోడు నీడగా నిలిచిన మహోన్నత మూర్తి భద్ర.

6. “రథచక్రాలు” నవలలో “జానకి” పాత్రము గురించి వివరించండి ?

జవాబు : యువ వితంతువు అయిన జానకి తన అన్న పద్మనాభం ప్రాపకంలో బతుకు సాగిస్తూ ఉంటుంది. అగ్రహరం నివాసి సత్యానందం భార్య భద్ర, జానకి మంచి స్నేహితులు. భద్ర దగ్గర జానకి చదువు నేర్చుకుంటూ ఉంటుంది.

లంకమాలపల్లి తగలబడిపోయి పల్లెవాసులు నిరాశ్రయులై ఉన్న పరిష్కారాల్లో సత్యానందం వారికి తన తోట పొలాల్లో ఉండేందుకు ఆశ్రయం కల్పిస్తాడు. సాహసోపేతంగా మంటలు ఆర్పి రక్షించడమే కాక వారికి ఆశ్రయం కూడా కల్పించినందుకు అభినందించడానికి వచ్చిన పాతికమంది యువతులు అతని ఏర్పాటును ఎంతగానో అభినందించారు. ఆ ఆడపిల్లల గుంపుకి నాయకత్వం వహిస్తున్న జానకి “అన్ని బాగానే ఉన్నాయి గాని బావా ! ఈపూట వాళ్ళ తిండి మాటేమిటి” అని ప్రశ్నించడమే కాకుండా ఆ బాధ్యత కూడా తన మీదే వేసుకుని ముందుకు నడిచింది. ఆ పదుచుల ఉత్సాహం ఉండండరికి అంటుకుంది.

జానకి ఉత్సాహం ఓ మధురగీతం. ఆమె చేతికి ఎత్తుకున్న ఏ పని ఆమె చేతిలోనే నిలబడిపోదు. పదిమంది పరిగెత్తి వస్తారు. పాతిక చేతులు కలుస్తాయి మాలపల్లె వాళ్ళకు రెండు పూటలూ తిండి పెట్టడం ఎంత పని అంటూ ఆమె తన మిత్రురాళ్ళ ధీమాతో సత్యానందానికి భరోసా ఇచ్చింది. గుండిగలు, గరిటెలు, కళాయిలు ఎవరచి దగ్గర ఏవేవి ఉన్నాయో ఆచూకీ తీశారు. ఉప్పు, పప్పు, చింతపండు కూరలు తేవటానికి వాటాలు, కోటాలు పడిపోయాయి. కొద్దిసేపట్లోనే ఒక్కొక్కరూ సామాన్లతో వచ్చేశారు. పద్మాల్కి అనే అమ్మాయి అక్కా ! పెరుగు తెచ్చేదా అంటూ సిగ్గుపడుతూ అడుగుతుంది. పద్మాల్కి కాపుల అమ్మాయి. పేద కుటుంబం. అందరూ ఏదో ఒకటి తెస్తుంటే తాను ఏమీ ఇష్టకపోవడం చిన్నతనంగా భావించి వాడుక వాళ్ళకి లేదని చెప్పి ఆ ముంత పెరుగు ఇద్దామని తెచ్చింది. పద్మ తేగల వస్తువు అదొక్కటే. పద్మంటే బాధపడుతుందని చెప్పి “జోనే పద్మా ! ఆ మాటే మర్మిపోయాం. పాపం మజ్జిగన్న లేకపోతే పిల్లలు, పాపలు ఎలా తింటారు” అని అంటే అన్నిటికంటే విలువైంది నువ్వు తెచ్చిన వస్తువే అన్నట్లు మాట్లాడుతుంది జానకి. ఆ మాటలకు పద్మాల్కి మహా సంతోషపడుతూ వెళ్ళిపోతుంది. ఈ ముంత పెరుగు నాలుగు వందల మందిలో ఎవరికని పోయాలి అనుకుంటున్న జానకి వెంటనే ఆలోచన చేసి ఇంటింటికి కావడి పంపి మజ్జి పోగుచేసే కార్యక్రమం ఇద్దరు కుర్రచాల్కి అప్పచెప్పుంది. దీనిని బట్టి జానకి ఔచిత్యం కలిగిన వ్యక్తి అని, ఎవరినీ నాప్పించని స్వభావమని తెలుస్తుంది.

లంకమాలపల్లి అగ్ని ప్రమాదానికి గురైనప్పుడు కమ్మానిస్టు నాయకుడు విశ్వం అక్కడి ప్రజలందరిని సమావేశపరిచి తదుపరి చేయవలసిన పనుల గురించి వివరిస్తున్న సందర్భంలో అనుకోకుండా జానకి ఆ సమావేశానికి వెళ్తుంది. ఒక వితంత నివాహ సందర్భంలో అంతకు ముందే ఆమెకు విశ్వాన్ని గురించి కొంత తెలుసు. ఆ సమావేశంలో విశ్వం ప్రవర్తన, తీరు ఆమెకు మరింత నచ్చుతాయి. విశ్వం సలహాపై గ్రామంలో ఇంటింటికి తిరిగి పాత బట్టలు సేకరించి శుభ్రపరిచి పల్లె వాసులకు పంచిపెడుతుంది.

ఒక రోజు పద్మనాభం లేని సమయంలో వచ్చిన రైసు మిల్లు యజమాని, కాంగ్రెస్ నాయకుడు విశ్వనాథం జానకి పట్ట అనుచితంగా ప్రవర్తించబోతాడు. జానకి మహా కోపంతో అతని చేతిని విదిల్చికాటి “ఈ క్షణంలో ఒక్క కేక పెట్టానంటే నీ పరువు నీ మర్యాద బయటపడతాయి. వెధవ్యేమ వేస్తున్నావు అంటూ మాట పూర్తి చేయకుండానే దభీమని తలుపు వేసుకుంటుంది. ఆ తర్వాత కోపం పట్టలేక పెద్దగా ఏడుస్తుంది జానకి. ఆ విషయాన్ని ఆమె భద్రకి చెప్పంది. భద్ర తన భద్ర సత్యానందానికి చెప్పంది. సత్యానందం కోపంతో ఏదైనా చేయాలనుకున్నపడు భద్ర వద్దని వారిస్తుంది. విశ్వనాథానికి సిగ్గు రాకపోగా జానకి నలుగురిలో నవ్వుల పాలవుతుందని నచ్చి చెప్పంది. వాళ్ళద్దరూ ఆమెను వాళ్ళింటికి వచ్చి ఉండమని ఆహ్వానిస్తారు. అందుకు జానకి నిరాకరిస్తుంది. ఆడది దైర్యంగా తను తాను కాపాడుకోవడమే దారి అని మరియుమ్మి చెప్పిన మాటల్ని చెప్పంది. మన ప్రవర్తనలోనే మనకి రక్షణ ఉండేలా చూసుకోవాలని మరియుమ్మి చెప్పిన మాటను జ్ఞాపకం చేసుకుంటూ జానకి తనతో పాటు వెంట తెచ్చుకున్న చిన్న కత్తిని చూపిస్తుంది. సత్యానందం, భద్ర కత్తిని చూసి నవ్వుతారు.

తనకు తెలియకుండానే విశ్వంపై ప్రేమను పెంచుకున్న జానకి విశ్వంపై హత్యాప్రయత్నం జరిగినపడు బావురుమని ఏడుస్తుంది.

జానకి అన్యాయాన్ని, దౌర్జన్యాన్ని సహించలేదు. మలభారు పోలీసులు తన ఇంటి ముందు ఒక రైతును కొట్టడం చూసి అడ్డుకోబోయింది. పోలీసు ఆమె మీద దౌర్జన్యం చేయబోతే చేతిని కొరికి పారిపోయింది. పోలీసులు ఆమె ఇంటిని ధ్వంసం చేశారు. ఆమెపై జనప విత్తనాలుదాచిందనే కేసు పెట్టారు. పోలీసులు ఆమెపై అరెస్ట్ వారంటు జారీ చేయడంతో ఆమె అగ్రహారంలో ఉండడం క్షేమం కాదని సత్యానందం ఆమెను ఎవరికి తెలియకుండా భద్ర దగ్గరికి మద్రాసు పంపిస్తాడు. ఈ సందర్భంగా జానకి ప్రదర్శించిన దైర్య సాహసాలను భద్ర మెచ్చుకుంటుంది.

మద్రాసులో అపస్కారక స్థితిలో పడి ఉన్న విశ్వాన్ని చూచి జానకి చలించిపోయింది. విశ్వానికి సేవలు చేసింది. విశ్వం కూడా ఆమె సాన్నిధ్యంలో ఆనందాన్ని పొందుతాడు. విశ్వంలో కూడా ఆమె పట్ల ప్రేమ అంకురించింది.

జానకి తన వలన తప్పు జరిగితే ఆ విషయానికి పశ్చాత్తాప పడుతుంది. తాను పోలీసుల నుండి తప్పించుకునే క్రమంలో కాపులు తనను ఆదరించారని, తాను వారి పట్ల కొంత కుల అహంకారం చూపడం తప్పని విశ్వానికి చెప్పడం ఆమె సహృదయంతకు నిజాయితీకి నిదర్శనం.

రథచక్రాలు నవలలో జానకిది ఒక అద్భుతమైన ప్రాత్. మంచి తనం, నిజాయితీ ఇతరులకు సహాయపడే గుణం, తనలో లోపాలుంటే వెంటనే గమనించుకుని సరిద్దుకునే లక్షణం వంటి ఉత్తమ గుణాలు కలిగిన వ్యక్తిగా జానకి ప్రాత్రను రచయిత మలచిన తీరు ప్రశంసనీయమైనది.

9.5. సంక్లిష్ట సమాధాన ప్రశ్నలు :

1. మహిధర రామమోహనరావు

జవాబు : తెలుగు సాహిత్యంలోని ప్రముఖ నవలా రచయితల్లో మహిధర రామమోహనరావురు ఒకరు. ఆయన రాజకీయ నేపథ్యం ఉన్న నవలలు రాయడంలో నిపుణులు. నీరు తూర్పు గోదావరి జిల్లా ముంగండ అగ్రహారంలో 1909లో జన్మించారు. పుట్టింది సనాతన బ్రాహ్మణా సంప్రదాయకుటుంబమే అయినప్పటికీ ప్రగతిశీలిగా మారారు. తొలుత కాంగ్రెస్ లో పనిచేసి స్వతంత్ర్య సమర కాలంలో ఆంగ్ల ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా గళమెత్తి జైలు శిక్ష కూడా అనుభవించారు. తర్వాత కమ్యూనిస్టు సిద్ధాంతాల పట్ల ఆక్రమింపబడి కమ్యూనిస్టుగా మారారు. ప్రజాశక్తి, విశాలాంధ్ర దినపత్రికల్లో జర్నలిస్టుగా, సంపాదకుడిగా పని చేశారు.

ఈయన అనేక నవలలు, నాటకాలు, కథలు, వ్యాసాలు రచించారు. కొల్లాయి గట్టి తేనేమి, రథచక్రాలు, దేశం కోసం, కత్తుల వంతెన, అగ్ని గుండం, ఓనమాలు, శుభలేఖ, ఈ దారి ఎక్కడికి ?, జ్యులా తోరణం అనే నవలలు, మబ్బు తెర, పరిష్కారం అనే నాటకాలు, తోడి దొంగలు అనేది వీరి కథల సంపుటి. కంభపాటి సత్యనారాయణగారి "A Study of the History and Culture of Andhras" అనే గ్రంథాన్ని ఆంధ్రుల చరిత్ర - సంస్కృతి అను పేర అనువదించారు.

రాజ్య స్వభావాన్ని గూర్చి, వర్ధ స్వభావాన్ని గూర్చి సృష్టింగా అవగాహన కలిగించడంతో పాటు స్వాతంత్యోద్యమ కాలం నాటి వాస్తవ పరిస్థితులు, కమ్యూనిస్టు సిద్ధాంతాలు అభ్యర్థయ దృక్పథం వీరి రచనల్లో ప్రధానాంశాలుగా ఉంటాయి. రథచక్రాలు నవల ఆనాటి రాజకీయ పరిస్థితులను అస్తికరంగా చదివింప చేసే గొప్ప రచన.

మహీధర రామోగ్నపానరావుగారి 'కొల్లాయి గట్టితేనేమి' ? నవలకి 1968లో ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ పురస్కారం లభించింది. వీరి నవల 'కత్తుల వంతెన' 1962లో విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హాస్ నవలల పోటీలో ప్రథమ బహుమతి పొందింది. 1989లో అభ్యర్థయ రచయిత సంఘం గుంటూరు జిల్లా శాఖ వారిచే పులుపుల వెంకట శివయ్ సాహితీ సత్యారాన్ని పొందారు.

2. మరియుమ్మి :

జవాబు : అగ్రహారానికి దగ్గరలో ఉన్న లంకమాలపల్లిలో నివసించే వడంగి మేట్రి జాన్ కూతురు మరియుమ్మి. లంకమాలపల్లి వాసులు కమ్యూనిస్టుల ప్రభావానికి లోనై కమ్యూనిస్టులయ్యారు. అంతకు ముందు అగ్రవర్షాల వారి అన్యాయాలను, దౌర్జన్యాలను ఎదిరించాలని ఉన్నా భయం చేత, బలం లేకపోవడం చేత సహాస్త్రా వచ్చిన పల్లె ప్రజలు కమ్యూనిస్టుల ప్రభావంతో ప్రశ్నించే ఎదిరించే స్థాయికి చేరుకున్నారు. మరియుమ్మి లంకమాలపల్లిలో హాయ్యర్ గ్రేడ్ టీచర్. ఆమె కూడా కమ్యూనిస్టులతో కలిసింది.

మరియుమ్మి చదువు, సంస్కారం ఉన్న వ్యక్తి. అన్యాయాలను సహించలేదు. ఎవరయినా తప్పగా ప్రవర్తిస్తే ఆ తప్పను ఎత్తి చూపుతుంది. సోదాహారణంగా వివరిస్తుంది.

లంకమాలపల్లి తగలబడిపోతున్న సందర్భంలో సత్యానందం మరియుమ్మి వాళ్ళ ఇంటిగొడనెక్కి మంటలు ఆర్యతుంటే కడవలతో అతనికి నీళ్ళు అందించింది. సత్యానందం ఇస్తానన్న వశతి సదుపాయాలు స్వీకరించాలా, వద్ద అని పల్లెలో చర్చ జరిగింది. ఇందులో ఏదో కుటు దాగి ఉండవచ్చని, పెద్ద కులాల వాళ్ళని నమ్మవద్దని, వాళ్ళ సాయం మనకొడ్డని ఆనందరావు తన అభిప్రాయాన్ని సృష్టింగా చెప్పాడు. ఆ సందర్భంగా మరియుమ్మి కులాల గురించి మాట్లాడడం ఎందుకు, మంచి చెడు అందర్లోనూ ఉంటుంది అంటూ తమ కులంలో పుట్టిన భీమయ్ అగ్రవర్షాల వారి మాదిరిగా భూమి ఉండడడంతో బ్రాహ్మణుల పక్క చేరాడని, అందుచేత తాను పుట్టినకులాన్ని పట్టించుకోవడం లేదని తెలియచేసింది. అంతే కాక ఉన్న బలిజాయన రెక్కాడితే గాని డోక్కాడని వాడు మనతోనే ఉంటున్నాడు. విశ్వంగారు డ్యాక్టరుగారు మనతో కలిసిపోతారు అది వాళ్ళ గొప్పతనం అంటూ వాదించింది. ఆమెకి సమాధానం చెప్పులేక కోపంతో ఆనందరావు అక్కడి నుంచి వెళ్ళిపోతాడు. ఆమె మాట ప్రకారం పల్లె వాసులంతా సత్యానందం సహాయాన్ని స్వీకరించి సత్యానందంగారి తోటకి చేరుకుంటారు.

ఆమె మాటలు ద్వారా, ఆమెతో జరిగిన వాదనల ద్వారా సత్యానందం ఎన్నో విషయాలను గ్రహిస్తాడు. విశ్వం మీద హత్య ప్రయత్నం జరిగినప్పుడు హస్పిటల్లో విశ్వం దగ్గర మరియుమ్మి ఉంటుంది. విశ్వాన్ని అరెస్టు చేయించడానికి విశ్వనాథం ప్రయత్నిస్తున్నాడని, జామీను కోసం ప్రయత్నం చేయడంమంచిదని మరియుమ్మి సత్యానందానికి సలహా ఇచ్చింది. ఈ విధంగా విశ్వాన్ని రక్షించడంలో మరియుమ్మి ప్రధాన భూమిక వహించింది.

ఒకానొక సందర్భంలో విశ్వం తన మిత్రుని ప్రేమ వృత్తాంతం తెలియచేశాడని మరియుమై భద్రతో చెప్పంది. తను రాసిన ఉత్తరాలు విశ్వానికి చేరలేదని మరియుమై మాటల ద్వారా భద్ర గ్రహించింది. విశ్వాన్ని తాను అప్పార్థం చేసుకున్నందుకు పశ్చాత్తాపం పొందింది. మరియుమై కారణంగానే విశ్వాన్ని సరిగ్గా అర్థం చేసుకునే అవకాశం భద్రకి కలిగింది.

మరియుమై మంచి జ్ఞానం కలిగిన అమ్మాయే కాదు, మంచి దైర్యం కలిగిన అమ్మాయి కూడా మరియుమై భద్ర షైన్యంలోకి వెళ్ళాడు. అతడున్న దళం బర్యా వెళ్లింది. ఆ తర్వాత అతను ఏమైపోయింది ఎవరికీ తెలియలేదు. చచ్చిపోయాడనే అందరూ నిశ్చయించుకున్నారు. తండ్రి జాన్ ఆమెకు మళ్ళీ పెళ్ళి చేస్తానన్నాడు. కానీ ఆమె అంతరాంతరాలలో తన భద్ర తిరిగి వస్తాడనే ఆశ చావలేదు. ఏ విధంగానూ వేలు పెట్టి చూపడానికి వీలు లేని చక్కటి షైతిక ప్రవర్తన కలిగిన వ్యక్తి మరియుమై.

జ్ఞానం, దైర్యం, సంస్కారం, మంచితనం, తప్పుంటే ఎంతటి వారినైనా నిలదీయగల నిబ్బరం, ఎలాంటి పరిష్కారాల్లోనూ ఆవేశపడని నిలకడ స్వభావం, నిజాయితీ ఇంకి మరియుమై లక్షణాలు, సుగుణాలు.

3. రథచక్రాలు నామ సార్థక్యం :

జవాబు : మహేధర రామోహనరావుగారు రచించిన “రథచక్రాలు” నవల ప్రతి ఒక్కరు చదివి తీరాల్నిన నవల అనడంలో సందేహం లేదు. పాతకుల్లో ఒక గొప్ప రాజకీయ, సామాజిక షైతన్యాన్ని కలిగిస్తుంది ఈ నవల.

నవలలో ఒక చోట మాత్రమే “రథచక్రాలు” అనే పదం, దాని ప్రస్తావన వస్తుంది. నవలలో ఒక చోట మాత్రమే కనిపించే ఈ “రథచక్రాలు” అను పదమే నవలకంతటికి మణిమకుటంలా నిలిచి నవలకు సరైన పేరుగా స్థిరపడింది..

చరిత్ర రథం లాంటిది. అది ఎవరి కోసమూ ఆగదు. దానిని ఆపడం కూడా మనతరం కాదు. దాని మార్గమేమిటో కూడా మనకర్థం కాదు. అర్థం అయినా కాకపోయినా ఎవరికి వారే ఆ రథచక్రాల కింద పడిపోకుండా జాగ్రత్తపడాలి. అందుకోసం రెండు మార్గాలున్నాయి. ఒకటి - రథమెక్కి దానితో పాటు వెళ్ళడం. రెండవది - దాని కంటే వేగంగా దాని ముందే పరిగెడుతూ సందు దొరికినపుడల్లా ఓ రాయి అడ్డం వేస్తుండడం, అవసరమైతే దారి మళ్ళీంచడం అని సత్యానందం తన మిత్రుడు పద్న్యాభంతో అంటాడు. “ఆ చక్రాల వేగం చూస్తే నా మనస్సు స్తంభించిపోతుంది. ఒళ్ళు కొయ్యబారిపోతుంది. ఎటూ తోచటం లేదు” అన్న సత్యానందం మాటలను బట్టి చూస్తే అతనిది మొదటి మార్గమని, రథంతో పాటు ప్రయాణిస్తూ తనకెరురైన అనుభవాలను బట్టి అభిప్రాయాలను మార్చుకుంటూ ముందుకు వెళ్లున్నాడని అర్థం అవుతుంది.

ఎన్నో కష్ట నష్టాలకోర్చి నమ్మిన సిద్ధాంతాల కోసం, తాను నడిచేది ముళ్ళు బాటే అయినా అలుపెరుగని యోధుడిలా ముందుకు సాగుతున్న విశ్వానిది రెండవ మార్గమని స్ఫుర్మచువుతుంది.

తన కళ్ళ ముందు జరుగుతున్న విషయాలు ఒక్కొక్కటి సత్యానందాన్ని ఉక్కిరిబిక్కిరి చేశాయి. మాలపల్లి పునర్విర్మాణానికి విశ్వానాథం వాళ్ళు ఎంచుకున్న మార్గం సరైంది కాదని చెప్పున్నా వినకుండా కాంగ్రెస్ సహాయ కమిటీ తీసుకున్న నిర్ణయానికి సత్యానందం నివ్వేరపోయాడు. ఆపదలో ఉన్న వాళ్ళకి సహాయం చెయ్యడంలో కూడా ఇంత స్వార్థపూరితమైన ఆలోచనలా ? మనం ఇచ్చే స్థితిలో ఉన్నాం కదా అని ఎదుటి వాళ్ళ ఆత్మాభిమానం మీద దెబ్బ కొట్టాలా ? అని ఆదేవన చెందిన సత్యానందం పునర్విమర్పులో పడతాడు. చివరికి సత్యానందం కూడా విశ్వం బాటనే రెండవ మార్గాన్నే ఎన్నుకున్నాడనిపిస్తుంది.

ప్రజలకి రాజకీయ షైతన్యం సామాజిక షైతన్యం చాలా అవసరమని, లేకుంటే దోషిడికి, అన్యాయానికి గురై చాలా నష్టానికి గురి కావలసిన ఉంటుందని చరిత్ర అనే రథ చక్రాల కింద పడి నలిగిపోతారనే విషయాల్ని తెలియ చేసిన ఈ నవల తగిన పేరును కలిగి ఉంది.

ప్రశ్నాపత్రి :

1. వ్యాసరూప సమాధాన ప్రశ్నలు :

1. “రథచక్రాలు” నవల కథా సారాంశాన్ని సంగ్రహంగా తెల్పండి ?
2. “రథచక్రాలు” నవలపై సమీక్ష వ్యాసం రాయండి ?
3. “రథచక్రాలు” నవలలో సత్యానందం పాత్రను రచయిత తీర్చి దిద్దిన విధానమెట్టిది. ?
4. “రథచక్రాలు” నవలలో విశ్వం పాత్ర ప్రాధాన్యాన్ని వివరించండి ?
5. “రథచక్రాలు” నవలలో భద్ర పాత్ర చిత్రణ విధానాన్ని వివరించండి ?
6. “రథచక్రాలు” నవలలో జానకి పాత్రను రచయిత తీర్చిదిద్దిన విధానాన్ని వివరించండి ?

2. సంక్లిష్ట సమాధాన ప్రశ్నలు :

1. మహిధర రామమోహనరావు
2. మరియమై
3. “రథచక్రాలు” నామ సార్ఫక్యం

డా॥ కె. సుజాత

తెలుగు అధ్యాపకులు

ప్రభుత్వ మహిళా కళాశాల, గుంటూరు.

రథచక్రాలు - సమీక్ష

మహీధర రామమోహనరావు తెలుగు పారకలోకానికి సుపరిచితులైన సుప్రసిద్ధ నవలా రచయిత, కొల్లాయి కట్టితేనేమి, బినమాలు తదితర నవలలు ఆయనను తెలుగుదేశపు ఉత్తమ నవలా రచయితగా నిరూపించాయి. వీటన్నిటిలోకి మహీధర రాసిన రథచక్రాలు నవలకు ఓ ప్రత్యేకత ఉంది. కొల్లాయి కట్టితేనేమి అనే నవల జాతీయోద్యమ నేపథ్యంలోనూ, బినమాలు నవల వీర తెలంగాణా ఉద్యమ నేపథ్యంలోనూ ఆవిర్భవించాయి. కానీ రథచక్రాలు నవల 1946-48 సంవత్సరాల నాటి చారిత్రక సన్మివేశాలను పారకుల కళలకు కట్టినట్లు చూపిస్తుంది. అంతేకాదు నవలలోని ప్రధానపాత్రాలను సత్యానందం, భద్ర, జానకి, విశ్వం పాత్రల ద్వారా ప్రథమ ప్రథమ ఉన్నేశాలు, రాగద్వేషాలు, ఆలోచనలు, స్పందనలు ఇలాంటి వాటన్నిటినీ పారకులకు అష్టరాక్షరాన రుచి చూపిస్తూ మొదటి నుంచి చివరిదాకా వదలకుండా చదివేలా పారకుణ్ణి కట్టి పడేస్తుంది.

ఎందుకు చదవాలి ?

ఈ రథచక్రాలు నవలను విద్యార్థులెందుకు చదవాలి? అనే ప్రశ్నకు సమాధానం కూడా ఈ నవలలోనే స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. నవల అనే సాహిత్య ప్రక్రియ పారకులకు ఆ నవల కథాకాలంనాటి ఆచార వ్యవహారాలు, విశేషాలన్నిటినీ స్పష్టంగా తెలియపరుస్తుంది. అంతేకాదూ ఒక చైతన్యవంతమైన జీవిత అవగాహనను కూడా కలుగజేస్తుంది. నవలా ప్రక్రియ లక్ష్మాలన్నీ రథచక్రాలు నవలలో చూడవచ్చు. అందులోనూ ఈ నవలలోని పాత్రలన్నీ దాదాపు యువతరానికి, ఆ తరం ఆలోచనలకు అద్దంపడుతుంటాయి. నవలలోని విషయం 1946వ సంవత్సరం ప్రాంతానికి సంబంధించింది కావచ్చు. కానీ ఏ తరంలోనైనా యువతలో ఉండే భావద్వేశాలు ఒకలానే ఉంటాయి. కనుక నవలలోని ఆనాటి యువపాత్రలు కూడా నేటి యువతకు మార్గదర్శనం చేసేవిగానే ఉన్నాయి. అందుకే రథచక్రాలు నవలను నేటి విద్యార్థులకు పాల్యంశంగా నిర్ణయించారు.

నవల నేపథ్యం

భరతమాత దాస్య బంధనాలను తెగగొట్టేందుకు స్వాతంత్రోద్యమం ఆవిర్భవించింది. గాంధీజీ కంటే ముందు ఆ ఉద్యమాన్ని లాలాలజపతిరాయ్, బాలగంగాధర్ తిలక్లాంటి ప్రముఖులు నడిపారు. ఆ తర్వాత స్వాతంత్రోద్యమ రథ సారథ్యాన్ని గాంధీజీ తన భుజాన వేసుకున్నారు. 1920వ సంవత్సరం నుంచి 1930వ సంవత్సరం వచ్చేసరికి స్వాతంత్రోద్యమంతో పాటుగా కొన్ని సంస్కరణోద్యమాలు సహాప్రయాణం చేశాయి. కానీ స్వాతంత్రోద్యమమే ప్రధాన ఉద్యమంగా ప్రజల భావనలో నిలిచింది. 1930 నాటికి గాంధీ నాయకత్వం తిరుగులేనిదిగా మారి గాంధీ మాటే ప్రజల బతుకుబాటగా స్థిరపడింది. ఇది దేశీయంగా వచ్చిన మార్పు. అలాగే విదేశాలలో వచ్చిన మార్పులు కూడా భారతీయ జనజీవనం మీద ప్రభావం చూపాయి. రఘ్యోలో సోషలిష్ట్ ప్రభుత్వం ఏర్పడింది. కమ్యూనిష్ట్ భావజాలం వ్యాప్తిలోకి వచ్చింది. ఇటువంటి జాతీయ అంతర్జాతీయ పరిస్థితుల నేపథ్యంలో రథచక్రాలు నవల రూపొందినట్టు కనిపిస్తుంది. రథచక్రాలు కథ జిరిగిన ప్రాంతమైన అగ్రహారం, లంకమాలసల్లి అనేని కాకినాడ, రాజమండ్రి, అమలాపురం సమీపంలోనివి. ఆనాడు కాకినాడ, రాజమండ్రి, అమలాపురంలోని విద్యావంతులు కమ్యూనిజం వైపు ఆకర్షితులై ఉండేవారు. ఇటువంటి పరిస్థితులకు ఉదాహరణగా నవలలోని కథానాయకుడు అనతగ్గ పాత్రగా సత్యానందం పాత్ర కనిపిస్తుంది. అలాగే విశ్వపతి లేదా విశ్వం అనే పాత్ర విద్యార్థిగా, కమ్యూనిష్ట్ భావాలవైపు పూర్తిగా ఆకర్షితులైన పాత్రగా ప్రకటితమవుతుంది. ప్రధానంగా ఈ రెండుపాత్రల చుట్టూ రథచక్రాలు నవల ఇతివ్యతం నడుస్తుంది. ఈ రెండు పాత్రలది సనాతన బ్రాహ్మణా కుటుంబ నేపథ్యమే. ఎంత సనాతనమైన కుటుంబ నుంచి వచ్చినా ఆ పరిస్థితులలోనే మగ్గిపోక చైతన్యవంతమైన

సమకాలీన విషయాల మీద ఆసక్తితో, ఒక సంపూర్ణ అవగాహనతో సత్యానందం, విశ్వపతి పొత్రలు నడుస్తాయి. ఈ రెండు పొత్రలకు ఉన్న బాంధవ్యాలు, స్నేహాలు, వృత్తులు, ప్రవృత్తులు, భావోద్యేగాలు, నిష్టల్చుషమైన నిజాయితీతో కూడిన ప్రవర్తన ఈ నవలకు ఆయువుపట్టు. ఆనాడు కాంగ్రెస్, కమ్యూనిస్టు పార్టీల నడుమ జరిగిన ప్రత్యక్ష, పరోక్ష ఘన్సా వాతావరణంతోపాటు కాంగ్రెస్ పార్టీ పేరు చెప్పుకొని దుర్మాగ్దలకు పాల్గొన వ్యక్తుల, వ్యవస్థల తీరు కూడా నవలలో సభీవంగా చిత్రితమైంది. రైస్ మిల్లు యజమాని విశ్వాధం, అతని స్నేహాతుడు పద్మనాభం, పోలీసు రాష్ట్రేదారు లాంటి పొత్రల్లో ఈ లక్ష్మణాలు కనిపిస్తాయి. అలాగే లంకమాలపల్లి వాసులైన జాన్, మరియుమై, దాక్టర్ సుందరరావు అనే పొత్రలు కమ్యూనిస్ట్ భావజాలంతో ఆదర్శప్రాయంగా రథచక్రాలు నవలలో చిత్రితమయ్యాయి. అలాగే మద్రాసులో ముఖ్యమంత్రికి విశ్వపతి తండ్రి దీవాన్ కుటుంబానికి బంధువులుగా ఉన్న శ్రీనివాసరావు వంటి పొత్రలు నవలా రచన కాలంనాటి ఆర్థిక, సాంఘిక, రాజకీయ పరిస్థితులకు ప్రతిబింబాలుగా కనిపిస్తాయి.

ఆనాడు ప్రకాశం పంతులుగారు ప్రజారక్షణ పేరుతో ఒక ఆర్థినెన్స్ తెచ్చారు. ఆ ఆర్థినెన్స్ తో కమ్యూనిస్ట్ పార్టీమీద “బీట్రీ క్రీగ్” ప్రారంభించారు. ఆ రోజుల్లో ప్రజాశక్తి ఆఫీసు మీద దాడి జరుగుతున్న కాలంలోనే ఈ నవలకు బీజాలు పడ్డట్టు రచయిత మహేధర రామమోహనరావు నవలకు రాసిన ముందుమాటలో పేర్కొన్నారు. అలాగే నవలలో నాటి రాజకీయాద్యమాల, పోరాటాల పరిస్థితులను చిత్రించటానికి తాను కృషి చేసినట్లు ఆయన పేర్కొన్నారు. ఇలాంటి నేపథ్యంలో ఈ నవల పుట్టుకొచ్చి ఆంధ్రదేశాన విశేష ప్రజాచైతన్య ప్రకంపనలను సృష్టించింది.

రథచక్రాలు - నామసార్థకం

నవలకు పెట్టిన ఈ పేరులోనే నవలా ఇతివృత్తపు లక్ష్మం స్వప్షంగా కనిపిస్తుంది. చరిత్ర ఒక రథం లాంటిది. దాన్ని ఆపడం ఎవరి తరమూ కాదు. అది ఎలా వెళుతుందో కూడా ఎవరికి అర్థంకాదు. అర్థం కాకపోయినా ఆ చక్రాల కింద పడకుండా ఎవరికివారు జాగ్రత్తపడాలి. జాగ్రత్త కోసం రథం ఎక్కుడం ఓ పద్ధతి. దానిముందే పరుగెత్తుతూ సందు దొరికినప్పుడల్లూ ఓ రాయి అడ్డం వేస్తుండటం మరో పద్ధతి. కానీ ఆ చక్రాల వేగం చూస్తే మనసు స్థంభించిపోతుంది. ఒళ్లు కొయ్యబారిపోతుంది అని నవలలోని ప్రధానపాత్ర అయిన సత్యానందం చేత పద్మనాభం అనే మరో పొత్రకు చెప్పిస్తారు రచయిత రామమోహనరావుగారు.

నవలలో ఒకచోట మాత్రమే కనిపించే రథచక్రాలు అనే పదం, దాని ప్రస్తావన నవలంతటికీ మణిమకుటంలా నిలిచి నవలకు పేరుగా స్థిరపడింది. బదుగు బలహీన వర్గాలను సమాజంలోని ఇతరులు బాధించడమనేది ఇప్పటి మాటకాదు. ఏనాటి నుంచో వస్తోంది. ఆ బాధలు భరించలేక బలహీనవర్గాలవారు తిరగబడి తమ బలాన్ని నిరూపించుకోవడం చరిత్రలో చాలాచోట్లు ఉంది. ఈ నవలలో కూడా కూలీలకు భూస్వాములు కూలీ కింద ధాన్యాన్ని పిచ్చి కుంచాలతో కొలిచి మోసం చేస్తుండటం, ఆ మోసాన్ని భరించలేని కూలీ జనం తిరగబడటం అనే అంశం ఉంది. ఈ తిరుగుబాటు అప్పటికప్పుడు వచ్చింది కాదని చరిత్రలో ఎప్పుడో ఉందని మళ్లీ మళ్లీ వస్తునే ఉంటుందని, దాన్ని ఆపలేరనే అర్థంలో చరిత్రను రథంగా పోల్చి సత్యానందం వర్ణించాడు. అగ్రహారంలో జనపనార విత్తనాల కోసం జరిగిన తిరుగుబాటు, లంకమాలపల్లి ప్రజలలో వచ్చిన షైతన్యం కూడా చరిత్ర రూపంలో ఉన్న రథమేనని ఆ రథచక్రాలను ఆపడం అని అంటే చరిత్రను ఆపడం అది ఎవరితరం కాదు అన్నది సత్యానందం భావన.

రథచక్రాలు నవల ఒక సంప్రదాయ అగ్రహారానికి, దానికి సమీపంలోనే ఉన్న లంకమాలపల్లికి సంబంధించింది. అగ్రహారంలోనూ, లంకమాలపల్లిలోనూ ఉన్న ప్రజాజీవితం నాటి రాజకీయాలతో ముడిపడి కాంగ్రెస్, కమ్యూనిస్ట్ పార్టీలుగా ఎవరికివారు తమ ప్రాపకాన్ని పెంచుకోవటానికి లంకమాలపల్లిలో సేవా కార్యక్రమాలకు నడుం బిగించారు. అలాగే అగ్రహారంలో ఉన్న ప్రజలలో అక్కడి వ్యాపారులు, దళారులు, నాటి పోలీసు అధికారులు, రాజకీయ నాయకులు ఎలా మెలిగారనే విషయం కనిపిస్తుంది. నవల కొంత దూరం నడిచాక అగ్రహారం, లంకమాలపల్లికి సంబంధించిన రాజకీయం మద్రాసులోని నాటి అసెంబ్లీ దాకా చేరటం,

ముఖ్యమంత్రి దృష్టికి వెళ్లటం, జమీందారులాంటివారు అమాయక ప్రజల భాములను లాక్స్‌వటానికి కోర్టు నోటీసులిస్తూ కొన్నిసార్లు పోలీసుల బలాన్ని ప్రయోగిస్తూ చేసే కుటీల రాజకీయాలు కూడా ఈ నవల్లో కనిపిస్తాయి. నమ్మిన సిద్ధాంతాల కోసం ప్రాణాలను సహాతం లెక్కచేయని యువతీ యువకులు ఈ నవలలోని ప్రధాన పాత్రాలు. ఆ యువత ప్రణాయ భావాద్వేగాలు పొరకులకు ఉత్సంశను కలిగిస్తూ నవలను వదలకుండా చదివిస్తాయి.

నవల సారాంశం

రథచక్రాలు నవల లంకమాలపల్లి అగ్ని ప్రమాదానికి గురైన నేపథ్యంలో ప్రారంభమవుతుంది. అగ్రహారంలోని యువత కొందరు ఉసరికి వెలుపల ఉన్న పొలంలోని మకాంపాక సమీపంలో పేకాట ఆడే సన్నిఖేశంతో మొదలవుతుంది. ఆ యువకులంతా నవలా నాయకుడు, అగ్రహారంలోని కాంగ్రెస్ పార్టీ నాయకుడూ అయిన సత్యానందం మిత్రబుందం. వారు పేకాటలో మునిగి ఉన్నప్పుడు ఆ పక్కనే మంచం మీద నడుం వాల్ఫిన సత్యానందానికి దూరంగా ఏటికవతల లంక మాలపల్లిలో పొగలు కమ్ముకొన్నట్టు తటిసింది. మరికానేపటికి ఆ పల్లె అంతా అగ్ని ప్రమాదానికి గురైందన్న విషయాన్ని గ్రహించి సత్యానందం అతని మిత్రులు మంటలార్పుదడానికి వెళ్లారు. తగలపడుతున్న ఇళ్లను సత్యానందం ప్రాణాలకు తెగించి మంటలను ఆర్పటాన్ని అందరూ మెచ్చుకున్నారు. అగ్నిప్రమాదంలో నిరాశ్రయులైన లంకమాలపల్లి వాసులందరికి మకాంపాకలో తాత్కాలిక విడిదిని ఏర్పాటు చేయటం, ఆ పూటకు వారికి భోజన సాకర్యాన్ని కల్పించటం లాంటి వాటన్నింటినీ సత్యానందం సమర్థంగా నిర్వహించాడు.

సత్యానందం మాలపల్లి ప్రజలకూ సేవచేయటం అందరికీ ఆశ్చర్య మనిషించింది. ఆ ఆశ్చర్యానికి కారణం సత్యానందం బ్రాహ్మణుడని లేదా అంటరానితనాన్ని వ్యతిరేకించటమని కాదు. పల్లెలోని వారంతా కమ్మానిస్టులకు మద్దత్తుదారులని మాత్రమే.

సత్యానందం భార్య భద్ర. వారింటికి సమీపంలోనే యువ వితంత్వైన జానకి తన అన్న పద్మనాభం ప్రాపకంలో బతుకు సాగిస్తూ ఉంటుంది. జానకి, భద్ర మంచి స్నేహితులు. భద్ర మేనమామ దీవాను. చిన్నప్పుడే తల్లిదండ్రులను కోల్పోయిన భద్ర మేనమామల ఇంట్లో పెరిగింది. మేనమామలే ఆమెకు సత్యానందంతో పెళ్లి చేసారు. అయితే దీవాన్ పెద్దకొడుకు విశ్వం పైచదువులకంటూ పెళ్లి కమ్మానిస్టుల్లో చేరి. కన్నవారికి దూరంగా ఉంటుంటాడు. విశ్వం భద్ర ఒకరినొకరు ఇష్టపడి పెళ్లి చేసుకోవాలని అనుకున్నా కమ్మానిస్టుల్లో చేరిన విశ్వాన్ని పోలీసులు అరెస్ట్ చేయటంతో విశ్వం భద్రకు దూరమయ్యాడు. పెళ్లీడుకొచ్చిన పిల్లలను ఎంతకాలం ఇంట్లో ఉంచుకుంటాం అని అనుకొన్న పెద్దలు భద్రకు సత్యానందాన్నిచ్చి వివాహం చేసాక భద్ర, సత్యానందం అగ్రహారంలో కాపురం పెట్టారు.

లంకమాలపల్లి పూర్తిగా తగలబడింది. ఇళ్లు కోల్పోయిన వారికి మళ్లీ ఇళ్లను కట్టించి ఇష్టటానికి సత్యానందం తగిన కృషి చేస్తున్నాడు. ఉంట్లో వాళ్లందరికి విషయాన్ని తెలియజ్ఞి చందాలు వసూలు చేస్తున్నాడు. ఇదే పని మీద కొందరు కమ్మానిస్టు కార్యకర్తలు కూడా రంగంలోకి దిగారు. సత్యానందానికి తోడు జానకి లంకమాలపల్లి ప్రజలకు కూడుగుడ్డ అమిరేందుకు తన మిత్రురాళ్లతో కలిసి తీవ్రంగా ప్రయత్నిస్తోంది. ఆ ప్రయత్నాలు కాంగ్రెస్ పార్టీ అభిమాని, ఆమె అన్న అయిన పద్మనాభానికి గిట్టేవికావు. సత్యానందానికి కూడా పద్మనాభం మిత్రుడే అయినా అదే పద్మనాభం అగ్రహారంలోని పెద్ద వ్యాపారి, దుర్గార్థుడు, కాంగ్రెస్ పార్టీకి చెందినవాడైన విశ్వనాథానికి కూడా మిత్రుడు. ఆ ప్రభావంతో సత్యానందం కానీ, తన సోదరి జానకి కానీ కమ్మానిస్ట్ పార్టీ సానుభూతిపరులైన లంకమాలపల్లి ప్రజలకు సహాయం అందించటాన్ని వ్యతిరేకిస్తూ ఉండేవాడు.

విశ్వపతి కమ్మానిస్ట్ పార్టీ పక్షాన లంకమాలపల్లికి వచ్చి అక్కడి ప్రజలను చైతన్యపరుస్తుండేవాడు. అగ్ని ప్రమాదానికి ఆ పల్లె గురైనప్పుడు కూడా విశ్వం వచ్చి జరగాల్సిన పనులేంటో చెప్పి అందరినీ చైతన్యపరిచేందుకు సమావేశాన్ని ఏర్పాటు చేశాడు. ఆ సమావేశానికి అక్కడకు వచ్చిన జానకి దూరంనుంచి విశ్వపతిని చూసింది. అప్పటికే విశ్వం గురించి కొద్దిగా విని ఉన్న జానకికి ఆ

సమావేశంలో విశ్వం ప్రవర్తన, తీరు మరింతగా నచ్చింది. పల్లెప్రజల కోసం తాము చేయాలనుకొన్న సహాయాన్ని గురించి జానకి విశ్వానికి చెప్పినప్పుడు ఎంతగానో అతడు ప్రోత్సహించాడు.

విశ్వం కార్యాచరణ సత్యానందానికి ఎంతో ఇష్టం. ఆయన తనకు బంధువు కూడా కావటంతో ఆ అభిమానం మరింతగా ఉండేది. అయితే సత్యానందం ఎప్పుడు పిలిచినా విశ్వం సత్యానందం ఇంటికి రావటానికి ఏదో కారణం చెప్పి తప్పించు కుంటుండేవాడు. ఈ విషయం మీద సత్యానందం పెద్దగా దృష్టి పెట్టేవాడు కాదు. పని తొందర వల్లనే విశ్వం తమ ఇంటికి రాలేదని సరిపెట్టుకుంటుండేవాడు. లంకమాలపల్లిలో విశ్వం సమావేశం ముగించుకొని వెనుతిరిగి సత్యానందం ఇంటికి వచ్చాడు. సత్యానందంతో మాట్లాడుతున్నప్పుడు విశ్వాన్ని భద్ర చాటునుంచి చూసింది. విశ్వాన్ని భోజనం చేయమన్నారు. నిరాకరించి బయలుదేరాడు. ఆ రాత్రి వేళ ఎవరో అతన్ని దారికాచి దెబ్బతీశారు. వేకువజాము సమయానికి ఈ వార్త అగ్రవారానికి పాకింది. అప్పుడే నిద్రలేచి పట్లు తోముకుంటున్న సత్యానందానికి వార్త తెలిసి ఇంట్లో తన భార్య భద్రకు చెప్పాడు. ఆమె కూడా కంగారుపడింది. ఇద్దరూ కలిసి విశ్వాన్ని చూసేందుకు బయలుదేరారు. వారితో జానకి కలిసింది. విశ్వాన్ని అప్పుడే చికిత్స కోసం ఆస్ట్రోత్రికి తరలించే ప్రయత్నంలో ఉన్నారు. దూరం నుంచి చూసి వెనుతిరిగారు సత్యానందం, భద్ర. ఇది కాంగ్రెస్ పార్టీ వారి దురాగతమేనని ఊళ్లన్ని కొందరు అనుకోవటం సత్యానందానికి బాధనిపించింది. ఈ సంఘటనలో పోలీసు రాణేదారు కూడా కుమ్మక్కయ్యడని అందరూ అనుకోన్నారు.

విశ్వం దీవాన్ పెద్ద కొడుకు. కానీ లంకమాలపల్లి విషయంలో దీవాన్కు ఆ పల్లె ప్రజలకు మేలు చేసే ఉద్దేశం లేదు. పల్లె ప్రజలకు సేవచేసేందుకు తనకిష్టం లేకుండా వెళ్లిన విశ్వాన్ని దీవానే చావగొట్టించాడని మరికొందరనుకున్నారు.

ఇంతలో గ్రామంలో జనప విత్తనాల కోసం రైతుల హడవిడి మొదలైంది. విశ్వనాథం జనప విత్తనాలను స్టోర్స్ నుంచి తెప్పించి గోడాన్లో దాచిపెట్టి నల్లబజార్లో అమ్ము ప్రయత్నానికి పూనుకొన్నాడు. పడ్చునాభం కూడా అతనికి సాయంగా నిలిచాడు. విశ్వనాథం సంగతి గ్రామ యువత పసిగట్టారు. పోలీసు రాణేదారు విశ్వనాథం దగ్గర లంచం తీసుకోవటంతో నోరు మెదపలేదు. కానీ సత్యానందం రంగంలోకి దిగాక పోలీసు రాణేదారు ఏమీ చేయలేక వూనం వహించాడు. అగ్రహారంలో జనప విత్తనాలను సత్యానందం ఆధ్వర్యంలో నిజాయితీగా అమ్ముతున్నారన్న విషయం తెలుసుకొని పొరుగు గ్రామాల ప్రజలు కూడా అధిక సంఖ్యలో వచ్చి చేరారు. ఈ నేపథ్యంలో జరిగిన గొడవలో అమానుషంగా మలబారు పోలీసులు విత్తనాల కోసం వచ్చిన వారిని చావగొట్టారు. ఒకరిద్దరు పోలీసులు జానకిని కొట్టే ప్రయత్నం చేయటంతో ఆమె చాకచక్కంగా తెప్పించుకొంది. గ్రామంలోని ఈ అల్లకల్లో పరిష్కారించి టెలిగ్రాం ద్వారా సత్యానందం మద్రాస్లోని కాంగ్రెస్ పెద్దలకు తెలిపాడు. అంతేకాక భద్ర మేనమామలైన దీవాన్ సోదరులు మద్రాస్లో ముఖ్యమంత్రికి దగ్గరి బంధువులు. అందుకే భద్రను మద్రాస్కు సంపి అగ్రహారంలో జరిగిన అసలు విషయాన్ని వారికి తెలియ చెప్పమన్నాడు సత్యానందం. ఆమె మద్రాస్కు చేరింది. అదే రైలు బండిలో విశ్వం, దీవాన్ రెండో కోడలు జ్యోతి కూడా అనుకోకుండా ఒకరు తెలియకుండా బయలుదేరి మద్రాస్ చేరుకున్నారు.

జానకిని పోలీసులు తరిమినప్పుడు ఆమె వారి మీద తిరగబడి కొరికి గాయపరిచింది. దాంతో ఆమె కనపడితే అరెస్ట్ చేయాలని పోలీసులు అనుకొన్నారు. ఈ విషయం తెలిసిన సత్యానందం ఎవరికీ తెలియకుండా జానకిని రైలెక్కించి భద్రకు జానకి వస్తున్నట్లు టెలిగ్రాం ఇచ్చాడు.

మద్రాస్ చేరిన విశ్వం ముఖ్యమంత్రికి లంకమాలపల్లి విషయం చెప్పి సహాయం చేయమన్నాడు. కానీ ఆ రోజు రాత్రే అతన్ని మల్లీ పోలీసులు కొట్టి అరెస్ట్ చేశారు. జానకిని భద్ర, దీవాన్ చిన్నకోడలు జ్యోతి మద్రాస్లో రైలు దింపారు. విశ్వం కూడా అదే ఇంటికి చేరాడు. ఒంటినిండా గాయాలతో ఉన్న విశ్వాన్ని చూసి భద్ర బాధపడింది. జానకిని నాటకీయంగా విశ్వం పెళ్లడబోయే యువతిలాగా భద్ర అందరికీ పరిచయం చేసింది. అగ్రహారం నుంచి సత్యానందం భద్రను బయలుదేరి రమ్మని టెలిగ్రాం ఇచ్చాడు.

విశ్వం మద్రాసలోని ఇంట్లో విశ్రాంతి తీసుకొనే రోజుల్లో భద్ర, జానకి విశ్వం విషయంలో భావోద్యేగానికి గురయ్యారు. భద్రకు విశ్వం తనను మోసం చేయలేదని, విశ్వం షైలులో ఉన్నప్పుడు తాను రాసిన ఉత్తరాలు అతనికి చేరలేదని అందుకే ఎడబాటు సంభవించిందని గ్రహించింది.

అగ్రహరంలో పోలీసులను తీసేసినట్టు, అనెంబ్లీలో ముఖ్యమంత్రి ప్రశ్నలకు సమాధానం ఇచ్చినట్టు పత్రికలలో వార్తలోచ్చాయి. దాంతో విశ్వం తిరుగు ప్రయాణానికి సిద్ధమయ్యాడు. భద్ర, జానకి కూడా వెనుతిరిగారు. విశ్వం మీద దాడికి కుట్ట పన్నింది విశ్వనాథమని అందరికి తెలిసిపోయింది. లంకమాలపల్లి ప్రజలందరినీ రాజకీయానికి అతీతంగా సత్యానందం చైతన్యపరిచాడు. లంకమాలపల్లి ప్రజలు తమ పనులు తాము చేసుకుంటూ ఒకరికొకరు సహాకరించుకుంటూ అభ్యర్థయ పంథాలో నడుచుకొనేలా సహాకరించాడు సత్యానందం.

ఇలా రథచక్రాలు నవల ఇతివృత్తం రసవత్తరంగా సాగిపోతుంది.

- డా॥ యల్లాప్రగడ మల్లికార్ఘనరావు

పారం - 11

తెలుగు నాటకం - పరిచయం

11.0. ఉద్దేశ్యం :

తెలుగు నాటక పరిణామ వికాసాలను విద్యార్థికి తెలియజేయడం

పార్య నిర్మాణ క్రమం

- 11.1. పొరాణిక నాటకాలు
- 11.2. చారిత్రక నాటకాలు
- 11.3. సాంఘిక నాటకం
- 11.4. నాటిక**

భారతీయ ఆలంకారికుల స్వభావాన్ని అనుసరించి కావ్యాన్ని శ్రవ్య కావ్యమని, దృశ్య కావ్యమని రెండు రకాలుగా విభజించారు. వినగలిగేది శ్రవ్య కావ్యమైతే, చూడగలిగేది దృశ్య కావ్యం. ఈ దృశ్య కావ్యాన్ని ధనంజయుడు దశ విధ రూపకాలుగా విభజించాడు. ఆ పది రకాలలో మొదటిది నాటకం. ధనంజయుడు చెప్పిన నాటకానికి పూర్వ రంగం, నాంది, ప్రస్తావన, అంకం, అర్థపక్షేపకాలు, అర్థ ప్రకృతులు, కార్యావస్థలు, పంచ సంధులు, వృత్తులు, భరత వాక్యం అనేవి తప్పనిసరిగా ఉండవలసిన లక్షణాలు. కానీ నేటి ఆధునిక కాలంలోని నాటకాలలో ఈ లక్షణాలు ఉండవు. నాటకంలో కథా వస్తువు (Theme), ఇతి వృత్తం (Plot), పాత్రలు (Charectors), భాష (Language), శ్రావ్యత (Melody), దృశ్యత్వం (Spectacle) ఉంటాయని అరిస్తాటిల్ చెప్పాడు. భారతీయ అలంకారికుడైన భరతుడు చెప్పిన దాంట్లో కూడా ఇంచుమించు ఇన్నే అంశాలు కనిపిస్తాయి.

“కావ్యేషు నాటకం రమ్యం” “నాటకాంతం హి సాహిత్యం” అనే ఆర్యోక్తులు సాహిత్యంలో నాటకమే సర్వేత్స్ఫుషైందని తెలియజేస్తున్నాయి. సాహిత్య ప్రక్రియ ఏదైనా అది కథ అయినా, నవల అయినా, కవిత్వమైనా, వ్యాసమైనా, నాటకమైనా సమాజాన్ని ప్రభావితం చేస్తుంది. ఆ ప్రభావితం చేయడంలోనూ పండితుల నుంచి పామరుల వరకు రంజింపజేస్తూ సామాజికులలో చైతన్యం నింపగలిగే సామర్థ్యం నాటకానికి ఎక్కువగా ఉంది. మిగిలిన ప్రక్రియలలోని సాహిత్యం పండితులనో లేక చదవగలిగిన పారకులనో మాత్రమే రంజింపజేయగలుగుతుంది. కానీ నాటకం అలా కాదు, జన జీవితంలో మనేకమైపోతుంది. కాబట్టే రాత్రి సమయంలో నాటకం చూసిన పామరులైనా తెల్లవారి పనులు చేసుకుంటూ ఆ నాటకాలలోని పద్యాలను పాడుకుంటూ ఆనందించేవారు. అంత గొప్పదైన నాటకం ప్రాచీనాంధ్ర సాహిత్యంలో ఆదరణకు నోచుకోలేదు. ఆధునిక కాలంలో మాత్రం సమాజంలోని సంఘటనల ప్రభావంతో నాటకం ఆవిర్భవించి తిరిగి అదే సమాజాన్ని ప్రభావితం చేస్తుంది. అందుకే నాటకం ప్రజల కోసం సృష్టించబడి ప్రజల మనోభావాలకు, జీవన విధానానికి అద్దం పడుతుంది.

తెలుగు నాటక సాహిత్యంలో తొలిదశలో వచ్చిన నాటకాలు ఎక్కువగా సంస్కృత అనువాదాలో లేక పొరాణిక నాటకాలో కావటం వలన ఆలోచన కలిగించటం కంటే వినోదాన్నే ఎక్కువగా అందించాయి. 1860లో కోరాడ రామచంద్రశాస్త్రి గారి “మంజరి మధుకరీయము”తో ప్రారంభమైన తెలుగు నాటక సాహిత్యం నేటికీ నిత్య మాతనంగా కొనసాగుతూనే ఉంది. పందొమ్మెదవ శతాబ్ది ఉత్తరార్ధంలో ప్రారంభమైన నేటికీ కొనసాగుతున్న తెలుగు నాటక చరిత్రను పరిశీలిస్తే ముఖ్యంగా ఆరు దశలు కనిపిస్తాయి.

1. తెలుగు నాటకం ప్రారంభ దశ (క్రీ.శ. 1860-1886)
2. తెలుగు నాటకం వికాస దశ (క్రీ.శ. 1886-1910)
3. తెలుగు నాటకం - స్వర్ణ యుగం (క్రీ.శ. 1910-1929)
4. తెలుగు నాటకం - సంధి యుగం (క్రీ.శ. 1929-1943)
5. తెలుగు నాటకం - పోటీ యుగం (క్రీ.శ. 1943-1970)
6. తెలుగు నాటకం - సమకాలీన యుగం (క్రీ.శ. 1970 - నేటి వరకు)

ఈ దశలనే ఆరంభ దశ, వికాస దశ, వైవిధ్య దశ, అభ్యుదయ దశ, ఆధునిక యుగం, ఆధునికాంతర (అద్యతన) యుగంగానూ వ్యవహరించవచ్చు.

ఇతివృత్తాన్ని అనుసరించి ఆధునిక తెలుగు నాటకం ముఖ్యంగా మూడు రకాలు. 1. పొరాణిక నాటకాలు, 2. చారిత్రక నాటకాలు, 3. సాంఘిక నాటకాలు.

11.1. పొరాణిక నాటకాలు :

తెలుగు నాటకాలు రాయడానికి ప్రత్యేకమైన మార్గదర్శక సూత్రాలు లేని కారణంగా భరతుడు నాట్య శాస్త్రంలో చెప్పిన లక్ష్మణాలను అనుసరించి కోరాడ రామచంద్రశాస్త్రి గారు “మంజరి మధుకరియం” రాశారు. ‘నరకాసుర విజయం’ అనే నాటకాన్ని కొక్కుండ వెంకటరత్నంగారు 1871లో రాశారు. 1872లో వావిలాల వాసుదేవశాస్త్రిగారు పేక్కియర్ “జూలియన్ సీజర్” అనే ఆంగ్ల నాటకాన్ని ‘సీజరు చరిత్ర’గా అనువదించారు. పీరి రచనే ‘ఉత్తర రామ చరిత్ర’ అనే నాటకం. తెలుగు నాటక సాహిత్యంలో తనడైన ప్రత్యేకత చాటుకుని ఆంధ్ర నాటక పితామహుడని బిరుదు పొంది, విషాద నాటక రచనకు ఆద్యాడైన ధర్మవరం రామకృష్ణమాచార్యులు ‘ఉన్నాదరామ ప్రేక్షణికం’, ‘మదన విలాసం’, ‘విషాద సారంగధర’, ‘చిత్ర నథియం’, ‘సావిత్రీ చిత్రాశ్వం’, ‘పాదుకా పట్టాభిషేకం’, ‘ప్రహ్లద నాటకం’, ‘మోహిని రుగ్మంగద’, ‘అజామిళ సుగ్రీవ పట్టాభిషేకం’, ‘సీతా స్వయంవరం’, ‘ఉషా పరిణయం’ అనే ఉత్తమ పొరాణిక నాటకాలు రచించారు. ప్రసిద్ధ నాటక కర్తగా పేరు పొందిన చిలకమర్తి లక్ష్మీ నరసింహంగారు 1889లో ‘గయోపాఖ్యానం’ 1889లో ‘శ్రీరామ జననం’, 1890లో ‘పారిజాతాపపరణం’, 1889లో ‘శ్రీరామ జననం’, 1890లో ‘పారిజాతాపపరణం’, ‘సీతా కళ్యాణం’, 1899లో ‘పార్వతీ పరిణయం’, 1905లో ‘ప్రసన్న యాదవం’, 1927లో ‘ప్రహ్లద చరిత్రం’ రచించారు. వేదం వెంకట రాయశాస్త్రిగారు 3 స్వతంత్ర నాటకాలను, 7 సంస్కృత అనువాద నాటకాలను రచించారు. పీరు 1891లో ‘నాగానందం’ తో ప్రారంభించి ‘ఉత్తర రామ చరిత్రం’, ‘విక్రమార్యాశియం’ వంటి ప్రసిద్ధ నాటకాలు రాశారు. మరొక సుప్రసిద్ధ నాటక కర్త కోలాచలం శ్రీనివాసరావుగారు ‘ద్రౌషదీ వప్రాపహరణం’, ‘కీచక వథ’, ‘అర్జున గర్వభంగం’, ‘శ్రీరామ జననం’, ‘సీతా కళ్యాణం’, ‘పాదుకా పట్టాభిషేకం’, ‘లంకా దహనం’, ‘కుశలవ’, ‘ప్రహ్లద’, ‘సత్యహరిత్సుందర్యియం’, ‘రుక్మింగద’, ‘గిరిజా కళ్యాణం’, ‘సీమంతిని’, ‘మదాలస’, ‘చంద్రహసు’, వంటి నాటకాలు రచించారు. పానుగంటి లక్ష్మీ నరసింహంగారు ‘రాధాకృష్ణ’, ‘విజయ రాఘవం’, ‘విష్ణు నారాయణ’ నాటకాలు రచించారు.

ఆంధ్రదేశాన్ని ఉర్రూతలూగించిన నాటకాలు ‘పాండవోద్యోగం’, ‘పాండవ విజయం’ రచించిన తిరుపతి వెంకట కవులు ఆ నాటకాలలో చెప్పిన జండాపై కపీరాజు’, చెల్లియో చెల్లకో’, ‘అలుగుటమే యెరుంగని’, ‘బావా ఎప్పుడు వచ్చితివీపు’ వంటి పద్యాలు నేటికే ప్రజల నాలుకలపై ఉన్నాయి. ఈ నాటకాలు ఎంతగా ప్రభావితం చేశాయంటే భారతేతివృత్తంతో వచ్చిన సినిమాలలో కూడా యధాతథంగా పీరి పద్యాలను ఉపయోగించారు. తెలుగు నాటక రంగంలోనే కాక భారతీయ నాటక రంగ చరిత్రలోనే

చెప్పుకోదగ్గ అధ్యాత నాటకం ‘పాండవోద్యోగం’, 1920లో రాసిన ముత్తరాజు సుబ్బారావుగారి ‘శ్రీకృష్ణ తులాభారం’ కూడా విజయవంత్మైన నాటకం కాళ్ళకూరి నారాయణరావుగారి ‘పద్మ వ్యాహం’ కూడా మంచి రచన.

విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు 1920లో ‘శ్రీప్రతిక ప్రభయం’, 1924లో ‘నర్తనశాల’ 1933-34లో ‘వేనరాజు కల’ 1946-48లో ‘హరిశ్చంద్రం’ రచించారు. కప్పగల్లు సంబీషమూర్తి, శ్రీరాములు, సచ్చిదానంద శాస్త్రి, మల్లాది అమ్యత రామశాస్త్రి, పండిత కె. సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి, సోమరాజు రామానుజరావు, కాళీనాథుని వీరమల్లయారాధ్యాదు, ద్రోణాంరాజు సీతారామారావు, రామనారాయణ, చింతా దీక్షితులు వంటి అనేకమంది పౌరాణిక నాటక కర్తలు తెలుగు నాటక సాహిత్యాన్ని తమ రచనలతో సుసంపన్మం చేశారు.

కొంతమంది నాటక కర్తలు సనాతన సిద్ధాంతాలను, సంప్రదాయాలను రూపుమాపాలని, గుణ్ణిగా విశ్వసించే ప్రజలను చైతన్యప్రచాలని కొత్త దృష్టి కోణంతో హేతువాద దృక్పథంతో పౌరాణిక నాటకాలు రాశారు. వీరిలో త్రిపురనేని రామస్వామి చౌదరి, నార్ద ముద్దు కృష్ణ ఆమంచర్ద గోపాలరావు, రామకృష్ణ చలం, నార్ద వెంకటీశ్వరరావు వంటి వారు ముఖ్యులు. త్రిపురనేని ‘కురుక్షీత సంగ్రామం’ (1911), శంబుక వధ, ‘భూనీ’ నాటకాలు, ముద్దు కృష్ణగారి ‘అశోకం’ (1934), ఆమంచర్ద ‘హారణ్యకశిష్టుడు’, చలం ‘పురూరవ’, నార్ద వెంకటీశ్వరరావుగారి ‘సీతజూస్యం’ మొదలైనవి ఇటువంటి నాటకాలు.

11.2. చారిత్రక నాటకాలు :

చారిత్రక అంశాన్ని స్వీకరించి ఆ పరిస్థితులను, వ్యక్తుల జీవితాలను నాటకంగా మరిస్తే అది చారిత్రక నాటకమవుతుంది. కొండుభట్ట సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి తెలుగు నాటక చరిత్రలో మొదటి చారిత్రక నాటకం ‘యుగంధర విజయం’ రాశారు. వీరిదేరో నాటకం ‘శివాజీ’ 1884లో గుంటూరు నాటక సమాజం వారు ప్రదర్శించిన ‘యుగంధర విజయం’ సులభైలిలో, వచనంలో ఉంటుంది. అయితే ముద్రణ పొందిన తోలి తెలుగు చారిత్రక నాటకం ‘ప్రతాపరుద్దియం’. ఇది 1897లో వేదం వేంకట రాయశాస్త్రిగారు రచించారు. వీరే 1916లో ‘బొబ్బిలి యుద్ధం’ నాటకం రచించారు. 1897లో వచ్చిన పనస్పాకం శ్రీనివాసాచార్యులగారి జీలాజీ, 1899లో వచ్చిన కాళ్ళకూరి సాంబశివరావుగారి ‘రంగరాయ కథనం సమవాకారం, 1897లో వచ్చిన హెచ్. కృష్ణమూర్తిగారి ‘పెనుగొండ దుర్గం’ మంచి చారిత్రక నాటకాలు. చారిత్రక నాటక పితామహులుగా ప్రసిద్ధులైన కోలాచలం శ్రీనివాసరావుగారి ‘రామరాజ్య పతనం’ ప్రచారం పొందిన నాటకం. 1907లో ప్రమరించబడిన ఈ నాటకాన్ని బళ్ళారి రాఘవాచార్యులు చాలా ప్రదర్శనలు ఇచ్చి ప్రజలలోకి తీసుకెళ్ళారు. శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి శాస్త్రిగారి ‘బొబ్బిలి యుద్ధం’, ధర్మవరం రామకృష్ణమాచార్యులు ‘రోషనారా శివాజి’, పానుగంటి లక్ష్మీ నరసింహరావుగారి ‘ప్రచండ చాణక్యం’ (1909), ‘బుద్ధ బోధ సుధ’ (1910), ‘చూడామణి’ నాటకాలు పేరెన్నిక గన్న నాటకాలు.

1910లో ఇచ్చాపురపు యజ్ఞనారాయణ ‘రసపుత్ర విజయం’ బాలాంత్రపు వేంకటరావుగారి ‘యాచశారేంద్ర విజయం’, 1920లో ధర్మవరపు గోపాలాచార్యుల గారి ‘రామదాసు’, 1924-25లో విశ్వనాథవారి ‘అనార్గులీ’, 1937లో వీరిదే త్రిశూలం మంచి చారిత్రక నాటకాలు. ప్రముఖ నాటక రచయిత ఆచార్య కొర్లపాటి శ్రీరామమూర్తిగారు 1978లో ‘పీరచరిత్ర’, 1987లో ‘శ్రీకృష్ణదేవరాయలు’, 1964లో ‘పాండవుల మెట్ట’, 1966లో ‘ధర్మజ్యోతి’, 1976లో ‘ప్రతిజ్ఞ’ అనే నాటకాలను రాశారు. ఇంకా ఉమాలీపా, దువ్వారి రామిరెడ్డి, నండూరి బంగారయ్య, నండూరి రామకృష్ణమాచార్యులు, డి.వి. కృష్ణమూర్తి, వంగపండు అప్పలస్వామి, వావిలాల సోమయాజులు, మాడభూషి వేంకటాచార్య, మద్దుల వెంకట సుబ్రహ్మణ్య శర్మ, కప్పగల్లు సంబీషమూర్తి మొదలైన ఎందరో చారిత్రక నాటకకర్తలున్నారు. ఈ చారిత్రక నాటకాలలో 1957లో ఆత్రేయగారిచే రచించబడిన ‘అశోక సామ్రాట్’ ప్రత్యేకమైనది. కొత్త కొత్త ప్రయోగాలతో సాంఘిక నాటకం రాసినంత షైపుణ్యంతో ఈ నాటకాన్ని ఆత్రేయగారు రాశారు.

11.3. సాంఖీక నాటకం :

పోరాణిక, చారిత్రక నాటకాలకన్నా భిన్నమైంది సాంఖీక నాటకం. సాంఖీక నాటకంలోని ఇతివృత్తం కల్పితమై ఉన్నప్పటికీ నిత్యం సమాజంలో జరిగే వాస్తవ సంఘటనలను, సమస్యలను, జీవిత సత్యాలను ప్రతిబింబిస్తుంది. తెలుగులో తొలి సాంఖీక నాటకం 1880లో వావిలాల వాసుదేవశాస్త్రిగారు రాసిన ‘నందక రాజ్యం’. నాటక రంగంలోను కొత్త ప్రయోగాలు చేయటానికి ఆద్యాదు కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారే కావటం విశేషం. సమాజంలోని అసాంఖీక దురాచారాలైన బాల్య వివాహం, కన్యా శుల్మం, అతివృద్ధ వివాహాలను నిరసిస్తూ అనేక నాటకాలు రాశారు. ‘బ్రహ్మ వివాహం’, ‘వ్యవహార ధర్మబోధిని’, ‘వివేక దీపిక’, ‘తిర్యగ్రీర్వన్నమ్ సభ’, ‘మహారణ్య పురాథిషత్యము’ మొదలైనవి. ఆచంట వేంకట సాంఖ్యాయన శర్మగారు 1895లో ‘మనోరమ’, 1897లో వల్లారి బాపిరాజగారు ‘సాగిక’ అనే నాటకాలు రాశారు.

1897లో నాటక సాహిత్యం గురజడ అప్పారావుగారి ‘కన్యాపుల్గుం’తో ఒక మలుపు తిరిగింది. వ్యవహారిక భాషకు, పాత్రోచిత భాషకు పట్టం కట్టిన ఈ రచన సాంఖీక నాటకాలలోనే అగ్రాంబూలం అందుకొని నేటికీ ప్రదర్శింపబడుతుంది. ఇదే కోవకు చెందిన నాటకాలు కాళ్ళకూరి నారాయణరావు 1921లో రాసిన ‘చింతామణి’, 1923లో రాసిన ‘వరవిక్రయం’, 1926లో రాసిన ‘మధుసేవ’ నాటకాలు. చలంగారు రాసిన చిత్రాంగి, పద్మరాణి, సాపిత్రి, శావలిని, మంగమ్మ, విడాకులు వారి మిగిలిన రచనల లాగానే సాహితీ జగత్తులోనూ, సమాజంలోనూ సంచలనాన్ని కలిగించాయి.

1930 సంవత్సరానికి ఆంగ్ల సాహిత్య ప్రభావానికి ఎక్కువగా లోనైన నాటక రచయితలు అటువంటి నాటకాలనే రాశారు. రాజమన్నారుగారి ‘తప్పేవరిది’, పి.వి. రంగారావుగారి ‘దంపతులు’, మల్లాది అవధాని గారి ‘గాలివాన’ అటువంటి రచనలే. బళ్ళారి రాఘవ ఇంగ్లండు మొదలైన దేశాల్లో పర్యటించి వచ్చిన తర్వాత తెలుగు నాటక రంగంలోనూ అనేక మార్పులు తీసుకురావటానికి ప్రయత్నించారు. స్థూపవాదాన్ని నాటకంలో ప్రవేశపెట్టాలని, ఇతివృత్తాలు సాంఖీకమే కావాలని, స్ట్రీ పాత్రలను స్ట్రీలే ధరించాలని చెప్పాడు. ఆ ప్రభావంతో వచ్చినవే 1930 తర్వాత వచ్చిన నాటకాలు. హరిజన సమస్యల్ని, అంటరానితనాన్ని ఇతివృత్తంగా తీసుకొని రాయబడిన నాటకాలు నీలకంరశాస్త్రిగారి ‘హరిజనుడు’, ధర్మవరం గోపాలాచార్యులుగారి ‘అస్సుక్కు విజయం’.

నాటక సాహిత్యంలో మైలురాళ్ళన దగినవి ఎన్.ఆర్. నంది రచించిన ‘మరో మొహంజొదారో’, ‘వాన వెలిసింది’, ‘అరణి’ నాటకాలు. ఆత్రేయ ‘పరివర్తన’ ‘వాస్తవం’, ‘శఙ్కనాడు’, ‘విశ్వశాంతి’, ‘ఎన్.జి.వో’ నాటకాలు రచించారు. నాటకాలలో కొత్తదనం కోసం తపనవడి నాటక రంగంలోనే కొత్త బరవడి కలిగించిన నాటకాలిని. మూకాభినయం, సమాజంలోని సేద, మధ్య, ఉన్నత వర్గాలకు ప్రతీకలుగా ఒక కుర్చు. రెండు కుర్చులు, మూడు కుర్చులు వేయడం మరో మొహంజొదారోలో నూతనత్వం. నాటకంలోనే నాటక ప్రదర్శన, రంగస్థలాన్ని రెండు భాగాలు చేసి లైట్‌లు వేయడం, తీయడం వంటివి విశ్వశాంతి నాటకంలోని ప్రత్యేకత. ‘ఎన్.జి.వో’ నాటకం తెలుగుదేశంలోనే పెద్ద సంచలనం రేపింది, లెక్కలేనన్ని ప్రదర్శనలు జరిగాయి.

విశ్వనాథ వారు 1918లో ‘ధనకైలాసం’, 1920లో ‘అవతార పరివర్తనం’, 1935లో ‘తల్లిలేని పిల్ల’, 1951లో ‘ఆకాశరాజు’, ‘అంతా నాటకమే’, 1957లో ‘ప్రవాహం’, 1963లో ‘భస్మాసురచయనం’, 1963లో ‘లోపల - బయట’, 1964లో ‘సత్యగ్రహం’, వంటి నాటకాలు రాశారు. అనిశ్చి సుబ్బారావు ‘గాలిమేడలు’, పినిశ్చి శ్రీరామముర్తి ‘అదర్శ జ్యోతి (1948), ‘కులంలేని పిల్ల’ (1951), ‘కన్మకొడుకు’ (1956), ‘పల్లెపడుచు’ (1955), ‘అన్న చెల్లెలు’ నాటకాలు ; బెల్లంకొండ రామరాజు ‘పునర్జన’ (1956), ‘మాష్ట్రీ’ (1953), ‘అతిథి’ (1953), ఆకాశరామన్ (1957), అవసరాల సూర్యరావు ‘పంజరం’ (1955), బోయి భీమన్ ‘పాలేరు’ (1942), ‘కూలిరాజు’ (1951) వంటి నాటకాలు రైతుల, వేదల సమస్యల్ని ఇతివృత్తంగా తీసుకొని రాసినవి. పెత్తందారీ వ్యవస్థపై తిరుగుబాటు ఇతివృత్తంగా తీసుకొని సుంకర సత్యనారాయణ, వాసిరెడ్డి భాస్కురరావులు రచించిన ‘మాభూమి’ నాటకం

నిషేధించబడింది. ఎంతగానో సమాజాన్ని చైతన్య పరిచిన నాటకాలలో ఇది ఒకటి. యాభైకి ఫైగా సాంఘిక నాటకాలురాసి ప్రముఖంగా చెప్పుకోదగినవారు డా॥ కొర్పాటి గంగాధరరావుగారు. ప్రీతి పాత్రలేని నాటికలని బహుళ ప్రచారంలోకి తెచ్చిన నాటకకర్త వీరు. 1955లో ‘గుడ్డిలోకం’, 1957 ‘లోకం పోకడ’, ‘నిజరూపాలు’, ‘భవబంధాలు’, ‘కమల’, అందరి ఆనందం, 1958లో ‘తెరలో తెర’ వంటి అనేక నాటకాలు రాశారు. మధ్యలో మంచి నాటకాలోచ్చాయి. రాచకొండ విశ్వనాథశాస్త్రిగారి ‘నిజం’, దాసరి గోపాలకృష్ణ గారి ‘చిల్లరకొట్టు చిట్టెమ్ము’, గొల్లపూడి మారుతీరావుగారి ‘రాగరాగిణి’, మౌదుకూరి జాన్సన్ గారి ‘నటనాలయం’, ఆర్.వి.యన్. రామస్వామిగారి ‘గాలివాస’ డా॥ పి.వి. రమణ గారి ‘చలిచేమలు’ మొదలైన అనేక నాటకాలు ప్రజల ఆదరణ పొందాయి.

పాటిబండ్ల ఆనందరావుగారి నిషిద్ధాశ్రమ (1957), సహరా (1988), నీతిచంద్రిక (1996), మానస సరోవరం (1996), పడమటిగాలి (1998), నాటకాలలో భారీ సెట్టింగులతో, అనేక ప్రదర్శనలకు నోచుకొని ప్రజాదరణ పొందిన నాటకం పడమటిగాలి’. వల్లారి శివప్రసాద్గారు “హింసధ్వని” వంటి సంచలనాత్మకమైన నాటకాలెన్నో రచించారు. రాజకీయ ప్రక్కాజన నాశించి, మానవతా విలువలు పెంపాందాలని ‘కుర్చీ’ వంటిరచనలు చేసినవారు విజయభాస్కర్. కె. చిరంజీవి, తనికెళ్ళ భరణి, గణేష్మాత్రో, జంధ్యాల, ఆదివిష్ణు, పరుచూరి సోదరులు, వీరేంద్రనాథ్, ఆకెళ్ళ, సంజీవి, మిశ్రో వంటి ఎందరో రచయితలు సాంఘిక నాటకాలు రాసి నాటక సాహిత్యాన్ని సుసంపన్చం చేస్తున్నారు.

11.4. నాటిక :

1928లో ప్రపంచ నాటక రంగ చరిత్రలో నూతన యుగం ప్రారంభమైంది. పొళ్ళాత్ముల ప్రభావంతో 1929-1943 మధ్య కాలంలో ఇతివృత్తం, సంవిధానంలో నూతన ప్రయోగాలు చేయబడిన నాటికలు రచించబడ్డాయి. 1943-63 మధ్యకాలంలో విష్ణువాత్మక మార్పులు వచ్చాయి. 1963-76 సమకాలిన దశ నడిచింది. కొన్ని నాటికలలో వ్యాపారిక భాషతో పాటు మాండలిక భాష కూడా ప్రయోగించబడింది. తెలుగులో ఏకాంకికలు మొదటగా కళ, జ్ఞాల అనే పత్రికలలో ప్రచురించబడ్డాయి. పి.వి. రాజమన్నారు, ముద్దు కృష్ణ, చలం, మల్లాది, విశ్వనాథ, కవిరాజు మొదలైనవారు కాలాన్ని బట్టి కళా విశేషాన్ని బట్టి ఏకాంకిక నాటక రచయితలలో అగ్రగణ్యులు. బాలల నాటికలు, రేడియో నాటికలు రావటంతో నాటికలు ఎక్కువగా ప్రాచుర్యం పొందాయి. దానికి కారణం తక్కువ సమయంలో ప్రదర్శించబడటమే. మొదట్లో నాటకం రెండు రాత్రులు ప్రదర్శించబడేది, తర్వాత 4 గంటలు ఆ తరువాత 2 గంటలకు కుదించబడ్డాయి. నేడు ఈ నాటికలు గంట లేదా అరగంటలోనే ప్రదర్శించబడుతున్నాయి. రేడియోలో అయితే ప్రసారం చేయబడుతున్నాయి.

డా॥ ఇరపని మాధవి

అసోసియేట్ ప్రాఫెసర్

తెలుగు & ప్రాచ్యభాషా విభాగం

ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం

నాగార్జునవనగర్.

పారం - 12

యక్షగానం

- యం.వి.ఎస్. హరణాథరావు

పార్శ్వ నిర్మాణ క్రమం

- 12.1. ఉద్దేశ్యం
- 12.2. రచయిత పరిచయం
- 12.3. యక్షగానం
- 12.4. నాటిక ఇతివృత్తం
- 12.5. ప్రశ్నలు - సమాధానాలు

12.1. ఉద్దేశ్యం :

విద్యార్థికి కళల గురించి, కళాకారుల జీవితానికి సంబంధించిన కష్టానష్టాల గురించి, కళలను ఆదరించవలసిన ఆవశ్యకతను తెలియజేయటం ఈ పారం లక్ష్యం.

12.2. రచయిత పరిచయం :

యం.వి.ఎస్. హరణాథరావుగారు గుంటూరులో జూలై 27, 1948న జన్మించారు. వీరి తల్లిదండ్రులకు వీరే ప్రథమ సంతానం. వీరికి నలుగురు సోదరులున్నారు. చిన్నతనంలో గుంటూరులో చదివే రోజుల్లో 8వ సంవత్సరంలోనే గురువుగారు గుర్తంపాటి సత్యనారాయణగారి ప్రేరణతో మొదటగా నాటకంలో నటించారు. దానిలో చిన్నతనం నుంచే నాటకాలంటే అందులోనూ పద్యానాటకాలు, హర్షానైయం అంటే ఇష్టం ఏర్పడింది. తల్లి సంగీతం టీచర్ అవటం కారణంగా సంగీతం పట్ల, ఇంట్లో మాలపల్లి వంటి గ్రంథాలు ఉండటం కారణంగా సాహిత్యం పట్ల ఆసక్తి కలిగింది. వీరి విద్యాభ్యాసం, జీవితమంతా ఒంగోలులోనే గడిచింది. వీరు బి.కా.ఓ. చదివేరోజుల్లో సినీ దర్శకులు టి. కృష్ణగారు వీరికి జూనియర్. వీరిద్దరూ కలిసి అనేక నాటకాలు వేసేవారు. ఆ తర్వాత అనేక సినిమాలు తీశారు.

స్మాజనాత్మక రచయిత ఎప్పుడూ ఖాళీగా ఉండకూడదు, నిరంతరం రాస్తూనే ఉండాలి అని భావించే హరణాథరావుగారి కలం నుంచి జాలువారిన మొదటి నాటకం ‘జగన్నాథ రథచక్రాలు’ విపరీతమైన ప్రజాదరణతో అనేక ప్రదర్శనలతో సంచలనం సృష్టించింది. దానికి కారణం అంత గొప్పగా సూటిగా, అగ్ని తూటుల్లాగా గుండెల్లో నాటుకునే విధంగా రాయిగలిగిన వీరి సంభాషణా కైలే కారణం. వీరు అనేక నాటకాలు రాసి, నటించి, దర్శకత్వం వహించి ప్రదర్శించేవారు. రక్తబలి, కన్యావరశుల్కం, క్షీరసాగర మథనం, జనారణ్యం, బూచి వంటి నాటకాలు, యక్షగానం, అంతం కాదిది ఆరంభం, లేడి పంజా, నైవేద్యం, తల్లాంగుతకథిమి, తేరేనామ్, నవ్వు నీకు తోడుంటే, రెడ్డలైట్ ఏరియా వంటి నాటికలు వీరి కలం నుంచి జాలువారాయి. అభ్యుదయ భావజాలంతో సాగే వీరి రచనలతో నేను ముంచి రచయితను అని నిరూపించుకోవాలి అనే తపన అంతర్గతంగా దాగుంటుంది. ముంచిరచనలు చేయటానికి సూర్యి చదువుకున్న పుస్తకాలే అని చెప్పే వీరికి అవసరమైన ప్రోత్సాహాన్ని తల్లిదండ్రులు అందించారు. రచయిత

ప్రతిక్షణం తననుతాను, మారుతున్న పద్ధతులను, చుట్టూ ఉన్న వారి భాషను, ప్రవర్తనను అన్నటినీ అధ్యయనం చేయాలి. కాలనుగుణంగా తన రచనా విధానాన్ని మార్పుకుంటుండాలి అని హరనాథరావుగారు భావిస్తారు. దానినే ఆచరించి చూపించారు కాబట్టే నాటకరంగంలో ఎలా రాశించారో అలాగే సినిమా రంగంలోనూ తనదైన ముద్రతో మంచి సంభాషణా రచయితగా దాదాపు 150 సినిమాలకు పనిచేయగలిగారు. వాటిలో ప్రతిషుటన, దేశంలో దొంగలు పడ్డారు, ఇదా డ్రెపంచం, నేటి భారతం, రేపటి పౌరులు, భారతనారి, వందేమాతరం, అమృత్యు కాపురం, స్వయంకృషి, రాష్ట్రసుడు, సూత్రధారులు వంటి మేటి సినిమాలు అనేకమున్నాయి. సంభాషణలు అందించటంతో పాటు సినిమాలలో నటించారు కూడా.

బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలి అయిన వీరిని నాలుగు అంధ్రప్రదేశ్ నంది పురస్కారాలు వరించాయి. నంది పురస్కారాలే కాకుండా కందుకూరి అవార్డు, సాహిత అకాడమీ అవార్డు, దాసరి స్వర్ణరక్షణం, చెన్నె కళాసాగర్ అవార్డు, జాలాది అవార్డు, ఆచార్య ఆశ్రేయ అవార్డు, పుచ్చలపట్టి సుందరయ్య అవార్డు వీరికి లభించాయి.

కుటుంబానికి, స్నేహితులకు అధిక ప్రాధాన్యతనిచ్చే హరనాథరావుగారు తన నివాసమైన ఒంగోలులోనే అక్షోబరు 9, 2017న తుదిశ్వాస విడిచారు. వీరి నాటికలు, నాటకాలు, సినిమా సంభాషణలు ఉన్నంతకాలం ప్రజల హృదయాల్లో వీరు చిరంజీవులుగానే ఉంటాయి.

వీరు కూచిపూడి కళాకారులపై రాసిన నాటిక ‘యుక్కగానం’ ప్రస్తుత పాత్యంశం.

12.3. యుక్కగానం :

యుక్కపొత్త వేషధారణతో చేసిన గాన ప్రధాన వినోద క్రిడే యుక్కగానం. తెలుగులోని పూర్వ నాటక స్వరూపం యుక్కగానం. ఈ యుక్కగానం కేవలం గాన ప్రధానమైనదిగానే కాక ప్రదర్శనలో నృత్య నృత్యత్వకమైనదిగా, రూపకోపయుక్తమైన రచనగా పరిణామించి ఒక సాహిత్య ప్రక్రియగా వెలసింది. తెలుగు యుక్కగానం మొదటి దశలో కేవల గానాత్మకమై గేయ రూపంలో ఉండేది. రెండవ దశలో యుక్కగానం సంవాద రూపం దాల్చింది. మూడవ దశలో యుక్కగానం వీధి నాటకాలతో అభేదం చెందింది. ఈ దశలో మొదట్లో వీధి నాటక లక్షణాలు యుక్కగానం స్వీకరించటం కనిపిస్తుంది. తర్వాత వీధి నాటకం, యుక్కగానం ఒకటే అయ్యాయి. ఈ యుక్కగానాలకి పుట్టినిల్లు అంధ్రదేశమే. ఈ యుక్కగానాలతో ప్రసిద్ధి చెందింది ‘భామా కలాపం’, ఈ యుక్కగానాలు నేడు ప్రజల ఆదరణ నోచుకోని కారణంగా కళాకారులు దయనీయ పరిస్థితులను అనుభవించవలసి రావటం తన నాటిక ‘యుక్కగానం’లో రచయిత యం.వి.ఎన్. హరనాథరావుగారు చిత్రించారు.

12.4. నాటిక ఇతివ్యత్రం :

కూచిపూడి సూత్రధారుడు భట్టు. తరతరాల నుంచి తన పూర్వికుల నుంచి వంశపారంపర్యంగా వస్తున్న యుక్కగాన కళను ప్రాణప్రదంగా ఆరాధిస్తూ, ప్రదర్శిస్తూ ఆనందిస్తుంటాడు. తన కుమారుడైన ప్రహ్లదుడు తనకు, తన కళకు వారసుడు కనుక అతడిని కళలో తీర్చిదిర్చుతాడు. కానీ కళకే అంకితమైన భట్టుకు లభించిన ప్రతిఫలం భయంకర దారిద్ర్యం. కడుపు నింపుకోవటానికి పట్టెడు అన్నం దొరకని పరిస్థితి. భయంకరమైన ప్రాణాంతకమైన వ్యాధితో బాధపడుతున్న కుమారుడికి వైద్యం చేయించలేని పరిస్థితి. భట్టును ఎలాంటి పరిస్థితిలోనైనా విడువక ఉన్నవారు నంది, మద్దెల సుబ్బాయలు.

ఈ నాటిక భట్టు రంగప్థలంపై సూత్రధారుడుగా ప్రహ్లదుడి భామాకలాపం ప్రదర్శనతోనే ప్రారంభమవుతుంది. ఆ తరువాతి రోజు భట్టు ఇంట్లో ప్రహ్లదుడు పడక కుర్చీలో దగ్గరుతూ ఉంటాడు. నంది, మద్దెల సుబ్బాయ్ ప్రహ్లదుడిని పరామర్శిస్తుంటారు.

అక్కడకు వచ్చిన భట్టు ప్రహ్లదుడి నోట్లో చూర్చం వేసి సరైన మందిచ్చే డాక్టరు లేదని, అంత ఆరోగ్యం బాగలేకపోయినా రాత్రి అద్భుతంగా ప్రహ్లదుడు చేసిన భామా కలాపానికి సింహాద్రి దొరవారు చాలా మెచ్చుకున్నారని, రాత్రి జరిగిన సన్మానే తల్పుకొని ఆనందపడుతుంటాడు. కానీ నంది భట్టుతో ప్రహ్లదుడి అనారోగ్యం లేప్యాలతో, చూర్చాలతో తగ్గేది కాదని, ఆరు నెలల క్రితమే ఆపరేషను చేయాలన్నారని అంటాడు. రాత్రి నీ హస్యం ఎందుకు అంత దిగజారీంది అని భట్టు అడిగితే నంది అందుకే జనం కదలకుండా కూర్చున్నారంటాడు. జనం కోసం మనం దిగజారాల్సిన అవసరం లేదు, కళాస్యరూపంలోని పవిత్రతను కాపాడాలని, కాపాడలేకపోతే బ్రతకడం కంటే చావడమే నయముంటాడు భట్టు. అప్పుడు ప్రహ్లదుడు జోక్క్యం చేసుకొని ఈ కళారూపం మనల్ని బ్రతికిస్తుందని నమ్ముతున్నారా అంటాడు. నంది తాను ఇంటికి వెళ్లి రెండు రోజులైందని, మద్దెల సుబ్బయ్య ఇంటికిళ్లి వారం రోజులైందని, కనీసం ఈ కళ వల్ల రంగు ఖర్చులు కూడా రావటం లేదని, రెండు పూటలా తిండి కూడా దొరకటం లేదని బాధపడతాడు. మాటలేమీ లేకుండానే అదే భావాన్నే మద్దెల సుబ్బయ్య కూడా వ్యక్తికరిస్తాడు. దుస్సపోతు తిండి తినటానికి పుట్టినట్టు మీరు తిండి తిననే పుట్టారా, తినడమే జన్మకు సార్థకత కాదని భట్టు అంటాడు. అప్పుడు నంది బ్రతకాలి కదా, కూచిపూడి మానేసి ఎక్కడైనా నీళ్ల బిందెలు మోసుకున్నా కడుపైనా నిండుతుందంటాడు, ఈ దరువు ఇంక తన వల్ల కాదంటాడు. ప్రహ్లదుడు నందిని సమర్థిస్తున్నట్లుగా ఆదరణ, ప్రోత్సాహం లేని కళను నమ్ముకుని అతను మాత్రం ఎంతకాలం బ్రతుకుతాడు అంటాడు. ఏ ఆదరణ లేకపోతే ఈ కళ ఇన్నాళ్లూ బ్రతికిందా, కళ కళాకారుడికి ఆత్మానందాన్ని, ప్రేషకుడికి రససుఫ్ఫ్రిని కలిగిస్తుంది అంటూ గత వైభవాన్ని తల్పుకొని భట్టు అనందిస్తుంటాడు. పిల్లల భవిష్యత్తు గురించి మీరు ఆలోచించరా అంటాడు ప్రహ్లదుడు. నిన్ను నా అంతవాడిని చేశాను అన్న భట్టుతో కళలోనా, దరిద్రంలోనా అంటాడు ప్రహ్లదుడు. ఈ కళలో నీ కంటూ మిగిలింది నేనొక్కడినే, కానీ వాళ్లకి కుటుంబాలున్నాయి. ఆ కుటుంబాలను పోషించుకోవాలిగా, నేనంటే మీ కొడుకుని కాబట్టి మీ మాట జవదాటలేను. కానీ వాళ్లందుకు పస్తులు ఉండాలి, మేము కళలో బ్రతుకుతూ చాపలేం నాన్నా అంటాడు ప్రహ్లదుడు. ఈ దేశంలో తిండి సంపాదనకే మనిషికి సమయం చాలకపోతుంటే మీ ప్రదర్శనలు ఎవరు చూస్తారు, లేనివాడి ఆకలిని మీ కళాస్యరూపం తీర్చలేదు, ఇంకెందుకీ కళ, నాకు కళ కంటే జీవితమే ముఖ్యం. కాబట్టి ఇంక నేను భామవేషం వేయను అంటాడు ప్రహ్లదుడు.

రాత్రి ప్రదర్శనలో జమిందారు వెయ్యి రూపాయలిచ్చారు కదా అని భట్టు అంటే దానితో దరిద్రం తీరదు. కానీ కళ వద్దు, జీవితమే కావాలి అన్న ప్రహ్లదుడితో భట్టు కళాకారుడు జీవితాన్ని త్యాగం చేయాలి అంటాడు. అప్పుడు నంది ఎందుకే వాదన మనం ఈ యక్షగానాలు మానేసి ఏ వెంకాయమ్మ చేతో డ్యూన్స్ చేయిద్దాం. అప్పుడు డబ్బు సంపాదించవచ్చు, కళా సేవ చేయచ్చు అంటాడు. దానికి భట్టు దాని కన్నా అడుక్కు తినడం నయం, నా బిడ్డ ఈ కళా సంప్రదాయంలో ఆ నటరాజు కాలి అందెలలో తానొక ముఖ్య అవుతాడని, ఈ శాస్త్రానికి అధికారి అవుతాడనుకున్నాను, కానీ కూటి కోసం గజ్జలను తాకట్టు పేట్టే హిన్సితీకి దిగజారతాడనుకోలేదు అంటాడు. ప్రహ్లదుడు మీరు నన్ను సరిగా అర్థం చేసుకోవటం లేదంటాడు. అప్పుడు నా తమ్ముడు ఇలాగే గజ్జెలు నా ముఖాన విసిరి వెళ్లిపోయాడు అంటాడు భట్టు. వాడు ముద్రాసు వెళ్లి కళను దిగజార్చి బజారు పాలు చేశాడు, ప్రేషకుల దురద్వష్టం అంటాడు భట్టు. బాబాయికి వచ్చిన పేరు మనకు రాలేదుగా నాన్న, మీరు ఆశించే ప్రేషకులు ఏనాడో చేయిదాటిపోయారంటూ ప్రహ్లదుడు ఇంట్లోకి వెళ్లిపోతాడు. రాత్రి జరిగిన సన్మానం సంగతి మర్చిపోతున్నావు, ముందు ఎవరి డబ్బు వారికిచ్చి పంపు అంటాడు భట్టు. మద్దెల వాడికి రెండు నెలల జీతం, ఆర్పెల్ల ఇంటద్దె, కీరణా బాకీ అంటాడు ప్రహ్లదుడు. అయితే నాలుగు నెలల జీతం ఇప్పు, త్వరలో ఇల్లు కొంటామని చెప్పు, బియ్యం మంచిని పంపకపోతే అంగట్లోనే భాగవతం ఆడతానని చెప్పు అంటాడు భట్టు. లోపలి నుంచి ప్రహ్లదుడు సింహాద్రి దొరవారు అందించిన పర్సుతో వచ్చి దానిని ఆ ముగ్గరి మధ్యలో పడవేస్తాడు. ఆ పర్సు తీసి చూసిన బట్టుకి పర్సులో డబ్బుకి బదులు ఉత్తరం కనిపిస్తుంది. ఆ ఉత్తరం సారాంశం భాగవతం ఏర్పాటు చేయటానికి ఎవరూ ఒప్పులేదని, ప్రజలెవ్వరూ విరాళాలు ఇవ్వలేదని, తానే కళ మీద ఉన్న అభిమానంలో

వెయ్యి రూపాయిలు ఇద్దామనుకున్నానని, కానీ సమయానికి డబ్బు అందలేదని, భాళీ పర్సు చేతికందించి తన దరిద్రాన్ని, కళల పట్ల ప్రైష్ణకుల ఆదరణ దరిద్రాన్ని చెప్పవలసి వచ్చినందుకు క్షమించమని సింహాది దొరగారి విన్నపమది.

నంది గురువుగారూ, ఏమిటీ మోసం, మిమ్మల్ని నమ్ముకుని సర్వనాశం అయ్యామంటే, ప్రహ్లాదుడు కళల పట్ల ప్రజలకున్న నిజమైన ఆదరణ ఎంతుందో ఇప్పటికైనా తెలిసిందనుకుంటాను. కళకు అంకితమైన వారి శవాన్ని దేశంలో చందాలు వేసుకొని దహనం చేస్తున్నారు.ఆ శవాల లెక్కలోకి మనం రాకుండా మరో జీవనం చూసుకుండాం నాన్నగారు, నాతో పాటు పెరుగుతున్న జబ్బు నన్ను చంపేస్తే అప్పటికైనా మీ మనస్సు మారుతుందా అని ప్రశ్నిస్తాడు. ప్రహ్లాదుడు మద్దెల సుబ్బయ్య దగ్గరున్న మృదంగం బలవంతంగా లాక్కొని నంది, వెళ్ళి దీన్ని అమ్మి కావలసిన బియ్యం తెచ్చుకో అంటాడు. భట్టు బలంగా మృదంగాన్ని లాక్కొగా ప్రహ్లాదుడు మీరు వాడి ఆకలికేం సమాధానం చెబుతారు. వాడేమీ మీ బిడ్డ కాదు. మీ మీద గౌరవంతో మీ మాటలు తీంటూ, మీ తాళాలు నములుతూ, మీ దరువులు తాగుతూ బ్రతకటానికంటాడు. దగ్గుతెర ప్రహ్లాదుడి ఆవేశానికి అడ్డ వస్తుంది. అప్పుడు భట్టు తను చనిపోతే తన శవదహనానికి ఈ మృదంగాన్ని అమ్మనని మాటియ్యమని ప్రహ్లాదుడిని అడుగుతాడు. ఆ మాటలో అందరూ కదిలిపోతారు. భట్టు చేతిలోని మృదంగం అందుకొని దరువు వేస్తాడు. వారి ఏడుపుతో కూడిన నిశ్శబ్దంలో బయట నుండి ఒక గొంతు వినిపిస్తుంది. మా అయ్య, మా అమ్మ మా తండ్రి-అయ్య కనికరిస్తే వో గుడ్డ అమ్మ పాపం దలిస్తే వో ముద్ద అని.

బైట నుండి ఆకలికేకలు. అతడికి సమాధానం లేక పాట అందుకుని పాటకు తగినట్లు అడుగులు వేస్తూ నేరుగా లోపలికే వచ్చేస్తాడు. అతడు తోలుబోమ్మలాటలాడే కేతిగాడు. కాలం కలిసిరాక తోలుబోమ్మలాటను ఆదరించేవారు లేక కడుపు నింపుకోవటానికి బిడ్డ అడుగుతున్నాడు. ఒకప్పుడు యక్కగానం లాగానే తోలుబోమ్మలాట ప్రజలను అలరించింది. ఆ రోజుల్లో రెండు గూడుబండ్లు, బండ్ల నిండా బంట్ల్లు బందుగులతో వెలిగినవాడే. భట్టు లాగానే ఆ వైభవం తల్లుకున్నప్పుడు కేతిగాడికెంతో ఉత్సాహం వస్తుంది. ముస్తోడిని కాదు, కూడులేని బతుకు, సేతకాని సావు అని భట్టుతో కేతిగాడు చెబుతాడు. బిడ్డలు చచ్చిపోతున్నారు బాబూ దయచూడమని ఈ అయ్యని చూస్తే ఆటల దేవడ్డి చూసినట్లుందని ఎవరని నందినడుగుతాడు. ప్రఖ్యాత కూచిపూడి భాగవతులు భట్టుగారని నంది చెప్పగానే కోటిదండ్రాలు స్వామీ, మా బతుకులు బజారు పాలయ్యాయి, ఆ బ్రహ్మాదేవడి బోమ్మలాటలో మనిషి చేతిలోని బోమ్మ ఒడిపోయింది. వీరు మన జనం కాదు దొరా అంటాడు. మరి జీవనం ఎలా చేస్తున్నావురా అని భట్టు అడుగగానే మీమ్మల్ని అడగవలసిన ప్రశ్న అదే నాన్న అంటాడు ప్రహ్లాదుడు. మరో చోటికి వెళ్ళి అర్థించమని భట్టు కేతిగాడితో అంటే ఇక్కడలేని బువ్వ మరెక్కడ దొరుకుతుంది అన్న కేతిగాడితో పద కేతిగా నేను అన్నం దొరికే చోటుకు నీతో పాటు వస్తానని ప్రహ్లాదుడంటాడు. భట్టు తన దారిద్ర్యాన్ని కేతిగాడి ముందు ప్రదర్శించటానికి ఇష్టపుడుడు. అప్పుడు కేతిగాడు ఇది అందరికి తెలిసిన ఆటే స్వామీ, దాపరికమెందుకు, దాచుకుంటే ఆకలి తీరుద్దా, ఎందుకీ బ్రతుకు, మన ఆట చూసినోడు మనకు బువ్వ పెడుతున్నాడా, పదండి దొరా, ఆ మద్దెల మెడను కట్టండి, బువ్వ నేనడుగుతాను. మీరు పక్కనుంటే నాకు బలం. ఈ జనం మనల్ని బ్రతికించాలి, వాళ్ళకు మనం బిడ్డలం, మన ఆటలు వాళ్ళ బిడ్డలాటలు దొర అంటాడు. నాకింకా అంత అవసరం రాలేదన్న భట్టుతో అయితే నా బొచ్చెలో ఇంత ముద్దెయ్యండంటాడు. సాటి కళాకారుడిని ఆదరించనివాడుకళాకారుడే కాదు నాన్న అని ప్రహ్లాదుడంటాడు. కేతిగాడిని వెళ్ళిపోమ్మంటాడు భట్టు. కేతిగాడు వెళ్ళిపోతాడు. నంది మద్దెల సుబ్బయ్యతో ఇక్కడ విస్తర్శన ఎవరూ నెయ్యటం లేదు పద అంటాడు, గురువుగారూ వస్తామని చెప్పి వాళ్ళ వెళ్ళిపోతారు.

వెళ్ళినవారు మళ్ళీ పరుగున వచ్చి మీ తమ్ముడు గారు కారు వేసుకొని ఇటే బయటదేరారు. సినిమా వాసన కదా, జనం కారు ఆపారని భట్టుతో చెబితే వెంటనే భట్టు 10 ఘేసలకు తమలపాకులు నంది చేత తెప్పించి, ఇళ్ళంతా సర్ది నంది తెచ్చిన తమలపాకులు వేసుకుంటాడు. పది ఘేసల తమలపాకులతో మన దరిద్రాన్ని దాచాలనే ప్రయత్నానికి సిగ్గుపడుతున్నాను, మన పరిస్థితి తెలిస్తే బాబూయి తప్పకుండా ఆదుకుంటాడన్న ప్రహ్లాదుడితో భట్టు వాడొచ్చే సరికి ఇల్లు మృదంగ నాదాలతో ప్రతిధ్వనించాలి,

ఆకలి కడుపులతో ఆక్రోశించకూడదు, అది జరగకపోతే నాశనం మిగులుతుందంటాడు. భోజనాంతరం విశ్రాంతి తీసుకుంటూ సాధన చేస్తున్నట్లుగా భట్టు తరంగ కాలక్షేపం మొదలుపెట్టడు. భట్టు తమ్ముడు కేశవర్మ వచ్చి ఎన్నాళ్లయ్యంది అన్నయ్య, నీ గొంతు విని ప్రష్టాదా, ఆరోగ్యం ఎలా ఉండని, అన్నయ్యకు ఇంకా నీ మీద కోసం తగ్గినట్లు లేదని అంటాడు. భట్టు తమ్ముడుగారూ ఇలా దయచేశారేంటి? కొంచెం ముందు వస్తే నలుగురితో కలిసి భోంచేసేవాడిని కదా అని త్రైన్స్టాడు. ఇప్పుడు మాత్రమేమన్నయ్య, మా డైరెక్టరుగారు డిన్సరు ఏర్పాటు చేసినా కాదని వచ్చాను, నందీ వడ్డించు అంటాడు. భట్టు కంగారుపడతాడు. ఏరా నందీ, ఆ పదినేల రూపాయలు బ్యాంకలో నేయమని చెప్పాను వేశావా అన్న భట్టుతో అది అర్థం కాని నంది ఏ పదినేలంటాడు. దానిని సరిచేస్తూ భట్టు ఒక వైపు ఎడతెరపి లేని కార్బ్రూక్రమాలు, సన్మానాలు. ఉన్నది నే ఒక్కడిని, వయసా వస్తుంది. వాడా జబ్బుమనిషి వీడా మతిమరుపు వెధవ, కుర్రవాడు కారుకొందామంటాడు. కారు ఆరోగ్యానికి మంచిది కాదంటాడు డాక్టరు. నాకేమో పెద్ద మేడ కొందామని ఉంది, జ్యోతిమ్మిడేమో ఇల్లు మార్గవర్ధంటాడు అని భట్టు చెబుతుంటే, నంది అననం వడ్డించమంటారా? అంటాడు. నందీ నువ్వేళ్లి అన్నం వడ్డించు అని, నీ ఇంట్లో భోంచేసే స్వాతంత్యం నాకు లేదా అన్నయ్య, నేను లక్షులు సంపాదిస్తున్నా తినే తీరిక, అనుభవించే అద్భుతం లేదు, కనీసం ఒక పూర్తినా రెండు మెతుకులు తృప్తిగా తిందామని వచ్చాను అంటాడు కేశవర్మ. తమ్ముడూ అయితే ఆ పాపాన్ని పట్టుకు ఎందుకు ప్రాకులాడతావురా, ప్రేక్షకుడి స్థాయిని దిగజార్పి డబ్బు చేసుకోవడమెందుకూ అన్న భట్టుతో తప్పుడు అన్నయ్య, ప్రేక్షకులకు లేని దిగులు మాకెందుకు, వారికి గుడ్డలు లేని సీతతో తీసిన రామాయణం, వశిష్ఠుడి ఆశమంలో సెక్కు డాన్యులు కావాలి. వాటికే డబ్బు, ఆదరణ అవే మాకు తిండి, ఐశ్వర్యం అంటాడు. మీరు కళకు ద్రోహం చేస్తున్నారు, నిజమైన కళో, కాదో అర్థం కాకుండా ప్రేక్షకుడిని చేస్తున్నారు అని భట్టు అంటుంటే ప్రష్టాదుడు బాబాయ్, పాత పాటకు కొత్త స్వరాలు, ముందు భోజనం చెయ్యి అంటాడు. వెంటనే భట్టు నందిని అరుస్తూ వెధవది నల్లకుక్కని వంటింట్లోకి రాకుండా చూడమని ఎన్నిసార్లు చెప్పాను. నువ్వు వస్తావని గుత్తి వంకాయ కూర, పప్పు, పులుసు, పాయసం అన్ని చేయించాను వెధవ నల్ల కుక్క అంటూండగానే కేతిగాడు పై పంచలో బియ్యంతో వచ్చి మహాప్రభూ! మట్టి వచ్చాను. బువ్వ కోసం కాదు దొరా, బుబ్బి తిని మీరెన్నాళ్లయిందో, గింజలు తెచ్చాను, ఆ గింజలోండి పెద్దయ్య రెండు మెతుకులు కొరికి రెండు దరువులు పలికితే ఇనాలనుంది స్వామీ అంటాడు. నంది కేతిగాడి వైపు కదిలి పై పంచ పడితే అందులో కేతిగాడు బియ్యం పోస్తాడు. ప్రష్టాదుడు గుప్పిటలో బియ్యం తీసుకొని ఇదీ మా బ్రతుకు, ఇదీ మా కళ, ఇదీ మా సంప్రదాయం, ఇదీ మా దరిద్రం అని ఆ బియ్యం నేలకు విసిరి లోపలకు వెళ్లిపోతాడు. నీవాక మహానటుడిని. అన్నయ్య, ఎక్కుడ ఎలా నటించాలో తెలిసినవాడిని, కానీ నీ నటన ఓడిపోయింది. నలశై ఏళ్ల నీ కళా జీవితంలో నిన్నారుకునే ప్రేక్షకుడు లేదు అని కేశవర్మ అంటాడు. నా అన్వేషణ ఇంకా పూర్తికాలేదన్న భట్టుతో నీ ఆయుష్మ పూర్తి కావస్తుంది. ఇప్పటికైనా మించిపోయింది లేదు. నాతో రా, నీ కళను సామ్ము చేసుకునే మార్గం చూపిస్తాను, కనీసం నీ బిడ్డ కోసమైనా నీ మార్గం మార్పుకో నీ నిస్యార్థ కళాసేవ బిరుదులకు, శాలువాలకు, సన్మానాలకే కానీ ఇంత అన్నం పెట్టడు, ఆదరణ చూపదు అన్న కేశవర్మతో నా ఆత్మను అమ్ముకోలేనంటాడు భట్టు. అంతలోకి నంది ప్రష్టాదుడు రక్తం కక్కుకుంటున్నాడని, గిలగిలా తన్నకుంటున్నాడని చెబుతాడు. మద్దెల సుబ్బయ్య సాయంతో భట్టు లోపలికెళతాడు. నంది కేశవర్మను, కేతిగాడిని మాస్తూ అది రక్తం కాదండి, మా దరిద్రానికి తీసిన ఎర్రనీళ్లు అంటాడు. కేశవర్మ కోపంగా చూస్తూ మృదంగా మీరు బలంగా బాదాడు.

ఇప్పుడు కళాకారుడి జీవిత రంగఫలం కాదు, అతని ప్రతిభను ప్రదర్శించే రంగఫలం. రంగ ఫలంపై భట్టు, నంది అడుగులతో వచ్చారు. ఎక్కుడి నుండో భామ గొంతు వసంత రాగాలాపన భామ జడ తెరపైన కనిపిస్తుంది, భామ అడుగులు వేస్తోంది. భట్టుని నంది ఎవరిదీ జడ, మల్లెపూవుల నాగుపాము, మెగలిరేకుల నడుమ మల్లెపూవుల నాగుబామ అని అడిగాడు. సత్యభామ అందం గురించి, భట్టు చెబుతుంటాడు. ‘భామనే, సత్యభామనే, వయ్యారి సత్యభామనే...’ అంటూ భామ గొంతు సవరించుకుంది. భట్టు పారవశ్యంతో తాళం వేస్తున్నాడు, సుబ్బయ్య తన ప్రతిభను మృదంగం మీద చూపుతున్నాడు, శిమ్మలు

పట్టుకున్న తెర తోలగింది. తెర వెనుక భామ వేషంలో నున్న ప్రహ్లాదుడు మెలికలు తిరుగుతున్నాడు. కేతిగాడు, సుబ్బయ్య వేదిక మీదికొచ్చారు. నాయనా ప్రహ్లాదా అన్న భట్టుతో ప్రహ్లాదుడు ఎందుకు నాన్నా ఏడుస్తారు. మనం జీవిత నాటకంలో ఓడిపోయాం గాని రంగస్థలం మీద కాదుగా, ఇప్పటికైనా చెప్పండి, ఈ కళ మనకు కూడు పెట్టలేదు, కనీసం నీ కొడుకును దక్కించుకోను సాయం అందించలేదు, ఇంకా ఎందుకీ కళ నాన్నా అంటాడు డాక్టరును తీసుకొస్తాని కేతిగాడంటాడు. వద్ద కేతిగా నా చావయినా భట్టుగారితో మార్పుతేవాలి. రేపు మరొకరిని ఈ భామవేషంలో చూడలేక కుమిలి, కుళ్ళి ఈ యక్కగానానికి దూరంగా వెళ్లిపోతే నా చాపు ఆశయం నెరవేరినట్టేనంటాడు ప్రహ్లాదుడు. ఇక్కున్నా చెప్పండి నాన్నా, కళ కంటే జీవితం ముఖ్యమని, దాన్నే నమ్మకుంటానని ప్రమాణం చెయ్యండి అంటాడు ప్రహ్లాదుడు. కేతిగాడు చెప్పండి సామీ, అయ్య ప్రాణం చల్లగా దాటిపోతుంది. అయ్య మనసు కుదుటపడుతుంది అంటాడు. శిష్యులు, నంది, సుబ్బయ్య, కేతిగాడు అందరూ భట్టు చుట్టూ ఉన్నారు. ప్రహ్లాదుడు ప్రమాణం చెయ్యమని చేయి చాచాడు, శిష్యులు ప్రమాణం చెయ్యండి గురువుగారూ అంటున్నారు. భట్టు గుండెల్లో నటరాజు నృత్యం చేస్తున్నాడు. ప్రమాణం చేయబోతుండగా ఎక్కడి నుండో భామ కదిలి వచ్చింది. భామనుచాసిన భట్టు ప్రమాణం సంగతి మర్చిపోయాడు. కళను చంపుకోలేని భట్టు కొడుకు మరణవేదనను మర్చిపోయాడు. భామ నృత్యం ప్రారంభించింది, ఆమె కళాదేవత, కళలను వదిలివెళ్ళవద్దని భట్టును ప్రాధీయపడుతున్న, శాసిస్తున్న కళాదేవత. భామ వెళ్లిపోయింది. భట్టు ఈ లోకంలోకి వచ్చి మరణంతో ఆడుకుంటున్న బిడ్డను చూచాడు. భట్టు ప్రేక్షకులతో తెర వెనుక మా జీవిత నాటకం మీకు చూపితే కళకు ద్రోహం చేసినవాడినపుతాను, తెర ముందు మా ప్రతిభే మీకు ప్రదర్శించాలి. నాయనలారా ! అందుకే ఒక్కజళమంటూ ప్రహ్లాదుడి దగ్గరకొచ్చి ఏడుస్తాడు. సుబ్బయ్యను మృదంగం వాయించమంటాడు. ప్రహ్లాదుడు నాన్నా, నువ్వు మాట ఇవ్వలేదు. నా చావు నీ మిగిలిన కళా జీవితానికి పౌచ్చరిక కావాలి, ఈ కళకు దూరంగా వెళ్లిపో, ఈ బ్రతుకులోద్దు, కడుపు నింపని కళా జీవితం కన్నా చావే మేలు. ప్రభో ! నాకు మరో జన్మంటూ ఉంటే కళాకారుడిగా మాత్రం అంటూ కన్నమూళాడు.

భట్టు ఏడుస్తుంటే కేతిగాడు ఎందుకా ఏడుపు, ఎందుకా కన్నీళ్ళ దొరా, బిడ్డడెళ్లిపోయాడు. ఆ అయ్య మనసు కుదుట పదే విధానం నాకు తెలుసని దుఃఖంతో లోపలికచ్చి భామాకలాపం దుస్తులు, కొన్ని తోలుబోమ్మలు తెచ్చి ప్రహ్లాదుడి శవం మీద విసిరి అయ్య శవంతో మీ మద్దెళ్ళు, వేషాలు, నా తోలుబోమ్మలు కలిపి తగలబెట్టేద్దాం. ఈ వేషాలోద్దు స్వామి అంటాడు. అప్పుడు భట్టు నా ప్రహ్లాదుడు చచ్చిపోయాడు గాని నా భామ ఇంకా చావలేదు, చావదు. అయినా నా ప్రదర్శన ఆగదు. ఈ కళ మీద నా అభిమానం ప్రదర్శించుకునే అవకాశం నా ప్రహ్లాదుడు నాకిచ్చాడు. నా ప్రదర్శన చూసి ఆనందించటానికి వేలాదిగా ప్రేక్షకులు వచ్చారు, నా ఒక్కడి స్వార్థం కోసం వారికి ఆశాభంగం కలిగించలేనంటాడు. అప్పుడు కేతిగాడు మీ మనసు నా బొమ్మ మనసులాగా ఉంది. బిడ్డ చావు చూసి కూడా కరగలేదా ? నీ గుండె గుదిబండా ! తోలుబోమ్మ చినిగిపోతేనే నా గుండె పగిలిపోతుందే. ఆడే బొమ్మ ఆగితే నీ గుండె పగల్లేదా మారాజా, మా తండ్రి మా దొరా అంటాడు. నంది కూడా మీ నిర్ణయం మార్చుకోండి, మీ పట్టు వదలండి అంటాడు. భట్టు దానికి నేను కలాపం ప్రదర్శిస్తానని మాట ఇచ్చాను కానీ, నా బిడ్డ చస్తే ప్రదర్శన ఆపివేస్తానని మాట ఇవ్వలేదంటాడు. శిష్యుల సహాయంతో శవాన్ని లోపలికి తీసుకెళతారు. ప్రేక్షకులలో అలజడి నంది, కేతిగాడు వచ్చారు, ప్రేక్షకుల గోల ఇంకా ఎక్కువైంది. ప్రేక్షకుల నుండి ఒక ప్రేక్షకుడు రంగస్థలంపైకి వచ్చాడు.

ఎవరండి లోపల, ప్రదర్శన ప్రారంభిస్తారా, రాళ్ళ పడాలా అంటూ తెరను తీసి చూస్తాడు ప్రేక్షకుడు. ఎవరు బాబూ నువ్వు అని కేతిగాడుగుతాడు. ఎంతో దూరం నుంచి ప్రదర్శన చూడాలని వచ్చాను. అరగంట నుండి చూస్తున్నాను. మూసిన తెర తీయరేంటి, ప్రేక్షకులంటే మీ కంత చులకనెందుకు అంటాడు. దానికి కేతిగాడు మాట జారద్దు, విషయం తెలిస్తే నోరు పడిపోతుందని అంటాడు. భట్టు సుబ్బయ్య సాయంతో వస్తాడు, నంది వెంటనుంటాడు. భట్టును చూడగానే ప్రేక్షకుడు మీరేనా భట్టుగారు, భామ వేషంలో ఉన్న ప్రహ్లాదుడిని చూడాలని వచ్చాను. ప్రహ్లాదుడెవరు ? వారిని పిలుస్తారా అంటాడు. వాడి వేషం ఇప్పుడే పూర్తయిందని అంటారు భట్టు. విశ్రాంతి తీసుకుంటున్నాడా, తాగి పడిపోయాడా అంటాడు ప్రేక్షకుడు. మాట కుంటి

చేయద్దను కేతిగాడితో భట్టు వారు మనల్ని ఎంతగా అభిమానిస్తారో అంత ద్వేషిస్తారు నాయానా అంటాడు. ప్రేక్షకుడు నేను మిమ్మలిని అభిమానించటానికి రాలేదు, కళా సేవ పేరు చెప్పి ప్రజలకు అర్థం కాని, అవసరం లేని చైతన్యం కలిగించని కళను బలవంతంగా ప్రేక్షకులపై రుద్దతున్న మీ బూజపట్టిన విధానాన్ని ఎదుర్కొనటానికి వచ్చాను, ఈ రోజు మీ ప్రదర్శన ఎలా సాగుతుందో చూస్తాను అంటాడు. అప్పుడు భట్టు ఈ ప్రదర్శనకు నువ్వు చందా ఇచ్చావా అంటే ఇవ్వలేదంటాడు. అయితే చెప్పనవసరం లేదంటాడు భట్టు. కళను ప్రశ్నించే హక్కు మాకుండన్న ప్రేక్షకుడితో ఆ కళను ఆదరించవలసిన బాధ్యత మీకుండంటాడు భట్టు. మీ కళను మేం ఎందుకు ఆదరించాలి, బ్రాతికి ఎవరిని ఉద్దరిస్తోంది, మీకు కళా సాంప్రదాయాల విలువలు కావాలి గానీ సామాన్య ప్రేక్షకుడు అవసరం లేదా అని అడుగుతాడు ప్రేక్షకుడు. భట్టు దానికి కళ బ్రతకడానికి దానిని ఆదరించాలని, అది బ్రతికితే భారతీయ కళాసంప్రదాయాల విలువలు ఉంటాయని, ప్రేక్షకుడు లేకపోతే కళకు భవిష్యత్తు లేదని అంటాడు. అప్పుడు ప్రేక్షకుడు మీ భాగవతాలు ఈ సామాన్య మానవుడికి ఏం చెబుతున్నాయి, సామాన్య మానవుడిని ఏం చైతన్య పరుస్తున్నాయి. కళ కళ కోసం కాదు, ప్రజల కోసం, ప్రజలకు ఉపయోగపడని కళను మీరు ప్రదర్శించటానికి లేదంటాడు. అప్పుడు కేతిగాడు తగ్గ మా రాజు, సగం చచ్చిన ముసలాడి ప్రాణాన్ని పూర్తిగా నువ్వు చంపేస్తున్నావు అంటాడు. ఇతనెవరని ప్రేక్షకుడు భట్టును కేతిగాడి గురించి అడుగగా, నేనా తోలుబోమ్మలాటగాడిని. నువ్వు చెప్పిన ప్రజల కోసం ఆటలాడినోడిని. నా మాటలు వినిపించాను, రామాయణం చెప్పాను. రాముడి ప్రేమ, సీతమ్ము భక్తి, హనుమంతుడి ధైర్యం, రావణాసురుడి పాపం చెప్పాను. ఇంతకన్నా నీతి ఎవరు చెబుతారు. కానీ మా బ్రతుకులేమయ్యాయి, నువ్వు చెప్పిన ఈ ప్రజలు మా బ్రతుకుల్లో, కడుపుల్లో ఉమ్మారు దొరా అంటాడు. అప్పుడు ప్రేక్షకుడు మీరు మార్పును గుర్తించలేదు. మీ కళల్లో సామాన్యాడి జీవితం బ్రతకలేదు. అందుకే మీ కళలు అంతరించిపోతున్నాయి. మీ కళలను ఇప్పటికైనా ప్రజల కోసం తయారు చేయండి. సామాన్యాడిని సబీవంగా సృష్టించండి. అదే మేము కోరుకునే కళ, మాకు కావలసినది అదే అంటాడు. అప్పుడు భట్టు మేం ప్రదర్శించే కళ ఎవరిని మోసం చేయలేదు నాయానా, ప్రేక్షకులకు బ్రహ్మసందం కలిగించటమే మా కర్తవ్యం, దీక్ష అంటాడు. దానికి ప్రేక్షకుడు ప్రజా సమస్యలను ప్రతిభింబించని కళలను ఆదరించాల్సిన అవసరం మాకు లేదు. ఈ రోజు ఆదరణ కావాలంటున్నారు. రాజుల కాలంలో నర్తనశాలల్లో మీ కళారూపాలు ప్రదర్శించి అగ్రహారాలు సంపాదించారు. ఆ రోజు ఈ సామాన్యుడు మీకు చచ్చిపోయాడా, అతడి ఆదరణ మీకు అవసరం లేకపోయింది. జమిందార్ల దివాణాల్లో ఆడుతున్నప్పుడు ఆ సామాన్యాడి ఆదరణ మీకు గుర్తురాలేదా, మీరు సామాన్యాడికి గ్రోహం చేశారు. రాజులు, జమిందార్ల పోయాక ప్రజలు ఆదరించలేదని ఈ రోజు ఉపన్యాసాలిస్తున్నారు. మిమ్మల్ని ఆదరించవలసిన అవసరం మాకు లేదంటాడు. దానికి భట్టు ప్రహ్లాదుడు నన్ను చంపలేదు. విడు నన్ను చంపుతున్నాడు అంటూ నాయానా, ఆనాడు ఆదరణ కోసం రాజులను, జమిందార్లను ఆశ్రయించాం. మరి ఈనాడు ప్రజలే రాజులు, ఇది ప్రజారాజ్యం. రాజ్యాలు, అధికారాలు లేని రాజులు ఉన్న మాకీ బ్రతుకేంటి? అసలు ఈ తెర ఎందుకు పడిందో తెలుసా. నీవుట్టు ప్రహ్లాదుడు తాగిపడలేదు. వాడు చచ్చిపోయాడు అని శక్తి లేకుండా చెప్పాడు. అయినా నేను చలించను. శోకార్థులకు, దుఃఖార్థులకు, దీనులకు, శ్రమార్థులకు ఉపశమనం కలిగించేదే కళ. అది నువ్వు ఈ రోజు చెప్పేది కాదు, ఏనాడో నాట్యశాస్త్రంలో చెప్పబడింది అని అన్నాడు.

ప్రేక్షకుడు క్షమించండి భట్టుగారూ, నేను మిమ్మల్ని నొప్పించాను. ముందు మీ బిడ్డ దహన సంస్కారాలు చూడండి అంటాడు. దానికి భట్టు అక్కలేదు, ముందు నా ప్రదర్శన మీరు చూడాలి, ఆదరణ లేని కళ మనకొద్దన్నాడు నా కొడుకు, కళ ప్రజల కోసం దిగబ్బార్చయినా బ్రతకాలన్నాడు నా తమ్ముడు, కళ కళ కోసం కాదు ప్రజల కోసం అన్నావు నువ్వు. కానీ కళ కళ కోసమే అనే నా వాదన నిలవాలి. నా బిడ్డ చనిపోయినా నా కళను ఆస్యాదించడానికి వచ్చిన ప్రజలకు నేను ఆశాభంగం కలిగించను. నా కొడుకు చావు నాకు ఉద్దేశం, అది నాకొక సవాలు, వెళ్ళండి, ప్రదర్శన ప్రారంభించాలన్నాడు. అప్పుడు ప్రేక్షకుడు, కేతిగాడు, నంది వద్దు, ఇంత దుఃఖాన్ని మూటగట్టుకొని ఏం అభినయిస్తారు, బిడ్డ శం చూసి మాట్లాడండి అన్నా ప్రదర్శనకే మొగ్గ చూపాడు

భట్టు. అప్పుడు ప్రేక్షకుడు మిగిలిన ప్రేక్షకులతో రంగస్థలానికి ముందున్న తెర వెనుక మనుషుల కన్నీళ్ళ చప్పుడు మనకు తెలిసినా ఈ కళా స్వరూపాలు అందిస్తున్న హాయిలో, ఆనందంలో వారి జీవితాలనే మర్చిపోయాం. ఇక్కడ ఫోరం జరిగింది. ఏ కళాకారుడికి పడకూడని శిక్ష. కళాకారుడి రంగుల కన్నీరు చూసి చలించని ప్రేక్షకుడి హృదయం కళాకారుడి జీవితపు కన్నీరు చూచి చలించాల్సిన సమయం, కూచిపూడి భాగవతుల సూత్రధారుడైన భట్టుగారి కుమారుడు అని ప్రేక్షకుడు పూర్తిచేయకముందే భట్టు పద్యం అందుకున్నాడు. ప్రేక్షకుడు చేసేది లేక లోపలికి వచ్చాడు. తనలో పొంగి వస్తున్న దుఃఖాన్ని మింగుతూ భట్టు నృత్యం చేసున్నాడు భావునే, సత్యభావునే అంటూ రంగస్థలంలో ఆయని పాదం తాకని చోటు లేదు. వృద్ధప్యాన్ని మించిన దుఃఖం ఆయనను ఆక్రమించటంతో పడిపోయాడు. అందరూ చుట్టూ మూగారు.

అప్పుడు సభనుద్దేశించి భట్టు మహాజనులారా ! నా జీవితం ఈ కళలో ప్రారంభమైంది, మీ ఆదరణ, అభిమానాలకై పరితపించానేగాని ఈ కడుపుకు పిడికెడు మెతుకులకై ఎన్నడూ ఆశించలేదు. మీ ఉత్సాహమే మాకు ఊపిరి. మీ మెచ్చుకోళ్ళే మాకు ఆఫోరం అనుకుని ఇన్నాళ్ళూ బ్రతికాం. కానీ, కళాకారుడి దరిద్రం శాపం. కళకూ దరిద్రానికి ఏదో అవినాభావ సంబంధం ఉంది. కళాకరుడు కళలో ఎంత ఉచ్చస్థితిలో ఉంటాడో దరిద్రంలో అంతకన్నా మహేశాన్నత షష్ఠితిలో ఉంటాడు. ఆ నిజం నేనెకూన్ని క్షణాల క్రితం తెలుసుకున్నాను. ఆదరణ లేని కళను నమ్ముకుని బ్రతికాం. మాకు బిరుదులు, పండిత శాలువాలు, గజారోహణాలు, గండపెండేరాలు వద్దు. మరో ప్రదర్శనకు బ్రతికుండటానికి ఇంత అన్నం పెట్టే మహామభావులు ఉంటే చాలు. ఇది నా జీవితంలో నాకు కలిగిన మొదటి అనుమానం. దానికి నాకు సమాధానం కావాలి. నన్ను మెచ్చుకుంటూ కప్పిన ఈ శాలువా నేను చచ్చిన తర్వాత నా శవంపై కప్పే దురదృష్టానికి మరో దురదృష్టంగా జోలెగా మారి మీ ముందుకు వస్తుంది. ఆదరణ లేని కళ మనకొద్దు నాన్నా అంటూ నా కుమారుడు కొద్ది క్షణాల క్రితమే మరణించాడు. నా బిడ్డను దహనం చేసే డబ్బు నా దగ్గర లేదు. అందుకే మీ ముందుకొస్తున్నాను. ఈ జోలే నిండితే బిడ్డను దహనం చేసుకుంటాను. నా కళను, మీ అందరి కోసం బ్రతికించుకుంటాను అని అంటాడు. శాలువాను భట్టు జోలే చేశాడు. మేలిముసుగు చాటున సత్యభావమాదు కళా స్వరూపం, కళామతల్లి వస్తోంది. భట్టు జోలలో మేలి ముసుగు వేసింది. శాలువా పట్టుకున్న భట్టు చేతులను తాను పట్టుకుంది. ప్రజల ఆదరణకై తపిస్తున్న కళా హృదయాలు కదిలాయి. ప్రేక్షకుడు చలించాడు, కళను బ్రతికించుకోవాలనే ధృడ నిశ్చయంతో రూపాయలు తీసి జోలలో వేశాడు. కళామతల్లి చిందులు వేసింది. ఆనందంతో భట్టు కన్నీటితో కళామతల్లిని అనుసరిస్తున్నాడు.

12.5. ప్రశ్నలు - సమాధానాలు

- “యుక్కగానం” నాటికంలోని పాత్రలను పరిచయం చేయండి.

జవాబు : యం.వి.యస్. హరనాథరావుగారు ‘యుక్కగానం’ నాటికలో ప్రతిపాత్రని విలక్షణంగా స్పష్టించారు. ఏ పాత్రకా పాత్రకే తగిన ప్రాధాన్యం ఇచ్చారు. భట్టు, ప్రశ్నలు, కేతిగాడు, నంది, మద్దెల సుబ్బయ్య, కేశవ వర్మ, ప్రేక్షకుడు ఇందులోని పాత్రలు.

భట్టు :

“యుక్కగానం” నాటికలో ప్రధాన పాత్ర భట్టు. భట్టు యుక్కగానం అనే కళారూపాన్ని ప్రాణం కన్నా ఎక్కువగా ప్రేమిస్తూ తనకి వారసత్యంగా అభ్యిన కళను తన వారసుడికి అందించి కళను కాపాడటానికి ప్రయత్నిస్తున్న కళాకారుడు. రంగస్థలంపై కళా ప్రదర్శన జరిగినపుడు లభించే ప్రేక్షకుల హర్షానందం, తమకు వారందించే అభినందనలతో తృప్తిపడే కళాతపస్యి. కడుపు కూడా నింపలేని కళనే నమ్ముకుని కళే సర్వస్వంగా బ్రతుకుతున్న కళారూధకుడు. జమిందారుల కాలంలో తన చిన్నతనంలో తమ

ప్రదర్శనలు చూసి వారు మెచ్చుకోవటం స్వరించి ఆనందపడే అల్ప సంతోషించి గత వైభవాన్ని తల్పుకుని ఉప్పుంగటమే కాదు మళ్ళీ తిరిగి ప్రజలు కథలను ఆదరిస్తారని కథలకు పూర్వ వైభవం తిరిగి వస్తుందని నమ్మే విశ్వాసి. తన దరిద్రాన్ని ఇతరుల ముందు ప్రదర్శించటానికి ఇష్టపడని ఆత్మాభిమాని, ఎవరు ఎంతగా తనను కథకు దూరం చెయ్యాలని ప్రయత్నించినా లొంగని ధృడ సంకల్పం కలవాడు. చివరకు తాను నమ్మిన కథ కోసం తమ్ముడిని కాదనుకున్న సంప్రదాయవాది. కొడుకు మరణం కన్న ప్రేక్షకుడికి కథపట్ల ఆదరణ లేకపోవడాన్ని చూసి తట్టుకోలేకపోయినా కళాసేవకుడు చివరకు తాను కోరిన రీతిగా కళామతల్లి అనుగ్రహంతో ప్రేక్షకుల ఆదరణకు నోచుకున్న అద్వప్పశాలి.

ఎంతో విశిష్టమైన పొత్రగా అనేక కోణాలలో ఆలోచించి రచయిత భట్టును తీర్చిదిద్దారపిస్తుంది. రంగస్థలంపై నటరాజుకి తగిన నారసుడిగా కళా ప్రదర్శన చేసే భట్టు ఇంటిలో మాత్రం దరిద్రదేవతకు ముద్దుల తనయుడు. దరిద్రం అతనిని కళామతల్లి లాగానే వదలక అంటిపెట్టుకుంది. ముందురోజు అద్భుతంగా జరిగిన భామాకలాపం, అందులో భామగా మైమరపించిన తన కుమారుడు ప్రహ్లాదుడి కళాకౌశలానికి మెచ్చి జమిందారు సింహాద్రి దొరవారు చేసిన సన్మానం తల్పుకొని ఆనందపడుతున్న భట్టు బిడ్డ అనారోగ్యానికి సరైన వైద్యం చేయించలేని తన దీన స్థితికి కూడా చలించనివాడు. నంది మాటలకు, ప్రహ్లాదుడి వాస్తవాన్ని గుర్తించమనే అభ్యర్థనను లెక్కచేయక కళా సాంప్రదాయాల విలువలు చావలేదని, వంశానుగతంగా వస్తున్న కళను వదిలి బ్రతకలేనని, మనిషికి జీవితంలో దొరకని ఆనందాన్ని, తృప్తిని కథ అందిస్తుందని, మనిషి తినే తిండి శరీరం బ్రతకడనికైతే, కథ అందించే ఆహారం మనసు బ్రతకడానికని చెప్పి కథ పట్ల తనకున్న అభిమానాన్ని చాటుకుంటాడు. జమిందారుగారు వెయ్యి రూపాయలకు ఒడులు తన అశ్కతను తెలుపుతూ క్షమించమని రాసిన లేఖ చూసి లోపల ఆందోళన, బాధ కలిగినా ప్రహ్లాదుడి ముందు ఓడిపోయినా మైకి కనిపించక బింకంగానే ఉంటాడు. మృదంగం అమ్మమన్న కొడుకుతో నా శవదహానానికి ఈ మృదంగం అమ్మనని మాట ఇవ్వమన్న భట్టులో అందరినీ కరించగల దైన్యం కనిపిస్తుంది. తోలుబోమ్మలాడే కేతిగాడి ముందు తన దరిద్రాన్ని ప్రకటించడానికి ఇష్టపడని భట్టు తమ్ముడి ముందూ తానూ వైభవంగా ఉన్నట్లు నటిస్తాడు. పాపాస్ని పట్టుకు ఎందుకు ప్రాకులాడతావు. కలకు ద్రోహం చేస్తున్నావని తమ్ముడిని నిలదీస్తాతడు. కేతిగాడి కారణంగా తన పేదరికం తమ్ముడి ముందు బయటపడినా తమ్ముడు నీ కళను సామ్మాని చేసుకునే మార్గం చూపిస్తాను, నీ బిడ్డ కోసమైనా మార్గం మార్పుకోమన్న అంతకన్నా వ్యభిచార గృహం పెట్టుకుంటే అంత మాత్రం కూడా కష్టం ఉండదు కదరా అని తమ్ముడిని తిరస్కరిస్తాడు.

రక్తం కక్కుకుని బిడ్డ బాధపడుతున్న ఆ బిడ్డ చేత మళ్ళీ భామాకలాపం వేయిస్తాడు. చావు బ్రతుకుల మధ్య బిడ్డ ఈ కథ కన్నా జీవితం గొప్పది నాన్నా, ఈ కళను వదిలిపెడతానని మాట ఇవ్వమంటే ఆ మాట మాత్రం ఇవ్వలేదు. బిడ్డ మరణంతో దుఃఖం కలిగినా ప్రేక్షకులను ఆనందింపజేయడమే కళాకారుడి కర్తవ్యమని తానే స్వయంగా భామగా నృత్యం చేయ్యాలనుకుంటాడు. అదే సమయంలో ప్రేక్షకుడు వచ్చి ఈ కథలను ప్రజలెందుకు బ్రతికించాలి, సామాన్యల కోసం కథలు లేవుకదా అని ప్రశ్నించినపడు బాధపడతాడు. ప్రేక్షకుడికి సమాధానం చెబుతాడు. తన కుమారుడు మరణించిన వాస్తవం తెలిపి ప్రేక్షకుడు వారిస్తున్న భామా కలాపాస్ని ప్రదర్శిస్తాడు. కొడుకు స్థానంలో తానే భామవతాడు. ఆ ప్రజలతో మీ ఆదరణకై, అత్మాభిమానానికై పరితపించానే కానీ, కడుపుకు పిడికెడు మెతుకులకు ఎన్నడూ ఆశించలేదని, ఆదరణ లేని కళను నమ్ముకుని బ్రతికాం, మాకు బిరుదులు, పండిత శాలువాలు, గజారోహణాలు, గండపెండెరాలు వద్దు. మరో ప్రదర్శనకు బ్రతికుండను ఇంత అన్నం పెట్టగల మహానుభావుడుంటే చాలంటాడు. ఈ రోజు నాకు, మొదటిసారిగా సందేహమెచ్చింది, మీ ఆదరణే దానికి సమాధానం కావాలి. నా బిడ్డ దహనానికై మీ ముందుకు వచ్చానని శాలువానే జోలెగా చేసి నిలబడతాడు. ఆ జోలెను పట్టుకున్న భట్టు చేతులను కళామతల్లి పట్టుకొని ముందుకు నడిపిందని, ప్రేక్షకుడు చలించిరూపాయలు తీసి జోలెలో వేశాడని, భట్టు కస్టిటీలో ఆనందపు నీడలు కనిపించాయని రచయిత ఈ నాటకాన్ని ముగిస్తారు.

అంటే భట్టు నమ్మకం నమ్మకాలేదని ప్రజలు కళలను ఆదరించారని అర్థం చేసుకోవచ్చు. కానీ ఇక్కడ గుర్తించవలసిన వాస్తవం ప్రజలకు కళాకారుల దైవ్య స్తుతిని అర్థం చేసుకోగల మంచి మనసు ఎప్పుడూ ఉంటుంది. లేని అహంభావానికి కళాకారులు పోయినప్పుడు వాళ్ళు మాత్రం ఏం చేయగలరు ? ప్రజల కోసం కళ మారాలి, కళలను ప్రజలు ఆదరించాలి. ప్రజల కోసం కళ, కళ కోసం ప్రజలు ఎప్పుడూ అండదండగా ఉండాలనే సందేశం రచయిత అందించారు.

ప్రఫ్లోదుడు :

మరో ముఖ్యమైన పాత్ర ప్రఫ్లోదుడు. నాటిక చూసే ప్రేక్షకుడిలో చదివే పారకుడిలో ఆలోచన రేకెత్తించే విధంగా ఈ పాత్రమను రచయిత సృష్టించారు. భట్టు ఒక్కగానొక్క కుమారుడు ప్రఫ్లోదుడు. తండ్రి కోరికనమనసరించి కళను నేర్చుకుని తాను అనారోగ్యంతో బాధపడుతున్నా తండ్రి కోసమే ప్రదర్శనలిస్తాడు. భామగా జీవించే అద్భుతమైన కళాకారుడు. తండ్రికి కళ పట్ల ఉన్న ఆరాధనను అర్థం చేసుకున్నవాడు. కానీ తన తండ్రి కళ కోసం జీవితాన్ని నాశనం చేసుకుంటున్నాడని, తన జీవితాన్ని కాక తనను నమ్మకున్న వాళ్ళకు కష్టం కలగటానికి కారకుడవుతున్నాడనే అవేదన అతడికి మాటల్లో కనిపిస్తుంది. చిన్నతనం నుంచి పేదరికంతో విసిగిన పసిహృదయం అతడిది. అందుకే తండ్రిని ఈ కళారూపం మనలిన బ్రతికిస్తుందని నమ్మకున్నారా, నేను కొడుకుని కాబట్టి మీ మాట వినాలి నాన్న, కానీ వీచ్చెందుకు వినాలి, ఆదరణ, ప్రోత్సాహం లేని కళను నమ్మకుని వాళ్ళు ఎంతకాలం బ్రతుకుతారు, గత వైభవం కాదు నాన్న, గడవబోయే రోజుల గురించి ఒక్కసారి ఆలోచించండి, నీ బిడ్డల భవిష్యత్తు గురించి ఒక్కసారి ఆలోచించండి అని అభ్యర్థిస్తాడు. కళను వదిలి బ్రతకలేనని అన్న తండ్రితో మేము ఈ కళలో బ్రతుకుతూ చావలేం నాన్న, మీ అరుపులు, దరుపులు, కీర్తనలు ప్రేక్షకుల సహనాన్ని పరీష్కిస్తున్నాయి. మీ మాటలు ఇక వినలేను, నాకు కళ కంటే జీవితం ముఖ్యమని చెబుతాడు. బాబాయిని అడిగితే ఈ దరిద్రంలో సహాయం చేస్తాడంటాడు. సమీందారుగారి ఖాళీపర్సు చూసిన తర్వాత అవేశంతో మీ కళలపట్ల ప్రేక్షకులకున్న నిజమైన ఆదరణ ఇప్పటికేనా అర్థం చేసుకోండి. చందాలు వేసుకొని దహనం చేసే కళాకారుల శవాల జాబితాలో మనం చేరద్దు, మరో జీవనం చూసుకుందామంటాడు. భట్టుగారిని మా కడుపులకు సమాధానం చెప్పుమన్న నంది మాటలకు మృదంగం అమ్మి బియ్యం తెచ్చుకోమంటాడు ప్రఫ్లోదుడు. తండ్రి దైన్యానికి కరిగిపోయే సున్నిత మనస్సుడు.

తండ్రి లేనిపోని దర్శాలు బాబాయి ముందు ప్రదర్శిస్తుంటే చూసి సహాయాలేక అవస్తి నటనే అని వాస్తవాన్ని తెలియజేయడానికి భట్టు ప్రయత్నాలకు విష్ణుం కలిగిస్తాడు. బాబాయి ముందు ఇదీ మా బ్రతుకు, ఇదీ మా సాంప్రదాయం, ఇదీ మా దరిద్రం అని చెబుతాడు. చివరకు తండ్రి కోరుకున్న విధంగానే భామవేషం వేసి మృత్యుముఖానికి చేరతాడు. అప్పుడు కూడా ఆదరణ లేని కళ నుండి తండ్రిని మారల్చులని తన చివరి ప్రయత్నం చేసి తన చావైనా తన తండ్రిలో మార్పు తేవాలని నీవు నాకు మాట ఇవ్వలేదు నాన్న, నా చావు నీ మిగిలిన కళా జీవితానికి పౌచ్చరిక కావాలి, కళలకు దూరంగా వెళ్లిపో, కడుపునింపని కళకన్నా చావే మేలు, నాకు మరో జన్మంటూ ఉంటే కళాకారుడిగా మాత్రం.... అంటూ ఈ జీవిత రంగస్థలం నుంచి శాశ్వతంగా నిప్పుమిస్తాడు.

కేతిగాడు :

భట్టులాగానే ఒకప్పుడు వైభవంగా వెలిగిన తోలు బొమ్మలాట కళాకారుడు కేతిగాడు. ప్రజల ఆదరణ కోల్పోయి జీవనం కష్టమై కడుపుకింత అన్నం కోసం భిక్ష చేయటానికి వెనుకాడనివాడు. భిక్ష కోసం భట్టు గారి ఇంటికి వచ్చి అక్కడి పేదరికాన్ని చూసి చలించిపోయినవాడు. ప్రఫ్లోదుడిని చూసి అతడినే సమర్థించినవాడు, మన ఆట చూసినవాడు మనకు బువ్వ పెట్టడం లేదు, పదండి దొరా, మీరు నాకు బలం, నేను బువ్వడుగుతాను, ఈ జనం మనల్ని బ్రతికించాలని చెబుతాడు. నాకవసరం లేదన్న

భట్టుతో అయితే బొచ్చోలో ముదైయ్యండంటాడు. బయటకు వెళ్లి పొమ్మంటే వెళ్లిపోయి కూడా మళ్ళీ బియ్యం పట్టుకొని వచ్చిన మంచి మనసున్నవాడు, ఆకలి బాధ ఎరిగున్నవాడు. చివరికి ప్రహ్లదుడు చనిపోతున్నప్పుడు కూడా డాక్టరును పిల్చుకొస్తానంటాడు. భట్టుని ప్రాదేయపడతాడు ప్రహ్లదుడి ప్రాణం చల్లగా దాటిపోతుంది ప్రమాణం చెయ్యమని, అలాగే ప్రేక్షకుడు వచ్చి భట్టును అపమానకరంగా మాట్లాడుతుంటే మాట కుంటి చేయద్ద దొరా, ముసలాడి ప్రాణం సగం భస్తే మిగిలినది నువ్వు చంపేస్తున్నావని అతడిని వారిస్తాడు. భట్టు భామాకలాపం తానే చెయ్యబోతుంటే వద్దయ్యా, బిడ్డ శవం చూసి మాట్లాడమంటాడు. నాటికను కొంత మలుపు తిప్పిన పాత్ర, ప్రేక్షకుడిని ఆలోచింపజేసే పాత్ర కేతిగాడు.

నంది :

నాటిక ప్రారంభం మంచి కనిపించే మరో పాత్ర నంది, భట్టుకి వంతగాడు. హస్యం, అమాయకత్వం కలగలిసినా వాస్తువాన్ని మర్చిపోనివాడు. గురువుగారినే నమ్మికుని ఉన్నవాడు. ప్రహ్లదుడికి అనారోగ్యంగా ఉంటే భట్టుతో మీ పిచ్చిగాని, లేహోలకు, చూర్చాలకు లొంగే జబ్బు కాదండీ, ఆరు నెలల క్రితమే ఆపరేషను చెయ్యాలన్నారని భట్టుకు గుర్తుచేస్తాడు. శ్రీ కృష్ణదేవరాయలు చనిపోయారా, మహానుభావుడు, కళాపోషకులు, ఒకప్పుడు ఆయనా నేను అంటూ హస్యం పండిస్తాడు. రాత్రి నీ హస్యం బూతు బొమ్మల పుస్తకం కన్నా హీనమయింది అన్న గురువుగారితో అందుకే రాత్రి జనం కడల్లేదు, ఆ మాత్రం మోటుతనం లేకపోతే జనం మనల్ని చూడగని గురువు గుర్తించలేని జనం నాడిని గుర్తించినవాడు. రెండు పూటలూ తిండి దొరికితే చాలనుకునే అల్ప సంతోషి బ్రతకటూనికి తిండి అవసరమని, కూచిపూడి మానేసి ఎక్కుడైనా నీళ్ళ బిందెలు మోసుకున్నా కడుపు నిండుతుందని, ఇంక ఈ దరువు తన వల్ల కాదని భట్టుకి చెబుతాడు. ప్రేక్షకుడికి రసస్వార్తిని కలిగించటమే కళాకారుడి లక్ష్మయన్న భట్టుతో అది సన్యాసుల సంగతి, మన సంసారాల సంగతి ఏం చేశారంటాడు. కళ ఉంటే దరిద్రం ఉన్నట్టే అని గుర్తించినవాడు. జమీందారు ఖాళీ పర్సు ఇచ్చినందుకు ఏంటే మోసమని బాధపడతాడు, మా కడుపులకు సమాధానం చెప్పమని గురువును నిలదీసి అడుగుతాడు. గురువు మీద కోపంతోనే బయటకు వెళ్లినా మళ్ళీ వెంటనే తిరిగి వస్తాడు. కేశవర్కు వచ్చినప్పుడు గురువుగారు చెప్పిన పని చేస్తాడు కానీ గురువు గారి మర్మాన్ని అర్థం చేసుకోలేక అమాయకత్వాన్ని ప్రదర్శిస్తాడు. ప్రహ్లదుడు చనిపోయేటప్పుడు కూడా గురువుగారి నిర్ణయం మార్చుకోమని, పట్టువదలమని చెబుతాడు. నాటికలో ప్రతి సన్నివేశాన్ని నడిపించే పాత్ర ఇది.

మదైల సుబ్బయ్య :

ఈ పాత్రకు నాటికలో ఎలాంటి సంభాషణలు ఉండవు. కానీ నాటకంలో రస పోషణకు ఉపకరించే పాత్ర ఇది. భట్టు యక్కగానానికి మృదంగం వాయిస్తుంటాడు కాబట్టి మదైల సుబ్బయ్య అయ్యాడు. తన మొరనంతా మృదంగం ద్వారానే వ్యక్తికరిస్తుంటాడు. భట్టు గారి పట్ల అపరిమితమైన భక్తిభావం కలవాడు. ఆకలితో బాధపడుతున్నా, జీతం ఇవ్వకున్నా భట్టుని వదలని విశ్వాసపాత్రుడు. భట్టుగారి ఆనందానికి ఆనందిస్తూ దుఃఖానికి దుఃఖిస్తూ ఉండే అమాయకుడు. ప్రహ్లదుడు మృదంగం తీసుకుంటుంటే దాని కోసం పెనుగులాడుతాడు. మృదంగమే అతడి ప్రాణం. నంది రమ్మన్నప్పుడు కూడా గురువుగారి పాదాలకు నమస్కరించి కడల్లేక కడులుతాడు. ప్రహ్లదుడు చనిపోయినప్పుడు గురువు పడిపోకుండా ఆసరా అవుతాడు. తన ప్రతిభనంతా మాటల ద్వారా కాకుండా మృదంగం మీదే చూసించే గొప్ప కళాకారుడు.

కేశవర్కు :

భట్టు గారి సోదరుడు కేశవర్కు. అన్నలాగానే కళను నేర్చుకుని ఆ కళ కూడా పెట్టుదని తెలిసిన తర్వాత మద్రాసు వెళతాడు. తన కళతో ఆడవాళ్ళను అడిస్తూ సినిమాలలో పేరు ప్రభావుతలు సంపాదిస్తాడు. అన్నను చూడాలని వచ్చి వారి ఇంట్లో

భోజనం చేయాలని ఆశపడతాడు. అన్నయ్య అంటే ఎంతో గౌరవం, ప్రహ్లదుడంటే అభిమానం. కానీ అన్నయ్యకు తనపై కోసం పోలేదని బాధపడుతూ పాపాన్ని పట్టుకు ఎందుకు ప్రాకులాడతావన్న అన్నయ్యతో కాలానుగుణంగా మారటం తప్పదని, ప్రేష్టకులకు లేని దిగులు మాకెందుకని చెబుతాడు. అన్నయ్య దరిద్రం చూసి, అతడు దరిద్రాన్ని దాచిపెట్టడానికి ఆడిన నటన చూసి నీవాక మహానటుడిని, కానీ నీ నటన ఇక్కడ ఓడిపోయింది, నాతో రా, కళ్ళను సామ్య చేసుకునే మార్గం చూపిస్తానంటాడు. ప్రహ్లదుడి కోసం మార్గం మార్పుకోమంటాడు. అన్న ఒక్కకోడు అతడు నిప్పుమిస్తాడు. డబ్బు కోసం విలువలను మరిచి కళను అమ్ముకునే వారికి ప్రతినిధి కేశవరర్మ.

ప్రేష్టకుడు :

ఈ నాటికలో చివరికి వచ్చినా అందరినీ ఆలోచింపజేసే పాత్ర ఇది. ప్రేష్టకులందరికి ప్రతినిధి ఈ పాత్ర. కళ లక్ష్మ్యాన్ని, ప్రజల బాధ్యతని తెలియజేసే పాత్ర ఇది. ముందు ఆవేశంగా కళాకారులు విలాసవంతమైన జీవితం గడువుతారు, సామాన్యుల కష్టాలు వారికి పట్టువు, సామాన్యుల కోసం వాళ్ళ కళ ఉపయోగపడదు అని ఆవేశపడతాడు. భట్టుని ప్రశ్నిస్తాడు. ప్రశ్నించే హక్కు ఉండంటాడు. అసహానానికి ప్రతీకగా ఉంటాడు. కళ పేరు చెప్పి బూజు పట్టిన విధానాన్ని ప్రజలపై రుద్దటాన్ని ప్రశ్నించటానికి వచ్చానంటాడు. రాజుల, జమీందారుల కాలంలో సామాన్య ప్రజలను మరిచిన కళను ప్రజలు ఇప్పుడెందుకు ఆదరించాలి అంటాడు. తన తోలుబొమ్ములాటతో ప్రజలకు నీతి చెప్పానన్న కేతిగాఇతో మా మార్పును మీరు గమనించలేదు. ఇప్పటికైనా ప్రజల కోసం మీ కళలను తయారు చేయండి, సామాన్యుడిని సజీవంగా సృష్టించండి, ప్రజా సమస్యలను ప్రతిబింబించండి అని చెబుతాడు. ప్రహ్లదుడు చనిపోవటం, భట్టు గారి దరిద్రం తెలిసిన తర్వాత కరిగిపోతాడు. కళాకారుల జీవితాలను మర్చిపోయాం, ఏ కళాకారుడికి పడకూడని శిక్ష పడిందిక్కడ. కళాకారుడి రంగుల కన్నీరు చూసి చలించని ప్రేష్టకుడి హృదయం కళాకరుడి జీవితపు కన్నీరు చూసి చలించాల్సిన సమయం అని కళలపట్ల ప్రజల కర్తవ్యాన్ని గుర్తుచేస్తాడు. ఈ విధంగా ప్రజల పట్ల కళాకారుల బాధ్యతను, కళాకారుల పట్ల ప్రజల బాధ్యతను రెంటిని తెలియజేసిన పాత్ర ఇది.

ఈ విధంగా రచయిత ఒక్క పాత్రను ఒక్క విధంగా తీర్పిదిద్ది యుక్కగాన నాటికకు ప్రాణం పోశారు, నేటికీ సజీవంగా నిలిపారు.

2. “యుక్కగానం” నాటిక సారాంశాన్ని రాయండి.

జవాబు : నాటిక ఇతివ్యత్తాన్ని చూడండి.

3. యం.వి.యస్. హరనాథరావుగారి యుక్కగానం ఆధారంగా వారి పదుషైన సంభాషణా రచనా దళ్ళతను సేదాహరణాంగా నిరూపించండి.

జవాబు : యం.వి.యస్. హరనాథరావుగారు నాటక రచయిత, దర్శకుడు, నటుడు, సినీ రచయిత, రక్త బలి, జగన్నాథ రఘవక్రాలు, కన్యావరశుల్మం, క్షీర సాగర మథనం, జనారణ్యం, బూచి, అడవిలో అక్షరాలు వంటి నాటకాలు, యుక్కగానం, అంతం కాదిది ఆరంభం, లేడి పంజా, వైప్పేర్యం, హర్షేష్ణియం, తళాంగు తకధిమి, తేరే నామ్, నప్ప నీకు తోడంటే, జననీ జయహే, రెడ్లైట్ ఏరియా, పాపం సుబ్బారావు వంటి నాటికలు రచించారు. 1979లో యుక్కగానం నాటికను రచించి స్వీయ దర్శకత్వంలో ప్రదర్శించారు. తెలుగు సాంపుక నాటక ప్రస్తావంలో ముఖ్యమైనది, నాటకాలలోనే శిఖరాయమానంగా నిలిచింది. దానికి కారణం రచయిత ఎంచుకున్న వస్తువు, అతడు కల్పించిన సన్నిహితాలు, సన్నిహితాలకు బలం చేకూర్చే సంభాషణలు. ఇతడి సంభాషణలు అగ్ని శిఖలులాగా ఉంటాయి, మంచు ముద్దలాగానూ ఉంటాయి. సన్నితంగానూ ఉంటాయి, వాడైన ఈటెలాగానూ ఉంటాయి. సంభాషణలు సూటిగా ప్రేష్టకుడి గుండెలో గుచ్ఛుకుంటాయి. ప్రేష్టకుడిలోని ఆర్థ్రతను తట్టి లేపుతాయి. నిద్రావ్సులో ఉన్న షైతన్యాన్ని మేల్కొల్పుతాయి.

నాటకం అభియన ప్రధానం. అందులోకి వాచికాభినయం మరీ ముఖ్యమైనది. సంభాషణలే నాటకాన్ని బ్రతికిస్తాయి. రచయిత దృవ్యధాన్ని పాత్ర ముఖంగా ప్రేష్టకుడికి అందించేవి సంభాషణలే. ఈ యక్కగానం నాటిక సృత్య, సంగీత, అభినయ ప్రధానమైనది. ఆలోచింపజేసేవి, ఆనందింపజేసేవి, కరుణ రసాత్మకమైనవి, ఆవేశంతో కూడినవి, పరిష్కారాన్ని చూపేవే కాక హస్యాన్ని పండించే సంభాషణలు ఉన్నాయి. అసలు సంభాషణ లేకుండా ఉండే మద్దెల సుబ్బయ్య వంటి పాత్ర కనిపిస్తుంది. ఈ నాటిక ద్వారా చిన్నతనం నుంచి తాను చూస్తూ, వింటూ ఉన్న సంగీత, నాట్య పరిజ్ఞానాన్నంతా రచయిత ప్రదర్శించారా అనిపిస్తుంది.

సంగీత ప్రధానమైన నాటిక కనుక రంగఫలం మీద భట్టు, ప్రఫ్లోదు అభినయించే భాషాకలాపానికి చెందిన శ్లోకాలు, భాష అభినయ ప్రధానమైన పాటలు ఇవి రచయిత రచించినవి కాకపోయినప్పటికీ విటిని సందర్భానుసారంగా సమర్థవంతంగా ఉపయోగించుకోగల నేర్చరితనం మాత్రం రచయితదే. యక్క గానం అంటే ఎలా ఉంటుంది అనేది కూడా ప్రేక్షకుడికి తన నాటిక ద్వారానే చూపించటానికి ఇవన్నీ ఉపకరించాయి.

నాటిక ఆరంభమే గజానముడి స్తోత్రంతో ప్రారంభమవుతుంది. ఇది యక్కగానానికి, ఇటు నాటికకు ఉపయోగకరమైనదే. గురుస్వరణ, యక్కడు రంగఫలాన్ని సంప్రోణించటం, అంబాస్తవం ఇవన్నీ భక్తి ప్రధానమైనవి.

“ముద్దు మోము చూపవేరా !
మురళి గానలోలా రారా
వందనా మిదేరా సీకు సుందరాంగా ! ”

“భాషనే సత్యభాషనే,
భాషనే పదియారు వేల
కోమలూలందరిలోనా
భాషనే సత్యభాషనే...”

“సీవు రారా ! సామి రారా !
యదువంశ సుధాంబుధి చంద్రా...
శతకోటి మన్మథాకారా,
భాసుర భుజ బలరణ శూర,
నారీ జన మానసచోర,
మహామేరు సమానధీర
కవి జన పౌషప మందార
పరరాజ శత్రు సంహార
భరత శాప్తనిధి సీవేర”

అనే కీర్తనలు ఈ యక్కగానంలో ఉంటాయి. ఇవే కాకుండా సత్యభాష విజ్ఞాపనను సందర్భానుసారంగా జమీందారు ఉత్తరం చదివేటప్పుడు చేర్చారు.

“చిత్తజ్ఞని బారికోర్చుక
తత్త్వరపడి హ్రాసినాను తప్పాయొప్పో
చిత్తమున కోపమెంచక
యిత్తరి బ్రోవంగరావె యివియే ప్రణతుల్”

భామా కలాపంలో ఇని ప్రధానమైతే తోలుబోమృలాటకు సంబంధించినవి తెలియజేయటానికి వ్యవహారిక భాషను ఉపయోగించారు.

“వోరోరి నా మొగడా - వోగలమారి నా మొగడా !
తూరుపు తెల్లారింది - లాబమేటి లేకుంది”

ఇలాంటివన్నీ కూడా పాత్ర స్వభావాన్ని తెలియజేయటానికి కాక సన్నివేశాన్ని సహజంగా పండించటానికి ఉపయోగించారు.

సందర్భానుసారంగా నంది, ప్రష్టదుడు, ప్రేష్టకుడు, కేశవర్గు వంటి పాత్రల ద్వారా పదునైన సంభాషణలు పలికించారు రచయిత. నంది హస్యంగా అన్నా అందులో వాస్తవం ఉండే విధంగా నంది చేత “ఆహా ! మీరు చెబుతున్నది సన్మానుల సంగతి, మన సంసారాల సంగతి ఏం చేశారు, ఇంట్లో గిన్నెలు కూచిపూడి చేస్తున్నాయి. కొంపలో దరిద్రం కథాకళి చేస్తోంది. ఇంట్లో మా ఆవిడ తథిగిణతోం తథిగిణతోం అని భరతనాట్యం చేస్తోంది”. “మిమ్మల్ని నమ్ముకుని సర్వనాశనం అయ్యాం”. “ఇంకా చూస్తావేరా! ఇక్కడ ఎవరూ విష్టభ్య వేయడం లేదు. గురువుగారూ, వస్తూం. ఈ సారయినా కాష్ట డబ్బిచ్చే మొగాణ్ణు చూడండి. కదలరా కదులు”; “అది రక్తం కాదండి, రక్తం కాదు, మా దరిద్రానికి తీసిన ఎర్రనీళ్ళు” వంటి సంభాషణలు పలికించి వారి దరిద్రాన్ని ప్రేష్టకులకు తెలియజేశారు.

“ఈ కళలో నీకంటూ మిగిలింది నేనోక్కడినే నాన్నా ! మనల్ని నమ్ముకు బ్రతుకుతున్న ఈ కుటుంబాల గతి స్థితి నీకు అక్కున్నేదు. సుబ్బయ్య మృదంగం తాళం తప్పితే మీరుపడే బాధ దరిద్రం మీద చూపనక్కున్నేదు. నంది నీ గొంతు అపశ్యతి పలుకుతోంది అని పొచ్చరించే మీకు వాడి ప్రేవుల అపశ్యతులతో పనిలేదు. నా జబ్బుకూ, చావుకూ దగ్గర సంబంధం ఉన్న ఈ ప్రదర్శనకు ప్రష్టదుడు చావలేదుగా అన్న ఆత్మ సంతృప్తితో బ్రతుకుతున్నారు”; “ఈ దేశంలో తిండి సంపాదనకే మనిషికి సమయం చాలటం లేదు. ఇక మీ ప్రదర్శనలు ఎవరు చూస్తారు. ఎందుకు ఆదరిస్తారు. ఉన్న వాడి సరదాలకు మీ సాంప్రదాయం పనికిరాదు. లేనివాడి ఆకలిని మీ కళా స్ఫురూపం తీర్చులేదు. మరెవరి కళ ?”; “వాడి ఆకలికి ఏం సమాధానం చెబుతారు. వాడేం మీ బిడ్డ కాదు. మీ మీద గౌరవంతో మీ మాటలు తీంటూ, మీ తాళాలు నమ్మలుతూ, మీ దరువులు తాగుతూ బతకటానికి”, “వద్దు కేతిగా వద్దు నా చావయినా భట్టుగారిలో మార్పు తేవాలి. రేపు మరో మనిషిని ఈ భామ వేషంలో చూడలేక కుమిలి, కుళ్ళి ఈ యక్కగానానికి దూరంగా వెళ్ళిపోతే నా చావు ఆశయం నెరవేరినట్లే, చెప్పండి నాన్నా ! నీ బిడ్డ చావు బ్రతుకుల్లో ఉన్నాడు. కళకంటే జీవితం ముఖ్యమని దాన్నే నమ్ముకుంటానని ప్రమాణం చెయ్యండి నాన్నా !” వంటి ఆవేశపూరితంగా పైకి కనిపించినా ఎంతో ఆవేదనతో కూడిన సంభాషణలు ప్రష్టదుడి చేత పలికించారు, ఈ సంభాషణల ద్వారా కళలకు, కళాకారులకు లభిస్తున్న నిరాదరణను, కళాకారులు కళలు వదలటానికి గల కారణాలను తెలియజేశారు.

కేతిగాడి సంభాషణలన్నీ సహజంగా ఉండటానికి గ్రామ్య భాషను ఉపయోగించారు. భట్టు పాత్ర ద్వారా “ఏడ్డినట్టే ఉంది” అనిపించకుండా “దుఃఖించినట్లే ఉంది” అనిపించిన రచయిత కేతిగాడి దగ్గరకొచ్చేసరికి ఎంతో జాగ్రత్తగా సంభాషణలు రాశారు. ఒక్క ప్రక్క వాడి దైన్య స్థితి చెబుతూనే లోకం తీరు తెలియజేశారు.

“అయ్య మనసు దిగులుసేయకు బిడ్డ ! ఇది అందరికీ తెలిసిన ఆటే సామీ దీనికి... (కడుపు చూపి) దాపరికమెందుకు. దాసుకుంటే ఆకలి తీరుద్దా ! పేగులు సల్లబడతాయా ! ఏటికీ బతుకు... మన ఆట సూసినోడు మనకు బువ్వెడుతున్నాడ” ; దొరా ! దొరా ! మన బతుకులు మన ఏసాలంత కులాసగా, మన ఆటలంత వుసారుగా వుంటాయనుకుంటారు ఈ ఎప్రి జనం. దొరా ! బువ్వలేక పోయినా ! మనం దీన్నే నమ్ముకున్నాం. మనమే బాబూ నిజమయిన ఆటగాళ్ళం. ఈ బతుకులో ఆడలేక ఓడిపోయిన ఆటగాళ్ళం. ధూ.... ఆ టీచీ మాద ఓడలేక గెలుత్తున్న ఆటగాళ్ళం” ; “నేనా ! ఆడగాడ్చి, తోలు బొమ్మలూటగాడ్చి), నీవు సెప్పిన పెజల కోసం ఆటలు ఆడినోడ్చి, నా మాటలు ఇనిపించినోడ్చి. రామాయనం సెప్పినాను దొరా ! రాములోరి పేమ, సీతమ్మ భక్తి, తోకయ్య దైర్ఘ్యం, పదితలలోడి పాపం సెప్పినాను. ఈ పెజలకు ఇంత కంటే నీతి వోరు సెబుతారు కానీ మా బతుకేటయింది... నీవు సెప్పిన ఈ పెజలు మా బతుకుల్లో... మా కడుపుల్లో వుమ్మారు దొరా !” ; “అయ్య ! మీ మనసు నా బొమ్మ మనసులాగుంది. బిడ్డ సావు సూచి కరగలేదా ! నీ గుండె గుదిబండా ! తోలు బొమ్మ సిరిగితేనే నా గుండె పగులుతాదే, ఆడే బొమ్మ ఆగితే నీ గుండె పగల్లేదా మా రాజు... మా తండ్రి... మా దొరా !” వంటి సంభాషణలు కేతిగాడి చేత పలికించారు రచయిత.

ఇక ప్రేక్షకుడి పాత్ర ద్వారా ఆలోచింపజేసే సంభాషణలు, మార్పు అవసరమనే విధంగా చెప్పించారు.

“నేను మిమ్మల్ని అభిమానించను రాలేదు, కళాసేవ పేరు చెప్పి, ప్రజలకు అర్థం కాని, అవసరం లేని, ఘైతన్యం కలిగించని కళను బలవంతంగా ప్రేక్షకులపై రుద్దుతున్న మీ బూజపట్టిన విధానాన్ని ఎదుర్కొను వచ్చాను”, “మీరు ఈనాడు ఆదరణ కావాలంటున్నారు. రాజుల కాలంలో వారి నర్తనశాలల్లో మీ కళారూపాలు ప్రదర్శించారూ, అగ్రహారాలు సంపాదించారు. ఆనాడు ఈ సామాన్యాడు మీకు చచ్చిపోయాడా ! వాడు చచ్చి మీ కళకు దూరమయ్యాడా ! ఆనాడు ఈ సామాన్యాడి ఆదరణ మీకు అవసరం లేకపోయింది.”, “మహా జనులారా ! రంగ షాలానికి ముందున్న తెరవెనుక మనుష్యుల కన్నీళ్ళ చప్పుడు ఇన్నాళ్ళగా మనకు తెలిసినా ఈ కళా స్వరూపాలు అందిస్తున్న హోయిలో ఆనందంలో వారి జీవితాలనే మరిచిపోయాం. ఇక్కడ ఫోరం జరిగింది. మహా ఫోరం జరిగింది. ఏ కళాకారుడికి పడని శిడ్డ పడకూడని శిడ్డ, కళాకారుడి రంగుల కన్నీరు చూచి చలించిన ప్రేక్షకుడి హృదయం, కళాకారుడి జీవితపు కన్నీరు చూచి చలించవలసిన సమయం”.

ఈ సంభాషణల ద్వారా ఆవేశంగా వచ్చిన ప్రేక్షకుడిని, అతడి ఆలోచననే కాక చివరికి అతను తమ బాధ్యతను గుర్తెరగటాన్ని చూపించారు రచయిత.

ఇక ప్రధానపాత్ర భట్ట. ఈ పాత్రను కలకాలం నిలిపే సంభాషణ నాటిక పతాక సన్నివేశంలోనిదే. “అయిపోయింది, అంతా అయిపోయింది. ఈ కన్నీళ్ళ ఆగవు. మహాజనులారా ! నా జీవితం ఈ కళతో ప్రారంభమయింది. మీ ఆదరణకై, అభిమానానికి పరితపించానే గాని, కడుపుకు పిడికెడు మెతుకులకై ఎన్నడూ ఆశించలేదు. మీ ఉత్సాహమే మా వూపిరి. మీ మెమ్మోలు ప్రసంగాలే మాకు ఆహారాలు అనుకుని ఇన్నాళ్లా బ్రతికాం. కానీ మహాజనులారా ! కళాకారుడి దరిద్రం శాపం. కళకు దరిద్రానికి ఏదో అవినాభావ సంబంధం వుంది. కళాకారుడు కళలో ఎంత ఉచ్చాఫీతిలో ఉంటాడో దరిద్రంలో అంతకాన్న మహాన్నత స్థితిలో వుంటాడు. ఆ నిజం నేను కొడ్ది క్షణాల క్రితం తెలుసుకున్నాను. ఆదరణ లేని కళను నమ్ముకుని బ్రతికాం. మాకు బిరుదులు, పండిత శాలువాలు వద్దు. గజారోహణాలు, గండపెండేరాలు వద్దు, మరో ప్రదర్శనకు బ్రతికుండను ఇంతలన్నం పెట్టగల మహానుభావుడు వుంటే చాలు. ఇది నా జీవితంలో కలిగిన మెట్టుమెదటి అనుమానం. దానికి ఈ సభలోని ఆదరణ సమాధానం కావాలి. ఏ మహానుభావుడు ఏ క్షణాంలో నా కళను మెమ్ముకుంటూ ఈ శాలువాను నా భుజం మీద కప్పాడో గానీ మహాజనులారా ! ఇది నేను చచ్చిం తర్వాత నా శవంపై కప్పే గుడ్డగా మారే దురదృష్టాన్ని మరో దురదృష్టంగా జోలెగా మారి మీ ముందుకు వస్తున్నది..... నా ఈ జోలెనిండితే నా బిడ్డ శవాన్ని దహనం చేసుకుంటాను. నా కళలను మీ కోసం... మీ అందరి కోసం బ్రతికించుకుంటాను”.

చిడ్డ మరణం తర్వాత, ప్రేక్షకుడి ప్రశ్నలతో కొంత మార్పి భట్టులో కలిగింది. కళ ప్రజల కోసం, కళ కళ కోసమే కాదు అనే అభిప్రాయానికి వచ్చాడు. తన దరిద్రాన్ని కప్పిపుచ్చుకొనే అహంభావాన్ని నటనను వదిలి జోలెపట్టాడు. ప్రజలు జోలెనింపారు. కళను బ్రతికించారు. కళాకారుడుంటేనే కదా కళ బ్రతికేది. ఈ విధంగా కళ కళ కోసమే అని, కళ కళ కోసం కాదు ప్రజలకోసమని, కళ సంపాదన కోసమే అని అనేక భావాలకు ప్రతీకలుగా పొత్తులను సృష్టించి చివరకు కళ ప్రజల కోసం అయినపుడు ఆ కళను బ్రతికించాల్సింది ప్రజలే అని నిరూపించారు.

డా॥ ఇరపని మాధవి

అసోసియేట్ ప్రాఫెసర్
తెలుగు & ప్రాచ్యభాషా విభాగం
ఆచార్య నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం
నాగార్జునవార్గ.

పాఠం - 13

అపురూప కళారూపాల విద్యం దృశ్యం

‘యక్కగానం’

- డాక్టర్ కందిమళ్ళ సాంబశివరావు

“మహాజనులారా ! నా జీవితం ఈ కళలో ప్రారంభమయింది. మీ ఆదరణకై.. అభిమానానికి పరితపించానే గానీ ; కడుపుకు పిడికెడు మెతుకులకై ఎన్నడూ ఆశించలేదు. మీ ఉత్సాహమే మా ఊపిరి.. మీ మెచ్చుకోలు ప్రసంగాలే మాకు ఆహారాలు అనుకొని ఇన్నాళ్ళా బ్రతికాం.. కానీ మహాజనులారా ! కళాకారుడికి దరిద్రం శాపం. కళకు దరిద్రానికి ఏదో అవినాభావ సంబంధం ఉంది. కళాకారుడు కళలో ఎంత ఉచ్ఛస్తిలో ఉంటాడో... దరిద్రంలో అంతకన్నా మహోన్నత ఫీతిలో ఉంటాడు. ఆ నిజం నేను కొద్దిక్షణాల క్రితం తెలుసుకొన్నాను. ఆదరణలేని కళను నమ్ముకొని బ్రతికాం. మాకు బిరుదులు. పండింత శాలువాలూ వద్దు, గజారోహణలూ గండపెండేరాలూ వద్దు. మరో ప్రదర్శనకు బతికుండను ఇంత అన్నంపెట్టగల మహానుభావుడులటే చాలు. ఇది నాజీవితంలో కలిగిన మొట్టమొదటటి అనుమానం. దానికి ఈ సభలోని ఆదరణ సమాధానం కావాలి. ఏ మహానుభావుడు ఏ క్షణాలో నా కళను మెచ్చుకొంటూ ఈ శాలువాను నా భుజం మీద కప్పాడోగానీ... మహాజనులారా ! ఇది నేను చచ్చిన తరువాత నా శహంషై క్రైస్తవుడైగా మారే దురదృష్టాన్ని మరోదురదృష్టంగా జోలెగా మారి మీ ముందుకు వస్తున్నది. ఎందుకో తెలుసా! ఆదరణలేని కళ మనకొద్దు నాన్నా! అన్న నా కుమారుడు ఈ భామాకలాపంలో భామ వేషం వేస్తూ కొద్దిక్షణాల క్రితమే మరణించాడు. నా బిడ్డను దహనం చేసుకొనే డబ్బు నా దగ్గర లేదు. అందుకే మీముందుకు వస్తున్నాను. నా ఈ జోలెనిండితే నా బిడ్డ శవాన్ని దహనం చేసుకొంటాను. నా కళను మీ కోసం మీ అందరికోసం బ్రతికించుకొంటాను. మహాజనులారా ! మీ అభిమానం చిన్నచూపు చూస్తే నాబిడ్డ శవాన్ని కాకులకు వదిలి... ఆ భయంకర దృశ్యాన్ని నా మిగిలిన కళాజీవితానికి పోచ్చరికగా... ఈ కళకు దూరంగా బ్రతుకుతాను...” అని గుండెను పిండే విషాదంతో ఒక కళాకారుడి విషాదమయమైన వేడుకోలు... అభ్యర్థన. కళాకారుడి కడుపులోని ఆకలి కాష్టంలో కట్టెలా కాలుతున్నా... అతడి కీర్తికిరీటాల ధగధగలు ఆకాశాన్ని అంటుతూ ఉంటాయి. ఒకప్పుడు మహోన్నతంగా వెలిగి కాలానుగుణంగా మారిన అభిరుచులు... ‘ప్రపంచీకరణ ఉక్కపాదాల కింధ నలిగి చిట్టిపోతున్న సంప్రదాయ ; జానపద కళారూపాల దైవ్య, ప్రాయ్యస్థితిని, ఆ కళాకారుల క్షభితాశ్చ కల్లోల సీరథులకు అద్దం పట్టిన ప్రభ్యాత నాటక, సినీరచయిత, నటుడు ; యం. వి.యన్. హరనాథరావు యక్కగానం నాటిక ఆధునిక తెలుగు సాంఘిక నాటక ప్రస్తావంలో, అద్భుతాలను ఆవిష్కరించిన గొప్ప రచన ; ప్రదర్శనగా శిఖరాయమానంగా నిలిచింది.

హరనాథరావు... ‘మూడుదశబ్దాల కాలం తెలుగు రంగ వేదికపై ఎగిసిన ఉత్సంగ తరంగం... అక్షరం ఒక అగ్ని. అవి గుప్పెడు కలిస్తే శతమ్మి. ప్రతిమాటలో ఆ శతమ్ములను అస్త్రవ్యస్త వ్యవస్థపై పేల్చిన నాటక కవి... పవి... రవి... హరనాథరావు. ఆయన ఈటెలవంటి మాటలు... విచ్చుకత్తుల వంటి విసుర్కు... పదునైన సంబాషణ శరసంధానంతో సామాజిక సమూహం ఉండిక్కిపడింది. ఆయన మాటలు మల్లెపూవులా మెత్తగానూ ఉంటాయి... మర పిరంగి నుండి దూసుకువచ్చే అగ్నికీలల్లా ఉంటాయి. ఆయన నాటక, “సినీరచనల్లో స్వీకరించిన ఇతివ్యత్తాలన్నీ సమకాలీన ; సంక్షిప్త వ్యవస్థకు అద్దం పడతాయి. జగన్నాథ రథచక్రాలు ; క్షీరసాగర మధనం ; జనారణ్యం, బూచి, అడవిలో అక్షరాలు ; కన్యావరశుల్యం వంటి నాటకాలూ ; యక్కగానం ; అంతం కాదిది ఆరంభం ; లేడి పంజా ; సైవేద్యం ; హర్షైనియం ; తలాంగు తకథిమి ; తేరేనామ్ ; జననీ జయహే ; రెడ్లైట్ ఏరియా ; నవ్వు నీకు తోడుంటే ; పాపం సుబ్బారావు ఒక్కడే వంటి నాటికలు హరనాథరావు కలం నుండి జాలువారాయి. ఒక్క

జగన్నాథ రథచక్రాలు మినహా (దీని దర్శకుడు సినీదర్శకుడు టి.కృష్ణ) అన్ని నాటకాలూ, నాటికలకు స్వీయ దర్శకత్వంలో ప్రదర్శించి వందలాది బహుమతులను పొందారు.

1979లో పారనాథరావు యక్కగానం నాటికను రచించారు. ఈ నాటికలో సంప్రదాయ కళారూపమైన కూచిపూడి భాగవతుల యక్కగానం ; శతాబ్దాల చరిత్రగల అపురూప జూనవద కళారూపమైన తోలుబోమృలాట కళాకారుల వ్యధార్త జీవన విషాదరాగాలను గుండెపట్లు కదిలించేలా రచించారు. ఈ నాటిక ఇతివృత్త వైవిధ్యం, పాత్రచిత్రణ ; సన్నిఖేశకలున ; సందేశం వంటి అంశాలను విశ్లేషించబోయే ముందు యక్కగానం ; తోలుబోమృలాట కళారూపాల చరిత్ర ; నేపథ్యాలను విశ్లేషించవలసిన ఆవశ్యకత ఎంతైనా ఉంది. తెలుగునాట ఉన్న ప్రాచీన కళారూపాలలో అతి ప్రాచీనమైనది యక్కగానం. ఆంధ్ర, తమిళ, కర్ణాటక దేశాలలో అతివిస్తారంగా ఇది వ్యాప్తి చెందింది. వర్ధమానకాలంలో మనం చూసున్న వీధి భాగవతానికి యక్కగానమే పుట్టిల్లు వంటిది. ‘యక్కగానం అంటే యక్కలచే పాడబడే సంగీత విశేషం. యక్కగాన ప్రదర్శనలో వచ్చే ప్రతి పాత్ర తనను గూర్చి తాను చెప్పుకోవడంతో పాటు కథను ముందుకు నడుపుతుంది. 15వ శతాబ్దం నుండి యక్కగాన ప్రక్రియ విశేష ప్రాచుర్యంలోకి వచ్చింది. యక్కగానంలో కథకు సంబంధించిన పాత్రలలో పాటు ఎరుకసాని పాత్రకు ఎంతో ప్రాధాన్యం ఇష్టబడింది. యక్కగానాలలో పామర జనుల హస్యం కొరకు కటికమువాడు, సింగి సింగడు, సుంకరకొండడు వంటి పాత్రలు ఉందేవి. యక్కగానాలు కోస్తా ప్రాంతంతో పాటు తెలంగాణా రాయలసీమ ; ఒరిస్సా సరిహద్దు జిల్లాలు ; తమిళనాడులోని మధుర ; తంజావూరు, పుదుక్కూట వంటి ప్రాంతాలలో ప్రత్యేకించి తెలుగు భాష మాటలడే ప్రాంతాలలో విస్మయంగా ‘ప్రదర్శింపబడ్డాయి. యక్కగానాలలో పురాణాకథలతో పాటు సమకాలీన ఇతివృత్తాలను కూడా స్వీకరించారు.

మొదట దేశి సంప్రదాయంలో పుట్టిన యక్కగానానికి కృష్ణజిల్లా కూచిపూడికి చెందిన సిద్ధేంద్రయోగి సంస్కరించి మార్గ సంప్రదాయంలో తీర్చిదిద్దారు. సిద్ధేంద్రయోగి నుండి కూచిపూడి భాగవతులు దాదాపు ఐదు శతాబ్దాల కాలం భామాకలాపం యక్కగానాన్ని విస్మయంగా ప్రదర్శించారు. భామాకలాపంలో శ్రీకృష్ణుడు నాయకుడు. సత్యభామ కథానాయిక, శ్రీకృష్ణుడు రుక్మిణిపై చూపుతున్న ప్రేమ తన్న ప్రదర్శించలేదని కినుక చెందిన సత్యభామ వ్యధ చెందడం ఇందులోని ఇతివృత్తం. కూచిపూడి భాగవతులు ఉసురూరా తిరుగుతూ యక్కగానాలను ప్రదర్శించడంతో సూర్యి పొందిన పామరులైన వారు కొందరు తమ శైలిలో వాటిని ప్రదర్శించడం ప్రారంభించారు. పామరుల ప్రదర్శనలు వీధి భాగవతాలుగా రూపాంతరం చెందాయి.

అన్ని లలితకథల సమాపోర స్వరూపంగా శతాబ్దాలకాలం నుండి పామరజనులకు వినోద సాధనంగా నిలిచిన అచ్చమైన జూనవద ప్రదర్శన కథ తోలుబోమృలాట. ఒక నాటక ప్రదర్శనకు కావలసిన పాంగులన్నింటినీ పుణికి పుచ్చుకొన్న కళారూపం ఇది. తోలు బోమృలతో ఆడించే ఆట కాబట్టి తోలుబోమృలాటగా పేరు వచ్చింది. కథలో వచ్చే ఉదాత్త పాత్రలైన రాముడు, కృష్ణుడు, సీత వంటి బోమృలను జింక చర్చంతో రావణుడు, కీచకుడు వంటి దుష్టుల బోమృలను మేకచర్చంతో తయారుచేస్తారు. ఆ తోలును శుభ్రం చేసి రంగులతో బోమృలుగా తీర్చిదిద్దుతారు, తెల్లని తెరవుకట్టి వెనుకవైపు దీపపు కాంతిని ప్రసరించడంతో తెరపైన బోమృలు చాలా స్పష్టంగా కన్నిస్తాయి. బోమృల అవయవాలకు దారాలను కట్టి వాటి కదలికల ద్వారా బోమృలను ఆడిస్తారు. పురుష బోమృలకు పురుషులు, స్త్రీ బోమృలకు స్త్రీలు తెరవెనుక నుండి సంభాషణలు పలుకుతారు సూత్రధారుడు అనేమాట ఈ తోలు బోమృలాట నుండి పుట్టింది. సూత్రము అనగా దారము. సూత్రములను తనచేతి యందు ధరించి బోమృల కదలికలను శాసించువాడు సూత్రధారుడు అని దీని భావము. తోలుబోమృలాట కళారూపం ఆంధ్రదేశంలోనే కాకుండా మహారాష్ట్ర కేరళ, కర్ణాటక, తమిళనాడు, బంగాల్ వంటి రాష్ట్రాలలో కూడా వ్యాప్తి చెందింది. కథలో ఉన్న పాతలతో పాటు పామరజనుల వినోదం తోలు బోమృలాటలో జట్టు పోలిగాడు, బంగారక్క అల్లాటప్పగాడు, కేతిగాడు వంటి హస్యప్రాతలుంటాయి. ఈ పాతలలో కూడా కేతిగాడు అతికీలకమైనది.

దశబ్దాల క్రితం వరకూ యక్కగానం వంటి సంప్రదాయ కళారూపాలకు తోలుబొమ్మలాట వంటి జానపద ప్రదర్శనా కళారూపాలకు ఎంతో ఆదరణ లభించేది. నెలల తరబడి గ్రామాలలో ఉండి ఈ కళారూపాలను జనరంజకంగా ప్రదర్శించేవారు. సినిమాలు, టెలివిజన్ వంటి మాధ్యమాలు తీస్పేసుకోవడంతో మారుతున్న ప్రేషికుల అభిరుచి మేరకు ప్రాచీన కళారూపాలకు ఆదరణ పూర్తిగా తగ్గిపోయింది. ఒకప్పుడు ఈ కళాకారులకు ప్రభువులు, జమిందార్లు, ధనవంతులు ఘనమైన సన్మానాలను చేసి నగదు బహుమతులిచ్చేవారు. ప్రజలు కూడా వారి శక్తికొలదిగా విరాళాలు ఇచ్చేవారు. కాలం మారింది. అభిరుచులూ ‘మారిపోయాయి. సాంకేతిక విషపువంతో అద్భుతాలు సృష్టించే సినీ, టెలివిజన్ మాధ్యమాల. పోరులో... జోరులో... ప్రాచీన కళలకు ఆదరణ పూర్తిగా తగ్గిపోయింది. ఒకప్పుడు ప్రజలకు వినోదాన్ని, విజ్ఞానాన్ని నీతినీ బోధించిన కళారూపాలు పూర్తిగా కనుమర్గాపోయాయి. తరతరాల నుండి వారసత్వంగా వస్తున్న కళను విడిచిపెట్టలేక, వేరే వృత్తులకు తరలివెళ్ళలేక ఆదరణ పూర్తిగా మృగ్యమైపోతున్న నేపథ్యంలో ఆ-కళాకారుల బ్రతుకు చిత్తికి. చిద్రమైపోయింది. జానెడు పాటులో నిలువెత్తున లేచే ఆకలిమంటలను చల్లార్పులేక మారిన అభిరుచులకు అనుగుణంగా ఆ అరుదైన కళకు వ్యాపారాత్మక హంగులను అద్దలేక కొడిగ్గిన దీపంలా మిఱుకు మంటున్న ఆ కళాకారుల బ్రతుకు పుష్టకంలో చిరిగిన పేజీల చిత్రణతో హరనాథరావు రచించిన హృద్యమైన నాటిక “యక్కగానం”.

ఈ దేశంలో దరిద్రం కొత్తకాదు. మనిషికి ఆశ ఉన్నంతకాలం అది ఉంటుంది. కానీ మనిషికి జీవితంలో దొరకని ఆనందాన్ని, తృప్తిని అందిస్తుంది కళ. మనిషి తినే తిండి శరీరం బ్రతకడానికి, పెరగడానికి. కళ అందించే ఆహారం మనసు బ్రతకడానికి, పెరగడానికి. కళ అనేది అటు కళాకారునికి ఆత్మానందాన్ని ఇటు ప్రేషికునికి రసస్వార్థిని కలిగించాలి. అదే కళాకారుడికి జీవితమూ, లక్ష్యం అనే వాదానికి కట్టుబడ్డ భట్టుకు, ఈ దేశంలో కళకు అంకితమైన కళాకారుడి శవాన్ని చందాలువేసి దహనం చేస్తున్నారు. ఆ శవాల లెక్కలోకి మనం రాకుండా మరో జీవనం చూసుకొందామని బలంగా వాదించే ప్రహ్లదునికి జరిగిన భావ సంఘర్షణ ఇతివృత్తంగా హరనాథరావు యక్కగానం నాటికను రచించారు. తరతరాల వారసత్వ సంపదగా వస్తున్న సంప్రదాయ కళారూపాలకు, ఆదరణ మృగ్యమైపోయిన కాలంలోనే గత్వైభవానికి వర్తమానానికి మధ్య జరిగిన, జరుగుతున్న వ్యథా మథనాన్ని ఈ నాటికలో బలంగా చిత్రించారు. అటు సంప్రదాయ కళలతో పాటు ప్రాచీన జానపద కళారూపాలను ప్రదర్శించిన కళాకారుల దయనీయగాథను కూడా ఉపకథగా జతచేసి సంధించారు.

కళ అర్థం, పరమార్థం ప్రయోజనాలపై భిన్నవాదాలున్నాయి. కళ కళకోసమని వాదించే సంప్రదాయతరం, కళ కళకోసం కాదు ప్రజల కోసం, సామాజిక ప్రయోజనం కోసమని గొంతెత్తి నినదించే ప్రగతిశిలవాదులకు తోడు కళను వ్యాపారమయం చేసి అంగడిబోమ్మగా మార్చి స్వప్రయోజనపరులూ ఉన్నారు. యక్కగానం నాటికలో రచయిత ఈ మూడు వాదాలకు చోటు కల్పించి కళ ప్రజల కోసమేనని, ఆ కళాకారులను బ్రతికించవలసిన బాధ్యత సమాజానిదేనని బలంగా నిరూపించారు. ఉపేసలూ కమ్ముకోస్తున్న ఆధునిక పోకడల సుడిగుండంలో చిక్కి గిరికీలు కొడుతున్నా... ఆదరణ శాస్త్రమై ఆకలికి కనలిన పేగులు రుద్రవీణను మీటుతున్నా... నమ్మిన కళకు గ్రోహం చేయకుండా... బ్రతుకుతెరువు కోసం ఆ కళకు వ్యాపారపు హంగులు అద్దకుండా ఫీరంగా నగమై నిలిచిన భట్టు ఈ నాటికలోని ప్రధాన పాత్ర, “జనం కోసం మనం దిగజారవలసిన అవసరం లేదు, ఈ కళస్వరూపంలోని పవిత్రతనూ, దాని చరిత్రను కాపాడగలిగితే చాలు. రాబోయే తరాలకు దాని అపథ్రంశ రూపం అందించి బ్రతకడం కంటే చావడం మేలు” అనేది భట్టు సిద్ధాంతం. “మనం జీవిత నాటకంలో బిడిపోయాం ఈ కళ మనకు కూడుపెట్టలేదు, ఎందుకీ కళ. కడుపు నింపని కళాజీవితం కన్నా చావే మేలు” అని వర్తమానాన్ని జీర్ణించుకొని తనకు మాలిన ధర్మాలకు తీలోదకాలు ఇవ్వాలని వాదించే వాస్తవాది ప్రహ్లదుడు. “ఇనోదం సూడు... ఉనోదం ముద్దెట్టదు... ఇనోదం తిలకించు... మనసు సల్లబడతాది... బుద్ధి మెత్తబడతాది... ఆటగాణ్ణి దొరా ! జనం మెచ్చిన ఆటగాణ్ణి. తెరమీద బొమ్మల్ని చూపించినాను.. బువ్వలేని బతుకు... సేతగాని సాపు... మా బతుకులు బజారు పాలయాయి. ఆ బెమ్మదేవుడి బొమ్మలాటలో మడిసి సేతిలోని బొమ్మ బిడిపోయింది సామీ ! మన బతుకులు మన ఏసాలంత కులాసాగా... మన ఆటలంత వుసారుగా వుంటాయనుకొంటారు ఈ ఎరిజనం. బువ్వలేకపోయినా

మనం దీన్నే నమ్ముకొన్నాం. మనమే నిజమైన ఆటగాళ్లం. ఈ బతుకులో ఆడలేక ఓడిసోయిన ఆటగాళ్లం. ఈ బతుకులో ఆడలేక ఓడిసోయిన ఆటగాళ్లం. మన ఆటసూసినోడు మనకు బుయ్యెడుతున్నాడా ? లేదు సామీ ! పదండి దొరా! ఆ మద్దెల మెడును కట్టండి. బువ్యను నేనడుగుతాను. మీరుంటే నాకు బలం. ఈ జనం మనల్ని బలికించాలి. ఆళ్లకు మనం బిడ్డలం. మన ఆటల్లు వాళ్ల బిడ్డలాటలు... మా అయ్య కనికరిస్తే ఓ గుడ్డ.. అమ్మ పొపం దలిస్తే ఓ ముద్ద... ఎప్పుడూ వచ్చేవాళ్లం కాదు... వొచ్చినా అడిగేలోళ్లం కాదు.. కాలం కలిసి రాలేదు, కరమం తోడై నడిపింది. అంటూ ఒకప్పుడు దివిటీలా వెలిగి ఆహారం అనే చమురులేక కొడిగట్టిన వెలుగులాంటి తోలుబోమృలాట కళాకారుడు కేతిగాడు ప్రేక్షక అభిరుచికి, ఆదరణను తర్జునితో ప్రశ్నిస్తాడు.

ప్రేక్షకులకు లేని దిగులు మాకెందుకు... వారికి గుడ్డలు లేని సీతతో తీసిన రామాయణం కావాలి... వశిష్ఠుడి ఆశ్రమంలో సెక్కుడాన్నయి కావాలి. వాటికే డబ్బు, ఆదరణ... అనే మాకు తిండి స్వార్యం. నీ కళను సాముచేసుకొనే మార్గం చూపిస్తాను. నిస్యార్థ కళాసేవ అనేపదం బిరుదులకు, శాలువాలకు, సన్మానాలకే గానీ నికింత అన్నం పెట్టువు, ఆదరణ చూపదు. నీవు నేర్చుకొన్న సంప్రదాయ సృత్యరీతులను మరచిపో... భగవంతుడు ఆడదాన్ని సృష్టించి అందమైన అవయవాలను ఇచ్చాడు. అనే మన కళకు పెట్టుబడి... మనకు రాబడి. నీ ఊహానూ... మేఘస్సును ఆ అవయవాలపై ప్రదర్శించు అంటూ ప్రేక్షకుల బలహీనతల గుర్తాలపై స్వారీ చేస్తా కళను వ్యాపార ముడిసరుకుగా మార్చిన బేపోరి కేశవ భట్టు.

“సామాన్య మానవునిలో శైతన్యానికి మీ యక్కగానాలు ఏం ఉపయోగపడుతున్నాయి. కళ కళకోసం కాదు, ప్రజల కోసం. ప్రజాసమస్యలను ప్రతిభింబించని కళలను ఆదరించవలసిన అవసరం మాకులేదు. ప్రేక్షకులలో వస్తున్న మార్పును మీరు గమనించడం లేదు. మా దృష్టిలో రాముడు బ్రతికాడు... కలాపం చేయడానికి భావు బ్రతికింది. కానీ సామాన్యాడి జీవితం బ్రతకలేదు. అందుకే మీ కళలు అంతరించి పోతున్నాయి. ఇప్పటికైనా మీ కళలను ప్రజలకోసం తయారుచేయండి. సామాన్యాణ్ణి సజీవంగా సృష్టించండి. అనే మాకు కావలసిన కళ... మేం కోరుకొనే కళ” అంటూ ప్రజాకళల ఆవశ్యకతను వివరించే పాత్ర ప్రేక్షకుడు. ప్రహ్లాదుడు, కేతిగాడు, కేశవభట్ట, ప్రేక్షకుడు తమవైన భావాల నాలుగుకాళ్ల మండపంలా భట్టు ముందు నిలిచి సంప్రదాయం, జానపదకళాకారుల సమస్యలను, వర్తమాన, భవిష్యమాన స్థితిని ప్రశ్నించే పురాతన కళలు ప్రజాచైతన్యానికి, నీతి ప్రబోధానికి ఎంతో కృషిచేశాయని స్థిరంగా వాదిస్తాడు. కళ కాలం ఆటుపోట్లకు గురై అంతరించి పోకూడదని, దానిని ఆదరించవలసిన బాధ్యత అందరిపై ఉందని సందేశమిస్తాడు.

తెలుగు నాటకరంగంలో వందలాది మంది రచయితలున్నారు. ఒక్కొక్కరిదీ ఒక్కొక్క వాణి...బాణి. అక్కరాలను అందంగా కూర్చి... పేర్చి అలంకారిక శైలిలో ప్రయోగించడంలో నిస్సందేహంగా హరనాథరావు మొదటి వరుసలో ఉంటారు. వింటేనారిని ఆసాంతం లాగి సంధిస్తే సర్రున దూసుకెళ్లే బాణంలాగా హరనాథరావు సంభాషణా ప్రయోగ శైలి ఉంటుంది. గ్రాంథికం, సరళగ్రాంథికం, వ్యాపారికం, కొండొకచో మాండలికపదాలు జమిలిగా సుందరత్యాస్తి సంతరించుకొని ఉంటాయి. సన్నివేశంలో గుండెను పిండే విషాదం ఉన్నా దానిని నొక్కిపెట్టి పోస్యంగా మాట్లాడడానికి శ్రీశ్రీ రసన అని పిలిచారు. ఆ రసన హరనాథరావు రచనల్లో మీదు మిక్కలి యక్కగానం నాటికలో ఎక్కువగా కన్నిస్తుంది. హరనాథరావు భావమైత్యం చాలా తీవ్రంగా ఉంటుంది. కితకితలతో మొదలై తెరలుతెరలుగా నవ్యను పుట్టిస్తాయి. - ఒక్కొక్కచోట గుండెను తడిపేస్తాయి. రోమాలను నిక్కబోడుచుకునేలాగా చేస్తాయి. చెర్చుకోలాతో పీపుషై చెళ్లున చరిచినట్లు ఉంటాయి.

హరనాథరావు గొప్ప రచయితే కాదు, మంచినటులు, అంతకు మించి గొప్ప దర్శకులు. సంగీతంపై కూడా ఆయనకు మంచిపట్టు ఉంది. ఆయన రచనలు ఆయనే ప్రదర్శించేవారు. యక్కగానం నాటికను ఆయన నాటక సమాజం అభినయ (ఒంగోలు) పక్షాన రాష్ట్రపూర్వంగా జరిగిన నాటక పరిషత్తులలో ప్రదర్శించి అనేక బహుమతులను పొందారు. యక్కగానం నాటికలో హరనాథరావు భట్టు పాత్రను అనితర సాధ్యంగా పోషించారు. తెలుగునాటక పోటీ ప్రస్తావంలో ఆంధ్రనాటక కళాపరిషత్ స్థానం ఎంతో ప్రముఖమైనది.

ఆ పోలీలకు ప్రాథమిక పరిశీలనలో నాటకం, నాటిక ఎంపిక కావడమే గొప్పగా, గౌరవంగా కళాకారులు భావిస్తారు. 1979లో రాజమండ్రిలో జరిగిన ఆంధ్ర నాటక కళాపరిషత్ స్వర్ణాత్మవాలలో యక్కగానం నాటిక ఉత్తమ ప్రదర్శన బహుమతిని గెలుచుకొంది. ఉత్తమ నటుని బహుమతితో పాటు ఉత్తమ రచయిత, ఉత్తమ దర్శకుడు పురస్కారాలను ఒకే పర్యాయం పొందిన ఏకైక రంగస్థల ప్రముఖునిగా ఆంధ్ర నాటక కళాపరిషత్ చరిత్రలో హరనాథరావు నిలిచిపోయారు. ప్రాచీన సంప్రదాయ జానపద కళారూపాల అర్థం, పరమార్థం, ఆవశ్యకత, ప్రయోజనాల సమాపోర స్వరూపాన్ని ఇతివృత్తంగా స్వీకరించి అద్భుతమైన పాత్ర చిత్రణా శిల్పానైపుణ్యం రసనిష్యందిగా నిలిచే కమనీయ సంభాషణా ప్రయోగంతో, గుండెలను కదిలించే సన్మిఖేశ కల్పనతో చిక్కని... చక్కని రచనగా యక్కగానం నాటిక ఆధునిక తెలుగు సాంప్రిక నాటక ప్రస్తానంలో ఒక మైలురాయిగా నిలిచింది.

పాఠం - 14

విమర్శ

- 14.1.** ఉపోద్ధాతం
- 14.2.** విమర్శ - నిర్వచనాలు
 - 14.2.1.** ప్రాచ్య నిర్వచనాలు
 - 14.2.2.** పాశ్చాత్య నిర్వచనాలు
- 14.3.** విమర్శ స్వరూప స్వభావాలు
- 14.4.** విమర్శ ప్రయోజనం
- 14.5.** రాచగిన ప్రశ్నలు

14.1. ఉపోద్ధాతం:

ఆంగ్ల సాహిత్య ప్రభావంతో మన తెలుగులోనికి వచ్చిన నూతన సాహిత్య ప్రక్రియలైన నవల, కథానిక, గల్ప, వ్యాసం, స్వీయ చరిత్ర, సమీక్ష, నాటకము మొదలైన సాహితీ ప్రక్రియల వలనే ఆధునిక సాహిత్యంలో వచ్చిన మరో సాహిత్య ప్రక్రియ విమర్శ. పైన చెప్పబడిన సాహిత్య ప్రక్రియలు/రచనల మీద ఆధారపడి చేసే వ్యాఖ్యానానికి సంబంధించినదిగా విమర్శ విలసిల్లుతున్నది.

సృజనాత్మకంగా సాగే సాహిత్య ప్రక్రియలలో ఉన్న గుణాలోపాలను ప్రపంచానికి తెలియజేసే ఉత్తమ ప్రక్రియ విమర్శ.

ఆంగ్లం లోని Criticism శబ్దమునకు సమానార్థకముగా తెలుగులో విమర్శ అని వ్యవహరిస్తున్నాము. విమర్శ అను పదము (Kriteint to Judge) అనే గ్రీకు పదం నుండి ఏర్పడింది. విమర్శ పదానికి అనుశీలనము, సమాలోచనము, వివేచనము, సమీక్షణము, పరిశీలనము, పర్యాలోకనము అను పదాలను పర్యాయ పదాలుగా వాడుతున్నారు.

ముద్రణా సాకర్యాలు అందుబాటులోకి రావటంతో విమర్శ పరిధి విస్తరణై విమర్శ గ్రంథము, వ్యాసము, గ్రంథ సమీక్ష, పీరిక, వ్యాఖ్యానము, సాహిత్య చరిత్ర, సిద్ధాంత వ్యాసము (Thesis) మొదలైన రూపాలలో సాహిత్య విమర్శ బహువిధాలుగా విస్తరిస్తోంది.

తెలుగు సాహిత్య విమర్శ - పరిచయం:

విమర్శ అనగా ఒకరు చేసిన పనిని బాగుగా మనవము చేసి దానిలో గల మంచి చెడ్డలను పరిశీలించి ప్రదర్శించుట అని చెప్పవచ్చు.

సాహిత్య రచనల్లోని వైశిష్ట్యాల్ని చూపించేదే విమర్శ. మంచి విమర్శ సంప్రదాయ అవిచ్చిన్నతను పోషిస్తుంది. నూతనంగా ఆవిష్కారమైన విషయం సంప్రదాయంలో కలిసిపోయిందో కూడా చూపడం విమర్శలోని అంశమే. దానితోపాటు విమర్శ పారకుని అభిరుచిని కూడా తీర్చిదిద్దుతుంది. ఇలా తీర్చి దిద్దలేని విమర్శ ఒక విద్యగా ఎన్నడూ అంగీకృతంకాదు. ఇట్లా అభిరుచిని సరిచేయడానికి విమర్శ రచనలోని సూక్షాంశాలను, రచనలోని సౌందర్యాల్ని, రచన ప్రాణాన్ని విశదికరిస్తుంది.

“వి’ అను ఉపసర్గతో కూడిన ‘మృష్ట్’ అనే ధాతువు నుండి విమర్శ అను పదము జనించినది. ‘మృష్ట్’ అనగా పరామర్థించుట లేక ఆలోచించుట అని అర్థము. ‘వి’ అను ఉపసర్గ విశిష్టార్థమును ఇస్తుంది. కావ్యమును గూర్చి పరామర్శ చేయుటను కావ్య విమర్శ’ అంటారు. అనగా కావ్యము నందలి మంచిచెడులను వివరించుట అని భావము. ప్రబంధాల వ్యాఖ్యానాలు, వివరణలు, సాహిత్య పరిశోధనలు, సమీక్షలు వీటని కూడా విమర్శగానే వ్యవహరిస్తారు. వస్తుతత్త్వ పరిశీలనము విమర్శ అయితే, సాహిత్య తత్త్వ వివేచనము సాహిత్య విమర్శ అవుతుంది.

సాహిత్యంలో ప్రబంధ వ్యాఖ్యాతలైన కాశీభట్టు బ్రహ్మాయ్ శాస్త్రి, వేదం వేంకటరాయ శాస్త్రిగారు, దీపాల పిచ్చయ్ శాస్త్రి తాపీ ధర్మరావుగార్లు సాహితీ పరిశోధకులు కందుకూరి వీరేశలింగం, గిడుగు రామమూర్తి పంతులు, వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రి, నిడుదవోలు వేంకటరావు, తిరుమల రామచంద్ర, రాళ్ళపల్లి అనంత కృష్ణశర్మ, సురవరం ప్రతాపరెడ్డి గార్లు; సాహిత్య సమీక్షకులు కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి, కొమురాజు లక్ష్మణరావు, దేవులపల్లి రామానుజరావు, కె. వి. రమణారెడ్డి, ఆర్.ఎస్. సుదర్శనం గార్లు మొదలైన వారందరూ విమర్శ రంగంలో పేరుగాంచినవారు. అందరూ విమర్శకులే అయినా వారి వారి దృక్కుణాలు వేరు.

అంధ సాహిత్యంలో ‘అంధ కవుల చరిత్ర’ అనే ఉత్తమ పరిశోధన గ్రంథాన్ని రచించిన కందుకూరి వీరేశలింగం గారే విమర్శకు ఆద్యలని (అంధ వాజ్గుయ చరిత్ర- దివాకర్ల వేంకటావధాని - పు. 208) చెప్పవచ్చు.

కీ.శే. కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు విమర్శకులలో అగ్రగణ్యులు. ‘కవిత్వ తత్త్వ విచారము’ అనే ఉత్తమ విమర్శ గ్రంథాన్ని రాసి ప్రభాగ్యతి గాంచారు. దీనితో ఆధునిక విమర్శ మొదలైనదని చెప్పవచ్చు. దువ్వారి రామిరెడ్డిగారు ప్రాచ్య, పాశ్చాత్య లాక్షణికుల విమర్శ పద్ధతులను మేళవించి. పండితుల ప్రశంసలందుకున్న వ్యాసాలను రచించారు. ‘మహాభారత చరిత్రము’ ద్వారా కీ.శే పెండ్యాల వెంకట సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి ప్రసిద్ధికేక్కారు. సారస్వత విమర్శ అనగానే గుర్తుకు వచ్చేవారు శ్రీ రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారు. వీరి ఉత్తమ విమర్శ గ్రంథం వేమన, ‘సారస్వతాలోకము’ ‘సాటకోపన్యాసములు’ చక్కని సున్నితమైన హస్యంతో జనరంజకమైనవిగా ప్రసిద్ధిచెందాయి. పుట్టపర్తి నారాయణాచార్యులు గారి ‘ప్రబంధనాయికలు’, ‘రామకృష్ణాని రచన’ ఉత్తమ శ్రేణికి చెందిన విమర్శ గ్రంథములు. వీనిలో ప్రసిద్ధ ప్రబంధాలలో గల పాత్రపోషణ విధానాన్ని పరామర్థమైన్నాయి.

నన్నయ భారతంలో గల కథాకథన శిల్పమునకు విశ్వనాథ సత్యన్నారాయణగారి ‘నన్నయగారి ప్రసన్న కథా కలితార్థయుక్తి’ నీరాజనములు పడుచున్నది. ‘అంధ భారత కవితా విమర్శనము’ తో కోరాడ రామకృష్ణయ్యగారు, ‘తిక్కన’ తో బి. లక్ష్మీనారాయణ గారు ఉత్తమ విమర్శ రచయితలుగా పేరుపొందారు.

కాళూరి వ్యాసమూర్తి గారు సంస్కృత భారతమును ఆధారంగా చేసుకొని ‘తిక్కన కథా సాప్రాజ్యము’ అను పేర విమర్శ రచన గాపించారు. కవిత్వవేది వెంకట నారాయణగారి ‘అంధ వాజ్గుయ చరిత్ర సంగ్రహం కళాస్థాయి విద్యార్థులకు ఎంతగానో ఉపయుక్తమవుతున్న గ్రంథం. ఆచార్య ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనంగారు “అంధ సాహితీ చరిత్రము ‘అంధ వాజ్గుయ చరిత్రము’ లను సరళంగా అందరికీ సులభంగా అర్థమయ్యే శైలిలో రచించారు. ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనంగారు, బాలేందు శేఖరముగార్ల అంధ్రుల చరిత్ర - సంస్కృతి’ గ్రంథము, టేకుమళ్ళ అచ్యుతరావు గారి “విజయ నగర సాప్రాజ్యము, కురుగంటి సీతారామభట్టాచార్యుల వారి ‘అంధ వాజ్గుయ చరిత్ర, “నవ్యాంధ సాహితీ వీధులు’ ‘సాహిత్య సమాలోచనము’, ‘మాధురీ మహిమ’ మొదలగునవి పేర్కొనదగిన విమర్శ గ్రంథములు.

ఇక ఆంధ సాహిత్య విమర్శక పరిశోధనా రంగంలో ప్రత్యేకస్థానం గలవారు కీ.శే. వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు. వీరి విమర్శలు ప్రమాణభూతమైనవి. వీరిది లలిత సుందరమైన శైలి. వీరి విమర్శలలో ‘శృంగార శ్రీనాథము’ ఆదర్శప్రాయమైన ఉత్తమ విమర్శ. మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయము వారిచే ప్రకటించబడిన నిడుదవోలు వేంకటరావుగారి ‘తెలుగు కవుల చరిత్ర, ‘దక్కిణ

దేశియంద్ర వాజ్యము' అనునవి వీరి ప్రజ్ఞా విశేషాలను విదితం చేస్తున్నాయి. ఇదే విశ్వవిద్యాలయం వారిచే ప్రచురించబడిన శ్రీపాద లష్టీపతిశాస్త్రిగారి 'నన్నోడుని కుమార సంభవ విమర్శనము' కూడా పేరేన్నికగన్నది.

ఆధునిక కాలంలో ఆంధ్ర చరిత్ర పరిశోధకులలో అగ్రగణ్యులు మరియు వాజ్యము రచనమున కూడా ప్రాచుర్యం పొందినవారు శ్రీ నేలటూరి వేంకట రమణయ్యగారు. వీరి 'దక్షిణాంధ్ర కవిత్య చరిత్ర' విమర్శక లోకంలో ఎన్నదగినది. ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు, హైదరాబాదు వారు ఎన్నో ప్రశ్నములైన అనేక గ్రంథాలను ముద్రించారు. వీనిలో కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ బహుమతి పొందిన ఉత్తమ రచన కీ.శే. సురవరం ప్రతాపరెడ్డి గారి ఆంధ్రుల సాంఘిక చరిత్రము. శ్రీ సన్నిధానం సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారి 'కావ్యాలంకార సంగ్రహ వివరణ' ఆంధ్ర వాజ్యము సరస్వతికి అపూర్వాలంకారం. శ్రీ దేవులపల్లి రామానుజారావుగారి 'నవనీతం'లో వేయి పడగలు, 'మాలపల్లి' మొదలగు గ్రంథాలపై రాసిన ఉత్తమ విమర్శలు ఎన్నో కలవు. ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు వారు ఉత్తమ విమర్శకులతో ఉపవ్యాసాలను ఇప్పించి వారి వ్యాసాలను గ్రంథస్తం చేశారు. భారతి మొదలైన పత్రికలలో కూడా గొప్ప విద్యాంసులతో రాయబడిన ఎన్నో విమర్శలు గలవు.

ఆధునిక కాలంలో భాషాశాస్త్రంలో కూడా అనేక పరిశోధనలు విరివిగా జరిగాయి. కాల్యైర్ అను పాశ్చాత్య భాషా శాస్త్రవేత్త తెలుగు సంస్కృతము నుండి రాలేదని, తెలుగు ద్రావిడ భాష అని నిరూపించారు. ఆ తర్వాత దానిని బలపరుస్తా అనేక గ్రంథాలు వచ్చాయి. వీరి అనుయాయులలో కోరాడ రామకృష్ణయ్య గారు, గంటి జోగి సోమయాజులు గారు ముఖ్యులు. కోరాడవారి భాషా చారిత్రక వ్యాసాలు, దేశి - దక్షిణ దేశ సారస్వతాలలో మరికొన్ని గ్రంథాలు ద్రావిడ వాదమును సమర్పించాయి. సోమయాజులు గారి 'ద్రావిడ భాషలు', 'ఆంధ్ర భాషా వికాసములు, కళాప్రపాద శ్రీ వజ్రల చినెసీతారామస్వామి గారి 'ద్రావిడ భాషల పరిశీలనము' మొదలైన ఉత్తమ గ్రంథాలు భాషాశాస్త్రంలో వచ్చిన ప్రసిద్ధ రచనలు. వజ్రల వారి వైయాకరణ పారిజాతము", 'ఆంధ్ర వ్యాకరణ సంపొత్తమ్రస్వము, 'చింతామణి విషయ పరిశోధనము" అను గ్రంథాలు వ్యాకరణములో రాయబడిన ప్రమాణ గ్రంథాలు. చిలుకూరి నారాయణ గారు 'ఆంధ్ర భాషా చరిత్రము' బృహద్రంథము ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయము వారిచే ముద్రించబడినది. వీరు తెలుగు సంస్కృత, ప్రాకృత జన్మమని నిరూపించుటకు ప్రయత్నించారు. భాషా విషయమున అపూర్వమైన కృషి చేశారు. ఇలా విమర్శను గురించి ఒక్క కోవకు చెందిన పండితులు ఒక్క విధంగా తెలియజేశారు.

విమర్శ ప్రమాణాలు :

నీ రచననైనా పరిశీలించేటప్పుడు చారిత్రకతను మరిచిపోరాదు. చారిత్రక దశలను విస్మరిస్తే ఆ విమర్శ దుర్విష్టకు దారితీస్తుంది. సౌందర్యంశం మాత్రమే ప్రధానమనుకైనే మధ్యముగపు రోజుల్లో సాహిత్య విమర్శకు ప్రమాణాలు పుట్టుకొన్నాయి. ఛండశ్శాస్త్రాలు, అలంకారశాస్త్రాలు, వ్యాకరణ శాస్త్రాలు కావ్య విమర్శకు ప్రమాణాలుగా నిలిచాయి. సౌందర్యంశ, వాస్తవికత, దార్శనికత అనే మూడు అంశాల దృష్ట్యా విమర్శ ప్రమాణాలు రూపొందుతాయని చెప్పవచ్చు. (తెలుగువాణి - ప్రపంచ తెలుగు మహాసభల ప్రత్యేక సంచిక - శ్రీ రాంభట్ల కృష్ణమూర్తి - విమర్శ వ్యాసం).

విమర్శ స్వభావం :

ఒక రచనను చదివి చాలా బాగుంది అని అన్నా, ఆ రచన లోని కొన్ని భాగాలను చదివి చాలా బాగుంది అని అన్నా, ఆ రచన మనకు తెలిసినట్లు కాదు. రచన మనకు బాగుంది అని అనిపించినప్పుడు, అందులోని బాగు ఏమిటి? అది అందులో ఎక్కుడ ఉంది. దాన్ని విడదిసి చూడడానికి వీలుగా ఉందా? లేదా? పాలలో వెన్నలాగ అది ఆ రచన మొత్తంగా వ్యాపించి దాని జీవంగా ఉందా? ధాన్ని మన మాటల్లో చెప్పాలంటే చెప్పడానికి వీలుందా? ఆ చెప్పడం మామూలు మాటల్లోనా? విశిష్టమైన

మాటల్లోనా? విష్ణుమైన మాటల్లో చెప్పడంవల్ల కలిగే అధిక ప్రయోజనం ఏమిటి? మొదలైన ప్రశ్నలకు సమాధానము చెప్పడమే విమర్శ. విమర్శ ఎలా ఉండాలి అనేదే చర్చ. దీనినే విమర్శ స్వభావం అని కూడా చెప్పవచ్చ.

14.2. విమర్శ నిర్వచనాలు :

విమర్శను గురించి ప్రాచ్యపాశ్చాత్య పండితులు వివిధ రకాలుగా నిర్వచించారు.

- ఎ. ప్రాచ్య నిర్వచనాలు
- బి. పాశ్చాత్య నిర్వచనాలు

14.2.1. ప్రాచ్య నిర్వచనాలు

ప్రాచ్య పండితులైన ఆచార్య పింగళి లక్ష్మీకాంతం ,ఆచార్య సింగిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి, ఆచార్య దివాకర్ల వేంకటావథాని, ఆచార్యకె.వి.అర్. నరసింహం, ఆచార్య ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం, ఆచార్య కోరాడ రామకృష్ణయ్య, ఆచార్య యస్వి రామారావు, ఆచార్య యస్వి జోగారావు, దాశరథి రంగాచార్య, జగన్నాథస్వామి, ఆచార్య జి.వి.సుబ్రహ్మణ్యం గార్ల చెప్పిన విమర్శ నిర్వచనాలను ఈ కింద పేర్కొనడమైంది.

1. విమర్శ అనగా “ఒకరు చేసిన పనిని ఇంకోకరు వివేచించి తెలుపుట.”
 - ఆచార్య పింగళి లక్ష్మీకాంతం
2. “కప్పి ఉంచితే కవిత్వం
విప్పి చెప్పితే విమర్శ”
 - ఆచార్య సింగిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి (సినారె)
3. “ఏదైనా గ్రంథమును గాని, కళారూపమును గాని లెస్సగా పరిశిలించి, దానిని గూర్చి మననము చేసి చర్చపురస్పరముగా నందలి బాగోగులను ప్రదర్శించుట.”
 - ఆచార్య దివాకర్ల వేంకటావథాని
4. “ఒక గ్రంథమును గైకొని అందరి లోపములను, బెచిత్యానౌచిత్యములను, భావగంభీరతను, అలంకార రచనా పాటమును, ధ్వని విశేషమును, శయ్యాసౌభాగ్యమును వస్తు నిర్మాణ సౌష్టవమును, పాత్రపోషణ, రసపోషణ, సన్మివేశ కల్పనాదులను వేయేల ఆ గ్రంథమునకు సంబంధించిన సర్వవిషయములను కూలంకషముగ చర్చించి వాజ్గైయమున నా గ్రంథమునకు గల స్తానమును నిరూపించటయే విమర్శయనబడును.”
 - ఆచార్య కె.వి.అర్. నరసింహం
5. “విమర్శ రూపీణీ విద్య” అని పరాదేవిని విమర్శ రూపీణిగా పూర్వులు వర్ణించారు. వేదాంతము నందు విమర్శ యనగా ఆధ్యాత్మికము, వాజ్గైయము నందు కావ్యగత గుణ దోష విచారము విమర్శ నామముతో చెల్లుచున్నది.”
 - ఆచార్య ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం

6. “విమర్శ యనగా నేర్చుతో చేయబడిన ఒక పని యొక్క తత్త్వమును తెలుసుకొని, దాని గుణములను పరిశీలించి తగునభిప్రాయుము కలుగ జేసికొని యానందించుట?”
 - ఆచార్య కోరాడ రామకృష్ణయ్
7. “ఒక వస్తువు యొక్క స్వరూపములను బాగుగా పరిశీలించి దాని మంచి చెడులను వివరించుటయే విమర్శనము. కావున విమర్శయనగా వస్తుతత్వ నిరూపణమని సృష్టమగుచున్నది.”
 - ఆచార్య ఎస్ట్రీ రామారావు
8. “సాహిత్యమనగా వస్తు సన్నివేశములకు తగినట్లు ఈజ్ సంపదనమర్పి భాషాపరికరముచే భావమునకు ఆకృతి తీర్చిదిద్దుట అని అనుకొన్నాడో ఆ అమరిక, ఆ ఆకృతియు ఎట్లున్నవో వాని బాగోగులను పరిశీలించుటయే విమర్శయగును. వస్తుతాత్మతి వినియోగములకున్న సంబంధము వంటిదే సృజన విమర్శలకున్న అనుబంధము. అనగా ఆ వ్యాపారములు పరస్పర పోషకములు... సాహిత్య విమర్శ నిశిత పరిశీలన లక్షణామైన పరము యొక్క నియతము, పరిణాతమునైన అవస్థ నుండి ఆవిర్భవించును.”
 - ఆచార్య ఎస్ట్రీ జోగారావు
9. “సాహిత్యాన్ని సాకల్యంగా పరిశీలించి రాగదేశాలకు అతీతంగా సాహిత్యంలోని అర్థాలను, సాగసులను లోపాలను ఎత్తిచూపడమే విమర్శ.”
 - దాశరథి రంగాచార్య
10. “అలంకారాది శాస్త్ర సంప్రదాయాదులను వినియోగిస్తూ, కవనమనే శిల్పాన్ని విషయముగా చేసుకొని ఒనరించే చర్చ విమర్శ.”
 - జగన్నాథస్వామి
11. “హృదయం లాంటిది కవిత్వం మెదడు లాంటిది విజ్ఞానం సంస్కరం లాంటిది విమర్శ.”
 - ఆచార్య జి. వి. సుబ్రహ్మణ్యం

14.2.2. పాశ్చాత్యల నిర్వచనాలు:

ఆంగ్లంలో Criticism అనే పదానికి సమానార్థకంగా మనం తెలుగులో ‘విమర్శ’ అని వాడుతున్నాము. గ్రీకు పదమైన KRITEIN అనే పదం నుండి Criticism అనే పదం వచ్చింది. క్రిటిసిజం అనే పదానికి Judgement అని అర్థం.

విమర్శను గురించి ప్రాచ్యములు (భారతీయ సండితులు) నిర్వచించినట్లే, పాశ్చాత్యలు కూడా వివిధ రకాలుగా నిర్వచించారు. వానిలో బెన్ జాన్సన్, టి.యస్. ఇలియట్, విక్టర్ హ్యాగో, మాథ్రా ఆర్ట్రూల్ డ్రెడన్, ఐ.ఎ. రిచర్డ్, సిన్స్, హడ్జన్, జోస్ఫ్ టిప్పెన్, స్పిన్ గాన్, ఎట్ కిన్జ్ లు విమర్శను గురించి తెలిపిన ప్రముఖమైన నిర్వచనాలు ఈ దిగువ ఇవ్వబడ్డాయి.

1. విమర్శకుడు దోషాలను చెప్పడమే కాకుండా దోష రహితంగా ఎలా ఉండాలో చెప్పాలి.”
 - బెన్ జాన్సన్ (Ben Johnson)

2. “కళా రూపాల్ని అర్థ రూపంతో వ్యాఖ్యానించేది, వివరించేది విమర్శ.”

“Criticism is the commentary and exposition of works of art ? by means of written words.”

- టి.ఎస్. ఇలియట్ (T.S. Eliot)

3. “అనుభూతుల తారతమ్యాలను వివేచన చేసి వాటి విలువలను అంచనా వేసేది విమర్శ.”

“Is the work good or bad that is the critics domain.”

- విక్టర్ హ్యూగో (Victor Hugo)

4. “రాగద్వేషాలక్తితంగా ప్రపంచంలో ఉత్తమమైన దాన్ని నేర్చుకోవడం, దాన్ని వ్యాపి చేయడం విమర్శ.”

“Criticism is a disinterested endeavour to learn and Propagate the best that is known and thought in the World”

- మాథ్యు ఆర్నల్డ్ (Mathew Arnold)

5. “సాహిత్యం యొక్క సామాజికమైన చక్కని పరిష్కారం విమర్శ.”

- డ్రైడెన్ (Dryden)

6. “అనుభూతుల తారతమ్యాల్ని వివేచించి, వాటి విలువల్ని అంచనా వేసేది విమర్శ.”

“Criticism as I understand, it is an endeavour to discriminate between experiences and to evaluate them”

- ఐ.ఎస్. రిచర్డ్ (I.A. Richard)

7. “సాహిత్య విమర్శ యొక్క పరమావధి పొగడ్త కాదు, తెగడ్త కాదు. దానికి నాలుగు నిజమైన విధులు, ధైయాలు ఉన్నాయి. అని అ) తారతమ్య పరిశీలన ఆ) స్థిరమైన సిద్ధాంత ప్రతిపాదన ఇ) వివేచనతో కూడిన ఉపదేశం ఈ) నిజాయాతీతో కూడిన శ్లాఘనం.”

- సిన్సీ

8. “వస్తు తత్వాన్ని తెలిపేది, దాని గుణ గణాల్ని నిర్ధారించేది విమర్శ.”

“Criticism May be regarded as having two different functions that is interpretation and that of Judgement”

- హడ్సన్ (Hudson)

9. “విమర్శ ఏకకాలంలోనే శాస్త్రం, కళా - రెండూను నిర్దిష్టమైన సాహిత్య రూపాన్ని పరీక్షించడంలో, గుణాలను పరామర్థించడంలో, సిద్ధాంతాలు చేయడంలో విమర్శ శాస్త్రంగా పనిచేస్తుంది. సాహిత్య రూపాలను ఉత్తేజ పరచడంలో విమర్శ కళారూపంగా పనిచేస్తుంది.”

"Criticism is at once a Science and an art. As a science it involves examination of particular works, observation of their faults and excellences (In so far as may be) the induction of general principles. As an art it engages in the production of stimulating Works. "

- జోస్ఫ్ టి.షిప్లే (Joseph T. Shipley)

10. "కళాకారుడు ఏమి వ్యక్తికరించాలని ప్రయత్నించాడు? అభివ్యక్తికరణలో ఎంత మాత్రం సఫలుదయ్యాడు? ఆ అంశం నాణ్యమైందేనా? అనే మూడు ప్రశ్నలకు జవాబిచ్చేది విమర్శ."

"The sole task of criticism is to answer three questions, what has the artist tried to express ? how has he succeeded in expressing it ? Was it worth expressing ? "

-స్పిన్గర్ గాన్ (Springarn)

11. "సాహిత్యంలోని కళాత్మకతని విశదీకరించి, సాహిత్య విలువల్ని న్యాభ్యానిస్తూ ఉండే బుద్ధి న్యాసారం విమర్శ."
- (Criticism is the pay of the mind on the aesthetic qualities of literature, having for its object an interpretation of literary Values".

-ఎట్ కిన్జ్ (Etkins)

14.3. విమర్శ స్వరూప స్వభావాలు :

పైన చెప్పబడిన ప్రాచ్య పాశ్చాత్య పండితులు తెలిపిన నిర్వచనాలను సమన్వయించుకొని విమర్శ స్వరూప స్వభావాలను ఈ కింది విధంగా పేర్కొనవచ్చు.

1. విమర్శంచే గ్రంథం/కావ్యంలోని గుణ దోషాలను వివేచించి చెప్పాలి. చర్చ పురస్కరంగా అందరి బాగోగులను తెలియజేయాలి.
2. బచిత్యాన్సచిత్యాలను చెప్పాలి.
3. భావగాంభీర్యం, అలంకారాలు, ధ్వని, శయ్య, వస్తునిర్మాణాలలో కవి సఫలతను నిరూపించాలి.
4. రస పోషణ, సన్మిఖ్య కల్పనలలో కవి స్థానాన్ని నిరూపించాలి.
5. వస్తు తత్త్వానికి తగిన భాష, భావ వ్యక్తికరణ సరిగా ఉన్నాయో లేవో చెప్పాలి.
6. నిశిత పరిశీలనతో పరిణాతంగా విమర్శన చేయాలి.
7. రాగద్వేషాలకు అతీతంగా విషయాలను చెప్పాలి.
8. సాహిత్యం నిగూఢ అర్థాలను ఎత్తిచూపాలి.
9. సాహిత్యం లోని తీర్మానాలను, సాగసులను చెప్పగలగాలి.
10. కవిత్వానికి తన విజ్ఞానాన్ని మేళవించి సంస్కరంతంగా విమర్శ చేయాలి.

11. రచయిత లేదా కని ఆంతర్యాన్ని బహిర్గతం చేయాలి.
12. శాస్త్ర విషయాలను సుబోధకంగా వ్యాఖ్యలించి చెప్పాలి.

14.4. విమర్శ - ప్రయోజనం / ఆవశ్యకత:

1. జీవితములో సంపాదించిన అనుభవ జ్ఞానాన్ని అనేక గ్రంథాలను చదువుట వలన ఏర్పడిన పరిజ్ఞానాన్ని జోడించుటవలన చదివిన గ్రంథం యొక్క రామణీయమైన రహస్యాలను తెలుసుకోవచ్చు. సాహిత్యానికి ఒక మంచి అవస్థ ఏర్పడాలంటే విమర్శ అవసరం.
2. ఒక గ్రంథము ప్రజాదరణ పొందవలెనన్నా, ఉత్తమ గ్రంథమనిపించుకొనవలెనన్నా, పారకునికి ఆ గ్రంథము చదువవలెననే కోరిక, ఆసక్తి కలుగవలెనన్నాలందుకు విమర్శ తోడ్పడుతుంది.
3. ఒక గ్రంథాన్ని మనం ఎవరైనా విమర్శ చేసేముందే చదివి ఉన్నప్పటికీ ఎవరైనా దానిని విమర్శ చేసిన తర్వాత మనకు స్ఫురించని మరికొన్ని విషయములను విమర్శ ద్వారా వలన తెలుసుకోగలం .
4. సాహిత్య సిద్ధాంతాలను సాహిత్య ప్రశ్న సాహిత్య అధ్యేతలు ఎవరెవరు ఎలా ఉపయోగించుకుంటారన్నది వారి వారికి గల అభిరుచులపై ఆధారపడి ఉంటుంది.
5. కవులు తమ కావ్యాలలో చెప్పిన పోయిన విషయాలను చెప్పినట్లు భావించిన సందర్భాలలో వారు చెప్పకుండా వదలిన విషయాలను గూర్చి విమర్శకుడు తన విమర్శ ద్వారా ఆ కవుల హృదయం ఆ కావ్యంలో ఎంతవరకు సఫలీకృతమైంతో తెలియజేస్తాడు.

ముగింపు :

పై తెలుపబడిన స్వరూప స్వభావాలను కలిగివుండి ప్రయోజనాలను సాధించే విమర్శ ఉత్తమ స్తాయి విమర్శగా విమర్శక కొంటో కొనియాడబడుతుంది.

రాదగిన ప్రశ్నలు :

1. విమర్శను నిర్వచించండి.
2. విమర్శ నిర్వచనాలను తెలియజేయండి లేదా ప్రాచ్య, పాశ్చాత్య విమర్శ నిర్వచనాలను తెలియజేయండి.
3. విమర్శ స్వరూప స్వభావాలను వివరించండి.

డా॥ డి. ధాత్రి కుమారి

సహయాద్రులు

పై.ఎ. ప్రభుత్వ మహిళా కళాశాల

చీరాల, ప్రకాశం జిల్లా.

పాఠం - 15

ఉత్తమ విమర్శకుని లక్ష్ణాలు - విమర్శ భేదాలు

విషయ సూచిక

- 15.1. ఉపోదాటం
- 15.2. విమర్శ - విమర్శకుడు
- 15.3. ఉత్తమ విమర్శకుని లక్ష్ణాలు
- 15.4. విమర్శ భేదాలు
- 15.5. రాదగిన ప్రశ్నలు
- 15.6. ఉపయుక్త గ్రంథాలు

విమర్శకునికి ఉండాల్సిన లక్ష్ణాలను గూర్చి ఇలియట్ ఈ క్రింది అంశాలను చెప్పారు.

1. విమర్శకునికి ఓం ప్రథమంగా కావల్సింది తన విషయము మీద అభినివేశం ఉండటం. ఈ అభినివేశాన్ని ఇతరులకు కలిగేటట్లుగా వ్యక్తికరించే శక్తి కూడా అతనికి ఉండాలి.
2. విమర్శకుడు పోల్చి చూడడం, విశ్లేషించడం అనే రెండు పద్ధతుల్ని వాడి తీరాలి.
3. సార్వకాలీనంగా నిలిచే గాఢతా, గాంభీర్యమూ ఉన్న కావ్యాలను గ్రహించ కలిగిన శక్తి, దృష్టి విమర్శకునికి ఉండాలి.
4. విమర్శకుడు ప్రభుత పొందకుండా దాన్నించే తనను వేరు చేసుకోగలిగి ఉండాలి.
5. విమర్శకునికి స్పృజనశీలమైన అభినివేశముండాలి.
6. ముఖ్యాడైన విమర్శకు డెవ్యరంటే కళకు సంబంధించిన వర్తమాన సమస్యలతో మునిగినవాడు. ఆ సమస్యల పరిష్కారానికి దానికి గతంలో శక్తుల్ని వినియోగించేవాడు.

విమర్శకుని లక్ష్ణాలను గురించి వివేచిస్తూ తమ “అనుశీలన”(సాహిత్య విమర్శ) అన్న గ్రంథంలో వడలి మందేశ్వరరావుగారు ఈ క్రింది లక్ష్ణాలను తెలిపారు.

1. కని ప్రయాణం చేసిన దారిలోనే విమర్శకుడూ ప్రయాణం చేయాలంటే అతనికి భావుకత ఉండాలి.
2. శబ్దం తాలూకు లక్ష్ణాలం, అది ఎలా అందంగా ఉంది అన్న విషయాల స్వరణ ఉండాలి.
3. శబ్దాన్ని, అర్థాలనీ, అర్థాంతరాలనీ ఎంత నిశితంగా పరిశీలిస్తాడో, శిల్పాన్ని అంత చక్కగా పరీక్షించాలి.
4. ప్రతి యుగంలోనూ మారుతున్న సాహిత్యాభిరుచుల్ని విమర్శకుడు గమనించగలగాలి. సాహిత్యపు విలువలు ఎలా మారుతున్నాయో గ్రహించాలి.

5. సాహిత్యాన్ని పరీక్ష చేయడానికి విమర్శకునికి ప్రధానంగా అలవడవలసిన, అలవరచుకోదగిన లక్షణం నిర్వచిత.
6. విమర్శకుని మూర్తిమత్యం విమర్శలలో ప్రతిఫలించడం మంచిది కాదు. విమర్శకుని స్వాతంత్యం, అతని ప్రతిభ విమర్శలో ప్రతిఫలిస్తే ప్రమాదము లేదు.
7. కావ్యాన్ని అనుశీలన చేసేటప్పుడు విమర్శకుడు తనకేర్పడిన దృక్పథానికి బానిస కాకూడదు. అసలు ఏ దృక్పథానికి లొంగుండా ఉండటమే అవసరము.
8. విమర్శకుడు ఒక విధముగా సమకాలిన సహాదయులకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తాడు. వెనుకటి విమర్శలను అధ్యయన చేయడం విమర్శకునికి అవసరమే. అయినా వెనుకటి విమర్శకులు అతనికి ప్రామాణికులై పోగూడదు.
9. విమర్శకుని బాధ్యతల్లో ఒకటి నేటి కావ్యాలను పరీశీలించడం రెండోది సమకాలిన సమాజపుటభిరుచిని దిద్ది తీర్చడం.
10. మానవ సమాజములో అన్ని రంగాలలోను అనుక్షణము వస్తున్న మార్పులను విమర్శకుడు బాగా ఆకథింపు చేసుకుంటే తప్ప మారుతున్న సమాజం, దానిలో అనుసరించి మారుతున్న సామాజికపు విలువలు, దాన్ని ప్రతిఫలించే సాహిత్యపు విలువలు, పర్యవసానంగా సాహిత్యం అతనికి అర్థం కావు.
11. విమర్శకుడు విజ్ఞత వల్ల కవిచూసిన చూపునే అలవరచుకొని, ఆ కవికి ఆచూపు ఎందుకు ఎలా అలవడిందో చెప్పాడు.
12. నిరంతర కావ్య పరమము వల్ల పదును తేరిన హ్యాదయముతో సాహిత్య సిద్ధాంతాలను మధించాలి. అలంకార శాస్త్రం భావుకుని ఆలోచనలకు అడ్డురాకూడదు. విమర్శకు అలంకార శాస్త్రములోని పారిభాషిక పదాలు తూకపు రాళ్ళలా ఉండకూడదు. అలంకార శాస్త్రపు మూలసూత్రాలను, ఆధునిక విజ్ఞానంతో పరీక్ష చేయడం కన్నా ఆ శాస్త్రానికి వేరే మహోపకారము లేదు.

ఈ విధముగా మందేశ్వరరావుగారు చక్కగా అన్ని రకాలైన విమర్శక లక్షణాలను విశదీకరించారు.

విమర్శకుడు తన అభిరుచి ప్రకారం విమర్శ చేసినప్పటికీ తన అభిప్రాయంలో శిష్టులు ఏకీభవిస్తున్నారో లేదో చూసుకోవాలి. సాహిత్య విమర్శలో ఏదైనా ఒక సిద్ధాంతమును రూపొందించడం కత్తి మీద సాము లాంటిది.

15.2. విమర్శ - విమర్శకుడు :

విమర్శ:

సాహిత్య సృష్టి - విమర్శ రెండూ వేరు వేరుగా కనిపించినా, రెండింటి పరమ ప్రయోజనం సాహిత్యానుభూతిని కలిగించడమే.

కావ్యమును విమర్శించునపుడు ఒక ప్రాచీన సిద్ధాంతానికి ఒక నవీన సిద్ధాంతమును జోడింపవలసి రావచ్చు. కొన్ని సందర్భాలలో పాత దాని స్తానంలో కొత్త సిద్ధాంతాన్ని ప్రవేశపెట్టవలసి రావచ్చు. సాహిత్యం, సాహిత్య విమర్శ రెండూ ఒకే విధమైన సామాజిక పరిస్థితుల యందు వృద్ధి పొందునపుడు ఒక కుటుంబంలోని వ్యక్తులవలె పోలికలు కలిగి ఉంటారు.

సాహిత్యంలో నూతనంగా వస్తున్న ప్రక్రియలను ఆయా కాలాలలో కవులు ఏవిధంగా నిర్వహించారో పరిశీలించటమే విమర్శకుని పని. ఆ ప్రక్రియలు ఏకారణమున పుట్టాయని ప్రశ్నించుట విమర్శకడి పనికాదు.

విమర్శకుడు :

విమర్శకుడనగా కావ్యగత శబ్ద జాతమును భాష యొక్క శక్తి సంప్రదాయములను బట్టియు, రచయిత యొక్క శిల్పమును బట్టియు, చతురస్రముగా ఆ కావ్య పరమార్థమును విశదీకరించునోక ఆదర్శ పారకుడు. కవియొక్క ఉద్దేశ్యములకును, దానిని వ్యక్తికరించు శబ్ద సంపదకును గల అనుబంధమును నిరూపించు సహృదయుడు. రచనా సముద్రేశమును అది సాధించిన విజయమును గ్రహించి వాని సాహిత్య సౌష్టవ పరిమాణమును నిర్ణయించి వెలకట్టువాడు. (సాహిత్య భావలహారి పు.71)

ఏ కావ్యమునైనా ఇద్దరు విమర్శకులు విమర్శ చేసేటప్పుడు ఆ కావ్యం పట్ల ఇద్దరి విమర్శకుల అభిప్రాయాలు ఒకే రకంగా ఉండడం అరుదు. అనగా విమర్శ వ్యక్తిగత రాగద్వేషాలు ప్రముఖమైపోయి విమర్శకు ఒక కట్టుబాటు, నియమం లేకుండా చేయడం జరుగుతుంది. అందుచేత విమర్శకు నియతి, పరిధి లేకున్నచో ఎవరికి వారే ప్రత్యేకంగా సాంతంగా వ్యక్తిగత అభిప్రాయాలతో విమర్శ చేసి విమర్శ ప్రమాణాలను ఉల్లంఘిస్తారు. అందువలన విమర్శకు తప్పనిసరిగా కొన్ని ప్రమాణాలుండాలి. సాహిత్య విమర్శలో కొందరు విమర్శకులు కవుల పట్ల నిష్పక్షికముగా వ్యవహరించవలెనని అనుకున్నప్పటికే కొన్ని బలహితంల వలన రాగద్వేషాలకు లోనగుచుందురు.

విమర్శకుడు, సహృదయుడు, ఆలంకారికుడు వీరి ముఖ్యరి కృషి రచనను విశదీకరించేది గాను, దాని మీద వెలుగును ప్రసరిస్తూ సాహిత్య సంస్కృతిని పెంపాందించేదిగాను ఉండాలి గాని, నియమ నిబంధనలను తయారు చేసేది కాకూడదు.

టి. యస్. ఇలియట్ విమర్శకులను వర్ణికరిస్తూ వారిని 4 రకాలుగా తెలియజేశారు.

1. అసమగ్ర విమర్శకుడు
2. అసత్య విమర్శకుడు
3. నిరంకుశ విమర్శకుడు
4. సాంకేతిక విమర్శకుడు

సాంకేతిక విమర్శకుడు రచనకు నియమాలు అన్వయింపబడ్డాయా లేదా అని పరిశీలన చేస్తాడు. కనుక నిరంకుశ విమర్శకుడు నియమాలను తయారు చేసి, దర్శి టేపుతో కొలిచినట్లుగా వాటిని బట్టి రచనను కొలవడానికి పూనుకొంటాడు. ఇలియట్ సాంకేతిక విమర్శకుట్టి కొంతవరకే అంగికరించారు. పైగా అది విమర్శ మాత్రం కాదంటాడు. సాహిత్య చరిత్రకారుని లాగానే సాంకేతిక విమర్శకుడు ఎప్పుడూ విమర్శ వ్యాపారంలో అవతలి వైపునే ఉంటాడని అభిప్రాయపడ్డారు. సహృదయత కల విమర్శకుడు రచనలో గొప్ప గొప్ప విషయాలనే విశదము చేస్తాడు. దానిని సాధించటం కోసం విమర్శకుడు తనను తాను నిర్ణయిస్తాడనిగా తీర్చిదిద్దుకోవాలి.

విమర్శలో సమతోల్యం, భావావేశ రాహిత్యం, బొడ్డికత అనేవి ఉండాలి. విమర్శలో ఇని లోపించినచో అసమగ్ర విమర్శకుడోతాడు. సాండిత్యం, పరిశీలన, సహృదయత, విశేషణ లాంటి ప్రాథమిక లక్ష్ణాలు లేకుండా కేవలం లేఖన చాతుర్యంతో రాశేవాడు అసత్య విమర్శకుడోతాడు.

విమర్శకుడు కేవలం ఒక రచనను ప్రశంసించినంత మాత్రాన ఒక రచన మీద వెలుగు ప్రసరించదు. ఏ రచన మీదనైనా విమర్శ ఆ రచనలోని పరమార్థాన్ని, అది కలిగించే సమగ్ర అనుభాతిని, దాని షైషిష్టాన్ని తెలిపే విధంగా ఉన్నప్పుడే అది విమర్శ

అవుతుంది. అంతేకాదు విమర్శకుడు రచనకతడు స్పందించిన దగ్గర నుండి ఆ రచన మీద తన నిర్ణయాన్ని ప్రకటించేనరకు అతడు ఆయా పనులను చేయడంలో శిక్షణ పొందినుండాలి. విమర్శకుడు ప్రధానంగా

1. విశ్లేషణ
2. తులనాత్మక పరిశీలన
3. వ్యాఖ్యానం
4. నిర్ణయం

అనే నాలుగు పనులను స్కరమంగా చేసినప్పుడే అది విమర్శ అవుతుంది. ఈ నాలుగూ బుద్ధిని ఆశ్రయించి చేయవలసినవి. బుద్ధి ద్వారా విచక్షణ చేసినప్పుడు వైయక్తిక ప్రశంసా లక్షణాలున్న విమర్శ కూడ వ్యక్తి అతీత విమర్శ అవుతుంది. బుద్ధి గతమైన విషయాలను ఎప్పుడూ ఆవేశాల చేత పూరించరాదు.

15.3. ఉత్తమ విమర్శకుని లక్షణాలు :

పండితులు విమర్శకు విమర్శకునికి కొన్ని లక్షణాలను తెలిపినట్టే ఉత్తమ విమర్శకునికి కూడా కొన్ని ప్రత్యేక లక్షణాలను చెప్పారు. వానిలో ప్రధానమైనవి కొన్ని.

1. పుష్టిలమైన సహాదయత
2. వ్యత్పత్తి/ బహుముఖ ప్రజ్ఞ
3. అనుభవశాలిత
4. ప్రామాణిక దృష్టి
5. స్వాత్మ వివేచన/సమదర్శనం
6. సహానుభూతి
7. మనస్తత్వ మర్మజ్ఞత
8. విశిష్ట పాతకత్వము/పరిశ్రమించే సామర్థ్యం
9. తత్త్వదర్శిత/దార్శనిక దృక్పథం
10. సృజన వ్యాపార మర్మజ్ఞత
11. సూక్ష్మదృష్టి
12. ధైర్యసాహసాలు
13. ఆవేశ రాహిత్యం
14. సమకాలీన దృక్పథం

15. సరళ వచన రచన కైలి

16. బుజవర్తనం

మొదలైన లక్ష్ణాలను కలిగించాలి.

1. పుష్టులమైన సహృదయత :

ఏ రచననైనా చదివే పారకుడు సహృదయుడు కావాలన్నది భారతీయ ఆలంకారికుల అభిప్రాయం. “సహృదయత” అన్నది పారిభాషిక శబ్దం. దీనిని విమర్శకనికి ఉండవలసిన మొదటి లక్ష్ణంగా భావించాలి. సహృదయత అంటే లోకంలో సహజంగా మాట్లాడుకునే మంచివాడు అనే అర్థంకాదు. హృదయాన్ని ఉన్నది ఉన్నట్లు గ్రహించువాడే సహృదయుడు. వస్తు స్వభావము ఎలా ఉన్నా దాని స్వరూపమును మాత్రము యథాతథంగా చెప్పాలి.

సహృదయుడు ఏదో ఒక సిద్ధాంతానికో, అభిప్రాయానికో కట్టబడకూడదు. ధ్యాన్యాలోకానికి లోచన వ్యాఖ్యానాన్ని రాసిన అభినవ గుప్తుడు సహృదయతను గురించి “యేషాం కావ్యానుశిల నవశాత్ విశదీభూతే మనో ముకురే వర్ణనీయ తన్ముయా భవన యోగ్యతా తే హృదయ సంవాద భాజః” అని నిర్వచించారు. పీరి అభిప్రాయంలో కావ్య పరమం వల్ల ఎవరి మనస్సు బహ్య విషయ పరిజ్ఞానం నుంచి విముక్తమై, విశుద్ధ దర్శనం వంటిదై కావ్య గత నాయకాదుల హృదయంతో సంవాదాన్ని భజిస్తుందో వారు సహృదయులు” అని అనునిత్యమూ కావ్య అనుశీలనము ఉండాలి. సహృదయత లేకపోతే విమర్శకుడు కని చెప్పిన భావాల్ని వేరే విధంగా వ్యక్తికరించే అవకాశం ఉంది. అందువలన విమర్శకుడు సహృదయుడైతే కని హృదయావిష్టరణ సరిగా జరుగుతుంది. విమర్శలోని లోపాలను చాలావరకు ఈ సహృదయతతో తొలగించుకోవచ్చు. సహృదయత విమర్శకుణ్ణి స్వీయ వ్యక్తి దోషాల నుంచి, పష్కపొతాల నుంచి ఉండ్రపిస్తుంది. సహృదయతే లేకపోతే విమర్శకుడు పొందే అనుభాతిలో సమగ్రత లోపిస్తుంది. విమర్శకుడు సహృదయతను కృషితో సాధించుకోవాలే గాని దానంతట అది అలవడేది కాదు.

2) వ్యుత్పత్తి / బహుముఖ ప్రజ్ఞ :

“వ్యుత్పత్తి” “అనగా పాండిత్యం. భిన్న శాస్త్ర కావ్యాలను నిశితంగా పరిశీలించడం వలన కలిగే పాండిత్యమే ‘వ్యుత్పత్తి’. గ్రంథాలను పరించే విషయంలో తగినంత వైవిధ్యం ఉండాలి. విమర్శకునికి భిన్న భిన్న తరగతులకు సంబంధించిన గ్రంథాలనన్నింటినీ సమీక్షించగల సమర్థత, నేర్చు ఉండాలి. అనగా పురాణాలు, ఇతిపోసాలు, నవలలు, నాటీకలు ఇలా రకరకాల ప్రక్రియలు, భిన్న భిన్న రచనల మీద పట్టు ఉండాలి. అది మాత్రమే సరిపోదు. అనేక శాస్త్రాల పరిజ్ఞానం పొంది ఉండాలి. పీటితో పాటు అనేక దేశాలను పర్యటించి, పండితులతో సంభాషణలు, శాస్త్ర చర్చలు జరిపి బహుముఖ ప్రజ్ఞను సంపూదించాలి. ఉదాహరణకు శ్రీశ్రీ, కృష్ణశాస్త్రమేదురలైన వారి సాహిత్యాన్ని విమర్శించాలంటే పాశ్చాత్య సాహిత్య పద్ధతులు, కాల్పనికోద్యమం, సామ్యవాదం మొదలగు వాని స్వరూప స్వభావాలన్నింటినీ క్షుణ్ణాలంగా తెలుసుకొని ఉండాలి. విమర్శకుడు వ్యుత్పత్తి ద్వారా అన్ని విషయాలలో పట్టు సాధించినపుడే దోషరహితంగా కావ్య గుణదోష విచారణ చేయగలడు. వ్యుత్పత్తితో పాటు ప్రతిభ, అభ్యాసములు ఉన్నప్పుడే ఉత్తమ విమర్శకుడు కాగలడు.

3. అముఖవశాలిత :

అనుభవం పెద్ద గురువు అంటారు కదా! అనగా ప్రతిభ ద్వారా తెలియని చాలా విషయాలను అనుభవం ద్వారా తెలుసుకోవచ్చు. ఒక భాషకు సంబంధించిన సాహిత్యంలో ఒక గ్రంథము యొక్క విలువను, స్థానాన్ని నిర్ణయించవలసి వచ్చినప్పుడు

ఇతర భాషా వాజ్యాలులందు, ఆ భాషా ప్రక్రియలలో అక్కడ వెలువడిన గ్రంథములను గురించిన పరిజ్ఞానం అవసరమాతుంది. ఉత్తమ గ్రంథముల స్థానాన్ని నిరూపించుటకు ఒక్కొక్కసారి నాసిరకం రచనలను కూడ చదువులసి ఉంటుంది. దీనిద్వారా గొప్పదాని స్థానాన్ని తులనాత్మక పరిశీలన ద్వారా అంచనావేసి చెప్పవచ్చు.

4. ప్రామాణిక దృష్టి:

గ్రంథ విమర్శ చేసేటప్పుడు విమర్శకుడు స్ఫూర్ధు ద్రుపంచ సమ్ముతములైన ప్రమాణాలను ఆశ్రయించాలి. అలాకాని పక్షంలో అసలు విమర్శ స్ఫూర్ధువంలోనే ఒక అవ్యాప్త ఏర్పడుతుంది. అందువలన విమర్శకుడు ముందుగా సార్వకాలిక ప్రమాణములేవి? ఏకాలమునకు ఎటువంటి ప్రమాణాలను అనుసరించాలి? అనే విచక్షణను కలిగి ఉండాలి. ప్రమాణములను అనుసరించక గుడ్డిగా విమర్శ చేయాడు. ఆ విమర్శలో చైతన్యముండదు. సాహాతీ లోకానికి ఆ విమర్శ వలన ఎటువంటి ప్రయోజనం చేకూరదు. అన్ని ప్రమాణాలను పాటిస్తే ఒక చిక్కు, పాటించకుంటే మరొక చిక్కు. సంప్రదాయ విరుద్ధంగా వెళ్లి విమర్శ చేసినా అది సాహసమే అవుతుంది. సంప్రదాయబద్ధంగా చేస్తే అది మరో విమర్శకు తెర తీస్తుంది. మొత్తంమీద ప్రామాణిక దృష్టితో విమర్శను చేయుట విమర్శకునికి కత్తి మీద సాము లాంటిది.

5. స్వాత్మ వివేచన / సమదర్శనం :

కులాన్ని బట్టి, పక్షపాతాన్ని అవలంబించి చేస్తే అది ఉత్తమ విమర్శ కాదు. విమర్శకుడు మానవ సహజమైన ప్రశ్నలోభాలకు లోనయ్య అవకాశముంటుంది. కుల, మత, రాజకీయ వర్గ పక్షపాతాలకు అతీతంగా విమర్శ చేస్తే అది ఉత్తమ విమర్శ అవుతుంది. కవలందరిపైన, గ్రంథాలన్నింటిపైన సమదర్శి ఉండాలి. ఎవరిపైనా ప్రత్యేక అభిమానం గాని, ద్వేషం గాని ఉండరాదు. విమర్శ రాగద్వేషాలకు అతీతంగా ఉండాలి.

6. సహమఖ్యాతి :

కని చేసిన పరిశ్రమను, పడిన ప్రయాసను గుర్తించి దానిని అభినందించాలి. విమర్శ చేసే వారి దృష్టి కంటే దానిని సృష్టించిన రచయిత సృష్టి గొప్పది. ప్రష్ట యొక్క హృదయాన్ని, అతడు సృష్టించిన దాని పరమ ప్రయోజనాన్ని, అతని ప్రితిని విమర్శకుడు సానుభూతితో అవగతం చేసుకొని అన్ని విషయాలను సృష్టం చేస్తే అది ఉత్తమ విమర్శ అవుతుంది.

‘విద్య నేవ విజానాతి, విద్యజ్ఞన పరిశ్రమ

నహిసంద్య విజానాతి, గుర్విప్రసవ నేదనామ్’

విమర్శకుడు కని కానవసరం లేదు కాని, కని చేసిన పరిశ్రమను పడిన ప్రయాసను గుర్తించి వానిని అభినందించుట కనీస కర్తవ్యం.

7. మనష్టత్తు మర్క్షజ్ఞత :

కావ్యాన్ని రచించేటప్పుడు కని యొక్క మనః కర్మగారమున ప్రచలితమయ్య వివిధములైన భావ భూమికలు ఎలా ఉండునో తెలిసికొనుటకు ప్రయత్నించాలి.

8. విశిష్ట పారకత్వము / పరిశైలించే సామర్థ్యం :

విమర్శకుడు అనునిత్యం సాహిత్యానుశిలనము చేస్తుండాలి. విమర్శకుడు నిరంతరం గ్రంథ పరనం చేస్తూ నిత్య విమర్శకుడిగా ఉండి కవి హృదయాన్ని అర్థం చేసుకొని కవి అనుభూతిని మరింతగా పారక లోకానికి వివరించ గలగాలి. అప్పుడే అతని సామర్థ్యం పెరుగుతుంది. విమర్శకుడు విశిష్ట పారకుడిగా ఉండాలి. సామాన్య పారకుని వలె సాహిత్య గ్రంథాలను ఉఱుసుపోక కోసం చదవడమో, అప్పుడప్పుడూ చదవడమో చేయరాదు. చదివిన దానిని పదిమందికి తెలియజేయాలి.

9. తత్త్వదర్శిత / దార్శనిక దృక్పథం :

విమర్శకుడు మోసపోకుండా సత్యాన్ని అన్వేషించి ఆ గ్రంథం యొక్క అంతరంగం లోనికి తొంగియాసి కార్యము యొక్క పరమార్థాన్ని ఆపిష్టురించాలి. అనగా ఒక విషయాన్ని బాగా పరిశీలించి, ఆ విషయానికి సంబంధించిన అంశాలను లోతుగా అంతర దృష్టితో పరిశీలించి, దానిలోని (సారాంశాన్ని) సిద్ధాంత క్రమాన్ని క్రోడీకరించి చెప్పాలి. విమర్శ ఎంతోకంత అభిరుచి ఉన్నవారి అభిరుచిని సుసంపన్నం చేయగలగాలి. అసలు అభిరుచి లేనివారికి పైతుం అభిరుచి కలిగేలా చేయగలవారే ఉత్తమ విమర్శకులు.

10. ప్రజన వ్యాపార మర్క్షణత :

విమర్శకుడు. సాహిత్య సృష్టి చేయకపోయినప్పటికీ, చేయాల్సిన అవసరం లేకపోయినప్పటికీ దానికి సంబంధించిన పరిజ్ఞానం కొంత అతనిలో ఉండడం ఆపేక్షించదగ్గ విషయం. ఈ ఆపేక్షితో విమర్శకుడు కవితో హృదయ సంవాదము నేర్చిరచుకొని కవి సాధక బాధకాలను ఆపిష్టరించగలుగుతాడు.

11. సూక్ష్మదృష్టి :

విమర్శకుడు సూక్ష్మదృష్టిని కలిగి ఉండాలి. గ్రంథంలోని ప్రతి సూక్ష్మమైన అంశాన్ని ఎంతో నిశితంగా పరిశీలించాలి. ఏ విషయాన్ని తెలికగా చూడకూడదు. నిర్దిష్ట వైఖరితో ఉండకుండా ప్రతి విషయాన్ని సూక్ష్మదృష్టితో విమర్శించాలి. కవి లేదా రచయిత ఏమి చెప్పాడు కున్నాడో పసిగట్టి గ్రంథంలోని అంతర్గత భావాలను గ్రహించగలగాలి. అప్పుడది ఉత్తమ విమర్శగా నలుగురి ప్రశంసల్ని, గౌరవాన్ని పొందుతుంది.

12. దైర్యసాహసాలు :

విమర్శకుడు గుణాద్యోష విచారణ చేసేటప్పుడు అత్యంత మనోదైర్యంతో జాగరూకతతో ప్రవర్తించాలి. గ్రంథంలో సత్యనిరూపణ చేయవలసిన సందర్భంలో ఒక్కసారి విమర్శకుడు ప్రతి విమర్శను ఎదుర్కొనవలసి వస్తుంది. వాటన్నింటినీ ఎదుర్కొనే దైర్యసాహసాలను విమర్శకుడు కలిగి ఉండాలి.

విమర్శకుడు ఒక కవి రాసిన కావ్యంలో ఉత్తమ గుణాలను ఎంత చిత్తశుద్ధితో, సత్యంతో ప్రకటిస్తాడో, అదేవిధంగా ఆ కావ్యంలో ఏదైనా ఉత్తమం కాని గుణాలను చెప్పావలసి వచ్చినా ఎటువంటి ప్రభావాలకు లోనుకాకుండా అంతే దైర్యంతో సత్యాన్ని మాత్రమే ప్రకటించాలి.

13. ఆవేశ రాహిత్యం :

విమర్శకుడు అతిగా ఆవేశపడకుండా, మనసును నిర్మలంగా ఉంచుకోవాలి. అప్పుడే ఉత్తమ విమర్శ చేయగలడు. సమచిత్తంతో స్థిరమైన అభిప్రాయాన్ని నిశ్చయించుకొని విమర్శ చేయాలి.

14. పమకాలీన దృక్పథం :

రచయిత లేదా కని రచించిన రచనాకాలం నాటి సాంఘిక, ఆర్థిక, సాంస్కృతిక, మత పరిష్కారులన్నింటినీ ఎప్పటిక్కప్పుడు తెలుసుకోవాలి. ఆనాటి దేశకాలమాన పరిష్కారుల ఆధారంగా గ్రంథ విమర్శ చేసినపుడు అది పారకునికి సులభంగా అర్థమవుతుంది. అలా చేసిన విమర్శకు శాశ్వతత్వం లభిస్తుంది.

15. సరళ వచన రచనా శైలి :

వివిధ శాస్త్రాల పరిజ్ఞానం, బహుగ్రంథ పరిచారములను ఉన్నప్పటికీ విమర్శకునికి తప్పక ఉండవలసిన మరో ముఖ్య లక్ష్ణం సరళ వచన రచనా శైలి. అంటే విమర్శకుడు విమర్శలో శైలి మీద దృష్టి పెట్టాలి. శైలి సరిగా లేకుంటే ఆ విమర్శ పారకునితో చదివించలేదు. ఎన్నో గొప్పగొప్ప గ్రంథాలు ఈ శైలీ కారిన్యత వలననే పారకునికి చేరువకాలేకపోయాయి. విమర్శకుని శైలి రమణీయంగా, సరళంగా, ఉత్తమ వచన రచనలో సాగాలి. అప్పుడే ఆ విమర్శ అందరి మన్మహితులకు, ఆదరణను చూరగొంటుంది.

16. బుజువర్తనం :

విమర్శకుడు బుజువర్తనం కలిగి వాస్తువాంశాలను వెల్లడించాలి. అవాస్తువాలను, అసత్యాలను, కల్పనలను చౌప్పించకూడదు. సమయములలో నడవకపోవడం వలన విమర్శక లోకంలో చెడు అభిప్రాయం ఏర్పడుతుంది. విమర్శకుడు నీతినియమాలతో ఉండి సమాజాన్ని నడిపించగల నాయకుడిగా సమాజాన్ని మోసం చేయకుండా ఉన్న విషయాన్ని ఉన్నది ఉన్నట్లుగా చెప్పాలి.

15.4. విమర్శ - భేదాలు (Types of Criticism)

ఆంగ్లంలోని Criticism అను శబ్దానికి సమానార్థకంగా తెలుగులో విమర్శ అని అంటారు. ప్రాచ్య పాశ్చాత్య విమర్శకులు విమర్శ భేదాలను కింది విధంగా పేర్కొన్నారు.

ఆచార్య ఎస్టీ రామారావుగారు 'తెలుగులో సాహిత్య విమర్శ' గ్రంథములో ఎనిమిది రకాలుగా విమర్శ భేదాలను తెలియజేశారు. అవి

1. లక్ష్ణ విమర్శ (Legislative Criticism)
2. సూత్ర విమర్శ (Theorital Crniticism)
3. అలంకారిక విమర్శ (Deductive Criticism)
4. స్వతంత్ర విమర్శ (Inductive Criticism)
5. కవిజీవిత విమర్శ (Biographical Criticism)
6. చారిత్రక విమర్శ (Historical Criticism)
7. తులనాత్మక విమర్శ (Comparative Criticism)
8. పరిష్కరణ విమర్శ (Textual Criticism)

అచార్య కె.వి. ఆర్. నరసింహంగారు ‘సాహిత్య దర్శనం’లో ని విమర్శను స్థాలంగా

1. ఆలంకారిక విమర్శ, 2. స్వతంత్ర విమర్శ అని రెండు రకాలుగా విభజించారు. మరలా విమర్శను సూక్షుంగా ఐదు రకాలుగా విభజించారు.

1. వైతిక విమర్శ
2. మస్తక విమర్శ
3. సాంఘిక విమర్శ
4. కళాత్మక విమర్శ
5. శాస్త్రాంశిక విమర్శ

విమర్శను స్వరూప స్వభావాల ఆధారంగా పండితులు వివిధ రకాలుగా విభజించారు. కాలాన్ని బట్టి ‘ప్రాచీన విమర్శ’, ‘ఆధునిక విమర్శ’ అని రెండు విధాలుగా విభజించారు. ప్రాచీన సాహిత్య విమర్శ అంటే భారతీయ సంస్కృత లాక్షణికుల దృక్పథం. లక్ష్మణం అనేది విమర్శకి బదులుగా వాడబడేంది. సంస్కృత ఆలంకారికుల కావ్యతత్త్వ మీమాంస తెలుగులో ప్రాచీన సాహిత్య విమర్శకి మూలమైంది. నూతన విమర్శ ధోరణులతో విశేషించడం ఆధునిక విమర్శకి దోహదం చేసింది. ఆధునిక విమర్శ భేదాలకు రూప, ప్రక్రియా వైవిధ్యాలే కారణం.

విమర్శను గుణ దోషాల్ని బట్టి ‘సద్విమర్శ’, ‘అసద్విమర్శ’ అని రెండు రకాలుగా విభజించారు. మంచిని గూర్చి వివరిస్తే దానిని సద్విమర్శ అని, చెడును వివరిస్తే దానిని అసద్విమర్శ లేదా కునిమర్శ అని అంటారు. ఇక దృష్టి భేదాన్ని బట్టి ‘స్వాల విమర్శ’, ‘సూక్షు విమర్శ’ అని విభజించారు. పైపైన స్థాలీపులాక న్యాయంగా విమర్శ చేస్తే అది స్వాల విమర్శ, లోతుగా, నిశితంగా చేస్తే అది సూక్షు విమర్శ అవుతుంది.

విషయ పరిశీలనను బట్టి సమగ్ర విమర్శ, అసమగ్ర విమర్శ అని రెండు విధాలుగా విభజించారు. ఒక కావ్యానికి లేదా ఒక రచనకు సంబంధించిన అన్ని విషయాలను పరిగణించినికి తీసుకుని చేయబడే విమర్శ ఇది. అనగా కావ్యంలో ఇతివృత్తం, పాత్రలు, ఛందస్సు, అలంకారాది సర్వ విషయాలను గురించి చేసే విమర్శ. కావ్యంలో లేదా రచనలో ఏదో ఒక విషయానికి సంబంధించి చేసే విమర్శ అసమగ్ర విమర్శ.

ఇలా పండితులు విమర్శ భేదాలను పలు రకాలుగా విభజించడం జరిగింది.

ప్రాచీన కావ్యాలలో ఒక ప్రత్యేక శాఖకు సంబంధించిన విమర్శనా సిద్ధాంతములు తాత్కాలికమైనవి. సార్వకాలికములు కావు. కానీ ఆధునిక కాలము కాలంలో సాహిత్య స్వరూపము అన్ని దేశాలతో సమానమైనదే కానీ దానిని ప్రకటించే మధ్యమం మాత్రమే మార్పుగా ఉన్నదనీ అందువలన విమర్శనా సిద్ధాంతములు కూడా సార్వకాలికములు, సార్వదేశకములై ఉండాలని ఆచార్య యన్.వి. జోగారావు సాహిత్యము - విమర్శ అను వ్యాసమున తెలిపారు. (సాహిత్య భావపరి పుటులు 67-68).

అచార్య ఎస్టీ జోగారావుగారు విమర్శను ప్రధానంగా నాలుగు విధాలుగా విభజించారు.

1. వివరణాత్మక విమర్శ (Interpretative or Expository Criticism)
2. అభినందనాత్మక విమర్శ (Appreciative Criticism or Impressionistic Criticism)

3. తులనాత్మక విమర్శ (Comparative Criticism)
4. నిర్ణయాత్మక విమర్శ (Evaluative of Judicial Criticism)

1. వివరణాత్మక విమర్శ పద్ధతి (Interpretative or Expositive Criticism) :

ఈ గ్రంథము యొక్క స్వరూప, స్వభావాలను విశదముగా వ్యాఖ్యానించే వివరణాత్మక విమర్శ. దీనిని అంగ్లంలో (Interpretative or Expositive Criticism) అని వ్యవహరిస్తారు. ఐ.ఎ. రిచర్డ్స్, లేవిన్, మొదలగువారు. దీనిని మంచి పద్ధతిగా రూపొందిస్తూ వచ్చారు. ఈ పద్ధతి ఏదైనా, ఒక గ్రంథాన్ని స్కరమంగా పరించుటకు ప్రాథమికంగా ఉపకరిస్తుంది.

ఈ విమర్శలో విమర్శకుడు భావచిత్రములను, సంకేతములను, ప్రతికలను జాగరూకతతో గ్రహించి ఆవిష్కరించాలి. వీనిని వ్యాఖ్యానించే సందర్భములో మనస్తత్వ విశేషకుడు కలలను గూర్చి విశేషించుటకు శిక్షణ పొందునట్టే విమర్శకుడు కూడా కని భావ చిత్రాలను వ్యాఖ్యానం చేయడానికి అతని బుద్ధిని సుశిక్షితము చేసుకోవాలి. ఈ పద్ధతిని ప్రాచీన కాలంలో ఎక్కువగా ఉపయోగించేవారు. దీనికి కారణం ప్రాచీన గ్రంథాలలోని భాష, గుణములు, రీతులు, వ్యత్సులు, పాకములు, శయ్యలు, అర్థాంతరములు, ధ్వనులు, శ్లేషలు, అలంకారాలు, కల్పనలు, షతిహృష్ణులు మొదలగు అనేక విశేషాంశాలు ఉంటాయి.

అసలు పూర్వకాలంలో విమర్శ అనే పదమే వ్యాప్తిలో లేదు. వ్యాఖ్యానం, వివరణ, మీమాంస మొదలైన పదాలు వ్యాప్తిలో ఉండేవి. ప్రాచీనకాలంలో సంస్కృత, తెలుగు గ్రంథాలమైన వచ్చిన వ్యాఖ్యానాలు, టీకాలు, టీప్పుణులు ఈ కోపకు చెందినవే.

- ఉదా:
- 1) వాలీకి రామాయణంపై వచ్చిన ‘గోవింద రాజీయం’ (వాఖ్యానం-గోవిందరాజు)
 - 2) ఆనందవర్ధనుని ధ్వన్యాలోకంపై వచ్చిన అభినవగుప్తుని లోచన వ్యాఖ్యానం.
 - 3) ఆముక్తమాల్యదకు వేదం వేంకటరాయ శాస్త్రిగారి వ్యాఖ్య
 - 4) విజయ విలాసం - తాపీ ధర్మరావు - హృదయోల్ఫస వ్యాఖ్య!

2. అభినందన విమర్శ : (Appreciative or Impressionistic Criticism)

దీనిని అంగ్లంలో అప్రిపియేట్ లేక ఇంప్రెషనిస్ట్ క్రిటిసిజమ్ అని పిలుస్తారు. ఒక కావ్యమును చదివి పారకుడు అనుభూతిని పొందుతాడు. ఆ కావ్యము తనమైన ప్రాచీన ఆత్మీయ భావమును సంపూర్ణంగా సమీక్షించుటనే అభినందనాత్మక విమర్శ అంటారు. సాహిత్యము యొక్క పరమ ప్రయోజనము ఆహ్లాద జనకత్వమని భావించినచో దానిని నిరూపించుటకు ఈ విమర్శ దోహదపడుతుంది. కొన్ని సందర్భాలలో విమర్శకుడు కవి/రచయిత పట్ల తనకున్న వ్యక్తిగత అభిమానాన్ని ప్రకటించేదిగా ఉంటుంది. కనికి గాని కావ్యానికి గాని సంబంధించిన కథాత్మక విలువల్ని, సౌందర్యాన్ని ఈ విమర్శ విశేషించుట. కేవలం అభినందనాత్మకంగా గాని, పొగడ్తగా గాని ఉంటుంది విమర్శ.

విమర్శకుడు తాను పొందిన ఉత్సాహము, ఆనందమును ఇతరులకు పంచి పెడతాడు. ఈ విమర్శ కల్పనలకు, ఉపాలకు, భావావేశాలకు అధిక ప్రాధాన్యత నిచ్చేదిగా ఉంటుంది. యథార్థమునకు అవకాశము తక్కువగా ఉంటుంది.

- ఉదా:
1. మహాకవి ‘గురజాడ’ అను కృష్ణశాస్త్రి పాట
 2. గురజాడను గురించి రాసిన శ్రీశ్రీ వ్యాసము
 3. ‘నన్నయు ప్రసన్న కథాకలితార్థయుక్తి’ అనే విశ్వనాథ వారిది.

ఈ విమర్శను ఉత్తమ విమర్శల కోవలోనికి చేర్చరు.

3. తులనాత్మక విమర్శ :

ఈ విమర్శను ఆంగ్లంలో (Comparative Criticism) కంపారిటివ్ క్రిటిసిజమ్ అని అంటారు. ప్రస్తుతం ప్రపంచ వ్యాప్తంగా బహుళ ప్రచారంతో ఉన్న విమర్శ ఇది. ఇది అత్యంత పరిణాత పద్ధతి. ఒక కవినిగాని, కావ్యాన్ని గాని పోలిన కవులతో, కావ్యములతో సరిపోల్చి అందలి భేద, సార్వజ్యాలను, హాచ్చుతగ్గులను నిరూపించుటను తులనాత్మక విమర్శ అంటారు. ఒక సాహిత్య గ్రంథము గొప్పమైనా సర్వసాధారణంగా ఆ గొప్పతనమంతా దానికి పూర్తిగా స్వయంగా వచ్చింది కాదు. ఆ గ్రంథం ప్రక్రియలోగాని, వస్తువులోగాని, రసము, ఇతర కావ్యంగాలు, ప్రయోజనం, సంప్రదాయం మొదలైన కావ్యగత విషయాలతో ఎంతో కొంత అనుబంధం కలిగి ఉంటుంది. కానీ పూర్తిగా స్వతంత్రముగా ఉండడమన్నది అరుదు. గ్రంథ రచనా సందర్భములో ఆ కని అటువంటి అనేక గ్రంథాలను/కావ్యాలను చదివి ప్రభావితుడై ఉండవచ్చు. సహృదయ విమర్శకుడు తన అంతర్ నేత్రముతో ఆ గ్రంథములోని అన్ని అంశాలను సమీక్ష చేయవలెను. ఆ సందర్భంలో దాని విలువకు దోహదం చేసిన ఇతర గ్రంథాలతో తులనాత్మక పరిశీలన చేసి ఆ కావ్యము యొక్క నిగ్గతేల్చాలి. దీనివలన పాఠకుడు ఏ గ్రంథం చదవాలో, చదవనక్కరలేదో నిర్ణయించుకుంటాడు.

ఉదా : మన వసు చరిత్రల పరిశీలన - డి. వీరాస్వామి

ఎరువ సోమనల హరిషంశం తులనాత్మక పరిశీలన - బి.వెంకటేశ్వర్రు

ద్రావిడ భాషల్లో క్రియారూపాలు, తులనాత్మక పరిశీలన - పియన్. సుబ్రహ్మణ్యం

4. నిర్ణయాత్మక విమర్శ :

ఈ విమర్శను ఆంగ్లంలో (Judicial Criticism or Evaluative Criticism) జడ్జీపియల్ లేదా ఎవాల్యూయేటివ్ క్రిటిసిజమ్ అని వ్యవహరిస్తారు. ఒక కావ్యము యొక్క కవిత్వ, కళాది విషయాలను అనుశీలించినట్లు కావ్యలోకంలో లేదా సాహిత్య లోకంలో గుణాగణాలను ఎంచి, దాని యోగ్యతను కొలిచి, సముచితమైన స్థానాన్ని నిర్ణయించే పద్ధతి నిర్ణయాత్మక విమర్శ.

గ్రంథములోని సర్వలక్షణములను పరిశీలించి, ఆ పరిశీలన ఫలితాలను సమీకరించి, ఒక జాతి గురించి గాని, భాష గురించి గాని సాహిత్య ప్రపంచంలో దాని స్థానమును నిర్ణయించుటే ఈ విమర్శ ప్రధాన లక్ష్యము. ఈ విమర్శ నిర్ణయములో ఆ గ్రంథంలోని భాష శైలి, వస్తు స్వభావం, కథాకథనం, రసపోషణం, పాత్ర చిత్రణ, వర్ణనలు, అలంకారాలు, గ్రంథ వ్యక్తిత్వం, గ్రంథ ప్రాముఖ్యం, చెచిత్యం మొదలగు సర్వాంశాలను అనుశీలించి అప్పుడు ఒక నిర్ణయానికి వచ్చి విమర్శ చేయాలి. ఈ విమర్శలో మిగతా మూడు విమర్శలు కలిసి ఉంటాయి. వివరణాత్మక విమర్శ సహాయంతో శబ్దార్థములను గూర్చి, అభినందనాత్మక విమర్శ సహాయంతో సహృదయ హృదయ సృందనను, తులనాత్మక విమర్శ సహాయంతో వారిని పోలిన గ్రంథములను సరిపోల్చి చూచుటను మొత్తంగా ఆ గ్రంథము యొక్క వైశిష్ట్యాన్ని గ్రహించాలి. ఔ అన్నింటి సమన్వయంతో గ్రంథానికి లేదా కవికి విలువ కడతారు. అందుకే ఈ విమర్శ సాహిత్య సర్వాంగిణ విమర్శ వన్నెకి నది.

పైన చెప్పబడిన నాలుగు ప్రధాన విమర్శ పద్ధతులలో దేనిని పూర్తిస్థాయి సంపూర్ణ పద్ధతిగా గాని, అసంపూర్ణ పద్ధతిగా గాని భావించరాదు. సందర్భాన్ని బట్టి, విషయాన్ని బట్టి ఈ విమర్శ భేదాలన్నీ ఒకదానికొకటి పూరకాలుగా ఉండవచ్చు లేదా విభేదించవచ్చు. అయినా ప్రతి విమర్శకూ దేని ప్రాధాన్యత దానికి ఉంటుంది. ఒక్కసారి ఒక రచనకు సంబంధించి రెండు మూడు రకాల విమర్శలను కలిపి విమర్శ చేయవచ్చు.

ప్రాచీన, ఆధునిక విమర్శ భేదాలు :

ఆధునిక కాలంలో యుగ స్వభావాన్ని అనుసరించి జరిగిన సాహిత్యస్ఫైలో ఎంతో వైవిధ్య భరితమైన సాహిత్యం విలసిల్చింది. ఆ గ్రంథాల విలక్షణత, స్వరూప స్వభావాలు, గుణాలోపాలు, సమగ్రత, కాలం మొదలైన అనేక అంశాల ఆధారంగా విమర్శకులు వివిధములైన విమర్శలను పేర్కొన్నారు. ఇవే ఆధునిక విమర్శ పద్ధతులుగా పేరొందాయి.

విమర్శ పద్ధతులను విమర్శ వెలువడిన కాలాన్ని బట్టి ప్రధానంగా ప్రాచీన, ఆధునిక విమర్శ పద్ధతులుగా విభజించుకోవచ్చు. ప్రాచీన విమర్శన్ను మరలా అస్వతంత్ర విమర్శ, స్వతంత్ర విమర్శ పద్ధతి అని రెండు రకాలుగా విభజించుకోవచ్చు.. ఆధునిక విమర్శ పద్ధతులు చాలా రకాలు కలవు. అన్నిటినీ కలిపి ప్రస్తుతం ప్రాచుర్యంలో ఉన్న కొన్ని ప్రధాన విమర్శ పద్ధతులను ఈ కింద తెల్పుడమైనది.

1. అస్వతంత్ర విమర్శ:

ఇది ప్రాచీన విమర్శ పద్ధతి. దీనిని ఆంగ్లంలో (Deductive Criticism) అని జూడీషియల్ క్రిటిసిజమ్ (Tudied Criticism) అని వ్యవహరిస్తారు. దీనినే ఆలంకారిక, లాక్షణిక, సాంప్రదాయ, నిబద్ధ విమర్శ అని అనేక విధాలుగా వ్యవహరిస్తారు. ఆలంకారిక నిబంధనల్ని, పరిగణనలోనికి తీసుకుని గ్రంథాన్ని విమర్శించే ఆలంకారిక విమర్శ. ఆలంకారిక నియమాలకు బద్దులై గ్రంథాన్ని రచించినచో అలంకారికులు దానిని ఉత్తమ గ్రంథంగా నిర్ణయిస్తారు. పాశ్చాత్యదేశాల్లో సైతం ఈ విమర్శ ప్రాచుర్యంలో ఉంది. ఆరిస్టోలీట్ ప్రాయటిక్స్ (Poetics) గ్రంథం పాశ్చాత్యలకు ప్రమాణం.

మనదేశంలో ఆలంకారిక గ్రంథాలలో పాటు భారత, రామాయణాది ఇతిహాసాలు కూడా ప్రమాణ గ్రంథాలే. శభ్దరాలలో నిగూఢంగా ఉన్న సుకాలిసుక్కుమైన అంశాలను విశ్లేషించి అందులో గల సున్నితమైన సాందర్భాన్ని ప్రకటించటమే ఈ విమర్శ కర్తవ్యం. చిత్ర, బంధ, గర్భ కవిత్వాలను విమర్శించడం ఈ ఆలంకారిక విమర్శ కోఱలోకి వస్తుంది.

2. స్వతంత్ర విమర్శ (Inductive Criticism):

భౌతిక శాస్త్ర పరిశీలన విధానాన్ని అనుసరించి చేసే విమర్శ స్వతంత్ర విమర్శ. ప్రతి శాస్త్రజ్ఞుడు వారి వారి, సంబంధిత శాస్త్రాలలో నిష్టాతుడై ఉంటాడు. వారికి వారి శాఖలోని ప్రతిదీ అంశకు సమానమే. వ్యక్త శాస్త్రజ్ఞుడు శాస్త్రీయంగా గులాబీ, ఉమ్మెత్తలను ఒకే విధంగా పరిశీలిస్తాడు. భూగర్భ శాస్త్రజ్ఞుడు మసి బొగ్గును, రత్నాన్ని ఒకేలా చూస్తాడు. శాస్త్రదృష్టికి రెండింటినీ పరిశీలించేటప్పుడు తరతమ భేదం కనిపించదు. ఆ వస్తువుకు గల స్వభావం, విలువల రీత్యా ఏ పదార్థానికి ఆ పదార్థమే ప్రధానమైనది. సాహిత్య విషయంలో కూడ స్వభావరీత్యా అలాగే పరిశీలించాలని చేపేదే స్వతంత్ర విమర్శ. ఈ విమర్శలో తులనాత్మక పరిశీలన చేయాడు. గ్రంథాన్ని మరో గ్రంథంతో పోల్చురాడు. ఆంగ్లంలో మౌల్టన్ (Moulton) పండితుడు ఈ మార్గాన్ని బాహుదా ప్రశంసించారు. అలంకారిక నియమాలు ఇక్కడ చెల్లవు. విమర్శ సిద్ధాంతాల్ని, నియమాల్ని, దేశకాలమాన పరిస్థితులను ఈ విమర్శ పరిగణించదు.

3. వైతిక విమర్శ (Ethical Criticism):

ఇది ఆధునిక విమర్శ పద్ధతి. వైతిక విమర్శను ఆంగ్లంలో (Ethical Criticism) ఎథికల్ క్రిటిసిజమ్ అని అంటారు. నీతి, ఆదర్శాల వంటి వైతిక విలువల ఆధారంగా చేసే విమర్శ వైతిక విమర్శ. మానవ జీవితంలో ఉత్తమోత్తమ అంశాలన్నీ వైతికాంశాలు

అవుతాయి. గ్రంథం యొక్క విలువలను నిర్దయం చేయాలంటే సాహిత్య ప్రమాణాలను మాత్రమే కాకుండా, ప్రామాణిక ప్రమాణాలను కూడా పరిగణనలోనికి తీసుకోవాలి.

ఈ విమర్శలో రచయిత ఎలా చెప్పాడు అనే దాని కన్నా ఏమి చెప్పాడు అనే విషయమే ప్రాధాన్యత కలిగి ఉంటుంది. రచయిత వ్యక్తిత్వాన్ని ఈ విమర్శ ద్వారా అంచనా వేయవచ్చు.

పాశ్చాత్యుల్లో ప్లేట్, పెహారేస్ సర్ ఫిలిప్స్ సిడ్నీ, రసిగ్నెన్, జాన్సన్, మాథ్రా ఆర్ట్ర్స్, టాల్ స్ట్రోయ్, టి. ఎస్. ఇలియట్ మున్గువారు ఈ విమర్శను అనుసరించారు. భారతీయ ఆలంకారికులలో మమ్మటుడు మొదలైనవారు ఈ విమర్శకు ప్రాధాన్యతనిచ్చినట్లు భావించవచ్చు.

4. మనస్తత్త్వ లేక మనోవైజ్ఞానిక విమర్శ (Psychological Criticism) :

ఈ విమర్శము ఆంగ్లంలో పైకలాజికల్ క్రిటిసిజం (Psychological Oriticism) అని అంటారు. ఇది మనస్తత్త్వ శాస్త్ర ఆధారంగా చేసే విమర్శ. సిగ్నండ్ ప్రాయిడ్, యాడ్ల్స్, యూంగ్, ఎట్ కిన్స్ మనస్తత్త్వ సిద్ధాంతాలపై ఆధారపడి ఈ విమర్శ రూపొందింది. ఈ విమర్శలో కలలకు, ఔహాలకు, మానవ మనస్తత్త్వ అంశాలకు అధిక ప్రాధాన్యం ఉంటుంది. ఈ విమర్శ ఒక గ్రంథము యొక్క విలువని ఇతమిళ్ళముగా నిర్దయించడానికి ముందు గ్రంథమును రచించేటప్పుడు రచయిత భావజాలము అతని మనసులో ఎటువంటి లక్షణములను. కలిగించినదో తెలియజేస్తుంది. గ్రంథస్తోను వివిధ సన్నిఖేశాలను చదివేటప్పుడు సహ్యదయ పొరకుని హృదయము ఏవిధముగ స్పుందిస్తుందో తెలియజేస్తుంది. రావిశాస్త్రి అల్పజీవి నవల, గోవింద్ అసమర్థని జీవయాత్ర మొదలగునని ఈ కోవలోనివే.

5. సాంఘిక విమర్శ (Sociological Criticism)

దీనిని ఆంగ్లంలో (Sociological Criticism) అంటారు. సమాజానికి, సాహిత్యానికి గల పరస్పర సంబంధాన్ని వివరిస్తుంది విమర్శ. సాంఘిక విషయాలకు ప్రాధాన్యతనిస్తుంది. పురాణ, ఇతిహాసాల్లో అంతర్లీనంగా ఉన్న సాంఘిక అంశాలను ప్రకటించేదే ఈ విమర్శ. ప్రాస్తు దేశస్థడైన టెయిన్ (Taine) ఈ విమర్శకు ఆద్యాడు. సమకాలీన దేశ, కాలమాన పరిస్థితుల ప్రభావం తప్పనిసరిగా రచయితపై ఉంటుంది. రచయిత తన రచనలో ఏ ఏ అంశాలు చిత్రించాడో వానిని ఈ విమర్శ విశేషిస్తుంది. ఉదాహరణకు తిక్కన భారతంలోని ఆనాటి రాజకీయాలు, యుద్ధతంత్రం, పెండ్లింట్లు, అశ్వశిక్షణ మొదలైన వాటి పరిజ్ఞానాన్ని ఈ విమర్శ ద్వారా పొందవచ్చు. రాజుల దగ్గర నుండి సామాన్య ప్రజల వరకు పొరకులందరి ఆదరణ పొందిన దక్షిణాంధ్రయుగం నాటి యుక్కగానాలు, ఆధునిక, నవలలు, కథానికలు, నాటికలు మొదలైన ఆధునిక ప్రక్రియలలో వచ్చిన రచనలన్నింటిలో సామాన్య జనుల జీవన విధానము అనేక విధాలుగా చిత్రించబడినది. ఆయా పరిస్థితులను సమగ్రంగా తెలుసుకోవాలంటే ఆకాలంనాటి సాంఘిక పరిస్థితులన్నింటినీ బాగుగా అవగాహన చేసుకొని ఉండాలి. అప్పుడే ఈ విమర్శకు సార్థకత వస్తుంది.

6. కళాత్మక విమర్శ : (Aesthetic Criticism)

కళాదృష్టితో ఒక గ్రంథాన్ని విమర్శించేదే కళావిమర్శ. అనగా గ్రంథాన్ని సాందర్భ దృక్ప్రథంతో పరిశీలించాలి. కళా సాందర్భం వలన మనకు కలిగే ఆనందాన్ని ఈ విమర్శ తెలియజేస్తుంది. రచయిత యొక్క కళాకౌశలాన్ని నిరూపిస్తుంది. ఈ విమర్శకు కవి జీవిత దృక్ప్రథంతోగాని, నైతిక విలువలతోగాని సంబంధం లేదు. కళ కళ కొరకే అనే సిద్ధాంతాన్ని ఇది సమర్పిస్తుంది. సత్యనిష్టతో గాని, లోకకల్యాణంతో గాని దీనికి సంబంధంలేదు.

7. పొరాణిక విమర్శ: (Mythological Criticism) :

ఈ విమర్శను ఆంగ్లంలో (Mythological Criticism) మైథలాజికల్ క్రిటిసిజం అంటారు. ఈ విమర్శ కేవలం పురాణాలకు మాత్రమే పరిమితమైనది కాదు. “పురాణం లేదా కావ్యంలోని మాతిక, సాంస్కృతిక రూపాలను ఈ విమర్శ నిరూపిస్తుంది. దీనిలో మానసికంశాలకు ప్రాధాన్యత ఉంటుంది. ఈ విమర్శ మనోజ్ఞానిక విమర్శ, కళా విమర్శల వలె ఉంటుంది..

8 . గ్రాంథిక విమర్శ (Textual Criticism):

గ్రంథాన్ని ఆధారం చేసుకొని చేసే విమర్శ ఇది. ప్రామాణిక గ్రంథాలను విమర్శించుటకు ఈ విమర్శ సమర్థవంతమైంది. గ్రంథ గత విషయాలను తప్ప ఇతర ఏ విషయాలను ఈ విమర్శ పరిగణనలోనికి తీసుకోదు.

ఒక గ్రంథంలోని భాష మృతభాష అయినా, జీవద్బ్యాష అయినా దానిని పరిశీలించుటకు ఇది అనుకూలమైనది. గ్రంథంలోని రచనా విధానం, ప్రాత పోషణ, రసం, వర్షానులు, శైలి, ఇతివృత్తం, శిల్పం, సన్మిశ్ర కల్పనలు, ఘంచస్సు, అలంకారాలు మొదలైన గ్రంథంలోని సర్వ విషయాలను గ్రాంథిక విమర్శ ద్వారా పరిశీలించవచ్చు.

9. గ్రంథ పరిష్ార విమర్శ (Exegetical Criticism) :

గ్రంథ పరిష్ార విమర్శను ఒక రకంగా గ్రాంథిక విమర్శలో భాగంగా చెప్పవచ్చు. ఇది సాంకేతిక విమర్శ. దీనిలో విమర్శకుడు గ్రంథంలోని కావ్య వస్తువు, కళాత్మకత వంటి అంశాలమైన కాకుండా ఆ రచనకు మూలమేమిటి ? రచనకు ఆకర్షణీయమేమిటి ? రచనాకాలం ఏది? ఆ రచన ఏ రచనకు ముందుది ? తర్వాతది? మొదలైన అంశాలమైన పరిశీలన, పరిశోధన చేసి నిర్దయిస్తారు. ఒక గంథం ఎవరిదో కూడా నిర్దయిస్తారు. గ్రంథాలను పరిష్ారం చేయడం ఈ విమర్శ ప్రధాన లక్ష్యం. గ్రంథపాతాల నిర్మయం, రాత దోషాలు, ముద్రారాష్ట్రసాలు, మార్పులు, కూర్చులు, చేర్చులు, ప్రక్షిప్తాలు మొదలైన వాటి గురించి పారక పరిష్కరటలు పరిశ్రమ చేయవలసి ఉంటుంది.

ఈ విమర్శకు భాషా పండితులు కావడం ప్రాధమిక అవసరం. వారు సాహిత్య విమర్శలు కూడా అయితే. ఇంకా ఉత్సమం. ఆచార్య జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యంగారు, వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి గారు మొదలైనవారు ఈ విమర్శలో పేరెన్నిక గన్నవారు. శైథిల్యం చెందిన గ్రంథాలకు, ప్రాచీన గ్రంథాలకు ఈ విమర్శ బాగా ఉపయోగపడుతుంది. వాదవివాదాలు జాగ్రత్తగా విషయ దృష్ట్యా విచారిస్తే సాహిత్య రంగానికి ఎక్కువ మేలు చేసే విమర్శ ఇది .

10 . కవిజీవిత విమర్శ (Biographical Criticism) :

కని జీవిత విశేషాలకు, కావ్య రచనకు ఉండే సంబంధాన్ని పరిశీలించి రెండిటినీ సమన్వయం చేసి, విమర్శించడం దీనిలో ప్రముఖంగా ఉంటుంది. ఏ కాలంలో జీవించినా, అతను ఏ ఇతివృత్తాన్ని స్వీకరించినా, అందులో కని ఆత్మియత తప్పనిసరిగా ప్రతిఫలిస్తుంది. అందువలన కని జీవితాన్ని పరిశీలిస్తే అతని కావ్యతత్వాన్ని సులభంగా తెలుసుకోవచ్చు. దీనిలో రచయితకు సంబంధించిన జీవిత విశేషాలు, పుట్టు పూర్వోత్తరాలు, అతని వ్యక్తితం, జీవితంలోని భౌతిక, మానసిక, తాత్త్విక విషయాలన్నింటినీ విశదికరించవచ్చు.

అన్నమయ్య వంటివారి జీవిత విశేషాలు తప్ప మిగిలిన వారిని తెలియజ్జేడు. కనుక ఈ విమర్శ ప్రాచీన కవల, కావ్యాల కంటె కూడా ఆధునిక కాలపు కవల, కావ్యాలకు బాగా ఉపయుక్తమవుతుందని చెప్పవచ్చు.

11 . చారిత్రక విమర్శ (Historical Criticism) :

గ్రంథం యొక్క పుట్టుపూర్వోత్తరాలను ఆయుగంలో కళాత్మక స్వభావ ప్రభావంతో మాత్రమే కాకుండా సమకాలిక సామాన్య సామాజిక పరిస్థితులతో సరిపోల్చి పరిశీలించే పద్ధతి చారిత్రక విమర్శ పద్ధతి. కని జీవితానికి సహాయకారిగా నిలిచే విమర్శ ఇది. కని కాలనిర్దయం, జనాదిక వివాదాలు, గ్రంథాల పూర్వపరాలు, గ్రంథంలో గల చారిత్రక సాక్ష్యాలు, గ్రంథకర్త సాహిత్య వనరులు, అనుకూలతలు అన్నింటిని గురించి చారిత్రక విమర్శ విశదీకరిస్తుంది.

టి.జి. విలియమ్స్ చారిత్రక విమర్శ ప్రయోజనాన్ని గురించి “చారిత్రక విమర్శ ప్రధాన ప్రయోజనం అసూయాదులచేత ఏర్పడే అభిప్రాయాలను తెగనరికి, ఏ రచనను విమర్శిస్తున్నా నిర్వమమతో కూడిన విమర్శకు వీలివ్వడం” అని తెలిపారు.

12. మార్క్సిస్ట విమర్శ :

దీనిని సామాజిక విమర్శలో భాగంగా చెప్పాలి. మానవజాతి చరిత్ర అంతా సంఘపు ఆర్థిక ఫ్లీతి మీద, నిరంతర వర్ధకలహముల మీద ఆధారపడివున్నదని ‘మార్క్స్’ నిరూపించారు.

మార్క్స్, ఏంగెల్స్ ప్రతిపాదించిన గతితార్మిక భౌతికవాదం ఆధారంగా రూపొందినది విమర్శ. ఇది బూర్జువా వ్యవస్థను నిరసిస్తూ, సమసమాజాన్ని కాంక్షించి, కార్బిక వర్ద ప్రయోజనాలను ఆశిస్తూ, అభ్యరయ, విష్ణవ దృక్పథాలతో చేసే రచనలను పరిశీలిస్తుంది. కళ కళకోసమే అని భావించే కళాత్మక విమర్శకిది పూర్తి భిన్నం.

ముగింపు :

పైన తెలిపిన ప్రాచుర్యంలో గల విమర్శలతో పాటు అభిరుచి, ప్రకృతివాద, ప్రతీకవాద ప్రక్రియా, సాంకేతిక, శైలీ, ఔషధేశిక, సూత్ర, లక్ష్ణా మొదలైన మరికొన్ని విమర్శ భేదాలు కూడా సందర్భాన్ని బట్టి వాడుకలో ఉన్నాయి.

రాదగిన ప్రశ్నలు :

1. విమర్శ ప్రయోజనాలను వివరించండి
2. విమర్శ - విమర్శకుని గురించి రాయండి.
3. ఉత్తమ విమర్శకుని లక్ష్ణాలను తెలియ జేయండి.
4. విమర్శ భేదాలను వివరించండి.

ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. సాహిత్య దర్శనము - ఆచార్య కాకర్ల వేంకట రామనరసింహం
2. అంధ వాజ్యయ చరిత్రము - డా. దివాకర్ల వేంకటావధాని
3. తెలుగులో సాహిత్య విమర్శ - డా. ఎస్టీ రామారావు
4. విమర్శ - మాలిక లక్ష్ణాలు - ఆచార్య ముదిగొండ వీరభద్రయ్య

5. సాహిత్య భావలహారి - ఆచార్య ఎన్స్ జోగారావు
6. అనుశీలన - సాహిత్య విమర్శ - శ్రీ వడలి మందేశ్వరరావు
7. తెలుగు సాహిత్య విమర్శ సిద్ధాంతాలు - ప్రాఫెసర్ వెలమల సిమ్మన్సు
8. తెలుగువాణి - ప్రపంచ తెలుగు మహాసభల ప్రత్యేక సంచిక - విమర్శ వ్యాసం - శ్రీ రాంబట్ల కృష్ణ మూర్తి.

డా॥ డి. ధాత్రికుమారి

సహాయాచార్యులు

ఐ.ఎ. ప్రభుత్వ మహిళా కళాశాల,

చీరాల, ప్రకాశం జిల్లా: